

Budsjettnemnda for jordbruket
11.04.2002

Utredning nr. 3

Resultatkontroll for gjennomføringen av landbrukspolitikken

Innhold

I OVERSIKTSDEL

1	INNLEDNING	1
2	PRODUKSJONSGRUNNLAG OG STRUKTURUTVIKLING.....	3
2.1	Areal og arealutvikling.....	3
2.2	Strukturutvikling i noen produksjoner.....	7
3	PRODUKSJON, MATVAREFORBRUK OG TRYGG MAT.....	18
3.1	Oversikt over samlede produserte mengder.....	18
3.2	Økologisk jordbruk.....	25
3.3	Import og eksport.....	28
3.4	Selvforsyningsgrad	39
3.5	Trygg mat	41
3.5.1	Zoonoser.....	42
3.5.2	Bruk av plantevernmidler	45
4	DISTRIKTPOLITIKK OG SYSSELSETTING.....	49
4.1	Utviklingen i antall driftsenheter	49
4.1.1	Landsdeler.....	49
4.1.2	Kommuneklasser	51
4.1.3	Virkeområdene for distriktpolitiske virkemidler	53
4.2	Utviklingen i noen produksjoner.....	55
4.3	Rovdyrskader på sau.....	58
4.4	Syssetting og ledighet.....	59
4.5	Utviklingen i arbeidsforbruket i jordbruket	61
4.5.1	Landsdelsnivå	61
4.5.2	Kommuneklasser	63
4.5.3	Virkeområder for distriktpolitiske virkemidler	64
4.6	Alder på bruker.....	65
4.7	Eiendomsoverdragelse og rekruttering.....	67
4.8	Utdanning.....	71
4.9	Bygdeutvikling.....	73
4.10	Tilleggsnæringer	78
4.11	Bygdeturisme	80
4.11.1	Tilbud uten overnatting	80
4.11.2	Utleie av hytter	82
4.12	Noen andre tilleggsnæringer.....	83
4.12.1	Grønn omsorg.....	83
4.12.2	Hest og virksomheter basert på hest.....	84
4.12.3	Andre biologiske produksjoner	85
4.12.4	Bygdeservice	87

5	MILJØ- OG RESSURSVERN	89
5.1	Jordarbeiding, erosjon og intensitet	90
5.2	Gjødselbruk og jordas pH-verdi	93
5.3	Husdyrgjødsel, spredeareal og spredetidspunkt	95
5.4	Avrenning og næringsbalanseberegning for nitrogen og fosfor	97
5.5	Utslipp og binding av klimagasser fra jordbruket	98
5.6	Punktutslipp, tekniske miljøtiltak	99
5.7	Plantevernmidler	99
5.8	Miljøavgifter	100
5.9	Innsamling av landbruksplast	101
5.10	Kulturlandskapet og bruken av arealene	101
6	INNTEKTER, ØKONOMISKE FORHOLD OG LEVEKÅR	103
6.1	Utvikling i vederlag til arbeid og egenkapital for Totalkalkylens normaliserte regnskaper	103
6.2	Utvikling i vederlag til arbeid og egenkapital for de enkelte områdene, driftsformene og størrelsesgruppene	104
6.2.1	Inntekt etter område	104
6.2.2	Inntekt etter produksjon	106
6.2.3	Inntekt etter bruksstørrelse	106
6.3	Pensjonsgivende inntekt fra jordbruk, skogbruk og fiske	107
6.4	Alminnelig inntekt	110
6.5	Levekår	114
6.5.1	Levekår og økonomi	114
6.5.2	Helse	118
6.5.3	Velferd og avløsning	118
6.6	Utvikling i egenkapital, gjeld, inntekt og forbruk	119
6.7	Lønnsutvikling etter næring	121
7	BRUKEN AV INNSATSFAKTORER I JORDBRUKET – KOSTNADSUTVIKLINGEN	122
7.1	Ikke - varige innsatsfaktorer	122
7.1.1	Kraftfôrpriser	124
7.2	Varige innsatsfaktorer	125
7.3	Renter	127
7.4	Bruk av driftskreditt i landbruket	128
7.5	Tap på utlån i landbruket	129
7.6	Innsatsfaktorer sett i relasjon til produksjon	129
8	PRISER	131
8.1	Prissammenligninger og matvarenes andel av forbruket	132
8.2	Poteter og grønnsaker	135
8.3	Melk og melkeprodukter	137
8.4	Storfekjøtt	140
8.5	Saukjøtt	140
8.6	Svinekjøtt	141
8.7	Egg	142

9 LIKESTILLING	143
9.1 Brukere og sysselsetting i jordbruket etter kjønn.....	143
9.2 Eiendomsoverdragelser og endring i driftsform	146
9.3 Utdanning.....	151
9.4 Pensjonsgivende inntekt i jordbruket og andre næringer	157
10 PRODUKSJONSGRUNNLAG OG STRUKTURUTVIKLING.....	161
11 PRODUKSJON	195
12 DISTRIKTSPOLITIKK OG SYSSELSETTING.....	200
13 INNTEKTER.....	218
14 BRUKEN AV INNSATSEFAKTORER, KOSTNADSUTVIKLINGEN	220
15 PRISER.....	221

I OVERSIKTSDEL

1 INNLEDNING

«Resultatkontroll for gjennomføringen av landbrukspolitikken» er en årlig utredning og publikasjon fra Budsjettnemnda for jordbruket. Resultatkontrollen ble første gang lagt fram som utredning til jordbruksforhandlingene i 1994. Resultatkontrollen skal omfatte en sammenstilling av data som belyser utviklingen i jordbruket i relasjon til de mål og retningslinjer Stortinget har trukket opp. Bakgrunnen er St. prp. nr. 8 (1992–1993) der det het at det bør: «... legges opp til en mer omfattende resultatkontroll knyttet opp til de mål og retningslinjer Stortinget har trukket opp. Her vil vektleggingen være avhengig av hvordan Stortinget vil prioritere de ulike mål for landbrukspolitikken framover».

Opgaven med å skaffe materialet til resultatkontrollen ble ifølge St. prp. nr. 82 (1992–1993) «Jordbruksoppgjøret 1993», gitt til Budsjettnemnda for jordbruket. Under protokollen fra forhandlingsmøtet mellom Staten og Norges Bondelag 8. mai 1993 er følgende angitt:

«Partene forutsetter videre at Budsjettnemnda for jordbruket til hvert jordbruksoppgjør utarbeider et materiale som grunnlag for resultatkontroll ut fra de mål og retningslinjer som Stortinget fastlegger Jf. St.prp. nr. 8 (1992–93) side 33–34 og Innst. S. nr. 92 (1992–93) side 30–31 og 47. Materialet skal angi utviklingen på sentrale områder som priser, kostnader, inntekter, investeringer, bruk av innsatsfaktorer, arealbruk, produksjon, miljø og ressursvern, distriktspolitikk, sysselsetting, likestilling mm.»

St. meld. nr. 19 (1999–2000) sier videre om Resultatkontrollen:

«Det er i Stortingsproposisjonene om jordbruksoppgjørene de siste årene lagt fram en relativt omfattende dokumentasjon på utviklingen i primærproduksjonen. Det er behov for å videreutvikle denne. En rekke mål med landbrukspolitikken er knyttet til landbrukets produksjon av samfunns-goder og det er en naturlig konsekvens å følge dette opp i resultatrapporteringen til Stortinget. Måloppnåelse i forhold til rekruttering, bosetting og andre samfunnsoppgaver vil bli viktigere resultatindikatorer i forhold til utformingen av landbrukspolitikken. Dette bør også reflekteres i resultatkontrollen fra Budsjettnemnda for jordbruket, denne bør gjennomgås og forbedres med utgangspunkt i målsettingen for landbrukspolitikken. Det vil være behov for regionale data og tallmateriale for landbrukets

betydning i distriktene. Landbruket er en langsiktig næring og det foretas langsiktige tilpasninger. Årlig resultatkontroll fanger ikke rasket nok opp de langsiktige tilpasningene av politikken. Departementet mener det er behov for å foreta grundigere analyser av den langsiktige tilpasningen i næringen og at det må legges tilstrekkelig vekt på de langsiktige utviklingstrekkene i den løpende utforming av landbrukspolitikken. Det bør imidlertid også legges vekt på å forenkle resultatkontrollarbeidet, blant annet ved at enkelte forhold/virkemidler vurderes med noen års mellomrom.» (side 94–95)

Nemnda har hatt som utgangspunkt at resultatkontrollen bør være enkel og oversiktlig, det vil si at den bør ha et rimelig antall indikatorer og ikke være for detaljert i geografisk oppdeling. På den andre siden har nemnda sett at det både i den politiske behandlingen og den administrative oppfølgingen av landbrukspolitikken også kan være behov for en detaljert resultatkontroll. Spesielt når det gjelder geografisk inndeling har nemnda sett den administrative inndeling, det vil si fylkesinndelingen, som viktig. Dette skyldes at den politiske og administrative behandling og oppfølging lokalt ofte skjer på dette nivå. Når fylkesinndelingen nyttes, får en imidlertid mange tall, og oversikten tapes lett. Nemnda har på denne bakgrunn valgt å dele resultatkontrollen i en oversiktsdel (Del I) og en detaljert del (Del II). I oversiktsdelen er det gjennomgående gitt landstall og landsdelstall og i noen grad fylkestall. I den detaljerte delen presenteres ytterligere detaljer, hovedsakelig fylkestall ved siden av landsdelstall. Denne delen inneholder bare tabeller uten forklarende tekst.

Distriktspolitikken står sentralt. Nemnda har derfor valgt å presentere utviklingen i antall driftsenheter og i sysselsettingen også for kommuneklasser og virkeområder for distriktspolitiske virkemidler.

Bortsett fra oppgavene over inntektsutvikling på driftsgranskingsbrukene, er de regionale tallene innhentet utenfra, i første rekke fra Statistisk sentralbyrå og landbruksorganisasjonene.

I årets resultatkontroll er det tatt med tall for årene 1979, 1989 og 1999 som er årene for de fullstendige jordbruksstillingene i tillegg til 2000 og 2001 i de fleste tabeller for å få belyst utviklingen. Det er også brukt 1985 og 1990 som de to første årene. I noen tilfeller, særlig der det ikke blir samlet inn data for hvert år, er det tatt med andre år.

2 PRODUKSJONSGRUNNLAG OG STRUKTURUTVIKLING

Norge har 2 dekar fulldyrket jord pr. innbygger. I europeisk sammenheng er dette lite. Om lag 3 prosent av landarealet er jordbruksareal. St. meld. nr. 19 legger vekt på jordvern og at arealer er i produksjon. Det heter at *«En langsiktig politikk for landets matsikkerhet innebærer et sterkt jordvern for å bevare produksjonsgrunnlaget, og vektlegging av løpende innenlandske produksjon og foredling»* og at *«særlig arealer med klima og jordsmonn som gjør dem egnede til dyrking av matkorn, er av nasjonal interesse.»*

I dette kapitlet er det gitt en oversikt over areal og arealbruk, produksjon, forbruk, import og eksport av enkelte jordbruksprodukter og selvforsyningsgrad.

2.1 Areal og arealutvikling

Tabell 2.1 nedenfor viser Norges totale landareal og jordbruksareal i hvert fylke, med dyrket arealet og andel av totalt landareal. Den viser at Hedmark og Oppland har de største jordbruksarealene, begge over 1 mill. dekar. Vestfold, Østfold og Akershus og Oslo har størst andel dyrket landareal. For landet samlet sett er 3,4 prosent av landarealet dyrket.

Tabell 2.1 Norges totale landareal og jordbruksareal i drift. 2001. Km² = 1000 daa

	Totalt landareal	Jordbruksareal i drift*	Andel dyrket %
Østfold	3 889	761	19,6
Akershus og Oslo	5 014	798	15,9
Hedmark	26 120	1 070	4,1
Oppland	23 827	1 033	4,3
Buskerud	13 856	519	3,7
Vestfold	2 140	427	20,0
Telemark	14 186	259	1,8
Østlandet	89 032	4 867	5,5
Aust-Agder	8 485	116	1,4
Vest-Agder	6 817	200	2,9
Rogaland	8 553	973	11,4
Agder og Rogaland	23 855	1 289	5,4
Hordaland	14 962	459	3,1
Sogn og Fjordane	17 864	477	2,7
Møre og Romsdal	14 596	609	4,2
Vestlandet	47 422	1 545	3,3
Sør-Trøndelag	17 839	763	4,3
Nord-Trøndelag	20 777	888	4,3
Trøndelag	38 616	1 651	4,3
Nordland	36 302	589	1,6
Troms	25 147	268	1,1
Finnmark	45 879	104	0,2
Nord-Norge	107 328	961	0,9
Hele landet, 2001	306 253	10 313	3,4

* Foreløpige tall

Kilde: Statistisk Sentralbyrå. Statistisk årbok 1999 for landarealet og søknad om produksjonstilskudd 2001 for jordbruksarealet.

Tabell 2.2 og 2.3 med tilsvarende tabell 1 og 2 i del II, viser arealfordelingen og leid jordbruksareal i de ulike landsdeler og fylker. Tabell 2.2 inneholder dessuten beregnet antall dekar fulldyrket jord og jordbruksareal i drift i alt pr. innbygger. Tabell 2.3 viser årlig prosentvis endring for totalt jordbruksareal, fulldyrket areal og eng og beite for landsdelene. De viser at jordbruksareal i drift har hatt en økning på 5 prosent fra 1989 til 1999 og at det er økning i alle landsdeler. Arealet av åker og hage viser en nedgang, mens eng og beite øker i denne perioden. Det er relativt mest fulldyrket jord på Østlandet og i Trøndelag. Andelen av eng og beite er størst på Vestlandet, i Agder og Rogaland og i Nord-Norge. Andelen fulldyrket jord avtar gjennom hele perioden fra 1989 i alle landsdeler. Tallene fra 1979, 1989 og 1999 er fra Statistisk sentralbyrås fullstendige jordbrukstillinger. Tallene for 2000 fremkommer ved hjelp av søknadene for produksjonstilskudd justert for differansen mellom produksjonstilskuddstatistikken og den fullstendige jordbrukstillingen som ble registrert i 1999, det vil si de som ikke søker om produksjonstilskudd. Tallene for 2001 er foreløpige tall og er hentet fra søknader om produksjonstilskudd. De vil derfor ikke dekke alle driftsenheter. I 1999 var arealet etter søknad om produksjonstilskudd

99 prosent av både fulldyrka areal, eng og beite og totalt areal. Det er derved ikke store avvik.

Tabell 2.2. viser at jordbruksarealet ute av drift på driftsenheter i aktiv drift, viser en sterk nedgang mellom 1989 og 1999, men har stabilisert seg frem til 2001. I 1989 regnet en med 111 tusen dekar som ikke var i drift og i 1999 og 2001 med 70 tusen dekar.

Åpen åker og hage utgjorde 38 prosent av jordbruksarealet i drift på landsbasis i 2001, men er svært ulikt fordelt mellom fylker og landsdeler. Fylkene rundt Oslofjorden, Østfold, Vestfold og Akershus har fra 84 til 87 prosent av arealet i åpen åker og hage. Vest-Agder, Hordaland, Sogn og Fjordane, Møre og Romsdal og fylkene i Nord-Norge har fra 3 til 8 prosent åpen åker og hage og tilsvarende mer eng og beiteareal. På landsbasis viser arealet av åker og hage noe nedgang de siste årene. Det samme er tilfelle med fulldyrket eng og beite, mens annen eng og beite øker.

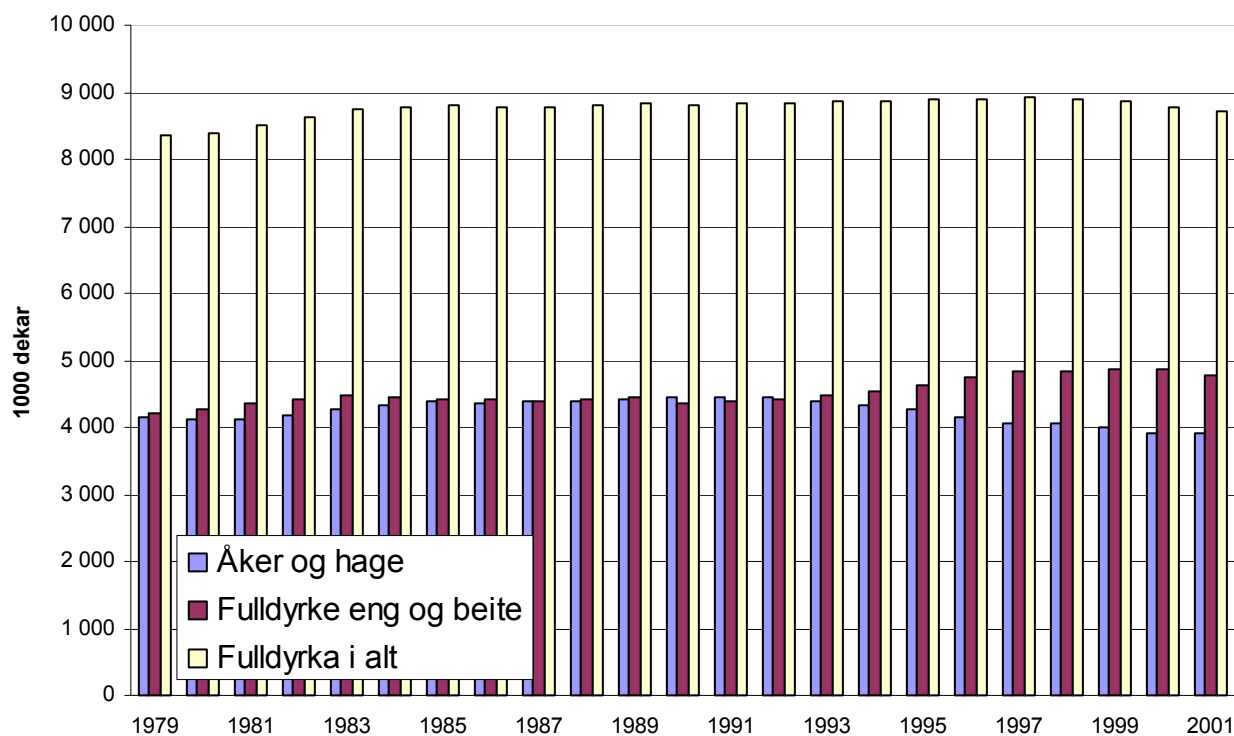
Tabell 2.2 Jordbruksarealet i Nord-Norge, Sør-Norge og landet. 1000 dekar

		1979	1989	1999	2000	2001*
Sør-Norge	Åker og hage	4 091	4 349	3 933	3 939	3 869
	Fulldyrka eng og beite	3 472	3 686	4 120	4 099	4 056
	Fulldyrka i alt	7 563	8 035	8 053	8 038	7 936
	Fulldyrket jord, daa/innbygger	2,10	2,14	2,02	2,00	1,96
	Annen eng og beite	1 104	1 014	1 371	1 430	1 430
	Jordbruksareal i drift i alt	8 667	9 049	9 424	9 468	9 356
	Jordbruksareal, daa/innbygger	2,41	2,41	2,37	2,36	2,32
	Jordbruksareal ute av drift	94	90	59	64	59
Nord-Norge	Åker og hage	59	81	62	53	50
	Fulldyrka eng og beite	684	698	757	762	754
	Fulldyrka i alt	743	779	819	815	804
	Fulldyrket jord, daa/innbygger	1,59	1,69	1,77	1,75	1,73
	Annen eng og beite	129	81	140	154	157
	Jordbruksareal i drift i alt	872	860	958	968	961
	Jordbruksareal, daa/innbygger	1,87	1,87	2,07	2,09	2,07
	Jordbruksareal ute av drift	46	23	11	13	10
Hele Landet	Åker og hage	4 146	4 432	3 995	3 991	3 919
	Fulldyrka eng og beite	4 157	4 385	4 877	4 861	4 811
	Fulldyrka i alt	8 304	8 818	8 872	8 853	8 726
	Fulldyrket jord, daa/innbygger	2,04	2,09	2,00	1,98	1,94
	Annen eng og beite	1 233	1 095	1 511	1 583	1 587
	Jordbruksareal i drift i alt	9 539	9 909	10 382	10 436	10 313
	Jordbruksareal, daa/innbygger	2,35	2,35	2,34	2,33	2,29
	Jordbruksareal ute av drift	138	111	70	77	70

* Foreløpige tall

Kilde: Statistisk sentralbyrå. 1979, 1989 og 1999 de fullstendige jordbrukstellingene. 2000 tall fra produksjonstilskuddstatistikken justert for ikke-søkere. 2001 søknad om produksjonstilskudd.

For fylkesvis fordeling se del II tabell 1

Figur 2.1 Åker og hage, fulldyrka eng og beite og fulldyrka i alt. Hele landet. 1000 dekar

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Totalkalkylen for jordbruket

Figur 2.1 ovenfor viser en oversikt over arealet av åker og hage, fulldyrka eng og beite samt fulldyrka i alt på landsbasis for årene 1979-2001. Den viser blant annet at arealet av fulldyrka eng og beite er større enn samlet areal av åker og hage fra 1993 og frem til 2001.

Arealendringen kan skyldes flere forhold. Det blir trolig registrert større areal enn tidligere i tilskuddsstatistikken. Det skyldes blant annet at virkemiddelsystemet er lagt om fra pristilskudd som er produksjonsavhengige til tilskuddsordninger som er produksjonsuavhengige. Areal- og kulturlandskapstillegget for grovfôr ble innført i 1989. Det innebærer at det er mer lønnsomt å ta i bruk marginalt areal som tidligere hadde liten produksjonsmessig og økonomisk betydning. Det er krav til spredeareal, og bestemmelsen om beitepåbud fra 1997 må en også regne med at bidrar til større arealbehov og derved en arealøkning. Et større areal innebærer ikke nødvendigvis en tilsvarende større produksjon. Det er også registrert en sterk økning av innmarksbeitearealer i den samme perioden.

Tallene for nydyrking uten tilskudd er revidert utfra de fullstendige jordbruks-tellingene i 1999 og viste et nydyrka areal på totalt 95 232 dekar i perioden 1994 til 1998. Det er tillatt omdisponert til annet enn jordbruksformål om lag 12–13 tusen dekar pr. år de senere årene.

Tabell 2.3 Totalt jordbruksareal i drift fordelt på landsdeler. 1000 dekar

		1979	1989	1999	2000	2001	Årlig %-vis endring	
							1979-89	1989-99
Østlandet	Totalt areal	4 661	4 825	4 919	4 941	4 867	0,3	0,2
	Fulldyrket areal	4 356	4 589	4 583	4 583	4 510	0,5	0,0
	% fulldyrket	93	95	93	93	93		
	Eng og beite	1 449	1 414	1 743	1 771	1 764	-0,2	2,1
	% eng og beite	31	29	35	36	36		
Agder og Rogaland	Totalt areal	1 044	1 149	1 291	1 296	1 289	1,0	1,2
	Fulldyrket areal	738	805	837	833	824	0,9	0,4
	% fulldyrket	71	70	65	64	64		
	Eng og beite	859	945	1 145	1 148	1 147	1,0	1,9
	% eng og beite	82	82	89	89	89		
Vestlandet	Totalt areal	1 491	1 513	1 564	1 572	1 545	0,1	0,3
	Fulldyrket areal	1 074	1 143	1 113	1 105	1 081	0,6	-0,3
	% fulldyrket	72	76	71	70	70		
	Eng og beite	1 377	1 404	1 502	1 509	1 481	0,2	0,7
	% eng og beite	92	93	96	96	96		
Trøndelag	Totalt areal	1 471	1 562	1 650	1 658	1 651	0,6	0,5
	Fulldyrket areal	1 395	1 498	1 520	1 517	1 506	0,7	0,1
	% fulldyrket	95	96	92	91	91		
	Eng og beite	891	937	1 102	1 101	1 094	0,5	1,6
	% eng og beite	61	60	67	66	66		
Nord-Norge	Totalt areal	872	860	958	968	961	-0,1	1,1
	Fulldyrket areal	743	779	819	815	804	0,5	0,5
	% fulldyrket	85	91	85	84	84		
	Eng og beite	813	779	896	916	911	-0,4	1,4
	% eng og beite	93	91	94	95	95		
Hele landet	Totalt areal	9 535	9 911	10 382	10 436	10 313	0,4	0,5
	Fulldyrket areal	8 304	8 818	8 872	8 853	8 726	0,6	0,1
	% fulldyrket	87	89	85	85	85		
	Eng og beite	5 389	5 478	6 388	6 445	6 398	0,2	1,5
	% eng og beite	57	55	62	62	62		

*Foreløpige tall

Kilde: Statistisk sentralbyrå. 1979, 1989 og 1999 de fullstendige jordbrukstellingene. 2000 tall fra produksjonstilskuddstatistikken justert for ikke-søkere. Foreløpige tall 2001 er fra søknadene om produksjonstilskudd og ikke helt sammenlignbare med de øvrige årene

For fylkesvis fordeling se del II, tabell 1

2.2 Strukturutvikling i noen produksjoner

Det er skjedd omfattende endringer i antall og størrelse av driftsenhetene og i sammensetningen av produksjonene de seneste årene. Nedenfor er det vist tall for driftsenheter og forskjellige produksjoner. En gjør oppmerksom på at tallene for

1999, 2000 og 2001 bygger på ulike datagrunnlag og at de derfor ikke er direkte sammenlignbare.

En driftsenhet kan være representert med flere produksjoner. En kan derfor ikke summere driftsenhetene med de ulike produksjonene og komme fram til et riktig tall for totalt antall driftsenheter.

Tabell 2.4 viser endringer i det totale antall driftsenheter. Det er nedgang i antall for de mindre driftsenhetene og en økning for de større. De minste driftsenhetene har sterkest prosentvis årlig nedgang, og for perioden fra 1989 til 2001 går antall driftsenheter i størrelsesgruppen 100 til 200 dekar også ned.

Tabell 2.4 Totalt antall driftsenheter med areal og leid areal pr. driftsenhet

Totalt antall driftsenheter		1979	1989	1999	2000	2001*	Årlig %-vis endring	
							1979-89	1989-99
Arealgruppe	5-50	62 011	37 031	13 788	12 758	11 966	-5,0	-9,4
	dekar							
	%	49	37	20	19	18		
	50-100	32 716	24 969	16 720	15 735	14 267	-2,7	-3,9
	%	26	25	24	23	22		
	100-200	21 656	25 330	22 286	21 436	20 349	1,6	-1,3
	%	17	25	32	32	31		
	200-300	5 639	7 928	10 367	10 564	10 663	3,5	2,7
	%	5	8	15	16	16		
	300-500	2 579	3 266	5 273	5 615	5 867	2,4	4,9
	%	2	3	8	8	9		
	> 500	701	858	1 577	1 710	1 868	2,0	6,3
	%	1	1	2	3	3		
Alle bruk		125 302	99 382	70 011	67 818	64 980	-2,3	-3,4
1000 daa		9 539	9 909	10 382	10 436	10 313	0,4	0,5
Daa/bruk		76	100	148	154	159	2,7	4,1
Leid areal, 1000 daa		1 920	2 318	3 239	3 368	3 450	1,9	3,4
Leid areal, %		20	23	31	32	33		
Leid areal, daa/bruk		15	23	46	50	53	4,3	7,1

* Foreløpige tall

Kilde: Statistisk sentralbyrå. 1979, 1989 og 1999 de fullstendige jordbrukstellingene, 2000 tall fra produksjonstilskuddstatistikken justert for ikke-søkere og 2001 søknader om produksjonstilskudd

For fylkesvis fordeling se del II tabell 5 for antall driftsenheter og tabell 2 for leid areal

Antall dekar pr. driftsenhet øker gjennom hele perioden fra 1979. Det har sammenheng med at antallet driftsenheter avtar. Arealet på de driftsenhetene som går ut av drift, kan enten gå helt ut av jordbruksdrift eller overtas av andre driftsenheter ved salg eller utleie. Tabell 2.4 viser videre at leid areal øker, og at leid areal pr. driftsenhet har økt. Andelen av leid areal er høyest i Nord-Norge når en ser på landsdelene. Variasjonen mellom fylkene er imidlertid betydelig og i tillegg til de tre nordligste fylkene har Telemark og Agderfylkene mye leid jord.

Etter søknad om produksjonstilskudd i 2000 var det 31 961 brukere som drev leid jord i tillegg til egen jord. Det var også 5 745 forpaktninger der driftsenheten blir leid med både jordvei og hus.

Tabell 2.5 viser endringer i antall driftsenheter med korn og oljevekster. Antall driftsenheter med korn har hatt en nedgang på 33 prosent fra 1989 til 1999. Samtidig har kornarealet vært mer stabilt med en nedgang på omlag 5 prosent, og kornarealet pr. driftsenhet har derved økt fra 107 dekar til 153 dekar. Det er de minste driftsenhetene med korn som har hatt den største prosentvise årlige nedgangen. I perioden 1979 til 1989 minket antallet driftsenheter under 100 dekar, mens størrelsesgruppene over 100 dekar økte i antall. Fra 1989 til 1999 har antallet driftsenheter gått ned for alle størrelsesgrupper under 300 dekar. De største driftsenhetene, over 300 dekar, har økt både relativt sett og i totalt antall. Nedgangen i antall driftsenheter har vært sterkest den siste perioden.

Tabell 2.5 Antall driftsenheter med korn og oljevekster etter areal av korn og oljevekster

Antall driftsenheter med korn og oljevekster	1979	1989	1999	2000	2001*	Årlig %-vis endring	
						1979-1989	1989-1999
< 20	9 698	4 559	1 277	1 188	712	-7,3	-11,9
%	25	14	6	6	4		
20-50	10 187	7 839	3 602	3 437	2 590	-2,6	-7,5
%	26	24	16	16	13		
50-100	8 766	8 135	5 286	5 092	4 610	-0,7	-4,2
%	22	25	24	24	24		
100-200	6 960	7 611	6 170	6 049	5 759	0,9	-2,1
%	18	23	28	28	30		
200-300	2 346	2 848	2 793	2 811	2 759	2,0	-0,2
%	6	9	13	13	14		
300-400	865	1 190	1 319	1 326	1 306	3,2	1,0
%	2	4	6	6	7		
> 400	710	921	1 462	1 552	1 648	2,6	4,7
%	2	3	7	7	9		
Antall bruk	39 532	33 103	21 909	21 455	19 384	-1,8	-4,0
1000 daa	3 255	3 530	3 345	3 370	3 324	0,8	-0,5
Daa/bruk	82,3	106,6	152,7	157,1	171,5	2,6	3,7

* Foreløpige tall

Kilde: Statistisk sentralbyrå. 1979, 1989 og 1999 de fullstendige jordbruksstillingene, 2000 tall fra produksjonstilskuddstatistikken justert for ikke-søkere og 2001 søknad om produksjonstilskudd

For fylkesvis fordeling se del II tabell 3a

St. meld. nr. 19 tar opp at de klimatiske forhold begrenser arealer egnet til matkornproduksjon, og framholder at «Disse arealene har stor forsyningsmessig verdi og representerer en viktig nasjonal interesse.» Det er rug og særlig hvete som dyrkes til matkorn i videre utstrekning. Andelen som går til mat eller fôr, varierer mellom år, men i perioden 1990 til 1997 ble i gjennomsnitt 78 prosent av hveten avregnet som

matkvalitet. Tabell 2.6 viser arealet av rug og hvete fylkesvis. Dyrkinga er konsentrert til Østlandet med 99 prosent av arealet, og særlig i fylkene rundt Oslofjorden og Hedmark. Østfold og Vestfold har til sammen over 50 prosent av arealet.

Tabell 2.6 Areal av rug og hvete fordelt på fylker og landsdeler. 1999

Areal, 1000 daa	Hvete	Rug	Sum	Andel
Østfold	162,3	4,6	166,9	31,5
Akershus og Oslo	87,7	2,1	89,8	16,9
Hedmark	56,0	0,8	56,9	10,7
Oppland	25,7	0,4	26,1	4,9
Buskerud	54,4	0,6	55,0	10,4
Vestfold	110,4	5,6	116,1	21,9
Telemark	13,1	0,2	13,3	2,5
Østlandet	509,6	14,5	524,1	98,8
Aust-Agder	0,3	0,0	0,3	0,1
Vest-Agder	0,1	0,0	0,2	0,0
Rogaland	0,6	0,0	0,6	0,1
Agder og Rogaland	1,1	0,0	1,1	0,2
Vestlandet	0,4	0,0	0,4	0,1
Sør-Trøndelag	0,7	0,0	0,7	0,1
Nord-Trøndelag	4,0	0,0	4,0	0,8
Trøndelag	4,6	0,0	4,7	0,9
Hele landet	515,8	14,6	530,4	100

Kilde: SSB. De fullstendige jordbrukstellingene i 1999

Tabell 2.7 og 2.8 viser antall driftsenheter og arealet av poteter og grønnsaker på friland. Antall driftsenheter med poteter på arealer under 20 dekar har gått ned i hele perioden fra 1979. Det har vært størst prosentvis årlig nedgang for de minste driftsenhetene. For driftsenheter med mer enn 50 dekar poteter har det vært en økning i antallet fram til 1997 og en nedgang de siste årene. Totalt sett har antall driftsenheter med poteter avtatt med 73 prosent fra 1989 til 1999. Potetarealet har også hatt en markert nedgang med 22 prosent i perioden fra 1989 til 2001, hvorav bare 3 prosent var før 1997. Potetarealet pr. driftsenhet er nesten tredoblet fra 1989 til 1999, og ser også ut til å øke fra 2000 til 2001. Det totale antall dekar er relativt stabilt fra 2000 til 2001, mens antall bruk er redusert med 1 260, som tilsvarer 13 prosent reduksjon.

Tabell 2.7 Antall driftsenheter med poteter etter potetareal

Antall bruk med Poteter	1979	1989	1999	2000	2001*	Årlig %-vis endring	
						1979-89	1989-99
< 5	80 792	32 014	7 300	6 716	5 627	-8,8	-13,7
%	92	86	71	70	68		
5-9	2 851	1 306	527	517	448	-7,5	-8,7
%	3	4	5	5	5		
10-19	1 637	1 210	550	497	456	-3,0	-7,6
%	2	3	5	5	5		
20-49	1 547	1 540	871	816	771	0,0	-5,5
%	2	4	8	9	9		
> 50	569	1 031	1 009	1 011	995	6,1	-0,2
%	1	3	10	11	12		
Antall bruk	87 396	38 158	10 257	9 557	8 297	-8,0	-12,3
Antall daa	214 013	188 929	148 522	151 242	151 530	-1,2	-2,4
Daa/bruk	2,4	5,0	14,5	15,8	18,3	7,3	11,3

*Foreløpige tall

Kilde: Statistisk sentralbyrå. 1979, 1989 og 1999 de fullstendige jordbrukstellingene. 2000 tall fra produksjonstilskuddstatistikken justert for ikke-søkere og 2001 søknad om produksjonstilskudd

For fylkesvis fordeling se del II tabell 3b

Arealet med grønnsaker (inkludert kålrot, erter og bønner) på friland har økt med 6 prosent samtidig som antall driftsenheter med disse produksjonene har gått ned med 67 prosent fra 1989 til 1999 (tabell 2.8). Det mest markerte trekk er at de aller minste produsentene med under 2 dekar har avtatt sterkt. Fra 1989 til 1999 er det en nedgang i antall produsenter i alle størrelsesgrupper unntatt gruppen med over 50 dekar grønnsaker, der antallet har økt. Det har gitt en gjennomsnittlig økning i grønnsakarealet fra 2 dekar i 1979 til 9 dekar i 1989 og 28 dekar pr. driftsenhet i 1999. Grønnsaker på friland er inkludert kålrot til mat og erter og bønner til konserverindustrien for 1999, 2000 og 2001.

Tabell 2.8 Antall driftsenheter med grønnsaker på friland etter grønnsakareal

Antall bruk med grønnsaker på friland	1979	1989	1999	2000	2001*	Årlig %-vis endring	
						1979-89	1989-99
< 2	20 100	3 712	366	360	276	-15,5	-20,7
%	86	57	17	18	15		
2-5	989	744	336	318	276	-2,8	-7,6
%	4	11	16	16	15		
5-10	787	623	262	246	195	-2,3	-8,3
%	3	10	12	12	11		
10-20	656	579	302	252	225	-1,2	-6,3
%	3	9	14	12	12		
20-50	589	602	482	471	454	0,2	-2,2
%	3	9	23	23	25		
> 50	178	256	375	384	401	3,7	3,9
%	1	4	18	19	22		
Antall bruk	23 299	6 516	2 123	2 031	1 827	-12,0	-10,6
Antall daa	55 218	57 030	60 187	60 637	63 453	0,3	0,5
Daa/bruk	2,4	8,8	28,3	29,9	34,7	14,0	12,5

*Foreløpige tall

Kilde: Statistisk sentralbyrå. 1979, 1989 og 1999 de fullstendige jordbrukstellingene, 2000 tall fra produksjonstilskuddstatistikken justert for ikke-søkere og 2001 søknad om produksjonstilskudd

For fylkesvis fordeling se del II tabell 3c

Tabell 2.9 og 2.11 viser sammensetningen av de grovfôrbaserte husdyrproduksjonene, ku og sau, fra 1979 til 2001. Tallene for antall kyr og besetninger inkluderer ammekyr fram til og med 1998. For antall bruk i 1999, 2000 og 2001 inngår ikke besetninger med ammekyr. Det er derved et brudd i serien mellom 1998 og 1999. Antall driftsenheter med melkekyr er redusert med 19 prosent fra 1989 til 1999. Totalt sett får antall driftsenheter med kyr bare en svak nedgang fra 1989 til 1999, på 3,5 prosent.

Antall besetninger er redusert mest i de minste størrelsesgruppene. Fra 1979 til 1989 avtok også antall store besetninger, mens antall besetninger med fra 10 til 20 kyr økte. I perioden fra 1989 til 1999 har det vært en økning for alle størrelsesgrupper med over 15 kyr.

Tabell 2.9 Antall driftsenheter med melkeku inkludert ammeku¹⁾ etter besetningsstørrelse

Antall bruk med melkekyr		1979	1989	1999	2000	2001*	Årlig %-vis endring	
							1979-89	1989-99
1-4		10 809	2 972	551	403	354	-12,1	-15,5
	%	28	10	2	2	2		
5-9		12 338	8 638	5 496	4 582	4 162	-3,5	-4,4
	%	32	30	24	22	21		
10-14		7 980	9 711	7 979	7 105	6 725	2,0	-1,9
	%	21	33	35	34	34		
15-19		4 223	5 085	5 201	5 108	4 950	1,9	0,2
	%	11	17	23	25	25		
20-29		2 692	2 208	2 834	2 899	2 899	-2,0	2,5
	%	7	8	13	14	15		
30-50		762	476	537	580	627	-4,6	1,2
	%	2	2	2	3	3		
> 50		102	53	61	63	78	-6,3	1,4
		0	0	0	0	0		
Antall bruk		38 906	29 143	22 659	20 740	19 795		
1000 kyr		372	340	313	298	289	-0,9	-0,8
Kyr per bruk		9,6	11,7	13,8	14,4	14,6	2,0	1,7
Bruk uten melkeprod.			1 339	5 464	6 113	5 663		15,1
Bruk med melkeprod.		38 906	27 804	22 659	20 740	19 795	-3,3	-2,0
Sum bruk med kyr		38 906	29 143	28 123	26 853	25 458	-2,8	-0,4

* Foreløpige tall

1) Antall bruk inkluderer ammekyr til og med 1998. For 1999, 2000 og 2001 er bare bruk med melkekyr inkludert

Kilde: Statistisk sentralbyrå. 1979, 1989 og 1999 de fullstendige jordbrukstellingene. 2000 tall fra produksjonstilskuddstatistikken justert for ikke-søkere og 2001 søknad om produksjonstilskudd

For fylkesvis fordeling se del II tabell 3d

Statistisk Sentralbyrå har registrert 648 samdrifter med melkeproduksjon i 2001. Bak disse inngår 1366 produsenter, de fleste med et areal fra 100–200 dekar. Tabell 2.10 gir en oversikt over Statens Landbruksforvaltnings (SLF) registrering av samdrifter i melkeproduksjon. Disse tallene er gjennomgående høyere enn tallene fra SSB. Dette på grunn av at statistikken fra SLF inkluderer også samdrifter som ennå ikke er i drift, men som har fått godkjenning til å starte opp på et senere tidspunkt.

Tabell 2.10 Antall samdrifter i melkeproduksjon og fordelingen av driftsenheter som inngår

Antall samdrifter ¹⁾	1999	2000	2001	2002*	Antall samdrifter fordelt på antall driftsenheter pr. samdrift 2002*				Antall bruk i samdrift 2002*
					2	3	4	≥ 5	
Østfold	4	6	7	8	8				16
Akershus	1	2	3	3	3	1			9
Hedmark	18	22	32	36	31	5			77
Oppland	106	127	183	207	188	15	3	1	438
Buskerud	1	3	6	7	4	1	2		19
Vestfold	1	4	4	4	3	1			9
Telemark	9	9	10	11	10		1		24
Østlandet	140	173	245	276	247	23	6	1	592
Aust-Agder	7	7	6	6	6				12
Vest-Agder	9	9	8	11	9	1	1		25
Rogaland	31	52	78	98	85	10	1	2	216
Agder og Rogaland	47	68	92	115	100	11	2	2	253
Hordaland	35	40	45	53	49	4			110
Sogn og Fjordane	32	39	50	57	46	6	1	1	121
Møre og Romsdal	55	59	61	66	60	6	2	1	153
Vestlandet	122	138	156	176	155	16	3	2	384
Sør-Trøndelag	36	36	52	59	50	7	2		129
Nord-Trøndelag	62	81	109	122	106	8	3	4	274
Trøndelag	98	117	161	181	156	15	5	4	403
Nordland	15	23	37	41	37	4			86
Troms	8	8	8	8	7	1			17
Finnmark	2	2	2	2	1		1		6
Nord-Norge	25	33	47	51	45	5	1	0	109
Hele landet	432	529	701	799	703	70	17	9	1741

* Foreløpige tall pr. 05.02.02

1) Inneholder alle godkjente samdrifter, herunder både etablerte samdrifter og samdrifter som har fått godkjenning til å starte opp senere.

Kilde: Statens Landbruksforvaltning

Tabell 2.10 viser antall samdrifter totalt sett har økt frem til 2002. Oppland er det fylket som har flest samdrifter i alle årene fra 1999-2002. De fleste samdriftene består av 2 driftsenheter. I 2002 er det registrert 703 samdrifter med 2 bruk av totalt 799 samdrifter. Totalt er 1741 driftsenheter som inngår i en samdrift i 2002 eller som har fått godkjent oppstart på et senere tidspunkt. Dette viser at 8 prosent av alle bruk med melkeproduksjon inngår eller vil inngå i samdrift med andre driftsenheter.

Antall driftsenheter med vinterfôra sau har gått ned hele tiden fra 1979 til 1999 og antall besetninger er halvert i dette tidsrommet. Tallet på vinterfôra sauer var størst i 1995 og har gått ned fram til de to siste årene. Antall sau pr. driftsenhet har økt fra 19 i 1979 til henholdsvis 42, 43 og 47 i 1999, 2000 og 2001. Det har vært en avgang av mindre besetninger, mens antall større besetninger har økt.

Tabell 2.11 Antall driftsenheter med vinterfôra sau etter besetningsstørrelse

Antall bruk med vinterfôra sau	1979	1989	1999	2000	2001*	Årlig %-vis endring	
						1979-89	1989-99
1-19	31 131	13 235	6 790	6 395	5 279	-8,2	-6,5
%	70	46	30	29	25		
20-49	9 801	10 261	8 997	8 825	8 494	0,5	-1,3
%	22	36	40	40	40		
50-99	2 827	4 216	5 223	5 232	5 335	4,1	2,2
%	6	15	23	23	25		
> 100	755	1 175	1 699	1 842	2 042	4,5	3,8
%	2	4	7	8	10		
Antall bruk	44 514	28 887	22 709	22 294	21 150	-4,2	-2,4
1000 sau	863	899	955	967	984	0,4	0,6
Sauer per bruk	19,4	31,1	42,1	43,4	46,5	4,9	3,1

* Foreløpige tall

Kilde: Statistisk sentralbyrå. 1979, 1989 og 1999 de fullstendige jordbrukstellingene. 2000 tall fra produksjonstilskuddstatistikken justert for ikke-søkere og 2001 søknad om produksjonstilskudd

For fylkesvis fordeling se del II tabell 3e

Tabell 2.12 og 2.13 viser sammensetningen av de kraftfôrkrevende husdyrproduksjonene, smågris- og eggproduksjon, fra 1979 til 2001. Antall driftsenheter med purker (inkludert ungpurker) har avtatt med 30 prosent fra 1989 til 1999, mens antall purker har økt med 15 prosent. Antall purker varierer fra år til år, mens størrelsen på besetningene har hele tiden økt i gjennomsnitt fra 9 i 1979 til 16 i 1989 og 27 purker i 1999. Antall driftsenheter er redusert i alle størrelsesgrupper med unntak av de største besetningene med over 30 purker. De største besetningene har økt i antall gjennom hele perioden og den relative andelen er gått fra 5 prosent i 1979 til 32 prosent i 1999.

Tabell 2.12 Antall driftsenheter med purker, inkludert ungpurker, etter besetningsstørrelse

Antall bruk med purker og ungpurker	1979	1989	1999	2000	2001*	Årlig %-vis endring	
						1979-89	1989-99
1-4	3 880	1 174	627	494	377	-11,3	-6,1
%	44	22	17	17	14		
5-9	2 009	1 030	496	360	272	-6,5	-7,0
%	23	20	13	12	10		
10-14	1 138	867	447	291	273	-2,7	-6,4
%	13	17	12	10	10		
15-19	736	559	332	243	231	-2,7	-5,1
%	8	11	9	8	8		
20-29	749	878	599	422	378	1,6	-3,8
%	8	17	16	14	14		
> 30	402	721	1 175	1 151	1 132	6,0	5,0
%	5	14	32	39	43		
Antall bruk	8 914	5 229	3 676	2 961	2 663	-5,2	-3,5
1000 purker	82	84	97	89	87	0,3	1,5
Purker per bruk	9,2	16,1	26,5	30,0	32,6	5,8	5,1

* Foreløpige tall

Kilde: Statistisk sentralbyrå. 1979, 1989 og 1999 de fullstendige jordbrukstellingene. 2000 tall fra produksjonstilskuddstatistikken justert for ikke-søkere og 2001 søknad om produksjonstilskudd.

For fylkesvis fordeling se del II tabell 3f

Antall driftsenheter med høner er redusert med 30 prosent i tidsrommet 1989 til 1999, antall høner er samtidig gått ned 8 prosent og antall høner pr. driftsenhet er økt med 35 prosent (tabell 2.13). Den årlige prosentvise reduksjonen er størst blant de minste besetningene i tidsrommet 1979 til 1989. I denne perioden var det besetningsstørrelser med mellom 1 000 og 5 000 høner som økte i antall, og fra 1989 til 1999 var det bare de største besetningene med mer enn 5 000 høner som økte i antall. Besetninger med mindre enn 100 høner har hatt et nokså stabilt antall og økt sin relative andel siden 1995.

Tabell 2.13 Antall driftsenheter med verpehøner etter besetningsstørrelse

Antall bruk med Høner	1979	1989	1999	2000	2001*	Årlig %-vis endring	
						1979-89	1989-99
1-99	11 198	3 653	2 712	2 602	2 091	-10,6	-2,9
%	76	62	67	67	65		
100-499	1 898	593	166	140	111	-11,0	-12,0
%	13	10	4	4	3		
500-999	576	406	155	128	106	-3,4	-9,2
%	4	7	4	3	3		
1000-1999	411	591	398	364	324	3,7	-3,9
%	3	10	10	9	10		
2000-4999	470	622	477	459	410	2,8	-2,6
%	3	10	12	12	13		
> 5000	102	65	156	192	191	-4,4	9,1
%	1	1	4	5	6		
Antall bruk	14 655	5 930	4 064	3 885	3 233	-8,7	-3,7
1000 høner	3 828	3 442	3 181	3 295	3 113	-1,1	-0,8
Høner per bruk	261,2	580,4	782,8	829,5	962,8	8,3	3,0

* Foreløpige tall

Kilde: Statistisk sentralbyrå. 1979, 1989 og 1999 de fullstendige jordbruksstillingene. 2000 tall fra produksjonstilskuddstatistikken justert for ikke-søkere og 2001 søknad om produksjonstilskudd

For fylkesvis fordeling se del II tabell 3g

3 PRODUKSJON, MATVAREFORBRUK OG TRYGG MAT

Norge har et begrenset areal med dyrka jord. Klimatiske forhold legger samtidig begrensninger på avlingsutbyttet. Dette bidrar til at en betydelig del av matvarebehovet blir dekket med import. Blant annet dekkes alt sukker og en stor del av frukt,- og grønnsakforbruket av import. Totalt utgjør norsk produksjon 50–55 prosent av det totale innenlandske matvareforbruket i dag, regnet på energibasis.

Dette kapitlet viser tilgangen på matvarer gjennom produksjon og import, og tar også opp matvareforbruk og mattrygghet.

3.1 Oversikt over samlede produserte mengder

I St. meld. nr. 19 (1999–2000) er det pekt på at en regional fordeling av matproduksjonen i Norge er ønskelig med tanke på langsiktig matvaresikkerhet, bosetting i bygdene og et levende kulturlandskap.

Tabellene 3.1a-h illustrerer hvordan den norske jordbruksproduksjonen fordeler seg mellom regionene.

Tabell 3.1a viser at den totale kornproduksjonen økte med 10,9 prosent fra 1999 til 2000, mens produksjonen gikk ned igjen med 11,0 prosent fra 2000 til 2001. Denne opp- og nedgangen skyldes hovedsakelig variasjon i produksjonen på Østlandet.

Tabell 3.1a Produksjon av korn fordelt på regioner. Millioner kg

Korn	1979	1989	1999	2000	2001*	Årlig %-vis endring	
						1979-89	1989-99
Østlandet	958,2	1 011,8	1 039,0	1 181,4	1 051,0	0,5	0,3
Agder/Rogaland	16,3	17,9	28,2	22,7	23,9	0,9	4,7
Vestlandet	4,6	6,8	8,5	5,3	5,6	4,0	2,3
Trøndelag	90,5	141,2	140,9	141,3	122,4	4,5	0,0
Nord-Norge	0,3	0,0	1,5	0,4	0,3		
Landet	1 069,9	1 179,6	1 218,1	1 351,1	1 203,2	1,0	0,3

*Foreløpige tall

Kilde: Statistisk sentralbyrå

For fylkesvis fordeling se del II, tabell 4a

Tabell 3.1b Produksjon av potet fordelt på regioner. Millioner kg

Potet	1979	1989	1998	1999	2000*	Årlig %-vis endring	
						1979-89	1989-99
Østlandet	241,4	312,5	326,0	282,3	264,9	2,6	-1,0
Agder/Rogaland	51,3	52,1	29,3	28,3	26,0	0,2	-5,9
Vestlandet	33,2	16,4	10,7	11,6	10,9	-6,8	-3,4
Trøndelag	58,5	61,2	56,4	47,9	44,5	0,5	-2,4
Nord-Norge	22,0	13,1	14,8	10,3	8,8	-5,1	-2,4
Landet	406,4	455,1	437,2	380,2	355,1	1,1	-1,8

*Foreløpige tall

Kilde: Statistisk sentralbyrå

For fylkesvis fordeling se del II, tabell 4b

Tabell 3.1c viser at den totale melkeproduksjonen gikk tilbake 2,8 prosent fra 2000 til 2001. Alle regionene hadde en nedgang i melkeproduksjonen i denne perioden.

Tabell 3.1c Produksjon av kumelk fordelt på regioner. Millioner liter

Kumelk	1979	1989	1999	2000	2001*	Årlig %-vis endring	
						1979-89	1989-99
Østlandet	508,8	467,6	423,5	392,0	383,5	-0,8	-1,0
Agder/Rogaland	350,5	370,4	318,4	319,8	317,1	0,6	-1,5
Vestlandet	363,1	422,8	385,1	357,7	344,1	1,5	-0,9
Trøndelag	351,6	386,7	347,9	326,1	314,5	1,0	-1,1
Nord-Norge	168,0	187,8	172,4	163,8	157,1	1,1	-0,9
Landet	1 741,9	1 835,4	1 647,3	1 559,4	1 516,3	0,5	-1,1

*Foreløpige tall

Kilde: Norske meierier og Omsetningsrådet. Statens landbruksforvaltning

For fylkesvis fordeling se del II, tabell 4c

Tabellene 3.1d-f viser en nedgang i produksjonen av storfekjøtt, og en økning i produksjonen av både svinekjøtt og saue- og lammekjøtt fra 2000 til 2001. Storfeproduksjonen er redusert i alle regioner av landet, mens svineproduksjonen gikk opp i alle regionene. Produksjonen av saue- og lammekjøtt økte i alle deler av landet, men mest i Agder og Rogaland.

Tabell 3.1d Produksjon av storfekjøtt fordelt på regioner. Millioner kg

Storfekjøtt	1979	1989	1999	2000	2001*	Årlig %-vis endring	
						1979-89	1989-99
Østlandet	20,5	19,8	27,1	25,6	24,0	-0,3	3,2
Agder	2,0						
Agder/Rogaland		13,8	19,1	17,8	16,9		3,3
Vestlandet m/Rogaland	28,9						
Vestlandet		19,5	20,4	19,7	18,6		0,4
Trøndelag	13,5	15,0	19,8	18,9	17,6	1,0	2,8
Nord-Norge	5,8	7,3	9,0	8,5	8,2	2,2	2,2
<i>Landet</i>	<i>70,7</i>	<i>75,4</i>	<i>95,4</i>	<i>90,3</i>	<i>85,4</i>	<i>0,6</i>	<i>2,4</i>

* Foreløpige tall

Kilde: Fraktkontoret for Kjøtt og Statistisk sentralbyrå. Statens landbruksforvaltning

For fylkesvis fordeling se del II, tabell 4d

Tabell 3.1e Produksjon av svinekjøtt fordelt på regioner. Millioner kg

Svinekjøtt	1979	1989	1999	2000	2001*	Årlig %-vis endring	
						1979-89	1989-99
Østlandet	33,4	38,7	50,8	47,9	50,5	1,5	2,8
Agder	1,3						
Agder/Rogaland		17,3	26,5	24,9	26,1		4,3
Vestlandet m/Rogaland	26,8						
Vestlandet		9,5	6,1	5,6	6,1		-4,3
Trøndelag	13,7	16,0	20,1	18,8	20,2	1,6	2,3
Nord-Norge	1,1	2,3	4,9	4,8	5,1	8,1	7,6
<i>Landet</i>	<i>76,2</i>	<i>83,8</i>	<i>108,4</i>	<i>102,0</i>	<i>108,0</i>	<i>1,0</i>	<i>2,6</i>

* Foreløpige tall

Kilde: Fraktkontoret for Kjøtt og Statistisk sentralbyrå. Statens landbruksforvaltning

For fylkesvis fordeling se del II, tabell 4e

Tabell 3.1f Produksjon av saue- og lammekjøtt fordelt på regioner. Millioner kg

Saue- og lammekjøtt	1979	1989	1999	2000	2001*	Årlig %-vis endring	
						1979-89	1989-99
Østlandet	3,8	5,7	6,2	6,3	6,4	4,0	0,9
Agder	0,6						
Agder/Rogaland		4,7	5,1	5,1	5,6		0,7
Vestlandet m/Rogaland	9,2						
Vestlandet		6,9	6,0	6,2	6,1		-1,4
Trøndelag	1,5	2,0	2,1	2,2	2,3	3,3	0,3
Nord-Norge	2,0	3,4	3,2	3,3	3,6	5,4	-0,7
<i>Landet</i>	<i>17,1</i>	<i>22,7</i>	<i>22,6</i>	<i>23,1</i>	<i>24,0</i>	<i>2,9</i>	<i>-0,1</i>

* Foreløpige tall

Kilde: Fraktkontoret for Kjøtt og Statistisk sentralbyrå. Statens landbruksforvaltning

For fylkesvis fordeling se del II, tabell 4f

Tabell 3.1g viser en total økning av fjørfeproduksjonen på 17 prosent fra 1999 til 2000, men produksjonen gikk ned med 2 prosent fra 2000 til 2001. Trøndelag og Agder og Rogaland hadde den største økningen med henholdsvis 40 og 27 prosent. Samlet sett økte eggproduksjonen fra 2000 til 2001, men produksjonen fortsatte å gå ned både på Vestlandet og Nord-Norge.

Tabell 3.1g Produksjon av fjørfekjøtt fordelt på regioner. Millioner kg

Fjørfekjøtt	1979	1989	1999	2000	2001*	Årlig %-vis endring	
						1979-89	1989-99
Østlandet	7,8	13,1	24,4	27,0	26,0	5,3	6,4
Agder/Rogaland		2,9	5,3	6,8	6,7		6,1
Vestlandet m/Rogaland	2,2						
Vestlandet		1,3	1,3	1,5	1,2		0,0
Trøndelag	0,4	2,5	5,5	7,8	8,4	18,8	8,3
Nord-Norge	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0		
<i>Landet</i>	<i>10,5</i>	<i>19,8</i>	<i>36,5</i>	<i>43,1</i>	<i>42,3</i>	<i>6,6</i>	<i>6,3</i>

* Foreløpige tall

Kilde: Totalkalkylen for jordbruket. Statistisk sentralbyrås statistikk fra Kjøttkontrollen/Statens landbruksforvaltning

For fylkesvis fordeling se del II, tabell 4g

Tabell 3.1h Produksjon av egg fordelt på regioner. Millioner kg

Egg	1979	1989	1999	2000	2001*	Årlig %-vis endring	
						1979-89	1989-99
Østlandet	18,3	21,0	22,0	21,1	21,2	1,3	0,5
Agder/Rogaland	14,9	17,6	14,7	14,8	15,4	1,7	-1,8
Vestlandet	6,8	7,8	5,0	4,9	4,8	1,4	-4,4
Trøndelag	3,1	3,6	4,2	4,3	4,6	1,5	1,6
Nord-Norge	1,8	2,4	1,9	1,8	1,7	2,9	-2,5
<i>Landet</i>	<i>44,9</i>	<i>52,4</i>	<i>47,7</i>	<i>46,9</i>	<i>47,7</i>	<i>1,5</i>	<i>-0,9</i>

*Foreløpige tall

Kilde: Totalkalkylen for jordbruket. Statistisk sentralbyrå. Statens landbruksforvaltning

For fylkesvis fordeling se del II, tabell 4h

Tabellene 3.2a-h viser produksjonen fordelt på regioner pr. innbygger.

Tabell 3.2a Produksjon av korn på regioner. Kg pr. innbygger

Korn	1979	1989	1999	2000	2001*
Østlandet	484,0	491,6	474,8	535,3	472,9
Agder/Rogaland	31,2	31,2	45,2	36,0	37,6
Vestlandet	6,3	9,0	10,9	6,7	7,1
Trøndelag	246,4	375,2	363,5	362,3	312,1
Nord-Norge	0,6	0,0	3,2	0,9	0,6
<i>Landet</i>	<i>263,1</i>	<i>279,5</i>	<i>274,0</i>	<i>301,7</i>	<i>267,2</i>

*Foreløpige tall

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Tabell 3.2b Produksjon av potet fordelt på regioner. Kg pr. innbygger

Potet	1979	1989	1998	1999	2000*
Østlandet	121,9	151,8	150,2	129,0	120,0
Agder/Rogaland	98,1	90,9	47,4	45,3	41,2
Vestlandet	45,5	21,8	13,7	14,8	13,9
Trøndelag	159,3	162,6	146,1	123,6	114,1
Nord-Norge	47,1	28,5	31,9	22,3	19,0
<i>Landet</i>	<i>99,9</i>	<i>107,8</i>	<i>99,0</i>	<i>85,5</i>	<i>79,3</i>

*Foreløpige tall

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Tabell 3.2c Produksjon av kumelk fordelt på regioner. Liter pr. innbygger

Kumelk	1979	1989	1999	2000	2001*
Østlandet	257,0	227,2	193,6	177,6	172,5
Agder/Rogaland	670,2	646,1	509,8	506,7	499,5
Vestlandet	497,6	561,9	492,4	455,1	435,7
Trøndelag	957,4	1027,4	897,5	836,4	802,0
Nord-Norge	359,7	408,0	372,5	352,7	338,5
<i>Landet</i>	<i>428,4</i>	<i>434,9</i>	<i>370,6</i>	<i>348,2</i>	<i>336,7</i>

*Foreløpige tall

Kilde: Norske meierier og Omsetningsrådet. Statens landbruksforvaltning

Tabell 3.2d Produksjon av storfekjøtt fordelt på regioner. Kg pr. innbygger

Storfekjøtt	1979	1989	1999	2000	2001*
Østlandet	10,3	9,6	12,4	11,5	10,8
Agder	9,0				
Agder/Rogaland		24,1	30,5	28,1	26,6
Vestlandet m/Rogaland	28,1				
Vestlandet		25,9	26,0	25,0	23,6
Trøndelag	36,8	39,8	51,1	48,4	44,9
Nord-Norge	12,5	15,8	19,5	18,2	17,7
<i>Landet</i>	<i>17,4</i>	<i>17,9</i>	<i>21,5</i>	<i>20,2</i>	<i>18,9</i>

*Foreløpige tall

Kilde: Fraktkontoret for Kjøtt og Statistisk sentralbyrå. Statens landbruksforvaltning

Tabell 3.2e Produksjon av svinekjøtt fordelt på regioner. Kg pr. innbygger

Svinekjøtt	1979	1989	1999	2000	2001*
Østlandet	16,8	18,8	23,2	21,7	22,7
Agder	5,7				
Agder/Rogaland		30,2	42,4	39,5	41,1
Vestlandet m/Rogaland	26,0				
Vestlandet		12,6	7,8	7,1	7,7
Trøndelag	37,3	42,5	51,9	48,1	51,5
Nord-Norge	2,3	5,1	10,6	10,4	11,0
<i>Landet</i>	<i>18,7</i>	<i>19,9</i>	<i>24,4</i>	<i>22,8</i>	<i>24,0</i>

*Foreløpige tall

Kilde: Fraktkontoret for Kjøtt og Statistisk sentralbyrå. Statens landbruksforvaltning

Tabell 3.2f Produksjon av saue- og lammekjøtt fordelt på regioner. Kg pr. innbygger

Saue- og lammekjøtt	1979	1989	1999	2000	2001*
Østlandet	1,9	2,8	2,9	2,8	2,9
Agder	2,5				
Agder/Rogaland		8,2	8,1	8,0	8,8
Vestlandet m/Rogaland	8,9				
Vestlandet		9,2	7,7	7,9	7,7
Trøndelag	4,0	5,4	5,4	5,6	5,9
Nord-Norge	4,3	7,4	6,9	7,2	7,8
<i>Landet</i>	<i>4,2</i>	<i>5,4</i>	<i>5,1</i>	<i>5,1</i>	<i>5,3</i>

*Foreløpige tall

Kilde: Fraktkontoret for Kjøtt og Statistisk sentralbyrå. Statens landbruksforvaltning

Tabell 3.2g Produksjon av fjørfekjøtt fordelt på regioner. Kg pr. innbygger

Fjørfekjøtt	1979	1998	1999	2000	2001*
Østlandet	4,0	8,7	9,3	12,2	11,7
Agder/Rogaland		5,7	6,6	10,8	10,5
Vestlandet m/Rogaland	2,1				
Vestlandet		2,2	1,9	1,9	1,5
Trøndelag	1,2	11,7	13,7	19,9	21,4
Nord-Norge	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
<i>Landet</i>	<i>2,6</i>	<i>6,5</i>	<i>7,1</i>	<i>9,6</i>	<i>9,4</i>

*Foreløpige tall

Kilde: Totalkalkylen for jordbruket. Statistisk sentralbyrå. Statens landbruksforvaltning

Tabell 3.2h Produksjon av egg fordelt på regioner. Kg pr. innbygger

Egg	1979	1989	1999	2000	2001*
Østlandet	9,3	10,2	10,1	9,6	9,5
Agder/Rogaland	28,5	30,7	23,5	23,4	24,3
Vestlandet	9,3	10,4	6,3	6,2	6,1
Trøndelag	8,4	9,5	10,7	10,9	11,7
Nord-Norge	3,9	5,3	4,1	3,9	3,7
<i>Landet</i>	<i>11,1</i>	<i>12,4</i>	<i>10,7</i>	<i>10,5</i>	<i>10,6</i>

*Foreløpige tall

Kilde: Totalkalkylen for jordbruket. Statistisk sentralbyrås statistikk fra Kjøttkontrollen/Statens landbruksforvaltning

Storfeproduksjonen pr. innbygger gikk ned for alle regioner fra 2000-2001. Produksjonen av svinekjøtt pr. innbygger gikk opp i alle regioner, mens sau- og

lammekjøttproduksjonen gikk opp i alle regioner bortsett fra på Vestlandet i denne perioden. Produksjonen av fjørfekjøtt økte fram til 2000, men produksjonen gikk ned med 1 prosent fra 2000 til 2001. Eggproduksjonen pr. innbygger har i hovedsak vært svakt økende i alle regioner bortsett fra på Vestlandet, mens melkeproduksjonen har gått ned i alle landsdeler. Kornproduksjonen er konsentrert om Østlandet og Trøndelag og produksjonen pr. innbygger gikk ned i perioden 1999–2001.

3.2 Økologisk jordbruk

I 1991 innførte norske myndigheter en tilskuddsordning for jordbruksareal som drives økologisk. Ordningen omfatter både areal som er under omlegging til økologisk drift, og det arealet som allerede er omlagt. Debio er kontroll- og godkjenningsinstans. Myndighetene har gitt signaler om at det er ønskelig med økt utbredelse av økologisk jordbruksproduksjon her i landet. I St. meld. nr. 19 (1999–2000) heter det: «Ut fra utviklingen i det norske markedet, og forbruksutviklingen for økologiske varer i våre naboland, mener departementet det er grunnlag for en målsetting om at 10 prosent av det totale jordbruksarealet i løpet av en tiårsperiode skal være omlagt til økologisk areal.»

Tabell 3.3 viser hvordan det økologisk drevne jordbruksarealet har vokst i årene etter 1991. I år 2001 var den økologiske andelen av det totale jordbruksarealet på 1,9 prosent eller 2,6 prosent inkludert areal under omlegging til økologisk drift.

Tabell 3.3 Økologiske driftsenheter og økologisk jordbruksareal

	1991	1999	2000	2001*	Årlig %-vis endring 1991–2001
Antall driftsenheter med økologisk drift ¹⁾	423	1 762	1 840	2 099	17,4
Fulldyrka eng	9 629	95 930	112 474	120 469	28,7
Overflatedyrka eng	942	7 320	7 876	7 744	23,5
Gjødsla beite	2 023	22 497	30 878	34 498	32,8
Grønnfôr og silovekster	2 021	9 574	10 472	10 234	17,6
Korn og erter til modning	1 741	8 611	13 039	17 482	25,9
Potet	598	1 472	1 587	1 769	11,5
Andre vekster	980	3 195	3 945	4 366	16,1
Grønngjødsla areal og brakkmark	211	911	569	1 337	20,3
Godkjent økologisk jordbruksareal i alt, daa	18 145	149 510	180 841	197 889	27,0
Jordbruksareal under omlegging, daa	6 288	38 225	24 387	68 831	27,0

*Foreløpige tall

1) Omfatter alle bruk som er godkjent for tilskudd og/eller merke

Kilde: Statistisk sentralbyrå etter Debio. Debio

Tabell 3.4 viser utviklingen av økologisk husdyrhold fra 1991 til 2001. Også husdyrtallet har økt i alle år etter 1991. På grunn av endret telledato er det to år mellom 1999 og 2000 tallene, mens det er et år mellom 2000 og 2001 tallene.

Tabell 3.4 Husdyrhold på økologisk godkjente driftsenheter. Antall dyr¹⁾

	1991	1999	2000	2001*	Årlig %-vis endring 1991–2001
Storfe	957	7 424	8 464	10 428	27,0
Melkeku	237	2 998	3 531	3 729	31,7
Ammeku	87	680	724	1 072	28,5
Annet storfe	633	3 746	4 209	5 627	24,4
Sau	3 007	18 393	20 776	22 911	22,5
Geit	209	1 052	1 160	1 192	19,0
Svin	53	282	178	259	17,2
Høner	1 697	27 228	24 028	27 570	32,2

*Foreløpige tall

1) Frem til 1999 var telledatoen 1/7, telledatoen er 1/1 for 1999 og 31/12 for 2000 og 2001

Kilde: Statistisk sentralbyrå etter Debio og Debio

Registrering av slakt er hentet fra Fagsenteret for Kjøtt og omfatter innveid slakt både fra kjøttssamvirket og andre private slakterier. Ikke alle rutiner ivaretar kravene til økologisk produksjon like godt, og ikke alle økologiske slakt blir registrert som økologisk. Det er usikkert hvor store mengder som ikke kommer med. Det er stort sett storfe og lam som produseres økologisk, og i mindre grad kraftfôrbasert kjøttproduksjon. Tabell 3.5a og b viser tilførsel og salg av økologisk storfe og lam/sau levert Norsk Kjøttssamvirke, samt total tilførsel.

Tabell 3.5a Tilførsel og salg av økologisk storfekjøtt levert Norsk Kjøttssamvirke og total tilførsel¹⁾. Tonn

	1997	1998	1999	2000	2001*	Årlig %-vis endring 1997–2001
Til Norsk Kjøttssamvirke						
Tilførsel ²⁾	52,5	102,0	186,8	219,9	295,4	54,0
Salg ³⁾	18,4	15,3	20,5	22,2	35,4	12,7
Andel solgt ⁴⁾	35 %	15 %	11 %	10 %	12 %	
Total tilførsel		147,7	375,2	314,7	399,2	39,3 ³⁾

*Foreløpige tall

1) Alt kjøtt anvendes, og det som ikke finner avsetning som økologisk, blir anvendt som ordinær vare

2) Beregnet som utbenet

3) For perioden 1998-2001

4) Det som ikke selges, blir lagt på fryselager for senere salg eller selges som ordinær vare

Kilde: Landbrukets Prisentral fra Norsk Kjøttssamvirke. Statens landbruksforvaltning fra Fagsenteret for kjøtt

Tabell 3.5b Tilførsel og salg av økologisk lamme- og sauekjøtt levert Norsk Kjøttssamvirke og total tilførsel¹⁾. Tonn

	1997	1998	1999	2000	2001*	Årlig %-vis endring 1997-2001
Til Norsk Kjøttssamvirke						
Tilførsel ²⁾	86,6	134,1	145,0	239,6	290,5	35,3
Salg	45,9	24,1	31,0	38,3	63,9	8,6
Andel solgt ⁴⁾	53 %	18 %	21 %	16 %	22 %	
Total tilførsel		183,4	219,3	264,7	338,5	22,7³⁾

*Foreløpige tall

1) Alt kjøtt anvendes, og det som ikke finner avsetning som økologisk, blir anvendt som ordinær vare

2) Beregnet som utbenet

3) For perioden 1998-2000

4) Det som ikke selges, blir lagt på fryselager for senere salg eller selges som ordinær vare

Kilde: Landbrukets Priscentral fra Norsk Kjøttssamvirke. Statens landbruksforvaltning fra Fagsenteret for kjøtt

Storfe utbenes før salg og tilførselen er redusert med 25 prosent for å gi sammenlignbare mengder med salgsvolumet. Tilførsel og salg økte fra 2000 til 2001 for både storfe og lam/sau. For storfe økte salget mer enn tilførselen, mens for lammekjøtt økte tilførselen mer enn salget. Tilførsel av gris og geit gikk opp fra 2000 til 2001 (tabell 3.6).

Tabell 3.6 Total tilførsel av økologisk gris- og geitekjøtt. Tonn

	1998	1999	2000	2001*
Total tilførsel gris		28,6	23,1	24,2
Total tilførsel geit	0,3	1,5	1,3	2,2

*Foreløpige tall

Kilde: Fagsenteret for kjøtt

Data for økologisk melk er hentet fra TINE Norske Meierier, og omfatter bare den melka som leveres som økologisk til merpris. Det dekker ikke hele den faktiske produksjonen.

Mengden innveid økologisk melk økte med 10,5 prosent fra 2000 til 2001. Samtidig gikk anvendt mengde økologisk melk opp med 153 prosent. Tabell 3.7 viser mengden av registrert produksjon og salg av økologisk melk.

Tabell 3.7 Innveid og anvendt økologisk melk¹⁾. 1000 liter

	1997	1998	1999	2000	2001*	Årlig %-vis endring 1997–2001
Innveid som økologisk	3 561,6	7 767,4	11 703,1	13 417,2	14 818,2	42,8
Anvendt som økologisk	1 755,0	2 620,9	2 514,5	2 480,0	6 284,3	37,6
Andel anvendt	49 %	34 %	21 %	18 %	42 %	-3,8

*Foreløpige tall

1) All melk anvendes, og det som ikke finner avsetning som økologisk, blir anvendt som ordinær vare

Kilde: Landbrukets Prisentral etter TINE Norske Meierier. Statens landbruksforvaltning etter TINE Norske Meierier

Av økologiske fjørfeprodukter er det hovedsakelig egg som omsettes. Det er også en viss produksjon av kalkun. Det er ikke offentliggjort tall for økologisk produksjon av egg.

Mengden økologisk korn levert til mølle økte med 60 prosent fra 1999/2000 til 2000/2001 (tabell 3.8). Økologisk havre har økt med 51 prosent mens bygg hadde en oppgang på 103 prosent. Produksjon av korn til eget såkorn og til eget fôr er ikke med. En antar at alt økologisk korn videreforedles som økologisk, enten til fôr eller matmel.

Tabell 3.8 Økologisk korn levert mølle. Tonn

	1996/97	1997/98	1998/99	1999/00	2000/01*	Årlig %-vis endring 96/97–00/01
Hvete	54,9	90,7	163,7	295,8	480,4	72,0
Rug	40,4	77,4	31,4	43,6	45,1	2,8
Bygg	52,8	136,1	124,9	88,5	180,0	35,9
Havre	76,8	109,9	191,7	284,4	430,3	53,9
Sum korn	224,9	414,1	511,7	712,2	1135,8	49,9

*Foreløpige tall

Kilde: Landbrukets Prisentral etter Statens Kornforretning. Statens landbruksforvaltning

Produksjon og omsatte mengder av grønnsaker og poteter er ikke med i registreringene. Økologiske produkter inngår i prinsippet i oversikten over samlet produksjon i kapittel 3.1.

3.3 Import og eksport

Tallene i tabellene nedenfor er hentet fra Statistisk sentralbyrås statistikk «Utenriks-handel». Varenomenklaturen er noe endret fra 1988 og tallene er derfor ikke fullt ut sammenlignbare alle år. Noen varegrupper er splittet opp, mens andre er slått sammen. De største endringene har vært i 1995, 1996 og 1998.

Import- og eksporttallene omfatter ikke varer i direkte transitt, men import av foredlede varer og varer som skal foredles i Norge er med. På samme måte er

eksport av foredlede varer og norske varer som skal foredles i utlandet inkludert. Eksporten av varer til skip, luftfartøyer eller oljeplattformer registrert i Norge i utenriksfart, er ikke med. Likeså er grensehandel og andre varer som privatpersoner tar med inn i landet ikke registrert. Prisnivået på matvarer i Danmark og Sverige tas opp i kapittel 8.

Tallene for kjøtt gjelder rent og bearbeidet kjøtt. Også kjøtt i ferdige retter slik som pasta og pizza er inkludert. «Annet kjøtt» er hovedsakelig innmat, men også vilt, rein, hval, kanin og froskelår.

Tabell 3.9a Import og eksport av kjøtt. Millioner kg

	1979	1989	1999	2000	2001*
<i>Import:</i>					
Svinekjøtt	5,7	2,2	2,0	2,2	1,7
Spekk	1,5	1,0	1,2	1,4	1,8
Storfekjøtt	8,5	1,8	3,5	3,7	5,7
Sau- og lammekjøtt	3,6	0,4	0,5	0,9	0,8
Fjørfe	0,5	0,3	0,3	0,3	0,3
Annet kjøtt	0,4		1,2	0,9	1,5
<i>Sum</i>	<i>20,2</i>	<i>5,7</i>	<i>8,7</i>	<i>9,4</i>	<i>11,8</i>
<i>Eksport:</i>					
Svinekjøtt		5,8	11,6	1,4	0,7
Storfekjøtt	0,9	0,6	9,7	2,6	2,9
Sau- og lammekjøtt		2,0	0,5		0,2
Fjørfe				0,2	0,2
Annet kjøtt			1,4	1,2	1,3
<i>Sum</i>	<i>0,9</i>	<i>8,4</i>	<i>23,2</i>	<i>5,4</i>	<i>5,3</i>
<i>Nettoeksport</i>	<i>-19,3</i>	<i>2,7</i>	<i>14,5</i>	<i>-4,0</i>	<i>-6,5</i>

* Foreløpige tall

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Årlig statistikk over utenrikshandelen

Tabell 3.9a viser at import og eksport av kjøtt er varierende. Siden 1989 har importen av kjøtt vært økende og fra 2000 til 2001 økte importen med 25 prosent. Eksporten av kjøtt har variert mye de siste årene. Etter en økning på 270 prosent fra 1998 til 1999 ble eksporten av kjøtt redusert med tre fjerdedeler fra 1999 til 2000. En viktig årsak til dette er at 1999 var siste år med mulighet for å bruke ubenyttede eksportmuligheter i forhold til WTO-avtalen, samtidig med høy produksjon og nedgang i innenlandsk salg. Økningen fra 1998 til 1999 var spesielt stor for svinekjøtt, men også eksporten av storfekjøtt var mer enn fordoblet fra året før. Fallet var tilsvarende størst for svinekjøtt fra 1999 til 2000. Eksporten av kjøtt holdt seg stabil i 2001, med bare en liten nedgang.

Tabell 3.9b viser hvilke land importert storfekjøtt kommer fra, og hvilke land Norge har eksportert til.

Tabell 3.9b Import og eksport av storfekjøtt fordelt på land. Millioner kg

	1985	1990	1999	2000	2001*
<i>Import fra:</i>					
Sverige	0,8	0,4	0,4	0,3	0,3
Danmark	0,4	0,2	0,1	0,7	0,4
Finland			0,1		0,4
Irland	0,3				
Sveits			0,1		0,1
Jugoslavia	0,3	0,3			
USA	0,1				
Australia	0,1	0,1	0,1		
New Zealand			0,6	0,7	0,7
Namibia			0,7	0,6	1,0
Botswana	0,1	0,1	1,3	0,9	1,8
Andre land		0,3	0,1	0,5	1,0
<i>Sum</i>	<i>2,1</i>	<i>1,4</i>	<i>3,5</i>	<i>3,7</i>	<i>5,7</i>
<i>Eksport til:</i>					
Sverige	0,5	0,2	0,7	0,8	1,6
Danmark			0,9	0,4	0,3
Finland			0,4	0,3	0,3
Storbritannia		0,2	0,1	0,1	0,1
Nederland	0,1	0,1	0,1		
Tyskland	0,1				
Ungarn			0,3		
Tsjekia			0,5		0,1
Russland			3,0		0,2
USA		0,2			
Mexico		3,1			
Angola		1,7			
Bulgaria			2,4	0,4	
Makedonia			0,1		
Kroatia			0,4		
Bosnia Hercegovina			0,3		
Andre land	0,1	2,4	0,5	0,6	0,3
<i>Sum</i>	<i>0,8</i>	<i>7,9</i>	<i>9,7</i>	<i>2,6</i>	<i>2,9</i>
<i>Nettoeksport</i>	<i>-1,3</i>	<i>6,5</i>	<i>6,2</i>	<i>-1,1</i>	<i>-2,8</i>

* Foreløpige tall

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Årlig statistikk over utenrikshandelen

Tabell 3.9b viser at mye av importen av storfekjøtt tradisjonelt kommer fra Sverige og Danmark. I 1985 stod disse to landene alene for 57 prosent av den totale importen av storfekjøtt, mens prosentandelen er nede i 12 prosent i 2001. Det meste av importen i 2001 kom fra New Zealand, Botswana og Namibia. Norge har importert kjøtt fra Namibia og Botswana fra 1996, og de fire siste årene har

Botswana alene hatt desidert størst andel av importert storfekjøtt til Norge. Dette skyldes blant annet at disse landene har fra januar 1995 kunnet eksportere kjøtt tollfritt til Norge, såkalt MUL¹-import. Importen fra Botswana og Namibia steg med ca. 90 prosent fra 2000 til 2001. Dersom denne tollfrie importen av storfekjøtt overstiger 2700 tonn utbeinet kjøtt (tilsvarende 3 375 tonn med bein) utløses en sikkerhetsmekanisme og toll ilegges.

Når det gjelder eksport av storfekjøtt fra Norge går en del til de skandinaviske landene, og i 2001 gikk over halvparten av eksporten til Sverige. Fra 1995 har det foregått en økende eksport til østeuropeiske land, og i 2001 gikk 10 prosent av eksportert storfekjøtt til Russland og Tsjekia.

Tabell 3.9c Import og eksport av svinekjøtt fordelt på land. Millioner kg

	1985	1990	1995	1999	2000	2001*
<i>Import fra:</i>						
Danmark	1,5	0,7	1,0	1,0	0,9	0,6
Finland			1,3	0,4	0,7	0,2
Sverige	2,6	1,1	2,8	0,6	0,5	0,8
USA		0,1				
Andre	0,1	0,1	0,1		0,1	0,1
<i>Sum</i>	<i>4,2</i>	<i>2,0</i>	<i>5,2</i>	<i>2,0</i>	<i>2,2</i>	<i>1,7</i>
<i>Eksport til:</i>						
Danmark		0,1		1,4	0,2	
Finland				0,3		
Sverige				1,1	0,1	0,1
Storbritannia	2,4					
Spania				0,6		0,1
Portugal	2,6					
Tyskland	0,2	0,4				
Ungarn						
Sovjetunionen		0,8	0,1			
Japan	1,0					
Russland				3,7	0,2	
Estland				1,8	0,4	0,2
Polen				1,5	0,3	
Mexico				0,9		
Andre	0,1	0,3	0,1	0,3	0,2	0,3
<i>Sum</i>	<i>6,3</i>	<i>1,6</i>	<i>0,2</i>	<i>11,6</i>	<i>1,4</i>	<i>0,7</i>
<i>Nettoeksport</i>	<i>2,1</i>	<i>-0,4</i>	<i>-5,0</i>	<i>9,6</i>	<i>-0,8</i>	<i>-1,0</i>

* Foreløpige tall

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Årlig statistikk over utenrikshandelen

Av tabell 3.9c ser vi at importen av svinekjøtt falt med ca. 23 prosent fra 2000 til 2001 og blir nesten utelukkende importert fra de nordiske landene. I 2000 var

¹ MUL=Minst Utviklede Land

eksporten meget moderat i forhold til 1999. Eksporten falt videre i 2001 og mesteparten gikk til Estland, Spania og Sverige.

Tabell 3.10a viser importen av levende dyr i perioden 1998 til og med 2001 og for 1996 og 1997 for storfe og svin.

Tabell 3.10a Import av levende dyr. Antall dyr

	1996	1997	1999	2000	2001*
Hester, esler, muldyr og mulesler			1 290	1 561	1359
Storfe	126	101	13	48	14
Svin	24	30	0	0	0
Sauer	-	-		2	0
Geiter	-	-		16	0
Høns og annet fjørfe (ikke fasan og struts)	-	-	145 116	151 610	88 659
Andre (inkludert fasan og struts)	-	-	6 142	3 534	8 640

* Foreløpige tall

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Årlig statistikk over utenrikshandelen

Importen av levende storfe gikk ned fra 48 dyr i 2000 til 14 dyr i 2001, og ligger nå på samme nivå som 1998 og 1999. Importen var størst i 1996 og 1997 med henholdsvis 126 og 101 dyr. Det har ikke vært import av svin siden 1998 og da kun åtte dyr. I 1996 og 1997 ble det importert henholdsvis 24 og 30 dyr. Importen av høns økte fra ca 98 000 individer i 1998 til ca 152 000 i 2000, men sank igjen til 88 000 individer i 2001. Importen av andre levende dyr økte med nesten 150 prosent fra 2000 til 2001, mesteparten av denne importen består av pelsdyr og reinsdyr.

Tabell 3.10b viser fordelingen av import fra storfe på ulike land. I 1998 og 1999 ble det importert utelukkende fra Sverige. I 2000 ble 21 dyr importert fra Sverige og 27 fra Danmark, men i 2001 ble det importert bare 14 dyr fra Sverige.

Tabell 3.10b Import av levende storfe fordelt på importland. Antall dyr

	1998	1999	2000	2001*
Danmark			27	
Sverige	13	13	21	14
<i>Sum</i>	<i>13</i>	<i>13</i>	<i>48</i>	<i>14</i>

*Foreløpige tall

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Årlig statistikk over utenrikshandelen

Tabell 3.11a og b viser import og eksport av egg og eggprodukter. Det meste av eggimporten kommer fra de nordiske landene. Eksporten av egg går hovedsakelig til Sverige og Danmark.

Tabell 3.11a Import og eksport av egg og eggprodukter. Millioner kg

	1979	1989	1999	2000	2001*
<i>Import:</i>					
Egg, med skall	0,7	0,2	0,4	0,3	0,6
Tørket m.m.			0,3 ¹⁾	0,1 ¹⁾	0,1 ¹⁾
<i>Sum</i>	<i>0,7</i>	<i>0,2</i>	<i>0,7</i>	<i>0,4</i>	<i>0,7</i>
<i>Eksport:</i>					
Egg, med skall	1,6	3,7	0,3	0,4	0,2
Tørket m.m.			1,1	0,4	0,2
<i>Sum</i>	<i>1,6</i>	<i>3,7</i>	<i>1,4</i>	<i>0,8</i>	<i>0,4</i>
<i>Nettoeksport</i>	<i>0,9</i>	<i>3,5</i>	<i>0,7</i>	<i>0,4</i>	<i>-0,3</i>

*Foreløpige tall

1) En stor del av importen blir eksportert som andre produkter, slik som bakervarer, etter bearbeiding i Norge

Tabell 3.11b Import og eksport av egg og eggprodukter fordelt på land. Millioner kg

	1985	1990	1999	2000	2001*
<i>Import fra:</i>					
Finland	0,2	0,4			0,2
Sverige	0,1	0,2	0,4	0,3	
Danmark		0,2	0,1	0,1	0,2
Canada					
Bulgaria			0,1		
USA					
Andre			0,1		0,3
<i>Sum</i>	<i>0,3</i>	<i>0,8</i>	<i>0,7</i>	<i>0,4</i>	<i>0,7</i>
<i>Eksport til:</i>					
Finland	0,6				0,1
Sverige	0,3	0,9	1,0	0,4	0,1
Danmark		0,1	0,3	0,3	0,2
Østerrike		0,1			
Tyskland		0,2			
Andre			0,1	0,1	
<i>Sum</i>	<i>0,9</i>	<i>1,3</i>	<i>1,4</i>	<i>0,8</i>	<i>0,4</i>
<i>Nettoeksport</i>	<i>0,6</i>	<i>0,5</i>	<i>0,7</i>	<i>0,4</i>	<i>-0,3</i>

*Foreløpige tall

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Årlig statistikk over utenrikshandelen

Mesteparten av handelen Norge gjør med melkeprodukter består av ost og ostemasse. Importen og eksporten framgår av tabell 3.12a. I tillegg er det eksportert fløte i bulk til Belgia for reimport som ferdig krem på sprayboks. Norske Meierier oppgir solgt kvantum ferdig vare i Norge i 2001 til 285 tonn, tilsvarende tall for 2000 og 1999 var henholdsvis 292 og 265 tonn. For øvrig har importen av melkeprodukter vært relativt stabil, og langt lavere enn det som blir eksportert. Importen har imidlertid økt de siste årene og da særlig av ost og ostemasse. Eksporten av melk og melkeprodukter har gått jevnt nedover siden 1989, og falt med ca. 17 prosent fra 2000 til 2001.

Tabell 3.12a Import og eksport av melk og melkeprodukter. Millioner kg

	1979	1989	1999	2000	2001*
<i>Import:</i>					
Melk og fløte					
Konsentrert			0,3		
Surmelk m.m.			0,3	0,4	
Myse	0,3	0,2	0,2	0,3	0,3
Smør og melkefett	1,7		0,2	0,2	0,2
Ost og ostemasse	1,4	2,0	3,0	3,2	3,3
Annet					
<i>Sum</i>	<i>3,4</i>	<i>2,2</i>	<i>4,0</i>	<i>4,1</i>	<i>3,8</i>
<i>Eksport:</i>					
Melk og fløte				0,1	
Konsentrert		1,4	0,3	1,1	
Myse	0,8				
Smør og melkefett	0,4	9,2	5,0	3,8	1,5
Ost og ostemasse	20,8	23,1	23,3	19,4	18,8
Annet					
<i>Sum</i>	<i>22,0</i>	<i>33,7</i>	<i>28,6</i>	<i>24,4</i>	<i>20,3</i>
<i>Nettoeksport</i>	<i>18,6</i>	<i>31,5</i>	<i>24,6</i>	<i>20,3</i>	<i>16,5</i>

*Foreløpige tall

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Årlig statistikk over utenrikshandelen

I tabell 3.12b er import og eksport av ost og ostemasse fordelt på de ulike land. Tabellen viser at det meste av importert ost og ostemasse kommer fra Danmark og Frankrike. De største mottakerlandene er Japan og USA.

Tabell 3.12b Import og eksport av ost og ostemasse fordelt på land. Millioner kg

	1985	1990	1999	2000	2001*
<i>Import fra:</i>					
Tyskland	0,1	0,2	0,1	0,1	0,1
Danmark	1,3	1,2	1,8	1,9	2,0
Sverige	0,1	0,1		0,1	
Frankrike	0,3	0,5	0,8	0,8	0,8
Storbritannia	0,1				
Italia			0,1	0,2	0,2
Nederland		0,1			
Andre land	0,1	0,1	0,2	0,1	0,2
<i>Sum</i>	<i>2,0</i>	<i>2,2</i>	<i>3,0</i>	<i>3,2</i>	<i>3,3</i>
<i>Eksport til:</i>					
Tyskland	0,8	0,8	1,2	1,0	1,1
Sveits		2,1	0,2		
Danmark	0,6	1,4	0,8	0,4	0,6
Sverige	1,4	1,9	0,7	0,6	0,7
Frankrike		0,2			
Storbritannia	0,4	0,9	1,0	1,0	1,1
Nederland				0,1	
Japan	3,6	7,3	8,0	6,4	6,0
Belize	0,5				
Tsjekkia		0,1			
Spania	0,2	0,4	0,2		
Polen	2,2	0,5			
Jugoslavia		0,3			
Mexico		0,6	0,8		
Australia	1,3	1,5	1,5	1,1	1,3
Canada	0,9	0,9	0,8	0,9	0,9
USA	7,4	7,3	7,7	7,7	6,8
Andre land	0,5	0,4	0,4	0,2	0,3
<i>Sum</i>	<i>19,8</i>	<i>26,6</i>	<i>23,3</i>	<i>19,4</i>	<i>18,8</i>
<i>Nettoeksport</i>	<i>17,8</i>	<i>24,4</i>	<i>20,3</i>	<i>16,2</i>	<i>15,5</i>

*Foreløpige tall

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Årlig statistikk over utenrikshandelen

Tabell 3.13 viser importen av friske grønnsaker på avlingsårs basis. Tallene for avlingsåret 2000 (juli 2000 – juni 2001) er foreløpige og bygger på registrerte tall for siste halvår 2000 og første halvår 2001. Importen har økt betydelig de siste ti årene. Det importeres fra en lang rekke land, og importert mengde varierer fra år til år fra hvert enkelt land.

Tabell 3.13 Import av grønnsaker. Millioner kg

	1979	1989	1997	1999	2000*
Blomkål	3,0	3,4	4,2	4,1	3,7
Hodekål ¹⁾	3,5	1,3	6,0	5,1	5,5
Kinakål ¹⁾		4,2	4,7	4,0	3,0
Gulrot	6,0	2,7	2,0	2,2	4,2
Løk ²⁾	3,6	0,6	6,7	7,7	7,6
Tomater	6,0	9,0	12,0	13,4	13,6
Slangeagurk	3,1	5,1	5,6	4,5	4,7
Paprika		4,1	6,7	8,1	8,8
Salat	0,3	0,9	6,0	6,8	7,4
Sopp		0,9	3,1	2,7	2,9
Øvrige		2,2	4,9	5,6	5,9
<i>Import, friske grønnsaker i alt³⁾</i>	<i>31</i>	<i>34,4</i>	<i>62,5</i>	<i>64,2</i>	<i>67,3</i>
<i>Import, konserverte grønnsaker³⁾</i>	<i>11</i>	<i>27</i>	<i>45</i>	<i>46</i>	<i>44</i>
<i>Eksport, grønnsaker³⁾</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>2</i>	<i>0</i>	<i>0</i>

*Foreløpige tall

Tallene gjelder avlingsår: 01.07. – 30.06.

1) Hvitkål, rødkål, brokkoli, rosenkål og annen kål. Kinakål er skilt ut f.o.m. 1989

2) Inklusive purre

3) Ikke direkte sammenlignbare import- og eksporttall før og etter 1988 fordi utenrikshandelsstatistikken er revidert

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Statens råd for ernæring og fysisk aktivitet, Utviklingen i norsk kosthold

Tabell 3.14 gir en oversikt over import av frukt og bær på avlingsårs basis. Tallene for avlingsåret 2000 (juli 2000 – juni 2001) er foreløpige og bygger på anslag for importen i første halvår av 2001. Importen av frukt og bær har vært noe vekslende de siste årene. Importen vil til dels variere med størrelsen på den norske produksjonen av frukt og bær. Sett over en 10-årsperiode har importen steget, spesielt av bananer, meloner og steinfrukter (fersken, nektariner, plommer, avokado mv.). Også for frukt og bær kommer importen fra svært mange land med varierende mengder fra år til år.

Tabell 3.14 Import av frukt og bær. Millioner kg

	1979	1989	1998	1999	2000*
Sitrusfrukter mv.	63,3	59,1	56,0	50,0	62,9
Bananer	33,7	49,2	60,9	67,0	59,9
Epler	48,6	40,9	37,1	44,5	42,1
Pærer	11,6	12,5	15,6	18,0	15,6
Druer	17,3	16,0	17,7	19,5	20,7
Steinfrukter	4,2	5,3	6,6	10,5	1,4
Meloner		4,8	10,9	12,5	11,7
Andre frukter	2,6	1,6	3,2	3,5	3,5
Import, frisk frukt	181,6	189,4	208,0	225,5	226,8
Import, konserverte frukt ¹⁾	27,4	33,4	43,7	44,4	41,9
Import, tørket frukt	6,4	6,5	6,2	6,6	6,3
<i>Import, frukt i alt</i>	<i>215,4</i>	<i>229,3</i>	<i>257,9</i>	<i>276,5</i>	<i>275,0</i>
<i>Import, bær</i>	<i>3,0</i>	<i>9,9</i>	<i>14,9</i>	<i>15,6</i>	<i>14,4</i>
<i>Eksport, frukt og bær</i>	<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>3</i>	<i>3</i>

*Foreløpige tall

Tallene gjelder avlingsår: 01.07. – 30.06

1) Inkluderer juice og konsentrater

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Statens råd for ernæring og fysisk aktivitet, Utviklingen i norsk kosthold

Tabell 3.15a viser import og eksport av RÅK-varer fordelt på de viktigste varegruppene. Tallene inkluderer øl, men ikke mineralvann. Det går fram at vi har en nettoimport på disse varene sett under ett. Det som kan være verdt å merke seg, er at de varegruppene som vi importerer mest av også er de vi eksporterer mest av. Det er bakervarer og da spesielt pizza som Norge importerer mest av, mens vi eksporterer mest sjokolade og sukkervarer. Importen i 2001 hadde en liten nedgang fra år 2000, mens samlet eksport økte med tre prosent.

Tabell 3.15b viser fordelingen av importen og eksporten av RÅK-varer på de viktigste landene. Sverige og Danmark er våre desidert viktigste handelspartnere på RÅK-varer, både på import og eksportfronten.

Tabell 3.15a Import og eksport av RÅK-varer. Millioner kg

	1995	1999	2000	2001*
<i>Import:</i>				
Sjokolade og sukkervarer	31,1	33,9	35,0	37,7
Bakervarer, inkludert pizza	32,9	49,0	52,3	57,6
Sauser og supper og lignende	9,1	11,1	12,4	12,7
Iskrem	3,2	3,5	2,9	2,3
Annet ¹⁾	51,7	69,1	70,3	67,7
<i>Sum</i>	<i>128,0</i>	<i>166,6</i>	<i>172,9</i>	<i>178,0</i>
<i>Eksport:</i>				
Sjokolade og sukkervarer	11,9	13,9	11,4	12,8
Bakervarer, inkludert pizza	12,9	9,2	8,6	8,6
Sauser og supper og lignende	4,4	4,6	5,3	4,8
Iskrem	2,7	2,2	2,8	3,0
Annet ¹⁾	9,0	15,0	12,5	12,5
<i>Sum</i>	<i>41,0</i>	<i>45,0</i>	<i>40,6</i>	<i>41,7</i>
<i>Nettoeksport:</i>	<i>-87,0</i>	<i>-121,6</i>	<i>-132,3</i>	<i>-136,3</i>

*Foreløpige tall

1) Det er en overlappning her med eksport og import av kjøtt. Kjøtt i bearbejdede varer er regnet med i tabell 3.15a-3.15c. Dette er uansett snakk om meget begrensede mengder

Tabell 3.15b Import og eksport av RÅK-varer. Millioner kg

	1995	1999	2000	2001*
<i>Import fra:</i>				
Sverige	34,3	43,3	45,4	45,7
Danmark	29,7	31,9	31,8	30,0
Nederland	17,9	22,4	24,9	23,5
Tyskland	9,0	15,0	16,7	18,4
Frankrike	5,3	10,6	10,9	12,4
Storbritannia	11,2	12,0	10,8	13,3
Andre ¹⁾	20,6	31,4	32,4	34,7
<i>Sum</i>	<i>128,0</i>	<i>166,6</i>	<i>172,9</i>	<i>178,0</i>
<i>Eksport til:</i>				
Sverige	20,5	22,7	21,1	22,7
Danmark	5,7	9,3	8,7	7,0
Finland	3,0	3,2	2,9	3,3
Tyskland	0,8	1,1	1,1	1,1
Storbritannia	1,0	1,0	0,9	1,0
Frankrike	0,3	2,2	0,6	0,4
Annet ¹⁾	9,7	5,5	5,3	6,2
<i>Sum</i>	<i>41,0</i>	<i>45,0</i>	<i>40,6</i>	<i>41,7</i>
<i>Netto eksport</i>	<i>-87,0</i>	<i>-121,6</i>	<i>-132,3</i>	<i>-136,3</i>

*Foreløpige tall

1) Det er en overlappning her med eksport og import av kjøtt. Kjøtt i bearbejdede varer er regnet med i tabell 3.15a-3.15c. Dette er uansett snakk om meget begrensede mengder

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Årlig statistikk over utenrikshandelen

Tabell 3.16 viser verdien av norsk import av snittblomster de fem siste årene. Etter en topp i 1998 var importen av snittblomster stabil i 1999 og 2000. Importen gikk deretter ned med tre prosent i 2001.

Tabell 3.16 Import av snittblomster. Verdi, millioner kroner

	1997	1998	1999	2000	2001*
Roser	23,5	32,3	32,1	28,6	28,4
Snittblomster ellers	183,8	209,6	205,5	208,9	201,0
Sum	207,3	241,9	237,6	237,5	229,4

* Foreløpige tall

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Månedstatistikk over utenrikshandelen

3.4 Selvforsyningsgrad

Selvforsyningsgraden angir hvor stor andel av matvareforbruket på engrosnivå, regnet på energibasis, som kommer fra norsk produksjon. Selvforsyningsgraden er dermed basert på den faktiske fordeling av forbruket på norske og importerte produkter i det enkelte år. Denne fordelingen vil være påvirket av priser, kvalitetskrav, internasjonale handelsavtaler m.m. Selvforsyningsgraden gir derfor ikke et fullstendig bilde av mulighetene for å dekke matvarebehovet med innenlandsk produksjon. For eksempel kommer eksporten av ost og fisk ikke til uttrykk i selvforsyningsgraden, mens importen kommer med. Muligheten til å legge om produksjon og forbruk mot produkter som kan gi større matvaredekning, kommer heller ikke til uttrykk.

Når evnen til å dekke matvarebehovet med norsk produksjon (selvforsynings- evnen) skal vurderes, må det derfor i tillegg tas hensyn til matvareeksporten og mulighetene for produksjons- og forbruksomlegging. For øvrig vil en krisesituasjon ofte også medføre endringer i produksjonspotensialet på grunn av risikoen for redusert tilgang på maskiner og redskaper, reservedeler, drivstoff, gjødsel og andre driftsmidler.

Tabell 3.17 viser selvforsyningsgraden som er norskprodusert andel av matvareforbruket (på engrosnivå) på energibasis. Det er også tatt med hvor stor andel som er produsert i norsk jordbruk. Som vi ser av tabellen har selvforsyningsgraden vært forholdsvis stabil de siste årene. Endringer i selvforsyningsgraden skyldes hovedsakelig endringer i norskprodusert andel matkorn som følge av størrelsen på avlingene og kvaliteten på kornet. I 1998 var selvforsyningsgraden på 54 prosent, i 1999 på 49 prosent og foreløpige tall for 2000 viser en selvforsyningsgrad på 51 prosent.

Tabell 3.17 Norskprodusert andel av matvareforbruket på energibasis. Prosent

	1979	1989	1998	1999	2000*
Korn, som mel (inklusive ris)	13	23	50	36	44
Poteter, friske	93	99	88	84	73
Potetprodukter	67	93	79	80	79
Potetmel	75	84	88	84	84
Sukker honning sukkervarer	2	3	2	2	2
Grønnsaker	72	73	57	58	59
Frukt og bær	29	27	20	18	21
Kjøtt	92	97	97	97	97
Kjøttbiprodukter	86	96	97	98	98
Egg	100	100	98	99	99
Fisk ¹⁾	94	88	82	82	80
Helmelk	100	100	100	100	100
Lettmelk		100	100	100	100
Skummet melk	100	100	100	100	100
Konserverte melkeprodukter	86	100	100	100	99
Fløte, inklusive rømme	100	100	100	100	100
Ost	97	97	96	96	95
Smør	92	100	100	99	98
Margarin ²⁾	44	40	22	18	16
Annet fett ¹⁾	60	20	20	20	20
Norskprodusert i alt (selvforsyningsgrad) ³⁾	49	50	54	49	51
Produsert i norsk jordbruk	41	44	51	47	49

*Foreløpige tall

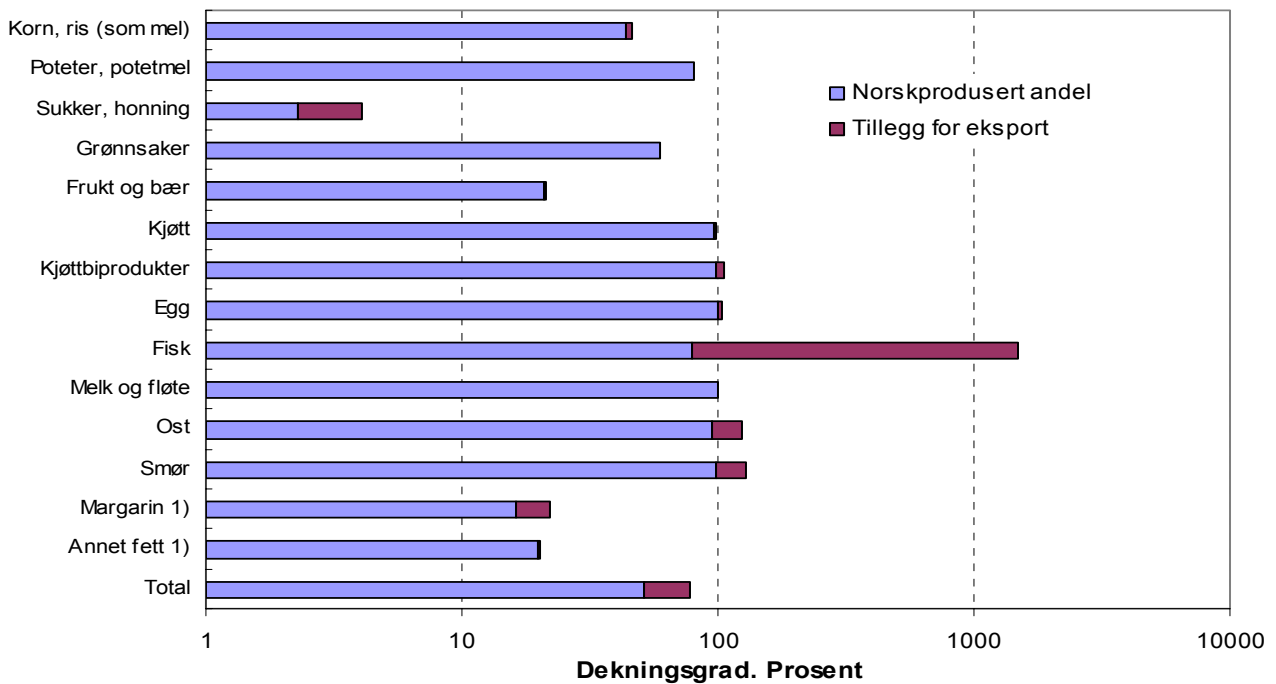
1) Anslag

2) Beregnet på grunnlag av norskproduserte råvarer. Ca. 100 prosent av margarinforbruket er produsert i Norge

3) Veid etter matvaregruppens energiandel av det totale matvareforbruket

Kilde: Beregnet av NILF for Statens råd for ernæring og fysisk aktivitet

Figur 3.1 viser den norskproduserte andelen av matvareforbruket korrigert for eksport av norskproduserte matvarer, dvs. dekningsgraden med matvareeksporten inkludert. Det er hovedsakelig fisk, ost, smør, margarin, kjøtt og egg som har vært eksportert de siste årene. Fisk er den viktigste matvaren Norge eksporterer, inklusiv eksporten er dekningsgraden for fisk over 1400 prosent. For margarin er bare de norskproduserte råstoffene i produktene (marin olje) regnet som eksport. Eksport av annen marin olje er det ikke tatt hensyn til. Dekningsgraden inkludert matvareeksporten var i 1999 bare på omtrent 77 prosent mot 79 prosent året før. De foreløpige tallene for 2000 viser en dekningsgrad på 78 prosent. Dekningsgraden var i 1985, 1990 og 1995 henholdsvis 70, 72 og 75 prosent.

1) Ekskl. eksport av uforedlet marin olje, men inkluderer eksport av marin olje i margarin mv.

Figur 3.3.1 Norskprodusert andel av matvareforbruket på energibasis korrigert for eksport. Dekningsgrad 1999

3.5 Trygg mat

Mat og vann har alltid vært potensielle kilder til sykdom og helseskade. Regelverk og restriksjoner har som målsetting at mat ikke skal bidra til sykdom, skade eller annen ulempe. Trygg mat er ikke et entydig begrep. Det vil i alle fall legge vekt på helseaspektet, men begrepet vil også kunne ha et videre innhold og omfatte svært forskjellige elementer som ernæring, bestråling, emballasje, markedsføring, dyrehelse og -velferd, genmodifisering og handelshindringer². St. meld. nr. 19 (1999-2000) setter trygg mat inn i en vid sammenheng og sier:

«Matsikkerhet eksisterer når alle mennesker til enhver tid har fysisk og økonomisk tilgang til nok og trygg mat for et fullgodt kosthold som møter deres ernæringsmessige behov og preferanser, og som danner grunnlag for et aktivt liv med god helse. Videre må maten kunne skaffes til veie på en økonomisk og miljømessig bærekraftig måte»

² Nærmere behandling av ulike tolkninger er gitt i rapporten:

Veggeland F. og S. Berge. 2001. *Trygg mat – begreper, erfaringer og strategier*. NILF-notat 2001-4

Dette kapitlet tar opp deler av problematikken angående sykdommer som er overførbare mellom dyr og mennesker, bruken av plantevernmidler og rester i matvarer. Dokumentasjon i primærproduksjonen og videre i matvarekjeden og holdninger til trygge matvarer er også tatt opp.

3.5.1 Zoonoser

Zoonoser er sykdommer som er overførbare mellom dyr og mennesker. Norsk zoonosesenter gir en oversikt over tilstanden i 2000, utarbeidet i henhold til EUs zoonosedirektiv og som en del av rapporteringssystemet i EU. Antall sykdomstilfeller er registrert av Folkehelse på grunnlag av forekomst uansett smittevei. Av ikke matbåren smitte i Norge kan nevnes at ubehandlet drikkevann er identifisert som smitekilde for salmonellose, og sølesprut for campylobacteriose. Direkte berøring med hund og katt eller andre dyr, også fugler, anses som en sannsynlig smittevei for flere sykdommer.

Tabell 3.18 nedenfor gir en oversikt over forekomst av zoonoser i Norge.

Tabell 3.18 Forekomst av zoonoser i Norge, 2000

Sykdom	Næringsmidler ¹⁾				Antall registrerte sykdomstilfeller hos mennesker			
	Antall prøver		% positive		Totalt	Pr.	Smittet i	Merknad
	Norske	Import	Norske	Import		100 000	utlandet	
Campylobacteriose	101	133	8,9	12,8	2 326	51,9	55%	
Salmonellose ²⁾	19 975	4 027	0,0	0,5	1 489	33,2	83%	
Tuberkulose					238	5,3	71%	Erklært utryddet hos storfe i Norge i 1963
Yersiniose		93		0-5 ³⁾	140	3,1	28%	
Listeriose	718	121	0,6	2,5	18	0,4	Ingen	Fem dødsfall
Infeksjon med <i>E. coli</i>	4 050	26	0	0	7	0,2	43%	
Brucellose	1 062		0		1	0,02	100%	Erklært utryddet hos dyr i Norge i 1953
Trikinose	Hest/svin		0		0			Kontroll av alle slakt
Ekinokkose					0			Ikke meldeplikt humant
Toksoplasmose					0			Ikke meldeplikt humant
Rabies					0			Aldri påvist i Norge

1) Fisk og skalldyr er ikke med

2) De norske prøvene inkluderer også prøvene av utenlandsk frukt og grønnsaker

3) Resultatet avhenger av undersøkelsesmetoden

Kilde: Norsk zoonosesenter. Zoonoserapporten 2000

Campylobacter er internasjonalt satt i forbindelse med fjørfe, og det er hovedhypotesen for smitekilder. Det synes ikke å være en like klar sammenheng i Norge. Tuberkulose hos storfe anses som utryddet i Norge. Den tuberkuloseformen som er påvist, smitter hovedsakelig som dråpesmitte mellom mennesker. Trikiner er vanlig hos rev og isbjørn på Svalbard og finnes hos vill rev på fastlandet. To revebesetninger hadde restriksjoner i 1999. På Svalbard er det for første gang påvist

ekinokkose av typen med smånagere som mellomvert. Rabies er sporadisk påvist på Svalbard, senest våren 2002. For alle sykdommene vil pasienter med kjent utenlandsreise ved utbrudd eller høvelig tid før, ansees som smittet i utlandet.

Kjøttbransjen³ har utarbeidet egne beredskapsplaner for munn- og klauvsjuka, miltbrann og salmonella. Kugalskap (BSE) ble første gang påvist hos storfe i Storbritannia i 1986. Den settes i forbindelse med Creutzfeldt-Jacobs sykdom hos menneske. Inkubasjonstiden hos storfe er lang, og testing vil ikke avdekke smitte før etter en tid. Sykdommen er ikke påvist i Norge. Smitteveiene er ikke helt klarlagt, men overføring av sykdommen settes i forbindelse med nedsatt temperatur ved varmebehandling av animalsk materiale til fôr i Storbritannia⁴.

I Norge har krav til varmebehandling vært på et internasjonalt høyt nivå siden 1959, og vi har ikke hatt registrert import av kjøttbenmel til produksjonsdyr⁵. Begrenset tilgang på kjøttbenmel har tradisjonelt gitt lite bruk til storfe. I 1990 ble pattedyrproteiner unntatt melk, forbudt i fôr til drøvtyggere. Forbudet ble i desember 2000 midlertidig utvidet til å gjelde alle produksjonsdyr fra 2001. Slakteavfall definert som risikomateriale, blant annet sentralnervesystemet, er underlagt egne rutiner.

En restriktiv importpolitikk har gitt lite import av levende dyr, og i tillegg gjort det relativt enkelt å spore opp importdyr. Det er forsterkede rutiner for kontroll ved slakt av importerte dyr.

Det er satt inn flere ressurser på å opprettholde forbrukernes tillit til at det er trygt å spise kjøtt omsatt i Norge. Det er lagt spesiell vekt på BSE selv om Norge er blitt vurdert av EUs vitenskapelige styringskomité (SSC) til å være et av de seks land som har ubetydelig risiko for å ha BSE hos dyr som er født og føret opp i landet. Norge har BSE-status med nivå I eller II av IV etter EUs risikovurdering av medlemslandene og enkelte andre land (august 2001).

Selv om det i Norge meget lav risiko for at BSE-smitte er til stede, gjennomfører vi allerede tiltak for å forebygge BSE hos folk og dyr på nivå med de mest infiserte land i Europa. Høsten 2001 innførte EU et nytt regelverk for samordnet forebygging av kugalskap og beslektede sykdommer (TSE) i hele Europa. Dette innebærer enkelte videreføring av allerede innførte tiltak (se Resultatkontrollen 2001), mens det på noen områder iverksetter nye tiltak. Statens dyrehelsetilsyn gir fra 22.08.2001 denne oversikten over det nye regelverkets betydning for Norge.⁶

- *Utvidet overvåking i dyrebesetninger – Omkring 2000 syke/døde sauer skal undersøkes for TSE. Overvåkingen av storfe utvides ytterligere til å omfatte ca 2000 selvdøde dyr. Se nedenfor om dagens overvåking.*
- *Siden årsskiftet plikter storfeprodusenter og dyretransportører å melde fra om voksne storfe og sauer som dør på gården eller under transport.*

³ Kilde: *Kjøttets tilstand 2000*. Årlig rapport fra Fagsenteret for kjøtt. Utgitt første gang i 2000

⁴ Veterinærinstituttets nettsider: Faktaark 1/2001 02.02. *Bovin Spongiform Encephalopati (BSE)* gir oversikt over utbredelse, diagnose, smitte, kontroll og bekjempelse og zoonotiske aspekter

⁵ Dyrehelsetilsynets nettsider: *Overvåking og kontroll av BSE (kugalskap)*. Hentet ned 28.02.01 og Kristian Hoel i Statens dyrehelsetilsyn, sentralforvaltningen, pers. med. 02.04.2001

⁶ Dyrehelsetilsynets nettsider: *Nytt regelverk for å hindre kugalskap (BSE)*. Hentet ned 07.04.02

- På årsbasis økes prøveuttak på slakteriene fra 3000 til 15 000 sauer. 10.000 normale slaktedyr av storfe vil sannsynligvis også inngå i testprogrammet⁷.
- Midlertidig forbud mot bruk av visse foredlede animalske proteiner i fôr til produksjonsdyr
- Krav om at animalsk fôr til produksjonsdyr skal stamme fra godkjente slakt. Dette er for tiden uaktuelt på grunn av det midlertidige forbudet, se forrige pkt.
- Krav om fjerning og destruksjon av spesifisert risikomateriale (SRM) ble innført fra 1. januar 2001. Fra land og regioner i kategori 1 og 2, som Norge vil tilhøre, vil det etter 1. juli 2002 ikke være noe vev som må regnes som SRM.
- Alle storfe registreres i en egen database. Dette gir bl.a. mulighet for opprinnelsesmerking av storfekjøtt.
- Fortløpende revisjon av beredskapsplanen for BSE.

I følge Statens dyrehelstilsyn kommer Norge godt ut i forhold til dette regelverket: *Grunnen til at Norge kommer så godt ut, er at BSE aldri er påvist i Norge og at vi tradisjonelt har hatt liten innførsel av dyr, ingen innførsel av kjøttbenmel til matproduserende dyr, gode systemer for varmebehandling av kjøttbenmel og en hensiktsmessig organisering av veterinærtjenesten og laboratoriesystemene. Norge har heller ikke hatt tradisjoner for å bruke kjøttbenmel til storfe, og hatt forbud mot bruk av kjøttbenmel fra drøvtyggere til storfe siden 1990.*

Dyresykdommer generelt er delt i fire grupper etter alvorlighetsgrad, og tiltak og rapporteringsystem er lagt opp etter dette med hjemmel i Husdyrloven (Lov om dyrehelse av 08.06.1962 nr. 4). Statens dyrehelstilsyn er ansvarlig instans. Det er 27 sykdommer i gruppe A. 15 av disse er gruppe A sykdommer på OIEs liste for internasjonal rapportering. Fem av disse sykdommene er rapportert i Norge, mens de 10 øvrige ikke er rapportert i Norge. Av de fem som er registrert i Norge ble tre rapportert i forrige århundre, diagnostisert siste gang i henholdsvis 1952 (munn og klauvsjuka), 1963 (svinepest) og 1997 (Newcastle Disease). De to andre som er registrert i Norge er det over hundre år siden ble rapportert. Heller ikke alle gruppe B sykdommer er registrert i Norge⁸.

Det har vært varierende restriksjoner på import av både levende dyr og planter og av dyre- og planteprodukter blant annet av hensyn til smitterisiko.

Etter epidemisk utbrudd av munn- og klauvsyke på De Britiske øyer og spredning til kontinentet ble det en periode i mars/april 2001 innført midlertidig importforbud fra EU og EFTA-land. Det innebærer i grove trekk at det ikke er tillatt innført klovdyr, kjøtt- og kjøttprodukter, melk- og melkeprodukter oa. av klovdyr. Det er også restriksjoner for mennesker, dyr og gjenstander som har oppholdt seg i disse områdene. Det gjelder særlig kontakt med klovdyr og krav om vask og desinfeksjon. Munn og klauvsyke har bare i sjeldne tilfeller smittet mennesker.

⁷ Fra 12.02.02 er det bestemt ved forskrift at det årlig skal tas prøver av et tilfeldig utvalg på 10 000 storfe over 30 måneder.

⁸ Kilde: *The animal Health and Disease control Position in Norway 1999*. Dyrehelsetilsynet

3.5.2 Bruk av plantevernmidler

Forsvarlig handtering og bruk av plantevernmidler har betydning både for den enkelte bruker, brukernes nærmiljø og for å unngå rester i mat og fôr. Forhold vedrørende plantevernmidler er regulert i Lov om plantevernmidler m.v. (av 05.04.1963 nr. 9) med tilhørende forskrifter. Landbrukstilsynet er ansvarlig godkjenningmyndighet for plantevernmidler i Norge. Før et middel tillates brukt, underlegges det en grundig faglig vurdering i forhold til helse- og miljørisiko. Det kreves også dokumentert at nye midler er like gode eller bedre enn allerede godkjente preparater eller metoder. Dette kravet til dokumentert behov begrenser antall preparater. Alle godkjenningssaker forelegges Rådet for plantevernmidler og Landbrukstilsynet. Godkjenning er gyldig i fem år, men kan vurderes. Som konsekvens av funn av rester i norskprodusert gulrot og stangselleri i 2000 ble bruksbetingelsene endret for et preparat og er under vurdering for et annet preparat.

Det kreves autorisasjon for omsetning og yrkesmessig bruk av plantevernmidler. Autorisasjon gis for 10 år etter gjennomgått obligatorisk kurs og bestått prøve. Kravet gjelder for bruk av preparater i jordbruket, og beviset må framlegges ved kjøp. Landbrukstilsynet administrerer ordningen. (Instruks av 01.03.1992 etter Forskrift om plantevernmidler av 07.02.1992).

Forskrift om plantevernmidler setter krav om at det ved yrkesmessig bruk skal føres sprøytejournal. Også dersom sprøytearbeidet utføres av andre, plikter gårdbrukeren å føre sprøytejournal for sine arealer.

Det har vært en frivillig ordning med funksjonstesting av spredeutstyr. Funksjonstesting er gjort obligatorisk med revidert forskrift om plantevernmidler av 01.01.2001 med en overgangsperiode på fem år.

På oppdrag av Landbrukstilsynet ble det i 1999 gjennomført en spørreundersøkelse blant et representativt utvalg av norske bønder om bruk av plantevernmidler⁹. Undersøkelsen deler inn produksjonene i 8 grupper. Tabell 3.19 nedenfor viser andelen som ikke har brukt sprøytemiddel i de ulike produksjoner i 1999. Den viser bare bruk/ikke bruk, mens mengde eller type plantevernmidler ikke er tatt opp.

Undersøkelsen viser at når det ikke er brukt plantevernmidler, er årsaken i de langt fleste tilfellene at det ligger en vurdering av behovet til grunn for avgjørelsen. I det totale materialet, som har overvekt av produksjoner med høyt sprøytebehov, vurderer nær 90 prosent svært nøye om det er nødvendig å sprøyte, over 80 prosent vurderer svært nøye hvor stor dose som skal nyttes, og like mange er svært nøye med innstilling og justering av utstyr. Når det gjelder å redusere bruken av plantevernmidler generelt, viser undersøkelsen at de fleste mener at «Faren for direkte skadevirkninger på folk på bruket og i nærområdet» og «Faren for rester av plantevernmidler i maten» betyr mest.

⁹ Stavne, A., et al. 2000. *Spørreundersøkelse om bruk av plantevernmidler*. Rapport til Landbrukstilsynet, Prosjektforum AS

Tabell 3.19 Andel uten bruk av plantevernmidler i ulike produksjoner og begrunnelser. 1999

Produksjon	Andel uten bruk av plantevernmidler %
Grovfôr (eng, beite etc.)	75
Annen produksjon	63
Grønnsaker i veksthus	52
Poteter	37
Jordbær	20
Grønnsaker på friland + matkålrot	18
Prydplanter i veksthus	17
Frukt og bær, unntatt jordbær	11
Korn og oljevekster	8
Alle produksjoner (representativt utvalg på 475 brukere)	52
Årsaker til at det ikke er brukt plantevernmidler:	
Økologisk produksjon	6
Andre bekjempelsesmetoder brukes	8
Det var ikke behov i 1999	68
Annet	18
I alt	100

Kilde: Spørreundersøkelse om bruk av plantevernmidler

Andelen brukere med sprøytebevis er 91 prosent for et representativt utvalg. 13 prosent brukte innleid hjelp til sprøyting. I det representative utvalget fører 79 prosent sprøytejournal. Andelen som fører sprøytejournal, er om lag doblet siden en tilsvarende undersøkelse for 1992¹⁰. Det ble obligatorisk å føre sprøytejournal fra og med 1999.

Nesten 50 prosent av åkersprøytene fra hele utvalget var funksjonstestet i løpet de siste fem årene i følge det som ble oppgitt i undersøkelsen. I 1992 var andelen 26 prosent. Det planlegges en ny undersøkelse i 2003 for å følge utviklingen over tid.

Statens næringsmiddeltilsyn (SNT) forvalter Næringsmiddeloven (Lov om tilsyn med næringsmidler mv. av 19.05.1933 nr. 3) og har som oppgave å utforme regelverk, samordne tilsynet og iverksette kartleggings- og overvåkingsprosjekter. SNT foretar jevnlig undersøkelser av plantevernrester i vegetabiliske matvarer. Overvåkingsprogrammet har de senere årene omfattet om lag 3 000 stikkprøver av ulike slag frisk frukt, grønnsaker og poteter. I 2000 ble 164 vareslag analysert¹¹. Resultatene framgår av tabell 3.20 nedenfor.

¹⁰ Segnan, J. I. 1993. *Plantevernmidler, oppbevaring, handtering og bruk*. SFFL Faginfo Nr 14 1993

¹¹ Johansen et al. 2001. *Rester av plantevernmidler i vegetabiliske næringsmidler 2000*. SNT-Rapport 3 2001

Tabell 3.20 Antall prøver av frukt, grønnsaker og poteter analysert for rester av plantevernmidler og prosentandel med rester. 2000

	Alle matvarer	Norske matvarer	Importerte matvarer
Antall prøver	2 709	1 157	1 552
Uten påviste rester	64,1	81,0	52,1
Rester under grenseverdien	33,4	17,7	44,5
Rester over grenseverdien	2,5	1,2	3,5

Kilde: SNT

I tillegg til det tabell 3.20 viser, var det en prøve importert hvete med rester av plantevernmidler over grenseverdien. SNT har til en viss grad nedprioritert prøvetaking av vareslag der det erfaringsmessig ikke er restproblemer. Det medfører at prøvene i overvåkingsprogrammet ikke er fullt representative for norsk kosthold. Det ble undersøkt for 168 plantevernmidler og påvist rester av totalt 68 forskjellige plantevernmidler, 68 i de importerte og 22 i de norske prøvene.

Ved fastsetting av grenseverdier tas det hensyn til en effektiv bekjempelse av aktuelle skadegjørere. Tilsiktet bekjempelse gir ofte så lave rester at grenseverdiene kan settes langt lavere enn det som er påkrevd i forhold til stoffenes toksikologiske egenskaper. Grenseverdiene settes imidlertid aldri høyere enn det som er toksikologisk akseptabelt. Grenseverdiene er etter EØS-avtalen harmonisert med EUs direktiver. SNTs rapport for 2000 konkluderer med at restnivået av plantevernmidler i vegetabilier anses å representere liten helserisiko. Ifølge SNTs rapport er det en minimal og tilfeldig økning av andel overskridelser i forhold til 1999.

SNTs undersøkelse fra 1996¹² tok opp næringsmidler generelt. Grenseverdiene var overskredet i 1,5 prosent av prøvene av vegetabiliske matvarer, 0,6 prosent av de norske og 2,4 prosent av de importerte. En prøve importert hvete med rester av plantevernmidler var over grenseverdien, antatt fra plantevernmiddel brukt i kornlager etter innhøsting. Det ble i tillegg tatt 150 prøver av storfe, gris og sau uten funn av plantevernrester.

Fra 1988 har det i regi av SNT har det vært et nasjonalt overvåkingsprogram for rester av legemidler, hormoner og andre forurensende stoffer i animalske næringsmidler. Det er tilsvarende programmer i alle EU-land. Resultatene fra 1998 og 1999 følger trenden fra tidligere år. Det ble ikke påvist rester over grenseverdiene for legemidler, plantevernmidler eller PBC og heller ikke rester av vekstfremmende midler. Det er tilsvarende program for importerte animalske næringsmidler hvor det ikke ble påvist rester av antibiotika eller vekstfremmende midler.

Det er fastsatt en generell og meget lav grenseverdi for rester av plantevernmidler i drikkevann fra offentlige vannverk. Næringsmiddeltilsynet har i 1998 og 1999 undersøkt offentlige vannverk valgt ut i områder med intensivt jordbruk eller annen virksomhet med bruk av plantevernmidler i nedslagsfeltet. Ingen av

¹² Otlo, A. et al. 1996. *Rester av plantevernmidler i vegetabiliske næringsmidler 1999*. SNT-Rapport 1:98

prøvene overstiger de grenseverdiene som er satt når usikkerheten ved måle-
metodene tas med i betraktning¹³.

Norsk natur og klima gjør at vi kan klare oss med færre stoffer og færre
behandlinger enn mange andre land. SNT angir at det på verdensbasis er ca. 500
stoffer i bruk, mens det i Norge er godkjent 120 plantevernmidler. Omsetning av
plantevernmidler både etter verdi og virksomt stoff er behandlet i kapittel 5.7.

¹³ Paulsen, Joralf, SNT. Pers med. Rapport er planlagt i 2001

4 DISTRIKTSPOLITIKK OG SYSSELSETTING

I St. meld. nr. 19 (1999–2000) heter det blant annet at «...landbruket fortsatt skal ha en sentral rolle i distriktpolitikken framover. Målet om et aktivt landbruk i alle deler av landet er en del av den brede distriktpolitikken, der siktemålet er å opprettholde hovedtrekkene i bosettingsmønsteret.» Dette kapitlet tar opp utviklingen i antall driftsenheter, arbeidsforbruket, rekruttering til jordbruket og bygdeutvikling.

4.1 Utviklingen i antall driftsenheter

I dette kapitlet er det sett på utviklingen i antall driftsenheter. Utviklingen på landsbasis er behandlet i tabell 2.3 hvor også den relative andelen driftsenheter i de forskjellige størrelsesgruppene er tatt med, i tillegg til utviklingen i leid areal. Her ser en på landsdelsnivå og på gruppering etter kommuneklasser og virkeområdene til de distriktpolitiske virkemidlene. En driftsenhet er en eller flere eiendommer som drives sammen som én landbruksbedrift, og er tilpasset definisjonen gitt for produksjonstilskudd i jordbruket. Antall driftsenheter er derfor mindre enn antall landbrukseiendommer (som framgår av tabell 4.14). Samdrifter og hagebruksenheter og andre driftsenheter under 5 dekar er holdt utenom. Jorda på driftsenheter som legges ned som selvstendige enheter, kan enten gå ut av bruk eller overtas av en annen driftsenhet ved salg eller leie.

4.1.1 Landsdeler

Utviklingen i antall driftsenheter og den relative andelen av størrelsesgruppene er vist på landsbasis i tabell 2.4. Tabell 4.1 viser utviklingen på landsdelsnivå.

Tabell 4.1 Antall driftsenheter fordelt på landsdeler, og årlig prosentvis endring

	Bruks- størrelse	1979	1989	1999	2000	2001*	Årlig %-vis endring	
							1979-89	1989-99
Østlandet	5-50	21 401	14 810	5 055	4 718	4 177	-3,6	-10,2
	50-100	12 071	9 788	6 504	6 180	5 718	-2,1	-4,0
	100-200	9 863	10 425	8 665	8 384	7 953	0,6	-1,8
	200-300	3 366	4 066	4 349	4 335	4 248	1,9	0,7
	300-500	1 905	2 266	2 915	2 985	2 867	1,8	2,6
	> 500	615	729	1 285	1 380	1 449	1,7	5,8
	Alle bruk	49 223	42 084	28 773	27 982	26 549	-1,6	-3,7
Agder og Rogaland	5-50	8 298	5 229	2 041	1 870	1 813	-4,5	-9,0
	50-100	4 189	3 195	2 089	1 950	1 742	-2,7	-4,2
	100-200	2 656	3 346	2 996	2 878	2 732	2,3	-1,1
	200-300	520	890	1 490	1 528	1 538	5,5	5,3
	300-500	159	260	643	706	632	5,1	9,5
	> 500	9	33	78	82	81	14,1	9,0
	Alle bruk	15 842	12 953	9 337	9 014	8 684	-2,0	-3,2
Vestlandet	5-50	17 217	10 119	4 460	4 122	4 008	-5,2	-7,9
	50-100	8 736	6 964	4 855	4 658	4 228	-2,2	-3,5
	100-200	2 917	4 529	4 967	4 819	4 644	4,5	0,9
	200-300	238	536	1 165	1 288	1 446	8,5	8,1
	300-500	49	68	254	298	264	3,3	14,1
	> 500		9	22	27	31		9,3
	Alle bruk	29 167	22 225	15 723	15 212	14 737	-2,7	-3,4
Trøndelag	5-50	5 150	2 865	1 085	998	1 008	-5,7	-9,3
	50-100	4 278	2 795	1 773	1 627	1 428	-4,2	-4,4
	100-200	4 127	4 599	3 622	3 416	3 177	1,1	-2,4
	200-300	1 150	1 601	2 136	2 175	2 220	3,4	2,9
	300-500	413	534	939	1 015	1 059	2,6	5,8
	> 500	67	73	142	167	203	0,8	6,9
	Alle bruk	15 171	12 467	9 697	9 398	9 094	-1,9	-2,5
Nord- Norge	5-50	9 945	4 008	1 147	1 050	963	-8,7	-11,8
	50-100	3 442	2 227	1 499	1 320	1 151	-4,3	-3,9
	100-200	2 092	2 431	2 036	1 939	1 843	1,5	-1,8
	200-300	365	835	1 227	1 238	1 211	8,6	3,9
	300-500	53	138	522	611	417	10,1	14,2
	> 500	11	14	50	54	26	2,9	13,6
	Alle bruk	15 899	9 653	6 481	6 212	5 916	-4,9	-3,9
Landet	5-50	62 011	37 031	13 788	12 758	11 969	-5,0	-9,4
	50-100	32 716	24 969	16 720	15 735	14 267	-2,7	-3,9
	100-200	21 656	25 330	22 286	21 436	20 349	1,6	-1,3
	200-300	5 639	7 928	10 367	10 564	10 663	3,5	2,7
	300-500	2 579	3 266	5 273	5 615	5 239	2,4	4,9
	> 500	701	858	1 577	1 710	1 790	2,0	6,3
	Alle bruk	125 302	99 382	70 011	67 818	64 980	-2,3	-3,4

*Foreløpige tall

Kilde: Statistisk sentralbyrå. 1979, 1989 og 1999 de fullstendige jordbrukstellingene. 2000 tall fra produksjonstilskuddstatistikken justert for ikke-søkere og 2001 søknad om produksjonstilskudd.

For fylkesvis fordeling se del II tabell 5

Det er en klar nedgang over hele landet både i tiårsperioden fra 1979 til 1989 og i perioden 1989 til 1999. Den årlige relative nedgangen i antall driftsenheter er størst i den siste perioden i alle landsdeler med unntak av Nord-Norge. Fra 1989 til 1999 er den prosentvise årlige nedgangen minst i Trøndelag og størst i Nord-Norge og på Østlandet.

De minste driftsenhetene har den største relative nedgangen i antall. I alle landsdeler var det en økning i antall driftsenheter med 100 til 200 dekar i den første perioden, men størrelsesgruppen hadde nedgang i alle landsdeler unntatt på Vestlandet i den siste perioden.

4.1.2 Kommuneklasser

SSB har en inndeling i sju kommuneklasser bygd på Standard for kommune-klassifisering 1994, Norges offisielle statistikk. Målsettingen er å dekke behovet for en allmenn kommunegruppering. Den bygger på forholdet mellom sysselsetting i ulike næringer og har følgende hovedinndeling:

Kommuneklasse	
1	Primærnæringskommuner
2	Blandede landbruks- og industrikommuner
3	Industrikommuner
4	Mindre sentrale blendede tjenesteytings- og industrikommuner
5	Sentrale blendede tjenesteytings- og industrikommuner
6	Mindre sentrale tjenesteytingskommuner
7	Sentrale tjenesteytingskommuner

Inndeling i kommuneklasser er ikke en inndeling etter geografiske områder, men en inndeling på kommunenivå etter type av næringsliv og sentralitet. Del II tabell 6 viser fordelingen av kommuneklasser på fylkene. Tabell 4.2 nedenfor viser utviklingen i antall driftsenheter for hver kommuneklasse. På landsbasis er utviklingen vist i tabell 4.1 og tabell 4.3.

Nedgangen er størst for de minste driftsenhetene, og størrelsesgruppene inntil 200 dekar hadde en nedgang i alle kommuneklassene i perioden fra 1989 til 1999. I tiåret før var det en nedgang for antall driftsenheter under 100 dekar i alle kommuneklassene. I de sentrale tjenesteytingskommunene, kommuneklasse 7, hadde også størrelsesgruppa fra 100–200 dekar nedgang i antall i begge tiårene og størrelsesgruppa fra 200–300 i den siste perioden.

I den første tiårsperioden var den prosentvise årlige nedgangen i totalt antall driftsenheter lavt i blendede landbruks- og industrikommuner, klasse 2, og sentrale kommuner i klasse 5 og 7. I den siste perioden var nedgangen under gjennomsnittet i primærnæringskommuner og kommuner med landbruk og industri, klasse 1 og 2. Størst prosentvis årlig nedgang hadde de mindre sentrale tjenesteytingskommunene, klasse 6, i perioden fra 1979 til 1989 og alle kommuneklasser med tjenesteyting, klasse 4–7, i siste tiårsperiode.

Tabell 4.2 Antall driftsenheter fordelt på kommuneklasser, og årlig prosentvis endring

		1979	1989	1999	2000*	2001*	Årlig %-vis endring	
							1979-89	1989-99
Klasse 1	5-50	10 435	5 284	2 015	1 654	1439	-6,6	-9,7
	50-100	5 626	4 067	2 711	2 428	2241	-3,2	-4,0
	100-200	3 211	4 309	4 071	3 898	3711	3,0	-0,6
	200-300	520	960	1 703	1 788	1860	6,3	5,9
	300-500	117	194	474	548	629	5,2	9,3
	> 500	12	17	36	39	51	3,5	7,8
	Alle bruk	19 921	14 831	11 010	10 355	9931	-2,9	-2,9
Klasse 2	5-50	8 247	4 943	2 163	1 702	1535	-5,0	-7,9
	50-100	6 548	4 611	3 004	2 698	2530	-3,4	-4,2
	100-200	4 256	5 335	4 814	4 604	4421	2,3	-1,0
	200-300	842	1 411	2 167	2 211	2272	5,3	4,4
	300-500	297	392	767	885	934	2,8	6,9
	> 500	56	76	161	182	198	3,1	7,8
	Alle bruk	20 246	16 768	13 076	12 282	11 890	-1,9	-2,5
Klasse 3	5-50	10 410	6 477	2 521	1 875	1661	-4,6	-9,0
	50-100	5 232	4 093	2 870	2 678	2512	-2,4	-3,5
	100-200	2 615	3 403	3 244	3 120	2970	2,7	-0,5
	200-300	610	887	1 341	1 382	1404	3,8	4,2
	300-500	261	364	629	672	737	3,4	5,6
	> 500	96	117	183	194	211	2,0	4,6
	Alle bruk	19 224	15 341	10 788	9 921	9495	-2,2	-3,5
Klasse 4	5-50	12 354	7 147	2 545	1 901	1668	-5,3	-9,8
	50-100	5 252	4 203	2 880	2 627	2478	-2,2	-3,7
	100-200	2 585	3 259	3 159	3 051	2893	2,3	-0,3
	200-300	590	942	1 360	1 423	1448	4,8	3,7
	300-500	217	317	609	673	717	3,9	6,7
	> 500	61	72	150	158	181	1,7	7,6
	Alle bruk	21 059	15 940	10 703	9 833	9385	-2,7	-3,9
Klasse 5	5-50	13 626	9 425	3 302	1 895	1687	-3,6	-10,0
	50-100	7 168	5 817	3 836	3 519	3297	-2,1	-4,1
	100-200	6 514	6 552	5 117	4 864	4609	0,1	-2,4
	200-300	2 212	2 583	2 660	2 629	2590	1,6	0,3
	300-500	1 190	1 414	1 920	1 938	1929	1,7	3,1
	> 500	333	395	738	797	893	1,7	6,5
	Alle bruk	31 043	26 186	17 573	15 642	15005	-1,7	-3,9
Klasse 6	5-50	3 583	1 647	527	413	342	-7,5	-10,8
	50-100	1 448	976	643	581	514	-3,9	-4,1
	100-200	924	1 028	842	765	708	1,1	-2,0
	200-300	185	383	490	487	497	7,5	2,5
	300-500	40	68	264	291	312	5,4	14,5
	> 500	9	17	36	44	49	6,6	7,8
	Alle bruk	6 189	4 119	2 802	2 581	2422	-4,0	-3,8
Klasse 7	5-50	3 362	2 108	715	397	332	-4,6	-10,2
	50-100	1 442	1 202	776	687	611	-1,8	-4,3
	100-200	1 527	1 444	1 039	1 006	985	-0,6	-3,2
	200-300	693	762	646	611	593	1,0	-1,6
	300-500	454	517	610	595	583	1,3	1,7
	> 500	142	164	273	292	304	1,5	5,2
	Alle bruk	7 620	6 197	4 059	3 588	3 408	-2,0	-4,1
Hele landet	5-50	62 017	37 031	13 788	9 837	8 664	-5,0	-9,4
	50-100	32 716	24 969	16 720	15 218	14 183	-2,7	-3,9
	100-200	21 632	25 330	22 286	21 308	20 297	1,6	-1,3
	200-300	5 652	7 928	10 367	10 531	10 664	3,4	2,7
	300-500	2 576	3 266	5 273	5 602	5 841	2,4	4,9
	> 500	709	858	1 577	1 706	1 887	1,9	6,3
	Alle bruk	125 302	99 382	70 011	64 202	61 536	-2,3	-3,4

*Foreløpige tall

Kilde: Statistisk sentralbyrå. 1979, 1989 og 1999 de fullstendige jordbrukstellingene. 2000 og 2001 søknad om produksjonstilskudd.

4.1.3 Virkeområdene for distriktpolitiske virkemidler

Landet er delt i fem områder etter «Forskrift om avgrensning av geografisk verkeområde for distriktpolitiske verkemidler», revidert 30.04.1998. Områdene er vist nedenfor. Område E er utenfor virkeområdene og det er ingen virkemidler i dette området. Virkemiddelbruken er kumulativ, og det kan brukes økende grad av virkemidler fra tiltaksområde D til tiltaksområde A.

Virkeområde	Hovedsakelig omfang av området
A	Finnmark, Nord-Troms unntatt Tromsø
B	Resten av Troms unntatt Tromsø, Nordland unntatt Bodø, utkantkommuner i Trøndelag, nordlige deler av Møre og Romsdal, Oppland, Hedmark, vestlige deler av Telemark
C	Tromsø, Bodø, kystkommuner i Trøndelag, indre deler av Møre og Romsdal, Sogn og Fjordane, Midt-Oppland indre deler av Hordaland, Agder og Buskerud, deler av Hedmark, Telemark og Rogaland
D	Deler av Trøndelag ytre deler av Møre og Romsdal deler av Hordaland og Vest-Agder og noen andre kommuner
E	Oslofjord- og Mjøsregionen, Kristiansand-, Bergens- og Trondheimsregionen

Virkeområdene er en inndeling på kommunalt nivå som bygger på en analyse av enkeltkommuners mulighet for arbeidsplassutvikling og sysselsetting. Den er ingen aggregering og områdebeskrivelse. SSB publiserer heller ikke løpende statistikk for distriktpolitiske virkeområder. Inndelingen er ikke statisk og ble sist revidert i 1998 og senere endret i 1999.

Tabell 4.3 nedenfor viser utviklingen i antall bruk for virkeområdene for distriktpolitiske virkemidler. Det er kommuner med størst støttebehov, område A, hvor det også er størst prosentvis årlige nedgangen i antall driftsenheter i begge tiårsperiodene. Det er også denne gruppa som har sterkest nedgang i antall små driftsenheter. Det er kommunene i område C som har lavest nedgang i antall driftsenheter i tidsrommet 1979 til 1989, og område C og B som har nedgang under gjennomsnittet i tiåret etter. Kommuner utenfor virkeområdene, i område E, har samlet en nedgang fra 1979 til 1989 under landsgjennomsnittet og noe høyere i tiåret etter.

Forskjellene mellom områdene i utviklingen i antall bruk, vil påvirkes av endringer i sammensetningen av virkemiddelområdene.

Tabell 4.3 Antall driftsenheter fordelt på virkeområdene for distriktpolitiske virkemidler, og årlig prosentvis endring

		1979	1989	1999	2000*	2001*	Årlig %-vis endring	
							1979-89	1989-99
Område A	5-50	1585	682	191	160	127	-8,1	-12,0
	50-100	446	303	229	189	164	-3,8	-2,8
	100-200	272	267	259	252	216	-0,2	-0,3
	200-300	55	137	164	159	161	9,6	1,8
	300-500	8	36	81	94	107	16,2	8,4
	> 500		3	16	18	20		18,2
	Alle bruk	2366	1428	940	872	795	-4,9	-4,1
Område B	5-50	14231	6488	2127	1687	1443	-7,6	-10,6
	50-100	7233	4805	3135	2761	2539	-4,0	-4,2
	100-200	5070	6128	5268	4971	4686	1,9	-1,5
	200-300	969	1824	2810	2863	2904	6,5	4,4
	300-500	217	355	958	1120	1253	5,0	10,4
	> 500	27	42	89	105	121	4,5	7,8
	Alle bruk	27747	19642	14387	13507	12946	-3,4	-3,1
Område C	5-50	19016	12103	4952	3822	3368	-4,4	-8,5
	50-100	11395	9002	6222	5740	5404	-2,3	-3,6
	100-200	5170	6969	7013	6804	6587	3,0	0,1
	200-300	993	1486	2384	2522	2627	4,1	4,8
	300-500	400	519	919	996	1077	2,6	5,9
	> 500	95	114	241	264	287	1,8	7,8
	Alle bruk	37069	30193	21731	20148	19350	-2,0	-3,2
Område D	5-50	7645	4642	1737	1352	1217	-4,9	-9,4
	50-100	3276	2551	1768	1654	1542	-2,5	-3,6
	100-200	1643	2227	2178	2078	1952	3,1	-0,2
	200-300	322	515	812	847	905	4,8	4,7
	300-500	107	159	349	384	405	4,0	8,2
	> 500	24	26	54	59	72	0,8	7,6
	Alle bruk	13017	10120	6898	6374	6093	-2,5	-3,8
Område E (uten virkemidler)	5-50	19540	13116	4781	2816	2509	-3,9	-9,6
	50-100	10366	8308	5366	4874	4534	-2,2	-4,3
	100-200	9477	9739	7568	7203	6856	0,3	-2,5
	200-300	3313	3966	4197	4140	4067	1,8	0,6
	300-500	1845	2197	2966	3008	2999	1,8	3,0
	> 500	562	673	1177	1260	1387	1,8	5,7
	Alle bruk	45103	37999	26055	23301	22352	-1,7	-3,7
Hele landet	5-50	62017	37031	13788	9837	8664	-5,0	-9,4
	50-100	32716	24969	16720	15218	14183	-2,7	-3,9
	100-200	21632	25330	22286	21308	20297	1,6	-1,3
	200-300	5652	7928	10367	10531	10664	3,4	2,7
	300-500	2577	3266	5273	5602	5841	2,4	4,9
	> 500	708	858	1577	1706	1887	1,9	6,3
	Alle bruk	125302	99382	70011	64202	61536	-2,3	-3,4

*Foreløpige tall

Kilde: Statistisk sentralbyrå. 1979, 1989 og 1999 de fullstendige jordbrukstellingene og 2000 og 2001 søknad om produksjonstilskudd

4.2 Utviklingen i noen produksjoner

Tabellene nedenfor viser fordelingen på landsdeler for ulike produksjoner og utviklingen de siste årene. I St. meld nr. 19 (1999–2000) heter det «Kanaliseringspolitikken har gjort det mulig å bruke et stort jordbruksareal og ha landbruk i alle deler av landet.» og videre at «det fortsatt skal være en geografisk arbeidsdeling i landbruket slik vi har i dag.» Tabell 4.4a til c nedenfor viser utviklingen i antall driftsenheter med planteproduksjon, korn og oljevekster, poteter og grønnsaker på friland. Samme driftsenhet kan ha mer enn én produksjon og antallet driftsenheter med ulike produksjoner kan ikke summeres til totaltall.

Tabell 4.4a Antall driftsenheter med korn og oljevekster i landsdelene og andel i prosent

Korn og oljevekster	1979		1989		1999		2000		2001*	
	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%
Østlandet	30 219	76	25 508	77	17 112	78	16 473	77	14 678	76
Agder og Rogaland	2 538	6	1 919	6	1 024	5	1 087	5	1 035	5
Vestlandet	522	1	572	2	273	1	285	1	275	1
Trøndelag	6 099	15	5 008	15	3 455	16	3 490	16	3 349	17
Nord-Norge	154	0	96	0	45	0	44	0	33	0
Hele landet	39 532		33 103		21 909		21 455		19 384	

Antall driftsenheter totalt har gått ned for alle tre planteproduksjonene. For korn har det vært nokså stabil fordeling mellom landsdelene. Østlandet og Nord-Norge har fått en relativt større andel av potetdyrkinga. Det totale antall er redusert til om lag 12 prosent av hva det var i 1979 og 28 prosent av antallet i 1989.

Tabell 4.4b Antall driftsenheter med poteter i landsdelene og andel i prosent

Poteter	1979		1989		1999		2000		2001*	
	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%
Østlandet	31 154	36	13 494	36	3 961	39	3 626	38	3 056	37
Agder og Rogaland	11 301	13	5 211	14	1 224	12	1 136	12	997	12
Vestlandet	21 816	25	8 033	22	1 445	14	1 338	14	1 166	14
Trøndelag	11 039	13	4 590	12	1 442	14	1 352	14	1 147	14
Nord-Norge	12 086	14	5 773	16	2 185	21	2 105	22	1 931	23
Hele landet	87 396		37 101		10 257		9 557		8 297	

For grønnsaker er det særlig Østlandet som har økt sin andel av antall driftsenheter. Antall produsenter er gått sterkt ned og var i 1999 på 9 prosent av antallet i 1979. Den relative andelen driftsenheter med grønnsaker går sterkest ned på Vestlandet. Det totale antallet har omtrent samme utvikling som for potet og er redusert til om lag 8 prosent av 1979 antallet og 28 prosent av antallet i 1989.

Tabell 4.4c Antall driftsenheter med grønnsaker på friland i landsdelene og andel i prosent

Grønnsaker	1979		1989		1999		2000		2001*	
Antall driftsenheter	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%
Østlandet	9 451	41	2 367	36	892	49	1 032	51	949	52
Agder og Rogaland	4 041	17	1 344	21	378	21	384	19	340	19
Vestlandet	5 510	24	1 358	21	170	9	202	10	185	10
Trøndelag	2 318	10	626	10	240	13	269	13	227	12
Nord-Norge	1 979	8	821	13	137	8	144	7	126	7
<i>Hele landet</i>	<i>23 299</i>		<i>6 516</i>		<i>1 817</i>		<i>2 031</i>		<i>1 827</i>	

*Foreløpige tall

Kilde: Statistisk sentralbyrå. 1979, 1989 og 1999 de fullstendige jordbrukstellingene. 2000 tall fra produksjonstilskuddstatistikken justert for ikke-søkere og 2001 søknad om produksjonstilskudd.

For fordeling etter størrelsesgrupper se kapittel 2.2, og fylkesvis fordeling se del II tabell 3a–c

Tabell 4.5a til d nedenfor viser utviklingen i landsdelene for husdyrproduksjonene, melkeproduksjon hvor ammeku er tatt med, sau, smågris- og eggproduksjon. Antall besetninger går ned for alle produksjonene. Den relative andelen varierer litt, men sett under ett er fordelingen mellom landsdelene svært stabil for disse husdyrproduksjonene.

Tabell 4.5a Antall driftsenheter med kyr i landsdelene og andel i prosent

Ku, inklusive ammeku	1979		1989		1999		2000		2001*	
Antall besetninger	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%
Østlandet	11 081	28	7 507	26	5 688	25	5 189	25	4 934	25
Agder og Rogaland	5 903	15	4 941	17	4 007	18	3 657	18	3 532	18
Vestlandet	10 837	28	8 148	28	6 033	27	5 554	27	5 286	27
Trøndelag	6 583	17	5 365	18	4 472	20	4 098	20	3 927	20
Nord-Norge	4 502	12	3 182	11	2 459	11	2 242	11	2 116	11
<i>Hele landet</i>	<i>38 906</i>		<i>29 143</i>		<i>22 659</i>		<i>20 740</i>		<i>19 795</i>	
<i>Antall bruk med melkeprod.</i>			<i>27 804</i>		<i>22 659</i>		<i>20 740</i>		<i>19 795</i>	
<i>Antall bruk uten melkeprod.</i>			<i>1 339</i>		<i>5 464</i>		<i>6 113</i>		<i>5 663</i>	
<i>Antall bruk med kyr</i>			<i>29 143</i>		<i>28 123</i>		<i>26 853</i>		<i>25 458</i>	

Tabell 4.5b Antall driftsenheter med sau i landsdelene og andel i prosent

Sau	1979		1989		1999		2000		2001*	
	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%
Østlandet	7 532	17	5 649	20	5 335	23	5 225	23	4 993	24
Agder og Rogaland	6 324	14	5 267	18	4 491	20	4 466	20	4 300	20
Vestlandet	16 916	38	10 786	37	8 024	35	7 859	35	7 312	35
Trøndelag	3 428	8	2 084	7	1 836	8	1 823	8	1 793	8
Nord-Norge	10 314	23	5 101	18	3 023	13	2 921	13	2 752	13
<i>Hele landet</i>	<i>44 514</i>		<i>28 887</i>		<i>22 709</i>		<i>22 294</i>		<i>21 150</i>	

Antall driftsenheter med sau har relativt sett gått tilbake i Nord-Norge, mens de øvrige landsdelene har en nokså stabil andel av sauebesetningene.

En stor del av sommerbeitet til sau er i utmarksbeite. Norge har tradisjoner for å utnytte utmarksbeite. Stølsdrift har vært en tradisjon i store deler av landet, og aktiv seterdrift er fremdeles vanlig i flere områder. Seterdrift er nærmere behandlet i Resultatkontrollen 2001. Tabell 4.5c viser antall driftsenheter med purker (inkludert ungpurker). Relativt sett har antallet økt i Nord-Norge og det er en tendens til nedgang på Østlandet.

Tabell 4.5c Antall driftsenheter med purker i landsdelene og andel i prosent

Purker	1979		1989		1999		2000		2001*	
	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%
Østlandet	4 742	53	2 338	45	1 571	43	1 214	42	1 107	42
Agder og Rogaland	1 452	16	1 055	20	786	21	622	22	581	22
Vestlandet	912	10	622	12	390	11	302	11	286	11
Trøndelag	1 661	19	1 021	20	692	19	542	19	515	19
Nord-Norge	147	2	193	4	237	6	196	7	174	7
<i>Hele landet</i>	<i>8 914</i>		<i>5 229</i>		<i>3 676</i>		<i>2 961</i>		<i>2 663</i>	

Tabell 4.5d Antall driftsenheter med verpehøns i landsdelene og andel i prosent

Høner	1979		1989		1999		2000		2001*	
	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%
Østlandet	5 894	40	2 055	35	1 465	36	1 381	36	1 106	34
Agder og Rogaland	2 941	20	1 476	25	903	22	883	23	769	24
Vestlandet	2 825	19	1 146	19	828	20	836	22	684	21
Trøndelag	1 945	13	767	13	442	11	380	10	345	11
Nord-Norge	1 034	7	486	8	426	10	405	10	329	10
<i>Hele landet</i>	<i>14 655</i>		<i>5 930</i>		<i>4 064</i>		<i>3 885</i>		<i>3 233</i>	

*Foreløpige tall

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Utvalgstillingene og 1979, 1989 og 1999 de fullstendige jordbrukstillingene og 2000 søknad om produksjonstilskudd

For fordeling etter størrelsesgrupper se kapittel 2.2, og fylkesvis fordeling se del II tabell 3d–g

4.3 Rovdyrskader på sau

I St. meld. nr. 19 (1999–2000) heter det: «*Stortinget har lagt til grunn en todelt målsetting om at det skal sikres levedyktige bestander av alle de fire store rovviltartene i Norge og at det samtidig skal opprettholdes et aktivt jordbruk med muligheter til å utnytte beiteressurser i utmarka med sau og rein.*» Det heter videre at «*Når målene om levedyktige rovviltbestander er nådd, vil vekst og utbredelse av bestanden bli regulert.*» Skog, våtmark og kulturlandskap har det største antallet rødlistearter. Alle de fire store rovdyrene står på rødlista.

Det er sau og sauenæringa som i størst grad kommer i konflikt med rovdyr og blir utsatt for predasjon. Tabell 4.6 viser antall som det ble gitt erstatning for fra 1995 til 2001. Det er jerv og gaupe som har gitt opphav til flest rovdyrerstatninger av bufe. Direktoratet for naturforvaltning betaler ut erstatning for rovdyrskader. Utbetalingene er også vist i tabellen nedenfor og gjelder alt bufe.

Tabell 4.6 Antall tapte sau og lam det er gitt erstatning og utbetalte erstatninger for rovdyrskader på bufe.

	1995	1997	1999	2000	2001
Gaupe	7 943	9 075	9 300	8 337	7 330
Jerv	5 928	8 305	12 991	13 232	13 535
Bjørn	1 821	3 164	3 125	3 628	3 054
Ulv	56	474	622	837	788
Kongeørn	412	736	1 041	1 201	897
Uspesifisert rovvilt	3 375	5 030	5 961	4 799	4 287
Totalt antall sau og lam erstattet	19 535	26 784	33 040	32 034	29 891
Erstatning alt bufe, 1000 kr	27 069	35 514	48 206	47 894	43 065

Kilde: Direktoratet for naturforvaltning

Tabell 4.7 viser den geografiske fordelingen av sau drept av fredet rovvilt i beitesesongen og erstatningene. Andre dyr enn sau utgjør mindre enn 1 prosent og er ikke med i oversikten.

Det er Hedmark, Oppland, Sør-Trøndelag, Nordland og Troms som får relativt størst andel av erstatningene. Oppland, Hordaland, Sogn og Fjordane og Nordland er de fylkene som slipper flest sau på utmarksbeite. Tapsprosenten av lam er høy i Nord-Norge, Trøndelag, Møre og Romsdal og i Hedmark. Nordland og Hedmark har både et stort antall sau på beite og en høy tapsprosent. Begge fylkene har også bestander av alle de fire store rovdyra. Det er prøvd en rekke forebyggende tiltak der erfaringene til nå er begrenset. Konklusjonen så langt, er at en bør satse sterkere på tiltak som skiller bufe og rovdyr i tid og rom. Dette er behandlet nærmere i Resultatkontrollen 2001.

Tabell 4.7 Tap av sau og lam på beite. Erstatningsbeløp for sau og lam tatt av rovdyr.

	Erstattet		Erstatning			
	1000 sau og lam		1000 kroner		% av landet	
	2000	2001*	2000	2001*	2000	2001*
Østfold	0,1	-	105	-	0,2	-
Akershus	0,3	0,3	420	424	0,9	1,0
Hedmark	7,4	7,0	11 705	10 308	24,4	23,9
Oppland	5,5	5,6	7 525	7 351	15,7	17,1
Buskerud	1,2	1,1	1 596	1 377	3,3	3,2
Vestfold	0,0	0,0	12	34	0,0	0,1
Telemark	0,5	0,6	705	787	1,5	1,8
Østlandet	15,1	14,6	22 068	20 281	46,1	47,1
Aust-Agder	0,5	0,1	604	125	1,3	0,3
Vest-Agder	0,7	0,1	998	202	2,1	0,5
Rogaland	0,0	0,0	41	42	0,1	0,1
Agder og Rogaland	1,2	0,3	1 643	369	3,4	0,9
Hordaland	0,2	0,1	270	130	0,6	0,3
Sogn og Fjordane	0,5	1,0	737	1 419	1,5	3,3
Møre og Romsdal	1,4	1,3	1 921	1 728	4,0	4,0
Vestlandet	2,1	2,4	2 928	3 277	6,1	7,6
Sør-Trøndelag	3,3	3,2	4 985	4 498	10,4	10,4
Nord-Trøndelag	2,1	2,0	3 720	3 392	7,8	7,9
Trøndelag	5,4	5,2	8 705	7 890	18,2	18,3
Nordland	3,4	2,9	4 932	4 340	10,3	10,1
Troms	4,3	3,8	6 763	5 829	14,1	13,5
Finnmark	0,5	0,7	855	1 079	1,8	2,5
Nord-Norge	8,2	7,4	12 550	11 248	26,2	26,1
Hele landet	32,0	29,9	47 894	43 065		

* Foreløpige tall

Kilde: Direktoratet for naturforvaltning

4.4 Sysselsetting og ledighet

Tabell 4.8 viser utviklingen i folkemengde, antall sysselsatte i alt¹⁴, antall sysselsatte normalårsverk i alt¹⁵ og antall årsverk i jordbruket på landsbasis. Folketallet har økt

¹⁴ Nasjonalregnskapets tall for sysselsetting ligger noe høyere enn Arbeidskraftundersøkelsens tall, fordi nasjonalregnskapstall også inkluderer utenlandske arbeidstakere på norske skip i utenriksfart. Deltidsansatte er inkludert i antall sysselsatte.

¹⁵ Antall sysselsatte normalårsverk er definert som antall heltidsregnede inntektsmottakere i produktiv virksomhet (dvs. at deltidsansatte er omregnet til heltids ved å bruke del av full post eller dellønnsbrøk som vekt).

gjennom hele perioden. Den totale sysselsettingen gikk tilbake fra 1990 til 1992. I 1993 stanset imidlertid nedgangen i sysselsettingen opp, og det er registrert en sammenhengende økning i antall sysselsatte fra 1993 til 1999. Arbeidsforbruket i jordbruket har en sammenhengende nedgangstrend etter krigen.

Tabell 4.8 Folkemengde, sysselsatte i alt og årsverk i alt i jordbruket. 1000 stk

	1985	1990	1999	2000	2001*
Folkemengde pr. 1.1. ¹⁾	4 146	4 233	4 445	4 478	4 503
Personer 16-74 år ²⁾	3 004	3 094	3 183	3 201	3 214
Sysselsatte i alt ²⁾	2 014	2 030	2 258	2 269	2 278
Sysselsatte pr. pers. 16-74 år, %	67,0	65,6	71,0	70,9	70,9
Sysselsatte normalårsverk ³⁾	1 757	1 779	1 955	1 964	
Årsverk i jordbruket ⁴⁾	114,6	98,7	80,5	76,8	73,2 ⁵⁾

*Foreløpige tall

- Kilde: 1) Statistisk sentralbyrå. Befolkningsstatistikk
 2) Statistisk sentralbyrå. Arbeidskraftundersøkelsen
 3) Statistisk sentralbyrå. Nasjonalregnskapet
 4) Statistisk sentralbyrå. Utvalgstillingene
 5) BFJ. Justert serie. Foreløpige tall

For fylkesvis fordeling og fordeling på landsdeler se del II, tabell 7a og b for folkemengde, tabell 8a og b for sysselsatte og tabell 9 for arbeidsforbruk i jordbruket

Tabell 4.9 viser arbeidsledige og personer på sysselsettingstiltak slik som for eksempel attføring. Antall helt arbeidsledige og antall personer på tiltak, hadde en sterk økning i årene fram til 1994, for så å avta hele tiden fram til 1999. Ledigheten har vært avtagende de siste årene, men økte litt i 2000.

Tabell 4.9 Antall helt arbeidsledige og antall på sysselsettingstiltak i gjennomsnitt for året. 1000 stk. Andel ledige. Prosent

Antall	1985	1990	1999	2000	2001*
Helt arbeidsledige	51	93	60	63	63
På sysselsettingstiltak	24	40	8	11	10
Sum	75	133	68	74	73
Ledige i % av arbeidsstyrken		5,2	3,2	3,4	3,6

*Foreløpige tall

Kilde: SSB. Arbeidskraftundersøkelsen

4.5 Utviklingen i arbeidsforbruket i jordbruket

Utviklingen i arbeidsforbruket henger sammen med utviklingen i antall driftsenheter som er tatt opp i kapittel 4.1. I dette kapitlet ser en på utviklingen i arbeidsforbruk for de samme kategoriene som er brukt for utviklingen i driftsenheter.

4.5.1 Landsdelsnivå

Tabell 4.10 viser registrert arbeidsforbruk for menn og kvinner i jordbruket med årlig prosentvis endring i perioden 1986 til 2001. Arbeidsforbruket blir stort sett registrert annethvert år. Registreringene følger ikke kalenderåret, og oppgaver for 1999 er derfor fra første halvår dette året og annet halvår i året før. I 1989 gikk tallet på timer i et årsverk ned fra 1975 til 1875 timer. I 2001 er et årsverk satt til 1 860 timer. Nedgangen i arbeidsforbruk fra 1986 til 1990 inkluderer også nedgangen i timer pr. årsverk. Målt i timeverk blir gjennomsnittlig årlig nedgang 0,6 prosent høyere.

På landsbasis er nedgangen i arbeidsforbruket mindre for siste periode enn i perioden 1986 til 1990. Kvinner reduserte sitt arbeidsforbruk mer enn menn i begge periodene, men forskjellen var mindre i siste periode. Relativt sett har menns andel av den totale arbeidsinnsatsen økt og kvinners avtatt.

Nedgangen i arbeidsinnsats målt i prosent, er størst i Trøndelag i den første perioden, mens nedgangen i antall driftsenheter lå nær landsgjennomsnittet. Vestlandet hadde størst nedgang i arbeidsforbruk og størst nedgang i antall driftsenheter i perioden fra 1995 til 1999. Trøndelag er den landsdelen med både minst nedgang i antall driftsenheter og i arbeidsforbruk. (Tabell 4.1 viser nedgang i antall driftsenheter.)

Tabell 4.10 Registrert arbeidsforbruk for menn og kvinner i jordbruket fordelt på landsdeler. 1000 årsverk¹⁾

		1986	1990	1993	1997	1999	2001	Årlig %-vis endring	
								1986-90	1990-99
Østlandet	Menn	28,2	25,5	24,2	22,2	20,8	18,9	-2,5	-2,2
	Kvinner	10,1	8,2	7,5	7,1	6,7	6,1	-5,0	-2,2
	Sum	38,3	33,8	31,7	29,3	27,6	25,0	-3,1	-2,2
Agder/Rogaland	Menn	12,5	11,3	10,5	9,7	9,2	8,4	-2,5	-2,3
	Kvinner	4,3	3,6	3,1	3,1	3,0	2,6	-4,5	-2,0
	Sum	16,8	14,9	13,6	12,8	12,1	11,0	-3,0	-2,2
Vestlandet	Menn	19,0	17,7	16,7	15,7	13,9	13,1	-1,8	-2,6
	Kvinner	7,7	6,9	6,1	5,8	4,8	4,5	-2,7	-3,9
	Sum	26,5	24,6	22,9	21,5	18,5	17,6	-1,8	-3,1
Trøndelag	Menn	12,8	11,3	10,7	10,1	9,8	8,8	-3,2	-1,6
	Kvinner	4,6	3,8	3,2	3,2	3,0	2,5	-4,6	-2,7
	Sum	17,3	15,1	13,9	13,3	12,5	11,4	-3,4	-2,0
Nord-Norge	Menn	7,9	7,4	7,0	6,6	6,1	5,8	-1,6	-2,1
	Kvinner	3,4	2,8	2,5	2,3	2,2	1,8	-4,4	-2,9
	Sum	11,2	10,2	9,6	8,9	8,3	7,6	-2,2	-2,3
Landet	Menn	80,4	73,2	69,1	64,3	59,8	55,1	-2,3	-2,2
	%	73	74	75	75	75	76		
	Kvinner	30,1	25,4	22,5	21,5	19,7	17,5	-4,2	-2,8
	%	27	26	25	25	25	24		
	Sum	110,5	98,5	91,6	85,7	79,5	72,6	-2,8	-2,4

1) 1975 timer pr. årsverk til 01.07.1989 og 1875 timer pr. årsverk til 1999. 1860 timer for 2001

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Utvalgstillingene og den fullstendige Jordbrukstillingen for 1999

For fylkesvis fordeling se del II tabell 9

Tabell 4.11 skal vise utviklingen i jordbrukets andel av sysselsettingen i regionene. Det er gjort ved at jordbrukets arbeidsforbruk målt i årsverk er relatert til antall sysselsatte i alt i regionen. Størrelsene er derved ikke helt sammenlignbare. I antall sysselsatte inngår også deltidsansatte med mindre enn et årsverk. Et årsverk i jordbruket er ikke synonymt med en sysselsatt. Dels vil en del brukere arbeide utover ett årsverk, og dels vil det være deltidsarbeidsplasser i jordbruket som i det øvrige næringsliv. Det er også vanlig med yrkeskombinasjoner blant brukere (se kapittel 6.5 og 9.2). Med dette utgangspunktet vil ikke de absolutte tallene gi et reelt bilde, men gi mulighet for å sammenholde utviklingen mellom områder og i tid.

Tabell 4.11 Jordbrukets andel av sysselsettingen målt ved registrert arbeidsforbruk i årsverk i jordbruket relativt til antall sysselsatte i regionen totalt¹⁾. Prosent

		1990	1997	1999	2001
Østlandet	Menn	4,6	4,0	3,5	3,1
	Kvinner	1,8	1,5	1,3	1,1
	I alt	3,3	2,8	2,4	2,2
Agder og Rogaland	Menn	7,4	6,2	5,4	5,0
	Kvinner	3,0	2,4	2,1	1,8
	I alt	5,5	4,3	3,9	3,5
Vestlandet	Menn	8,9	7,7	6,5	6,1
	Kvinner	4,4	3,6	2,5	2,5
	I alt	6,9	5,7	4,7	4,4
Trøndelag	Menn	11,5	10,5	9,6	8,6
	Kvinner	4,5	3,8	3,2	2,9
	I alt	8,3	7,0	6,6	6,0
Nord-Norge	Menn	6,4	5,6	5,0	4,8
	Kvinner	3,1	2,3	2,1	1,7
	I alt	4,9	3,9	3,7	3,4
<i>Hele landet</i>	<i>Menn</i>	<i>6,6</i>	<i>5,4</i>	<i>4,9</i>	<i>4,5</i>
	<i>Kvinner</i>	<i>2,8</i>	<i>2,1</i>	<i>1,8</i>	<i>1,7</i>
	<i>I alt</i>	<i>4,9</i>	<i>3,9</i>	<i>3,5</i>	<i>3,2</i>

1) Sammenligningen er ikke helt god fordi en sysselsatt i gjennomsnitt arbeider mindre enn ett årsverk

Kilde: Tabell 4.8a relativt til tabell 8b i del II

Det framgår av tabell 4.11 at jordbruket har større betydning for sysselsetting for menn enn for kvinner. Målt på denne måten er jordbrukets betydning for sysselsettingen avtagende i alle regioner. Sysselsettingsvirkningen er relativt størst i Trøndelag og minst på Østlandet.

4.5.2 Kommuneklasser

Tabell 4.12 viser utviklingen i arbeidsforbruket etter kommuneklasser for årene 1990, 1995, 1999 og 2001. Kommuneklassene er beskrevet nærmere i kapittel 4.1.2.

Den største årlige prosentvise nedgangen er i perioden 1990 til 1995 for primærnæringskommunene, klasse 1, og industrikommunene, klasse 3. For kvinner er det størst nedgang i de mindre sentrale tjenesteytingskommunene, klasse 6, mens det for menn er i industrikommunene, klasse 3, og de sentrale tjenesteytingskommunene, klasse 7.

Tabell 4.12 Registrert arbeidsforbruk for menn og kvinner i jordbruket fordelt på kommuneklasser. 1000 årsverk

		1990	1995	1999	2001	Årlig %-vis endring	
						1990-95	1995-01
Klasse 1	Menn	12,5	11,6	10,5	9,8	-1,6	-2,7
	Kvinner	4,9	4,1	3,7	3,6	-3,4	-2,2
	Sum	17,4	15,7	14,3	13,4	-2,1	-2,6
Klasse 2	Menn	15,8	14,7	13,3	12,4	-1,4	-2,8
	Kvinner	5,6	4,9	4,3	3,8	-2,7	-4,1
	Sum	21,3	19,6	17,6	16,2	-1,7	-3,1
Klasse 3	Menn	11,1	10,0	9,0	8,4	-2,1	-3,0
	Kvinner	3,7	3,4	2,9	2,7	-2,1	-3,9
	Sum	14,9	13,4	11,9	11,0	-2,1	-3,2
Klasse 4	Menn	10,4	9,8	8,3	7,6	-1,1	-4,2
	Kvinner	3,9	3,6	2,8	2,5	-1,4	-5,9
	Sum	14,3	13,4	11,2	10,1	-1,2	-4,6
Klasse 5	Menn	16,0	15,0	12,8	11,6	-1,3	-4,2
	Kvinner	4,9	4,6	4,0	3,5	-1,0	-4,5
	Sum	20,8	19,6	16,8	15,1	-1,2	-4,2
Klasse 6	Menn	3,3	3,1	2,7	2,7	-1,0	-2,5
	Kvinner	1,2	1,0	0,9	0,7	-4,3	-4,3
	Sum	4,5	4,1	3,6	3,4	-1,8	-3,0
Klasse 7	Menn	4,1	3,7	3,1	2,6	-2,1	-5,6
	Kvinner	1,2	1,2	1,0	0,7	-1,1	-7,4
	Sum	5,3	4,8	4,1	3,3	-1,9	-6,0
<i>Hele landet</i>	<i>Menn</i>	<i>73,2</i>	<i>67,9</i>	<i>59,8</i>	<i>55,1</i>	<i>-1,5</i>	<i>-3,4</i>
	<i>Kvinner</i>	<i>25,4</i>	<i>22,7</i>	<i>19,7</i>	<i>17,5</i>	<i>-2,2</i>	<i>-4,2</i>
	<i>Sum</i>	<i>98,5</i>	<i>90,6</i>	<i>79,5</i>	<i>72,6</i>	<i>-1,7</i>	<i>-3,6</i>

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Utvalgstillingene og de fullstendige jordbrukstillingene i 1999.

For årene 1995 til 2001 er nedgangen størst i kommuner preget av industri og tjenesteyting med unntak av mindre rene industrikommuner, klasse 4, 5, 6 og 7.

De rene primærnæringskommunene, klasse 1, ligger under gjennomsnittet både for nedgang i antall driftsenheter og i arbeidsforbruk i årene fra 1995.

4.5.3 Virkeområder for distriktpolitiske virkemidler

Tabell 4.13 nedenfor viser utviklingen for virkeområdene for distriktpolitiske virkemidler. Virkeområdene er nærmere omtalt i kapittel 4.1.3. Virkemidlene trappes opp i rekken fra D til A. Område A har de mest omfattende distriktpolitiske virkemidlene. Område E ligger utenfor virkeområdet, og det er ikke distriktpolitiske virkemidler til bruk i dette området.

Tabell 4.13 Registrert arbeidsforbruk for menn og kvinner i jordbruket fordelt på virkeområder for distriktspolitiske virkemidler. 1000 årsverk

		1990	1995	1999	2001	Årlig %-vis endring	
						1990-95	1995-01
Område A	Menn	1,0	0,9	0,8	0,7	-1,2	-4,3
	Kvinner	0,4	0,4	0,3	0,3	-2,8	-7,0
	Sum	1,4	1,3	1,1	1,0	-1,7	-5,1
Område B	Menn	16,6	15,6	14,1	13,3	-1,2	-2,7
	Kvinner	6,2	5,3	4,8	4,4	-3,1	-3,0
	Sum	22,7	20,9	19,0	17,6	-1,7	-2,8
Område C	Menn	22,4	20,7	18,1	16,9	-1,5	-3,3
	Kvinner	8,5	7,4	6,2	5,6	-2,6	-4,7
	Sum	30,8	28,1	24,2	22,5	-1,8	-3,7
Område D	Menn	7,4	6,7	6,0	5,4	-2,1	-3,4
	Kvinner	2,7	2,4	2,0	1,7	-2,3	-5,7
	Sum	10,1	9,0	7,9	7,1	-2,1	-4,0
Område E	Menn	25,8	24,0	20,8	18,8	-1,5	-4,0
	Kvinner	7,7	7,3	6,4	5,7	-1,0	-4,1
	Sum	33,5	31,2	27,3	24,5	-1,4	-4,0
Hele landet	Menn	73,2	67,9	59,8	55,1	-1,5	-3,4
	Kvinner	25,4	22,7	19,7	17,5	-2,2	-4,2
	Sum	98,5	90,6	79,5	72,6	-1,7	-3,6

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Utvalgstillingene og de fullstendige jordbrukstillingene for 1999

Variasjonen i årlig prosentvis endring i arbeidsforbruket er større fra 1995 til 2001 enn i perioden fra 1990 til 1995. Det ser ikke ut til å være noen sammenheng mellom nedgangen i arbeidsforbruk og soner for distriktspolitiske virkemidler.

Virkemiddelområdene er ikke statiske og endringer vil påvirke sammenlignbarheten over tid.

4.6 Alder på bruker

Det er registrert bare små endringer i alderssammensetningen for brukere i ulike aldersgrupperinger for perioden 1986 til 2000. Tabell 4.14 gir en oversikt, og tabell 4.13 viser gjennomsnittsalderen på personlige brukere etter størrelsen på driftsenhetene.

Tabell 4.14 Personlig brukere etter alder. Antall og prosent

Aldersgruppe	1979	1989	1998	1999	2000
-39	27 753	26 233	18 145	17 923	15 884
%	22	27	23	26	25
40-49	24 092	26 155	21 901	20 447	18 684
%	19	27	28	29	30
50-59	31 914	20 975	20 959	19 276	18 086
%	26	21	27	28	29
60-65	28 053	17 796	11 713	7 074	6 749
%	23	18	15	10	11
66-69				2 907	2 365
%				4	4
over 70	12 553	7 430	4 549	2 332	1 267
%	10	8	6	3	2
Totalt	124 365	98 589	77 267	69 959	63 035

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Utvalgstillingene og 1979, 1989 og 1999 de fullstendige jordbrukstillingene og 2000 søknad om produksjonstilskudd

For fylkesvis fordeling se del II tabell 10a

Antall brukere har gått ned i hele perioden. Tendens er at andelen brukere under 40 år er redusert fra 1989 til 1998, men øker fra 1998 til 1999. Fra 1999 til 2000 har andelen gått noe ned igjen. Det er den aldersgruppen som i sterkeste grad bidrar til rekruttering. Gjennomsnittsalderen er stabil, men har gått litt ned siste året. Endringene i den relative alderssammensetningen skyldes sterk nedgang i den eldste aldersgruppen som har minsket sin andel fra 6 til 3 prosent fra 1998 til 1999.

En NILF-rapport om generasjonsskifte i landbruket¹⁶ bygd på materiale fra Driftsgranskingene viser at 40 prosent av personene over 55 år i denne undersøkelsen planlegger å søke om tidligpensjon og for 48 prosent av disse vil det framskynde eiendomsoverdragelsen.

I perioden fra 1979 til 1989 gikk gjennomsnittsalderen ned for brukere i alle bruksstørrelser, mens gjennomsnittsalderen gikk opp i perioden fra 1989 til 1998 i alle størrelsesgrupper. Fra 1998 til 1999 er trenden brutt, og gjennomsnittsalderen gikk ned. Denne trenden ser ut til å fortsette i 2000.

Gjennomsnittsalderen på bruker avtar med økende bruksstørrelse gjennom hele perioden unntatt for de største driftsenhetene.

¹⁶Vangsgraven Stubberud K. og K. Samseth 2000. *Slekter kommer, slekter går – om generasjonsskiftet i jordbruket*. NILF-rapport 2000:4

Tabell 4.15 Gjennomsnittlig alder på brukere etter arealgrupper

Brukers gjennomsnittsalder	1979	1989	1995	1998	1999	2000*
Bruksstørrelse 5-50	55,5	53,0	52,3	53,1	51,4	50,2
50-100	51,2	48,9	49,2	50,3	49,4	49,4
100-200	47,8	46,0	46,4	47,3	46,9	47,4
200-300	46,7	45,2	45,6	46,3	45,4	45,9
300-500	46,6	45,6	44,8	45,9	45,2	45,6
> 500	46,6	45,5	46,2	46,3	45,4	45,7
Alle driftsenheter	52,4	49,3	48,6	49,3	48,0	47,9

*Foreløpige tall

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Utvalgstillingene; 1979, 1989 og 1999 er de fullstendige jordbrukstillingene. 2000 søknad om produksjonstilskudd.

For fylkesvis fordeling se del II tabell 10b

4.7 Eiendomsoverdragelse og rekruttering

Landbruksregisteret registrerer antall landbrukseiendommer. Det er omlag 180 000 landbrukseiendommer. Tabell 4.16 gir en oversikt over antall eiendommer med minst 5 dekar eid jordbruksareal og antall eiere. Samme eier kan ha hjemmel til flere eiendommer og flere eiendommer kan registreres som én bruksenhet, for eksempel dersom de drives av samme bruker. Antall landbrukseiendommer er derfor langt høyere enn antall driftsenheter.

Tabell 4.16 Antall landbrukseiendommer med minst 5 daa jordbruksareal og eiere, januar 1999 og 2001 antall driftsenheter og brukere for 1999

Eiendoms- Størrelse	Eiendommer i alt		Eiere, 2001			Driftsenheter	Brukere	
	1999	2001	Mann	Kvinne	Upers. oa.	Antall	Mann	Kvinne
5 - 49 daa	105 435	105 193	72 645	28 840	3 708	13 788	8 856	1 997
%	59	58	69	27	4	20	64	14
50 - 99 daa	37 782	37 477	29 174	7 448	855	16 720	13 732	2 467
%	21	21	78	20	2	24	82	15
100 - 199 daa	25 557	25 870	21 515	3 798	557	22 286	19 522	2 607
%	14	14	83	15	2	32	88	12
200 - 299 daa	6 972	7 439	6 204	954	281	10 367	9 362	959
%	4	4	83	13	4	15	90	9
300 - 499 daa	3 058	3 331	2 754	387	190	5 273	4 799	424
%	2	2	83	12	6	8	91	8
> 500 daa	850	873	613	98	162	1 577	1 436	93
%	0	0	70	11	19	2	91	6
Landet	179 654	180 183	133 301	41 611	5 270	70 011	57 707	8 547
%	100	100	74	23	3	100	82	12

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Landbruksregisteret for eiendommer og eiere. Jordbrukstillingen 1999 for driftsenheter og brukere

I tillegg er det ca. 12 000 rene skogeiendommer med minst 25 dekar produktivt skogareal. I 1997 var det i alt 8761 og i 1998 var det 8548 hjemmelsoverdragelser av landbrukseiendommer. Samtidig var det registrert 2443 endringer i brukere i produksjonstilleggsstatistikken fra søknaden 31.07.97 til søknaden 31.07.98.

I Stortingets behandling av St. meld. nr. 19 (1999-2000) var det flertall for å heve konsesjonsgrensen for bebygd eiendom til et totalareal på 20 dekar¹⁷. Tabell 4.15 nedenfor viser alle landbrukseiendommer etter størrelse på arealet og andelen med mindre enn 20 dekar, med mellom 20 og 50 dekar og med mer enn 50 dekar totalt areal. Den viser også andelen eiendommer som har «annet areal» enn produktivt jordbruksareal. Tabell 4.17 viser alle eiendommer med produktivt jordbruksareal over 5 dekar. Tabell 4.18 dekker alle jordbrukseiendommer, også de med mindre areal. Ut fra tabellen vil en konsesjonsgrense på 20 dekar medføre at 16 prosent av landbrukseiendommene er under grensen for krav om konsesjon. Det varierer mellom fylkene fra 9 prosent i Østfold til 28 prosent i Finnmark. Antall eiendommer som er mindre enn 50 dekar er 32 prosent på landsbasis, varierende fra 19 prosent i Østfold til 66 prosent i Finnmark. 27 prosent av det totale antall jordbrukseiendommer er registrert med annet areal enn produktivt jordbruksareal.

Tabell 4.17 Antall landbrukseiendommer totalt, fordeling på størrelsesgrupper og andel med ikke-produktivt jordbruksareal. 2001

	Ant. landbruks- eiendommer	Andel, prosent			Med «annet areal»
		< 20 daa	20-50 daa	> 50 daa	
Østfold	7 399	9	10	81	30
Akershus	8 924	16	15	69	33
Hedmark	18 895	18	17	66	19
Oppland	16 382	15	12	73	29
Buskerud	10 604	16	12	72	36
Vestfold	5 316	12	13	76	32
Telemark	8 741	10	12	78	49
Aust-Agder	6 002	17	10	73	43
Vest-Agder	8 136	18	15	67	20
Rogaland	11 541	15	14	71	35
Hordaland	15 052	18	18	64	29
Sogn og Fjordane	11 098	17	19	64	16
Møre og Romsdal	15 346	19	20	61	21
Sør-Trøndelag	12 489	15	13	72	27
Nord-Trøndelag	10 738	15	14	71	27
Nordland	19 113	16	20	64	21
Troms	11 071	13	16	71	18
Finnmark	4 029	28	38	34	19
Sum	200 876	16	16	68	27

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Landbruksregisteret, januar 2001, alle aktive enheter i eiendomstabellen

¹⁷ Innst. S. nr. 167 (1999-2000)

Resultatkontrollen for 2000 så på forholdet mellom gammel og ny bruker der det var registrert endringer i søknad om produksjonstillegg fra 1997 til 1998. Kvinner var gjennomgående eldre enn menn når de overtok gardsdrift. Gjennomsnittsalderen på kvinner som overtok gardsdrift, var for landet 7 år høyere enn for menn som overtok drifta. Variasjonene fylkene i mellom var fra 1 til 11 år.

Omtrent like mange kvinner som menn overtok de minste driftsenhetene, og forskjellen mellom menn og kvinner i antall overdragelser økte med størrelsen på driftsenheten. De største driftsenhetene ble bare i 15 prosent av tilfellene overtatt av kvinner. Totalt for landet overtok kvinner 40 prosent av driftsenhetene som endret bruker fra 1997 til 1998. Overdragelsene drøydde lengst for driftsenheter under 100 daa, og gjennomsnittsalderen på bruker var også relativt høy.

Tabell 4.18 Antall driftsenheter med odelsrett totalt og i prosent av antall eiendommer med personlige eiere. Andelen odelsoverdragelser i prosent

Driftsenheter	1999			Andel odelsoverdragelser, %				
	Med pers brukere	Med odelsrett Antall	%	-1969	1970-79	1980-89	1990-94	1995-99
Østfold	3 576	2 625	73	80	89	82	83	83
Akershus	3 448	2 590	75	82	89	83	82	80
Hedmark	5 917	4 224	71	77	86	78	77	67
Oppland	6 943	5 419	78	86	90	86	84	81
Buskerud	3 799	2 987	79	84	91	86	82	79
Vestfold	2 440	1 920	79	82	89	88	86	84
Telemark	2 594	1 991	77	86	89	84	83	80
Aust-Agder	1 245	984	79	88	92	87	78	80
Vest-Agder	1 979	1 438	73	72	85	81	82	80
Rogaland	6 108	4 796	79	83	89	84	86	83
Hordaland	5 535	4 415	80	85	91	87	85	83
Sogn og Fjordane	5 246	4 511	86	91	94	91	92	86
Møre og Romsdal	4 961	4 086	82	89	92	88	87	79
Sør-Trøndelag	4 744	3 751	79	87	88	87	83	82
Nord-Trøndelag	4 942	3 959	80	87	89	85	82	80
Nordland	3 796	2 527	67	72	80	74	69	66
Troms	2 036	1 345	66	71	76	73	67	66
Finnmark	650	256	39	43	49	44	43	40
Sum	69 959	53 824	77	83	88	84	82	78

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Jordbrukstelingen 1999

For odelsoverdragelser til kvinner se kapittel 9

De fleste gardsoverdragelser skjer innen familien. Tabell 4.18 over og tabell 4.19 nedenfor viser antall driftsenheter med personlige eiere hvor det er knyttet odelsrett til eiendommen. Odelsrett innebærer grovt sett at eiendommen er over 5 dekar med ressurser tilsvarende minimum 10 dekar dyrket jord og at odelsretten

er opparbeidet gjennom samme families eierskap i minst 20 år. Odelsretten er en slektsrettighet som krever personlig eierskap. Andelen driftsenheter med odel var i 1999 på 77 prosent av antall driftsenheter med personlig eier. Andelen varierer fra 71 i Hedmark til 86 prosent i Sogn og Fjordane med unntak av Nord-Norge der den er 67 og 66 prosent i Nordland og Troms og 39 prosent i Finnmark.

Også odelseiendommer selges til andre enn odelsberettigede, men slik det framgår av tabell 4.16 og tabell 4.17 er det langt vanligere med salg innenfor odelskretsen. Tallene er hentet fra jordbrukstillingene i 1999 og gjelder derfor driftsenheter som var oppgavepliktige i 1999. I 1995 til 1999 utgjorde andelen salg til odelsberettigede 78 prosent av antall overdragelser på landsbasis. Den høyeste andelen for overdragelsene var i perioden 1970 til 1979 og andelen har siden gått ned i alle landsdeler. Det er i Nord-Norge overdragelser utenom odelskretsen er hyppigst med 40 prosent i Finnmark. Dette fylket har også flest eiendommer uten odel. Sogn og Fjordane er det fylket som har relativt flest overdragelser til odelsbavere. Tallene viser ikke hvor mange gardsbruk med personlige eiere, men hvor det ikke er opparbeidet odel, som overdras til barn eller andre nære slektninger.

Tabell 4.19 Antall eiendommer med odelsrett totalt og i prosent av antall eiendommer med personlige eiere. Andelen odelsoverdragelser i prosent. Størrelsesgrupper

Driftsenheter med over 5 daa jordbruksareal	Eid av pers. bruker	1999		Andel odelsoverdragelser, %				
		Med odelsrett Antall	%	-1969	1970-79	1980-89	1990-94	1995-99
Jordbruksareal i drift								
5 - 50 dekar	13 697	9 830	72	78	86	79	76	68
50-100 dekar	16 672	12 796	77	83	88	84	82	77
100-200 dekar	22 228	17 613	79	86	90	86	84	82
200-300 dekar	10 331	8 129	79	87	88	85	84	85
300-500 dekar	5 227	4 139	79	89	90	84	87	84
> 500 dekar	1 532	1 195	78	90	92	87	87	82

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Jordbrukstillingen 1999

For odelsoverdragelser til kvinner se kapittel 9

Ser en på gardsbruk etter størrelse og produksjon som i tabell 4.19, framgår det at tidsrommet 1970 til 1979 har høyest andel av overdragelser til odelsberettigede for alle grupperinger i tabellen. I tiden etter 1980 er bildet langt mer blandet, men for de minste og de største brukene går antallet ned.

NILF har gjennomført en undersøkelse om generasjonsskifte i landbruket¹⁸ bygd på materiale fra Driftsgranskingene. Den viser at for yngre brukere som nylig har overtatt, er det snarere normalsituasjon enn unntaket at de kombinerer lønnsarbeid med gardsdrifta. Det gjelder 38 prosent av mennene og 45 prosent av kvinnene.

¹⁸Vangsgreven Stubberud K. og K. Samseth 2000. *Slekter kommer, slekter går – om generasjonsskiftet i jordbruket*. NILF-rapport 2000:4

Arbeidsmengden som legges ned på driftsenheten etter eierskifte er lavere i denne undersøkelsen enn i en tilsvarende undersøkelse fra 1972-81¹⁹. Den eldre generasjonen har også høyere driftsoverskudd fra jordbruket enn den yngre, men den yngre generasjonen henter mer fra arbeid utenom bruket.

4.8 Utdanning

Jordbrukstillingen i 1999 tok opp spørsmål om utdanning. Tabell 4.19 viser utviklingen i landbruksutdanning for menn og kvinner, tabell 4.19 fordeling på fylkene og tabell 4.20 viser utdanning og alder.

Tabell 4.20 Andelen personlige brukere og ektefeller med landbruksutdanning

	<u>Andel med landbruksutdanning</u>		
	1979	1989	1999
Menn	24	31	38
Kvinner	1	5	9
Totalt	13	19	25

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Jordbrukstillingene

Andelen som har landbruksutdanning, har økt fra 1979 til 1989 til 1999. Det gjelder både menn og kvinner. I 1999 var det en firedel som hadde landbruksutdanning. Tabell 4.20 viser at det er 38 prosent av de mannlige brukerne og 9 prosent av kvinnene. Denne tabellen inkluderer også driftsenheter under 5 dekar. På 40 prosent av driftsenhetene hadde minst en person landbruksutdanning. Andelen med landbruksutdanning både på grunnkursnivå og på agronomnivå eller høyere, er langt høyere for menn enn for kvinner.

Nord-Trøndelag har den høyeste andelen med landbruksutdanning på 52 prosent av driftsenhetene. Vest-Agder har den laveste andelen med 28 prosent, og ligger lavest både for menn og kvinner. I Finnmark er andelen menn med landbruksutdanning lav med 27 prosent, mens andelen for kvinner er høyest med 12 prosent.

¹⁹ Knapskog K. 1986. *Økonomiske forhold rundt generasjonsskifte i landbruket*. NILF I-202-86.

Tabell 4.20 Driftsenheter og personlige brukere med landbruksutdanning etter fylker og kjønn. Prosent

	Antall		Andel med landbruksutdanning, prosent					
	drifts- enheter	m. landbr. utdanning	Menn			Kvinner		
			grunnkurs	høyere utd.	sum	grunnkurs	høyere utd.	sum
Østfold	3 604	50	5	43	48	2	8	11
Akershus	3 484	46	6	40	45	3	8	11
Hedmark	5 974	41	6	34	40	2	8	11
Oppland	7 054	39	7	31	38	3	7	10
Buskerud	3 820	45	8	34	42	2	8	10
Vestfold	2 463	48	7	39	46	3	8	10
Telemark	2 616	32	7	23	30	2	6	7
Aust-Agder	1 258	43	7	34	41	2	7	9
Vest-Agder	1 994	28	5	21	26	1	6	7
Rogaland	6 189	43	8	33	41	3	6	9
Hordaland	5 595	32	5	25	30	2	6	8
Sogn og Fjordane	5 295	30	5	24	29	1	7	8
Møre og Romsdal	5 018	34	6	27	33	2	5	7
Sør-Trøndelag	4 805	46	12	33	45	3	7	10
Nord-Trøndelag	5 026	52	9	42	51	3	8	11
Nordland	3 833	35	6	27	33	3	8	11
Troms	2 054	28	6	20	26	2	7	9
Finnmark	658	29	5	22	27	2	10	12
Sum	70 740	40	7	31	38	2	7	9

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Jordbrukstelingen 1999

Tabell 4.21 viser landbruksutdanning etter aldersgrupper. Hyppigheten av landbruksutdanning avtar med alder for alle typer utdanning og både for menn og kvinner, men forskjellen er liten i hyppigheten av grunnutdanning for menn.

Tabell 4.22 Personlige brukere med landbruksutdanning etter aldersgrupper og kjønn. 1999

	Antall		Andel, prosent					
	drifts- enheter	m. landbr. utdanning	Menn			Kvinner		
			grunnkurs	høyere utd.	sum	grunnkurs	høyere utd.	sum
< 39	17 923	51	10	37	46	3	14	17
40-49	20 447	42	6	34	39	2	9	11
50-59	19 276	36	6	29	35	2	3	5
60-69	9 981	31	6	25	31	2	2	4
> 70	2 332	21	6	17	22	1	1	2
Alle	69 959	40	7	31	38	2	7	9

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Jordbrukstelingen 1999.

Resultatkontrollen for 2000 viste at andelen med landbruksutdanning er sterkt økende med størrelsen på produksjonen både for menn og kvinner i de tre grupperingene, etter jordbruksareal, kornareal og besetningsstørrelse i melkeproduksjon. Både for menn og kvinner er det relativt høy grad av utdanning både i melkeproduksjon og kornproduksjon særlig for de største gruppene sett i forhold til landsmiddelet.

4.9 Bygdeutvikling

Yrkeskombinasjoner er vanlig i landbrukshusholdene og flere henter inntekt utenom garden og jordbruket. Den vanligste inntektskombinasjonen er lønnsarbeid i tillegg til jordbruket. Offentlig og privat tjenesteyting er viktig både for menn og kvinner, men dominerende for kvinners inntekter utenfor bruket. Jordbruk i kombinasjon med annen selvstendig næring er mindre vanlig. Inntektskombinasjoner kan være stabile tilpasninger og gjør at små bruk ikke nødvendigvis er marginale og på vei mot nedleggelse eller fraflytting. Jordbrukseiendommene kan være en avgjørende bosettingsfaktor i kommunene og ha positive ringvirkninger på det øvrige næringsliv. Dette framgår av en undersøkelse fra fem kommuner i fire fylker gjennom årene 1994–1997²⁰.

Fra og med 1988 er det bevilget betydelige BU-midler med formål å skape grunnlag for ny og lønnsom næringsutvikling på bygdene både innen landbruket og i tilknytning til landbruket ved å:

- a) Medvirke til etablering og utvikling av småskalapregede virksomheter (tiltak eller prosjekter)
- b) Fremme lokalsamfunnstiltak som legger forholdene til rette for næringsutvikling
- c) stimulere til rekruttering av begge kjønn til landbruket

BU-midlene ble fra og med 1993 gjort landsdekkende og omfatter fra 1994 både midler rettet mot nye næringer og midler knyttet til investeringer i tradisjonelt jord- og hagebruk. Fra og med 1998 ble det gitt egne midler til grøfting, første året i Nord-Norge og Namdalen og de to neste årene til alle fylkene. Midlene til fylkene fordeler seg slik som vist i tabell 4.23. Midlene gis på to nivåer, et som forvaltes sentralt av Statens næring- og distriktsutviklingsfond (SND) og et som forvaltes av fylkesmannens landbruksavdeling (FMLA). Det siste nivået fordeles til utredning og tilrettelegging som er den største potten, til praktikantordningen, onnebarnehager, andre tiltak og til grøfting.

²⁰ Vangsgreven K., A. M. Jervell og H. Romarheim 1997. *Utprøving og evaluering av forhold som fremmer bygdeutvikling*. NILF-rapport 1997:6

Tabell 4.23 Tildeling av BU-midler til fylkene

	1995	1999	2000	2001
Tradisjonelt jord- og hagebruk, mill. kr	115	220	240	252
Grøfting, mill. kr		32	40	
Andre BU-tiltak, mill. kr	313	343	223	203
Forvaltet av fylkesmannen i tillegg til grønfting			120	80
Sum	428	595	583	535
Antall søknader	4 027	9 315	3 511	3 670
Antall innvilgede søknader	3 357	8 527	3 002	3 261
Antall innvilgede i %	83	91	86	89

Kilde: Statens Landbruksbank og Statens næring- og distriktsutviklingsfond

Tabell 4.24 Fylkesvis tildeling av BU-midler. Millioner kroner

	1999			2000			2001		
	Andre tiltak	Jord- og hagebruk ¹⁾	Sum	Andre tiltak	Jord- og hagebruk ¹⁾	Sum	Andre tiltak	Jord- og hagebruk ¹⁾	Sum
Østfold	15,6	8,2	25,5	10,1	8,9	19,0	9,2	8,9	18,1
Akershus	13,9	6,6	22,3	9,1	7,2	16,3	8,2	7,2	15,4
Hedmark	22,4	16,9	42,4	14,5	18,4	32,9	13,2	18,4	31,6
Oppland	24,6	18,8	46,2	16,0	20,5	36,5	14,5	20,5	35,0
Buskerud	17,7	9,6	28,4	11,5	10,5	22,0	10,5	11,0	21,5
Vestfold	11,8	6,7	19,5	7,7	7,3	15,0	7,1	7,6	14,7
Telemark	16,5	7,1	24,2	10,7	7,7	18,4	9,7	8,7	18,4
Aust-Agder	12,1	5,3	17,7	7,9	5,8	13,7	7,2	5,8	13,0
Vest-Agder	13,3	6,2	19,9	8,7	6,8	15,5	7,9	6,8	14,7
Rogaland	23,5	14,9	40,3	15,3	16,2	31,5	13,9	16,4	30,3
Hordaland	22,5	12,7	36,8	14,6	13,9	28,5	13,3	15,1	28,4
Sogn og Fjordane	27,6	17,8	47,0	18,1	19,8	37,9	16,4	20,6	37,0
Møre og Romsdal	24,7	16,8	43,6	16,0	18,3	34,3	14,6	18,3	32,9
Sør-Trøndelag	23,2	15,1	40,9	15,1	16,4	31,5	13,7	16,4	30,1
Nord-Trøndelag	25,7	21,0	49,7	16,7	22,9	39,6	15,2	22,9	38,1
Nordland	20,4	15,9	40,1	13,3	17,3	30,6	12,1	22,1	34,2
Troms	15,9	12,0	29,8	10,3	13,0	23,3	9,4	15,3	24,7
Finnmark	11,6	8,4	20,7	7,5	9,1	16,6	6,9	10,0	16,9
FMLA						120			80,0
Sum	343,0	220,0	595,0	223,0	240,0	583,0	203,0	252,0	535,0

1) Fra 1998 er det egen ramme for grønfting. Den er ikke inkludert i tallene for tradisjonelt jord- og hagebruk

Kilde: Statens Landbruksbank og Statens næring- og distriktsutviklingsfond

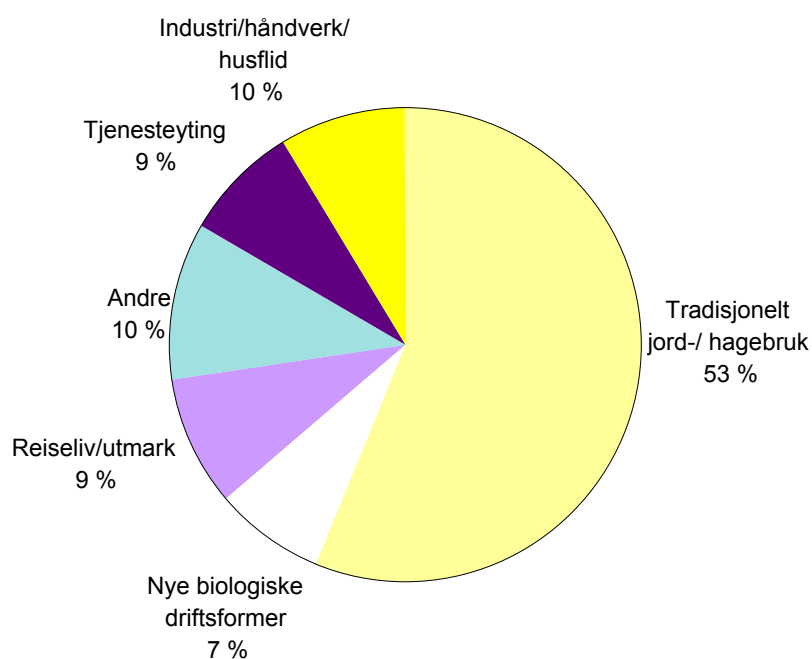
Tabell 4.24 viser den fylkesvise fordelingen av midlene. For tiltak utenom tradisjonelt jord- og hagebruk (inkludert grønfting) er det er stor variasjon i

utviklingen fra 1998 til 1999. Snaut halvparten av fylkene får økte rammer og vel halvparten redusert rammetildeling. Finnmark, Oppland og Hedmark har størst økning i rammene på fra 16 til 18 prosent, mens Akershus ligger lavest med en reduksjon på 13 prosent.

I 2001 gikk 67 prosent av midlene til kommuner som kommer inn under det distriktpolitiske virkeområdet. Dette er det samme nivået som i 2000, men en nedgang fra 1999 da andelen var 66 prosent. I 1998 var andelen på 63 prosent og 1997 på 59 prosent. Av midlene til tradisjonelt jord- og hagebruk gikk 72 prosent i 2001 til kommuner i det distriktpolitiske virkeområdet, mens det var 73 prosent i 2000.

Rammene for tiltak innenfor tradisjonelt jord- og hagebruk er økt fra 12 mill. kroner fra 2000 til 2001. Tilskuddet til grøfting var nytt i 1998 og på i alt 8 mill. kroner som kunne gis i Nord-Norge og Namdalen. I 1999 var rammen til grøfting på 32 mill. kroner og dekket alle fylker og i 2000 på 40 mill. kroner. Dette særskilte tilskuddet er fjernet for 2001, men inngår i FMLA sine midler.

BU-midlene dekker ulike typer næringer. Figur 4.1 viser fordelingen av tilsagn. Tradisjonelt jord- og hagebruk har økt sin andel hvert år siden 1997 og fra 39 prosent i 1999 til 53 prosent i 2000 og 2001. Nye biologiske driftsformer dekker svært forskjellige områder blant annet produksjon av lin, urter, struts og snegler.

Figur 4.1 Fordeling av BU- midler etter type næring i 2000

Kilde: Statens nærings- og distriktsutviklingsfond

Praktikantordningen er opprettet spesielt for å gi jenter bedre muligheter til nødvendig praksis med tanke på framtidig rekruttering i jordbruket. I år 2001 ble det bevilget kr 10,3 millioner til praktikantordningen. Kvinneandelen har variert noe, og gått ned etter 1998. I 2001 var andelen 29 prosent, mot 38 prosent i 1999. I 1998 kvinneandelen på 53 prosent.

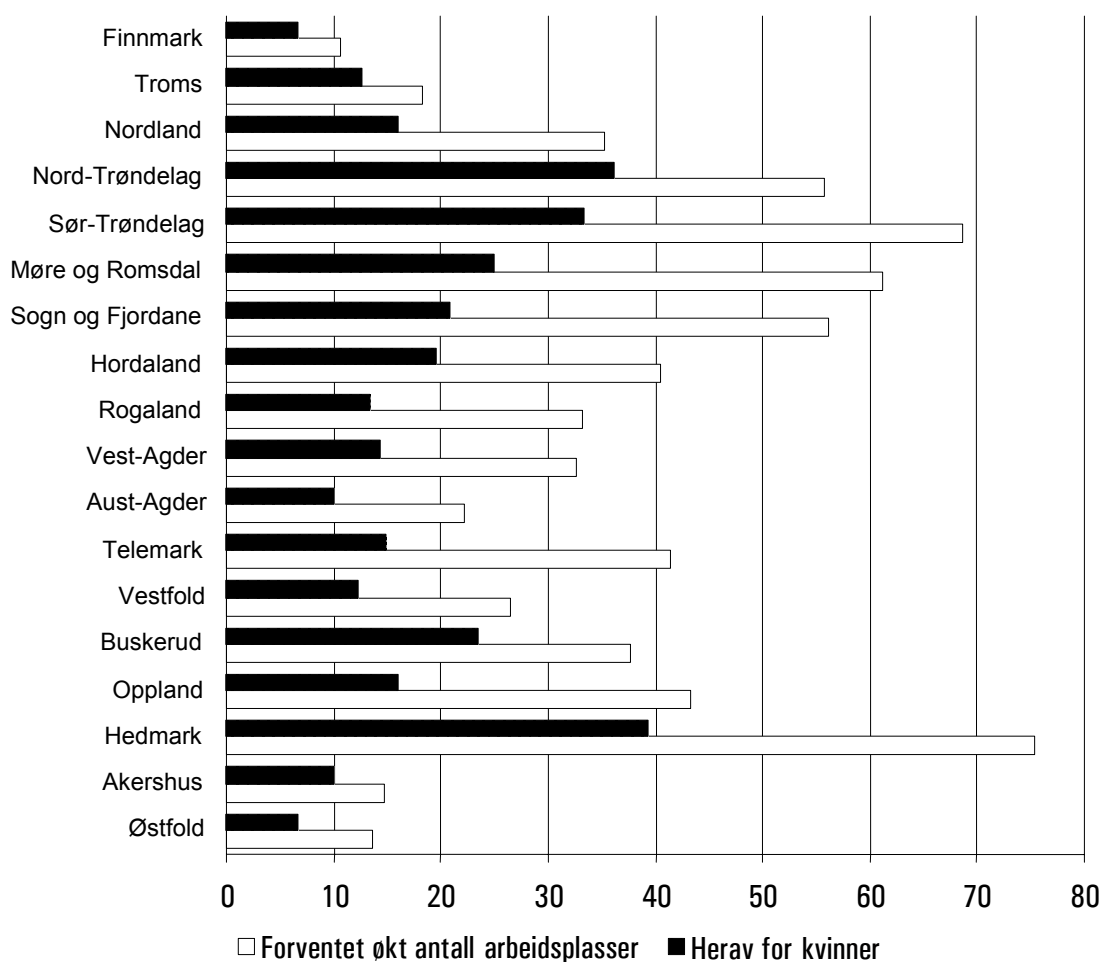
Til sammen forventet søkerne i 2001 en økning i sysselsetting på 1011 arbeidsplasser hvorav 361 eller 36 prosent for kvinner mot 53 prosent i 2000 og 51 prosent i 1999. Tabell 4.25 viser forventet økning i sysselsetting, målt i antall årsverk, utfra søkeres vurdering på søknadstidspunktet. Antall arbeidsplasser er større enn antall årsverk fordi det også er en del deltidsarbeidsplasser. Det er for søknader om tilskudd til etablering, bedriftsutvikling og investering i tilleggsnæringer en registrer forventet effekt på sysselsetting. Søknad om tilskudd til etablering gir relativt høyest forventning om årsverk for kvinner.

Tabell 4.25 Søkeres forventninger om sysselsettingsvekst på søknadstidspunktet. Årsverk

	1995	1999	2000	2001
Etableringsstipend	299	241	238	132
% kvinner	59	60	58	52
Bedriftsutvikling	270	174	172	131
% kvinner	48	48	52	51
Investering tilleggsnæring	429	499	506	424
% kvinner	48	48	51	46
Sum	998	914	916	687
% kvinner	51	51	53	48

Kilde: Statens næring- og distriktsutviklingsfond

Midlene tildeles for å øke sysselsettingen i tilknytning til landbruket, og kvinner er prioritert innenfor målgruppen. Figur 4.2 viser søkeres forventninger på søknadstidspunktet til økt sysselsetting målt i antall årsverk og hvilken andel som vil være for kvinner.

Figur 4.2 Søkernes forventninger om økt sysselsetting, totalt og kvinneandelen, på søknadstidspunktet for tilskudd til etablering, bedriftsutvikling og tilleggsnæringer i 2000

Kilde: Statens næring- og distriktsutviklingsfond

I 1997 og i 1998 ble det i forbindelse med Finansdepartementets gjennomgang av en del overføringer på statsbudsjettet, foretatt to evalueringer av BU-midlene²¹ der opplegget er laget med tanke på å kunne gi en vurdering på landsbasis. Den siste rapporten utvider det geografiske området, og bekrefter i store trekk resultatene fra den første. Den første evalueringsrapporten er gitt bred omtale i 1998 i tillegg til at flere lokale evalueringer er omtalt. Det vises derfor til Resultatkontroll for landbrukspolitikken avgitt i 1998.

²¹Sørbrøden, Ø. og S. Aubert, 1998. *Evaluering av Bygdeutvikling (BU-midler)*. Senter for Egenutvikling, Drammen
 Sørbrøden, Ø. og S. Aubert, 1998. *Evaluering av BU-midlene 1998*. Senter for Egenutvikling, Drammen

4.10 Tilleggsnæringer

Det er gjennom en årrekke satset på å utvide næringsgrunnlaget med basis i gardsbruk blant annet gjennom bygdeutviklingmidlene (kapittel 4.8) som et middel for å styrke og opprettholde bosetting og sysselsetting.

Jordbrukstillingen i 1999 hadde spørsmål om tilleggsnæringer. Antall enheter er vist i tabell 4.26. Bearbeiding av virke fra egen skog er egen kategori som ikke er tatt med i tabellen. Arbeidsforbruket inkluderer imidlertid denne aktiviteten. Samlegruppa «Annet» inkluderer ikke bearbeiding av eget skogvirke, som er tilleggsnæring på 4 400 driftsenheter. I Statistisk sentralbyrås materiale regnes pelsdyrnæringen som en tilleggsnæring, mens i Totalkalkylen for jordbruket inngår pelsdyrproduksjonen i jordbruket.

Tabell 4.26 Antall driftsenheter med tilleggsnæringer og tilhørende arbeidsforbruk. 1999

	Antall driftsenheter med tilleggsnæringer						Arbeid. årsverk
	I alt	Leiekjøring	Utleie jakt- og fiskerett	Camping, hytteutleie, gardsturisme	Utleie av driftsbygning våningshus	Annet	
Østfold	1 556	867	91	87	253	708	269
Akershus	1 631	891	191	79	439	648	343
Hedmark	2 354	1 316	358	196	330	911	340
Oppland	3 249	1 599	962	329	321	1 271	448
Buskerud	2 084	920	881	394	262	900	332
Vestfold	1 258	673	141	76	239	567	221
Telemark	1 224	622	206	198	136	580	168
<i>Østlandet</i>	<i>13 356</i>	<i>6 888</i>	<i>2 830</i>	<i>1 359</i>	<i>1 980</i>	<i>5 585</i>	<i>2 120</i>
Aust-Agder	626	321	132	71	54	269	95
Vest-Agder	844	430	84	98	73	344	109
Rogaland	2 123	798	316	202	305	1 059	315
<i>Agder og Rogaland</i>	<i>3 593</i>	<i>1 549</i>	<i>532</i>	<i>371</i>	<i>432</i>	<i>1 672</i>	<i>519</i>
Hordaland	1 620	665	157	241	207	686	254
Sogn og Fjordane	1 829	718	335	340	151	691	279
Møre og Romsdal	1 989	925	398	220	162	845	283
<i>Vestlandet</i>	<i>5 438</i>	<i>2 308</i>	<i>890</i>	<i>801</i>	<i>520</i>	<i>2 222</i>	<i>816</i>
Sør-Trøndelag	2 259	960	719	220	194	1 009	329
Nord-Trøndelag	2 215	1 127	670	172	196	849	261
<i>Trøndelag</i>	<i>4 474</i>	<i>2 087</i>	<i>1 389</i>	<i>392</i>	<i>390</i>	<i>1 858</i>	<i>590</i>
Nordland	1 336	738	125	112	105	468	185
Troms	701	389	72	47	46	222	86
Finnmark	199	117	13	24	17	69	38
<i>Nord-Norge</i>	<i>2 236</i>	<i>1 244</i>	<i>210</i>	<i>183</i>	<i>168</i>	<i>759</i>	<i>308</i>
<i>Landet</i>	<i>29 097</i>	<i>14 076</i>	<i>5 851</i>	<i>3 106</i>	<i>3 490</i>	<i>12 096</i>	<i>4 354</i>

Kilde: SSB. Jordbrukstillingene 1999

Tabell 4.26 viser at Østlandet har flest som satser på tilleggsnæringer. Utleie av jakt og fiskerett er forholdsvis vanlig i Trøndelag.

I følge SSBs campingstatistikk er det flest registrerte campingplasser i Oppland og dernest i Nordland fylke i 2000. SSB registrerer også overnattinger i hyttegrender med flest i Rogaland og Sogn og Fjordane i 2000, og hytteformidlere der Hedmark og Buskerud hadde flest formidlede overnattinger. SSBs registreringer dekker bedrifter over en viss størrelse og inkluderer i liten utstrekning gardsturisme. Det viser imidlertid at turistmarkedet har regionale variasjoner både i omfang og i hvilke tilbud som markedsføres.

Tabell 4.27 viser gruppene av tilleggsnæringer fordelt etter størrelsen på driftsenhetene. Det er størst antall med tilleggsnæringer i størrelsesgruppa 100-200 dekar for alle typer tilleggsnæringer. Mindre bruk har relativt sjeldnere leiekjøring og velger oftere å satse på camping, hytteutleie eller gardsturisme som tilleggsnæring. Driftsenheter over 300 dekar har relativt liten andel av tilleggsnæringerne.

Tabell 4.27 Andel driftsenheter med tilleggsnæringer etter jordbruksareal i drift. 1999

Brukstørrelse, dekar	Andel driftsenheter med tilleggsnæring, prosent						Arbeid, årsverk
	I alt	Leiekjøring	Utleie jakt- og fiskerett	Camping, hytteutleie, gardsturisme	Utleie av driftsbygning våningshus	Annet	
< 5	0,4	0,2	0,1	0,1	0,4	0,6	1,0
5-50	14,8	6,0	11,4	17,9	13,8	23,2	14,8
50-100	20,5	14,6	21,4	24,6	20,6	23,9	20,5
100-200	32,8	36,0	35,7	33,2	29,3	28,6	31,1
200-300	17,7	23,2	18,8	14,6	16,5	13,0	16,1
300-400	7,1	9,9	6,9	5,1	8,4	5,3	7,1
400-500	3,1	4,7	2,9	2,0	4,4	2,4	3,7
> 500	3,6	5,5	2,9	2,5	6,6	3,0	5,8
<i>Landet</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>

Kilde: SSB. Jordbrukstellingene 1999

Driftsgranskingene registrerer driftsoverskudd for næringsvirksomhet og deler denne i jordbruk, skogbruk, tilleggsnæringer og annen næring. Driftsgranskingene inneholder driftsenheter «der en vesentlig del av inntektene kommer fra bruket» uten at de er rekruttert spesielt med tanke på tilleggsnæringer. For de 970 bruk som inngikk i denne undersøkelsen i 1999 ga tilleggsnæringer et driftsoverskudd på kroner 22 500 i gjennomsnitt pr. bruk. Det er mer enn skogbrukets bidrag og 13 prosent av jordbrukets driftsoverskudd. Tabell 4.28 viser at tilleggsnæringerne er en betydelig inntektskilde i alle bruksstørrelser i driftsgranskingmaterialet.

Tabell 4.28 Driftsoverskudd i jordbruk, skogbruk, tilleggsnæring og annen næring. 1999.
1000 kr

Arealgruppe	Jordbruk	Skogbruk	Tilleggsnæring	Annen næring
35-50	72,6	0,8	19,1	60,4
50-100	104,5	9,3	16,6	23,5
100-200	158,0	9,8	14,1	14,4
200-300	193,4	15,6	21,3	17,0
300-500	211,4	25,1	47,8	17,1
> 500	269,6	13,2	45,9	12,1
Alle bruk	170,7	13,4	22,5	17,3

Kilde: NILF. Driftsgranskingene 1999

4.11 Bygdeturisme

St. meld. nr. 19 (1999–2000) tar opp sammenhengen mellom turisme og landbruk, og sier blant annet at «*For reiselivsnæringen er det helhetlige og levende kulturlandskap et meget viktig element i markedsføringen av Norge som reisemål*» og videre at «*Den framtidige politikken for bygdeturisme må inngå som en integrert del av en helhetlig politikk for reiselivsnæringene.*» Det overordnede målet er å stimulere til en markedsrettet og lønnsom virksomhet og at de viktigste utfordringene er markedsføring og salg. 10 prosent av BU-midlene gikk til kategorien reiseliv og utmark i 2000 (se figur 4.1).

Norsk bygdeturisme (NBT) ble i 1997 stiftet som næringsorganisasjon for små bygdeturismebedrifter, inklusive hytteutleie. Norsk bygdeturisme hadde 250 medlemmer høsten 2000.

4.11.1 Tilbud uten overnatting

Senter for bygdeturisme har på oppdrag fra Statens landbruksbank laget en Bransjeundersøkelse av gårdsbesøk²² som tar for seg seks ulike konsepter, alle uten overnattingstilbud. Hovedtyngden av tilbudene er i Sør-Norge. Undersøkelsen ble gjennomført høsten 1997 med priser fra dette tidsrommet og bygger på besøk og intervjuer av 30 virksomheter. Alle hadde mottatt BU-midler og så det som viktig for å komme i gang. Framstillingen nedenfor bygger på denne undersøkelsen. Tilbudene er delt i 6 kategorier.

Åpen gard dekker et tilbud med faste åpningstider gjennom en definert sesong. Markedet er hovedsakelig familier med barn, voksne par, skoleklasser og barnehager. Tilbudet finansieres av inngangspenger fra 30 til 50 kroner. Besøktallene varierer fra 700 til 10 000. Opparbeiding av gardsområdet er antagelig den største investeringen, og investering i bygninger vil måtte begrenses. Vanlig kafédrift i tillegg vil kreve et langt større besøkstall. Beliggenheten er en kritisk faktor

²² Viken, S. 1998. *Bransjeundersøkelse av gårdsbesøk*. Statens landbruksbank, rapport 1/98

og jo nærmere en større by, jo bedre. Tilbudet konkurrer med andre opplevelses-tilbud for eksempel muséer og fornøylesparker som influerer sterkt på prisnivået.

Eksklusive tilbud er tilbud med måltider og dagkurs med lunsj for lukkede grupper, alt med høy kvalitet. Tilbudet er rettet mot næringslivet og tar imot grupper på 20–40 opptil 100 personer. Det kan også dekke arrangementer for private som bryllup, konfirmasjon og fødselsdager. Serveringen kan enten være i egen regi eller knyttet til et lokalt cateringfirma eller hotell. Det har vært et marked i vekst, og betalingsvilligheten varierer med beliggenheten. Høy kvalitet og nærhet til de større byene med for eksempel inntil 3 timers busstur fra Oslo, er nødvendig. Konseptet har større potensiale for lønnsom drift enn de andre i undersøkelsen. Å utvide tilbudet til overnatting er kostnadskrevenende.

Omvisning for grupper dekker et tilbud med kortvarige besøk på dagtid, ofte 1–3 timer og som oftest, men ikke alltid med en type servering. Tilbudet er ofte kombinert med tilbud i andre kategorier. Både besøkstall og prising av tilbudet varierer sterkt. Intervjuene er for få til å gi sikre konklusjoner, men det synes å være en tendens til at de som har mest attraktive tilbud med mest besøk, tar langt høyere pris enn gjennomsnittet. Mange ensartede besøk betyr også mulighet for å effektivisere for- og etterarbeidet, men gir samtidig en større sårbarhet dersom en slik serie faller bort. For tilbudene i undersøkelsen er det heller ikke innenfor dette konseptet rom for store investeringer eller innleid hjelp.

Besøk som biprodukt tilbys fortrinnsvis i tilknytning til andre bedrifter med servering og overnatting. I blant kan det være tilknyttet egen bedrift, et eksempel er korttidstilbud for oppstalling av hest som stelles av eieren. Det vil da fungere mer som støttefunksjon og markedsføring. Utvalget av tilbydere er lite.

Seterbesøk tilsvarer Åpen gard, men er tilknyttet seterdrift og utmark. Det serveres ofte rømmegrøt og vaffel og det kan være salg av blant annet ost og rømme og av og til husflid. Økonomisk synes det å gi et nokså jevnt bilde med mellom 140 000 og 250 000 kroner pr. årsverk uten noen kritisk dårlige.

Gardsbutikk i tilknytning til andre produkter. Butikk som hovedtilbud, er ikke med i undersøkelsen. Butikkens profil og vareutvalg vil være en del av markedsføringen av hovedproduktet. Det kan også gi en salgskanal for lokalt handverk og husflid.

Problemene synes å være mye de samme som i annen bygdeutvikling²³. Etableringsfasen er lang og ofte mer krevende enn tilbyderne så for seg. Den enkelte vil ofte føle problemer med manglende forståelse i byråkratiet og stivbente regelverk. Nabomisunnelse kan være tyngende, men det er ofte glede over å skapt noe selv og å bli kjent med spennende mennesker. Arbeidsbelastningen kan i perioder være svært høy, og timelønna ofte lav dersom administrasjon, planlegging, markedsføring og faste kostnader får sitt. Det kan være vanskelig å finne riktig prisnivå.

Rapporten konkluderer med at det framover er viktig å få til bedre sammenheng mellom pris og kvalitet, generelt å høyne prisnivået og øke omsetningen pr. årsverk. Det trengs bedre økonomiske styringssystemer og rutiner og mer systematisk

²³ Resultatkontrollen for gjennomføring av landbrukspolitikken hadde i 1998 fyldigere omtale

markedsføring. For tilbud som er kommet ut av etableringsfasen, er detaljene viktige, og det må legges arbeid i det estetiske både ute og innomhus.

4.11.2 Utleie av hytter

Rapport om Hytteutleie i Norge 2000²⁴ er utarbeidet på oppdrag av Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (SND) som et ledd i Handlingsplan for bygdeturisme. Undersøkelsen er lagt opp dels som en postal undersøkelse til 600 bedrifter med svarprosent på 25 prosent og dels ved oppfølging med dybdeintervju med 38 bedrifter i tillegg til at det er hentet informasjon fra andre kilder. Undersøkelsen retter seg mot mindre bedrifter inklusive gårdsbruk med frittstående hytter og hyttegrender for selvhushold.

Bedriftene i undersøkelsen hadde i gjennomsnitt 5 hytter til utleie. Noen store trekker opp. 33 prosent av bedriftene hadde en eller to hytter. 44 prosent av hyttene er på mellom 40 og 65 m² som regnes som det optimale. Hyttene i undersøkelsen var også velutstyrt. 40 prosent hadde oppvaskmaskin, 16 prosent badstue og 6 prosent boblebad.

Utviklingen har i løpet av et par tiår gått fra ren utleie av hytte eller overnattingstilbud til tilbud med mer vekt på aktiviteter og opplevelser. Dagens vertskap legger vekt på kontakt med gjestene og nesten halvparten mente at service og vertskapsrolle var deres sterke side. Tabell 4.29 nedenfor viser hyppigheten av aktivitetstilbud der gjesten er deltager.

Tabell 4.29 Hyppighet av aktivitetstilbud i forbindelse med hytteutleie

Oppgitte aktiviteter på egen bedrift	Antall tilfeller %
Fiske i vann elver, sjø og fjord	60
Fotturer, naturopplevelser	23
Bruk av kano	10
Tilbud om riding	10
Jakt	5
Gårds-og seterarbeid	5
Diverse (sykling, bading)	5
Ingen aktiviteter	25

Kilde: SND. Hytteutleie i Norge

De fleste hyttebedrifter drives som personlige foretak, og de fleste er utviklet i forhold til ressursene på landbrukseiendommen de tilhører, for en stor del som tilleggsnærings. Finansiering fra BU-midler har ofte vært drivkraften. Virksomhetene bruker i gjennomsnitt ca. et årsverk i utleiedelen hvorav 0,8 årsverk fra eier.

Mange bedrifter føler usikkerhet i forhold til daglig drift og rutiner. Økonomistyringen synes å være et forsømt og nedprioritert område. Utleievirksomheten er

²⁴ Senter for bygdeturisme og Howart Consulting har på oppdrag av SND utarbeidet rapporten som kan bestilles hos SND. Utgitt november 2000

ofte ikke regnskapsmessig adskilt fra annen virksomhet. I de tilfellene det er oppgitt regnskapstall, utgjør hytteutleie 45 prosent av total omsetning.

4.12 Noen andre tilleggsnæringer

Det er en rekke andre tilleggsnæringer i norsk landbruk. Bredden er stor. Ressursgrunnlaget, kunnskap og kompetanse er nøkkelfaktorer. St. meld. nr. 19 (1999–2000) sier det er *«viktig at en i distriktene selv ser verdien av og legger til rette for et variert miljø med personer som har ulike kompetanse.»* Nedenfor er tatt opp noen tilleggsnæringer i tillegg til bygdeturisme som er behandlet i kap 4.10.

4.12.1 Grønn omsorg

St. meld. nr. 19 (1999–2000) sier at *«Grønn omsorg skal være et supplement i forhold til ordinære tilbud innenfor sosial- og helsesektoren eller undervisningstilbud som skolesektoren kan gi. Det er landbruksmiljøets kvaliteter som gjør tilbudet så spesielt, bl.a. nærhet til dyr og natur.»* Grønn omsorg dekker blant annet oppgaver innen barnehager, barnevern, alternativ skole, omsorgs og aktivitetstilbud og tilrettelagt sysselsetting tilknyttet gardsbruk.

I Vestfold er det over 10 års erfaring i å utvikle virksomheter innenfor Grønn omsorg. Visjonen for dette arbeidet har vært: *«Gjennom landbruksmiljøets mangfold utvikle et variert tilbud til helse og sosialsektoren, som bidrar til å gi enkeltmennesker økt livskvalitet, og som gir økt sysselsetting i landbruket.»*

Det er foretatt to evalueringer på oppdrag av Fylkesmannen i Vestfold. Den første²⁵ dekker et bredt spekter av tilbud. Rapporten viser til at offentlige etater og andre fagpersoner utenfor prosjektene gjennomgående er positive i sin vurdering av kvaliteten på tilbudene. Tilbudene medfører i tillegg besparelser for kommuner og fylker på 10–15 prosent i forhold til sammenlignbare tilbud.

Det er forholdsvis høy andel av prosjektene som har gitt prosjekteierne en levevei, og sysselsettingseffekten er også relativt høy i forhold til prosjekter støttet av BU-midler generelt. Det samme gjelder omsetningstall der de finnes. De som tror at prosjektet vil øke i omfang er relativt færre enn i de landsomfattende evalueringene av BU-midlene. De fleste mener BU-midlene var nødvendig for å komme i gang.

Det er seks gårder som har gitt tilrettelagt sysselsetting for personer med psykiske problemer. Det ble foretatt en evaluering i 2000²⁶. Resultatene anses som svært gode og evalueringsrapporten konkluderer med at alle kommuner bør støtte og stimulere til slike eller lignende tiltak innenfor sine psykiatriplaner. Flere personer med gjentatte innleggelse i institusjon og behandlingsopplegg fungerer innenfor opplegget. På undersøkelsestidspunktet var 46 prosent av tidligere brukere i arbeid eller på utføring.

²⁵ Sørbrøden Ø. og L. P. Gjønnnes, 1998. *Grønn omsorg i Vestfold. En brukerorientert vurdering av Grønn omsorg prosjekter som har fått BU-midler i perioden 1989-1996.*

²⁶ *Grønn omsorg.* Evalueringsrapport fra Ø. Sørbrøden, Senter for Egenutvikling, E. Lærum og K. Tafjord Lærum på oppdrag av Fylkesmannen i Vestfold. Avgitt 16.05.2000

De gårdbrukerne som har gått inn i opplegget, oppgir at prosjektet enten er et viktig supplement eller avgjørende for gårdens økonomi.

4.12.2 Hest og virksomheter basert på hest

Senter for bygdeturisme har på oppdrag for Statens landbruksbank (nå SND) foretatt en Bransjeundersøkelse av ridebedrifter. Det er en intervjuundersøkelse av 38 bedrifter fordelt over hele landet fra 1999–2000. Det utgjorde 15 prosent av ridebedriftene som var registrert i databasen til Senter for bygdeturisme. Bedriftene er delt inn i fire kategorier: ridesenter, turridding, rideleir og kjøring/kanefart. De har mindre enn 50 hester, vanligst fra 1 til 10, ofte supplert med innleide hester i sesongen.

Ridesenter. I undersøkelsen var dette relativt unge bedrifter og de fleste har stor investeringslyst. De hadde i gjennomsnitt 21 hester hvorav 13 egne. Markedet er barn og unge i nærmiljøet med sterk overvekt av jenter. Det typiske tilbudet er faste ridetimer vår og høst. To tredeler kombinerer med rideleir om sommeren, de fleste med overnatting og servering. Prisnivået settes ofte av andre fritidstilbud.

Rideturer Dette er ofte veletablerte, eldre bedrifter uten store investeringsplaner. De har flere hester enn de øvrige bedriftene og noen profilerer seg også med en bestemt hestetyp. Kundene reiser langt og er villige til å betale en forholdsvis høy pris. Overnattingstilbudet kan være en høy kostnad. Halvparten har også tilbud om kanefart. De fleste har fått BU-midler, en har fått midler fra SND og noen har etablert seg uten offentlige støtteordninger.

Ridleir. Typisk har disse bedriftene en hovedsesong på 8–10 uker med 10–15 elever eller kunder, oftest jenter, i full pensjon. De kan også tilby andre aktiviteter og kortere rideturer. Disse bedriftene synes å være bevisst på å ta ut en høy pris.

Kjøring med hest. Hovedvekten ligger på kanefart, men det også annen oppdragskjøring for eksempel av brudefolk. Inntjeningen er relativt høy pr time.

Kjøring utgjør ofte en del av tilbudet til de andre bedriftene. De fleste bedriftene tilhører en klar kategori, men tilbyr samtidig kombinasjoner av produkter i tillegg.

Familiemedlemmer er sterkt involvert i bedriftene. De fleste mener arbeid og innsats er verdt utbyttet. 6 av de 19 bedriftene hvor det er angitt, hadde en fortjeneste på mer enn 100 kr/time, mens 9 lå lavere enn 45 kr/time. For noen er ridebedriften en måte å øke inntekten på et hovedtilbud, og blir da mer en markedsføring av hovedtilbudet. Inntekten på selve ridetilbudet blir derved underordnet.

Hester utenfor jordbruket kan oppstalles mot betaling på gardsbruk. Det er i Totalkalkylen for jordbruket 2001 beregnet en inntekt totalt i jordbruket på 53 mill. kroner i 1999 for oppstalling og 51 mill. kr for salg av stråfôr til hest utenfor jordbruket. Salg av hest fra jordbrukssektoren blir årlig anslått til 12 mill. kroner.

4.12.3 Andre biologiske produksjoner

Husdyrproduksjoner

Det er flere husdyrproduksjoner som drives i liten skala, og som ofte har karakter av tilleggsnæring. Tabell 4.30 nedenfor gir en oversikt. Produksjonsverdiene bygger ofte på anslag med en viss usikkerhet.

Tabell 4.30 Antall driftsenheter med små husdyrproduksjoner, antall dyr og verdien av produktene. 1999

1999	Antall bruk	1000 dyr	Verdi mill. kr	Produkt og pris		
Rev	629	56,2	121,3	salg av skinn	kr	265 pr. stk
Mink	132 ¹⁾	35,8 ¹⁾	54,6	salg av skinn	kr	166 pr. stk
Kanin	61	3,3	8,9	salg av kjøtt	kr	33 pr. kg
Hjort	28	1,8				
Alpakka og esel	125	2,3				
And ²⁾	142	14,5	1,0	salg av kjøtt	kr	30 pr. kg
Gås ²⁾	133	13,4	1,5	salg av kjøtt	kr	36 pr. kg
Struts	423	1,8	2,6	salg av kjøtt	kr	65 pr. kg
Bier			52,5	salg av honning	kr	45-65 pr. kg
Sum			242,3			

1) Mink og ilder

2) And og gås for slakt

Kilde: Totalkalkylen for jordbruket 2001 og Statistisk sentralbyrå, Jordbrukstellingene 1999 for antall bruk og antall dyr, både for søkere og ikke-søkere av produksjonstilskudd

Omfang og pris på skinn av pelsdyr har variert etter hvor sterkt pels av ilder, mink og rev har stått i motebildet. Det er ventet en prisoppgang framover. 1999 var et bunnår og næringen ga 650 årsverk på landsbasis i tillegg til 110 til 150 årsverk i forbindelse med førkjøkken. Menn står for rundt 80 prosent av arbeidsinnsatsen. Produksjon av reveskinn er i stor grad lokalisert til utpregede distriktskommuner hvor jordbruket er den dominerende næringen. Mesteparten av minkproduksjonen foregår på Jæren. På landsbasis er likevel over 70 prosent av sysselsettinga knyttet til «distriktene»²⁷.

Det er foretatt en undersøkelse over økonomien i hjorteproduksjon under oppbygging av virksomheten²⁸. Oppbygging av dyrebestanden tok minst 5–6 år og det tar tid før investeringen gir avkastning. Hegnet må være stort og gjerde-kostnadene blir betydelige. De faste kostnadene veide tungt. Arbeidsbehovet er lavt etter etableringsfasen. Undersøkelsen konkluderer med at dersom prisen ligger på nivå for oksekjøtt, blir arbeidsfortjenesten negativ, og det ble pekt på direktesalg til hoteller, restauranter og privatpersoner som en mulighet for å lykkes

²⁷ Hovland I. et al. 2000. *Pelsdyrnæringens distriktmessige betydning*. NILF Notat 2000:19

²⁸ Repstad K. og H. Romarheim. 1996. *Økonomiske analyser av hjorteviltoppdrett*. NILF Notat 1996:23

Struts har vært en produksjon under oppbygging med relativt gode priser særlig på avlsdyr. Det er forventet en prisnedgang og foreløpige pris for 2000 er anslått til 45 kr pr. kg i Totalkalkylen for 2001. Norsk Strutseforening anslo antall strutsefarmer til om lag 100 i fjor og forventer en halvering i løpet av et år eller to. Det skyldes delvis en sterkere konkurranse fra utenlandsk produksjon. Utnyttelsen av skinn, fett og olje har ikke fått noe særlig omfang og det er stort sett kjøttet som representerer en verdi.

Salg av honning gir vesentlig bedre pris ved direktesalg enn gjennom honningssentralen. Andelen som selges direkte har økt fra 30 prosent i 1996/97 til 40 prosent i 1999/2000. Totalkalkylen for jordbruket regner med en økning i produksjonen for 2000 og 2001.

Planteproduksjoner

Det drives produksjon på en rekke urter i Norge. NILF-rapporten, Økonomiske analyser i urteproduksjonen 1996-98, tar opp forhold rundt en rekke urter og urtedyrking²⁹. En stor andel av norske urtedyrkere har godkjent økologisk produksjon. Karve dyrkes både økologisk og konvensjonelt. Norsk Øko-Urt BA er det største andelslaget med 203 andelseiere. Tabell 4.31 viser at det har vært en rask økning i produksjon og omsatt mengde. Tabell 4.31 gjelder tørkede urter og friske urter dyrkes i veksthus og selges i pottes. Det er tradisjonell veksthusproduksjon som har utvidet sitt produktspekter siden omkring 1990 til også å omfatte urter. Denne produksjonen er langt større enn produksjonen av tørre urter som er omtalt her.

Tabell 4.31 Omfang av urter omsatt gjennom Norsk Øko-Urt BA

	1994	1995	1996	1997	1998
Omsatt mengde kg/tonn	188	500	1 000	2 300	ca. 3 tonn

Kilde: NILF-Rapport 1999:3

Viktige fylker for dyrking av tørre urter er Hedmark, Oppland, Nord-Trøndelag, Østfold og Rogaland, men produsentmiljøer var etablert eller under etablering i praktisk talt hele landet. Tabell 4.32 viser økonomiske resultater fra undersøkelsen. 1998 var et vanskelig år klimatisk sett.

Produksjonen omsettes gjennom Norsk Medisinaldepot og helsekost-, spesialforretninger eller lokalt. Produksjonen har økt mer enn omsetningen, og det er for tiden overproduksjon.

²⁹ Vangsgreven Stubberud K. 1999. *Økonomiske analyser i urteproduksjonen 1996-98*. NILF-rapport 1999:3

Tabell 4.32 Dekningsbidrag og arbeidsforbruk i urteproduksjon

Art	Dekningsbidrag kr pr. 100m ²			Arbeidsforbruk timer pr. 100m ³			Dekningsbidrag kr pr. time		
	1996	1997	1998	1996	1997	1998	1996	1997	1998
Karve	40	30	131 467	0,48	0,33	0,23	70	91	40
Sitronmelisse	3 551	3 425	1 836	68	26	27	52	131	66
Isop	2 950	1 571	1 586	55	22	35	54	73	63
Bergmynte	6 135	3 078	1 298	75	37	26	81	83	67
Salvie	3 347	2 583	-357	31	20	24	106	132	63
Ringblomst		2 785			38	10		73	
Kamilleblomst	998	4 335		141	146		7	30	
Peppermynte		1 052			18			58	

Kilde: NILF-Rapport 1999:3

Produksjon av pyntegrønt foregår også i en viss utrekning. Det er med i NILF's analysebruk. Tabell 4.33 nedenfor viser resultater fra 1997 og 1998³⁰ for tre arter som ga avling i både 1997 og 1998, men ennå ikke har rukket å komme i full produksjon. Analysebrukene har også et eldre felt med viltvoksende kristtorn. Dekningsbidraget for kristtorn var 1998 på 967 kroner pr. dekar og samlet arbeidsinnsats utgjorde 13,4 timer pr. dekar.

Tabell 4.33 Dekningsbidrag og arbeidsforbruk i pyntegrøntproduksjon

Art	Dekar	Dekningsbidrag, kr pr. daa		Arbeidstid, timer pr. dekar	
		1 997	1 998	1 997	1 998
Vrihassel	2	10 079	17 848	54	77
Sypress	6	-102	2 257	24	39
Buksbom	1	1 161	9 611	54	63
Totalt arbeid til binding og salg alle arter, timer				100	76

Kilde: NILF-Rapport 2000:18

Felles for disse urte- og pyntegrøntproduksjonene er at resultatet varierer sterkt fra år til år, og krever betydelig arbeidsinnsats pr. dekar.

4.12.4 Bygdeservice

Bygdeservice³¹ er flere bønder som har sluttet seg sammen for å drive markedsføring av sin kompetanse, sitt utstyr og sine bygninger med det formål å øke

³⁰ Knutsen H. 2000. *Analysebruka 1997 og 1998*. NILF Notat 2000:18

³¹ Opplysninger er hentet fra Bygdeservice på nettet: <http://bygdeservice.no>, mars 2001

inntjeningen ved å yte tjenester til kommuner, bedrifter, privatpersoner og andre i et område. Siden 1992 er det etablert 29 bygdeserviceforetak.

Deltakerne i bygdeservice er selvstendig næringsdrivende, mens selve foretaket er registrert som et samvirkelag med begrenset ansvar som en juridisk enhet i foretaksregisteret. Bygdeserviceforetakets oppgave er i hovedsak å ta imot og formidle oppdrag, og koordinere arbeidet. Tjenestene varierer fra snørydding, transport og vedlikeholdsarbeid til vaktmestertjenester, vikar- og konsulentoppdrag. Spekteret er vidt, og her nevnes to eksempler. Andøy Bygdeservice BA er Norges første kvinnelige Bygdeservice og tar blant annet oppdrag innefor reiseliv, språk, guiding og arrangementer. Gjøvik Bygdeservice driver kompostering i egen reaktor. Bygdeservice markedsfører seg med et stort spekter av utstyr og lave driftskostnader fordi oppdragene tas innimellom ordinært gårdsarbeid.

Det er gjort en spørreundersøkelse blant deltagere i og ledere av bygdeservice-bedrifter³². Aktivitet og inntekt varierer mye hos deltakerne. Når deltagerne ble delt i to grupper etter aktivitetsnivå, hadde gruppa med lavest inntekt gjennomsnittlig kroner 31 341 og den med høyest kroner 187 895 pr. år i brutto inntekt. Målsettingen var å utnytte ressursene på driftsenheten og for 76 prosent hadde ikke deltagelse i bygdeservice ført til nye investeringer. Gardsdrifta var uendret i de fleste tilfellene (91 prosent), og aktivitetsnivået for bruker eller ektefelle utenom garden var også uendret for de fleste (93 prosent).

I tabell 4.24 vil i prinsippet en del av aktiviteten til bygdeservice være inkludert under leiekjøring, mens andre deler vil gå under samleposten «Annet». Det er de to gruppene med flest aktive. De vil også inkludere en rekke andre aktiviteter enn de som er organisert under Bygdeservice.

³² Støfring K.I. 1998. *Bygdeservice Erfaringar frå dei første driftsåra*. Hovedfagoppgåve ved Institutt for økonomi og samfunnsfag. NLH 1998

5 MILJØ- OG RESSURSVERN

St. meld. nr. 19 (1999–2000) trekker opp retningslinjer for miljøpolitikken i landbruket. Det heter:

«Regjeringen mener miljøutfordringene for landbruket i tida framover vil være knyttet til å oppnå bærekraftig forvaltning av naturressursene, å øke vekten på produksjon, forvaltning og synliggjøring av jordbrukets miljøgoder» og videre «Tilpassning til mer kretsløpsbasert produksjon er en sentral strategi i dette arbeidet. Kretsløpsbasert produksjon innebærer at tap av næringsstoffer fra jordbruksproduksjonen skal reduseres, og at tilførsel av miljøskadelige stoffer til produksjonskjeden skal minimeres.»

Landbruksdepartementet og Miljøverndepartementet har systematisk rapportering av de resultater som oppnås gjennom miljøarbeidet i landbruket. Resultatene fra arbeidet dokumenteres i to årlige rapporter, en fra Statistisk sentralbyrå (SSB) og en fra Miljøverndepartementet/Landbruksdepartementet. I Resultatkontrollen er det nyttet følgende indikatorer:

- jordarbeiding/erosjon
- gjødselbruk
- husdyrgjødsel, - spredeareal - spredetidspunkt
- avrenning og næringsbalanseberegning N og P
- utslipp til luft
- tekniske miljøtiltak
- plantevernmidler
- miljøavgifter
- landbruksplast

Budsjettnemndas resultatkontroll for miljø- og ressursvern bygger på disse to rapportene samt Totalkalkylen for jordbruket fra Budsjettnemnda.

5.1 Jordarbeiding, erosjon og intensitet

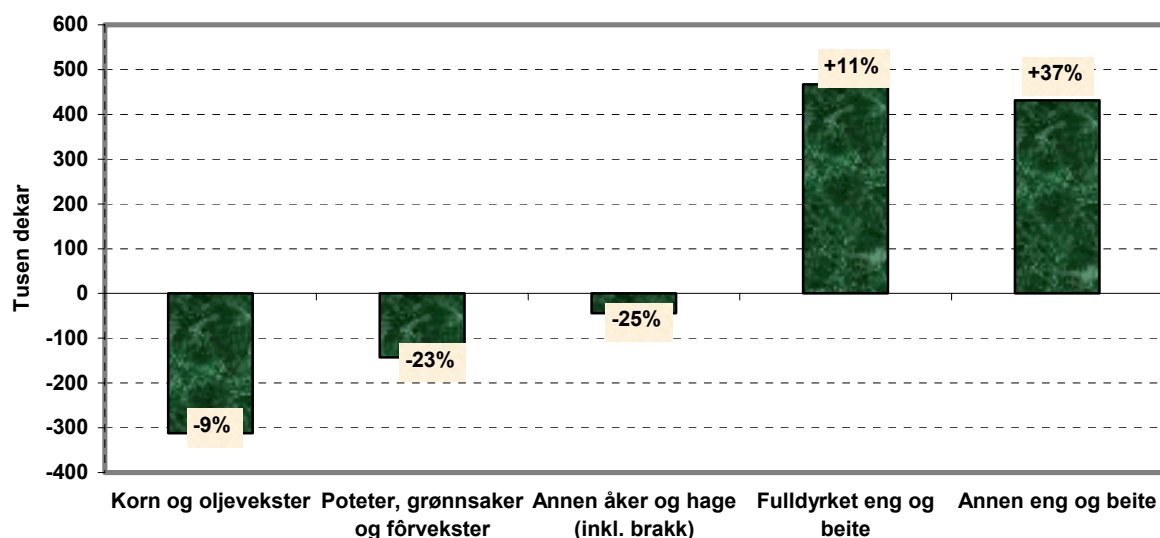
Sentralt for å redusere avrenning og erosjon fra jordbruksarealene, er å nytte en praksis ved jordarbeiding som minsker risikoen for avrenning/erosjon fra arealene. Det er åpenåkerarealet som er særlig utsatt for avrenning/erosjon. Andelen åpenåkerareal (inkludert hage) økte fram til 1990-tallet, men har siden gått noe ned, slik det går fram av tabell 5.1 og figur 5.1.

Tabell 5.1 Utviklingen i åpenåker- og kornarealet 1960–99

	1960	1970	1980	1990	1999	2000*
Åpenåkerareal i % av fulldyrket areal	42	45,5	49,0	50,6	47,7	45,1
Kornareal i % av åpenåkerareal		70,5	78,6	81,0	83,7	84,4

*Foreløpige tall

Kilde: BFJ. Totalkalkylen for jordbruket 2001

Figur 5.1 Endring i arealbruken fra 1991-2001

Nedgangen i andelen av åpenåkerareal av fulldyrket areal fra 1990 henger sammen med at det fulldyrkede arealet har økt samtidig som det har vært en viss nedgang i kornarealet. Økningen i fulldyrket areal skyldes økt engareal.

Jordarbeiding som utføres om høsten, for eksempel pløying, eksponerer erosjonsutsatte arealer for avrenning (erosjon). Et viktig tiltak for å redusere avrenning/erosjon er derfor å få utført mer av jordarbeidingen i åpenåkerarealet, hovedsakelig korn, om våren istedenfor om høsten. Økt andel av jordarbeiding om

våren vil imidlertid kunne forskyve såtidspunktet, og dermed ha avlingsmessige konsekvenser. For å kompensere for de økonomiske konsekvensene av en avlingsnedgang og stimulere til redusert jordarbeiding om høsten, er det innført tilskudd til brukere som ikke høstarbeider erosjonsutsatte korn- og oljevekstarealer.

Det gis også tilskudd til tilsåing med fangvekster og til grasdekte vannveier på åpenåkerareal. Arealet som ligger til grunn for utbetalt tilskudd til endret jordarbeiding, har økt de siste årene etter å ha vært på et nivå litt i overkant av 1 mill. dekar tidligere år. Arealet i 2000/01 var på 1,37 mill. dekar. Fra 1995 ble det innført differensierte satser slik at de mest erosjonsutsatte arealene fikk høyest sats med avtrapping for mindre erosjonsutsatte arealer.

Tabell 5.2 viser utviklingen i kornarealet i landet fordelt etter jordarbeidingsmetode, samt høstsådd kornareal. Kornarealet som ble pløyd om høsten, gikk klart ned tidlig på 90-tallet, men har siden vært på et relativt stabilt nivå. Åkerareal i stubb regnes å ha en reduserende, det vil si positiv effekt på arealavrenningen. Dyrking av høstkorn, som regnes for å være mer positivt med hensyn til arealavrenningen enn høstpløying, er på et noe høyere nivå enn tidligere. Det økte omfanget av høstkorndyrking er særlig begrunnet i økonomien i dyrkingen, men er ellers avhengig av værforholdene det enkelte år.

SSBs resultatkontroll gir også tilsvarende oppgaver for det som benevnes for sårbart område for nitrogen (N) og fosfor (P). Med «sårbart område» menes områder eller arealer som er sårbare for avrenning av næringssalter (N og P) i forhold til Nordsjø-avtalene. Nordsjø-avtalene er flere avtaler om blant annet reduksjoner av avrenning av næringssalter til Nordsjøen for land som grenser til Nordsjøen. Sårbart område for fosfor er de landarealer som drenerer til kyststrekningen svenskegrensa til Lindesnes. Sårbart området for nitrogen er noe mer avgrenset i forhold området for fosfor. Resultatkontroll jordbruk 2000 (SSB) gir ellers nærmere beskrivelse av landområdene som berøres.

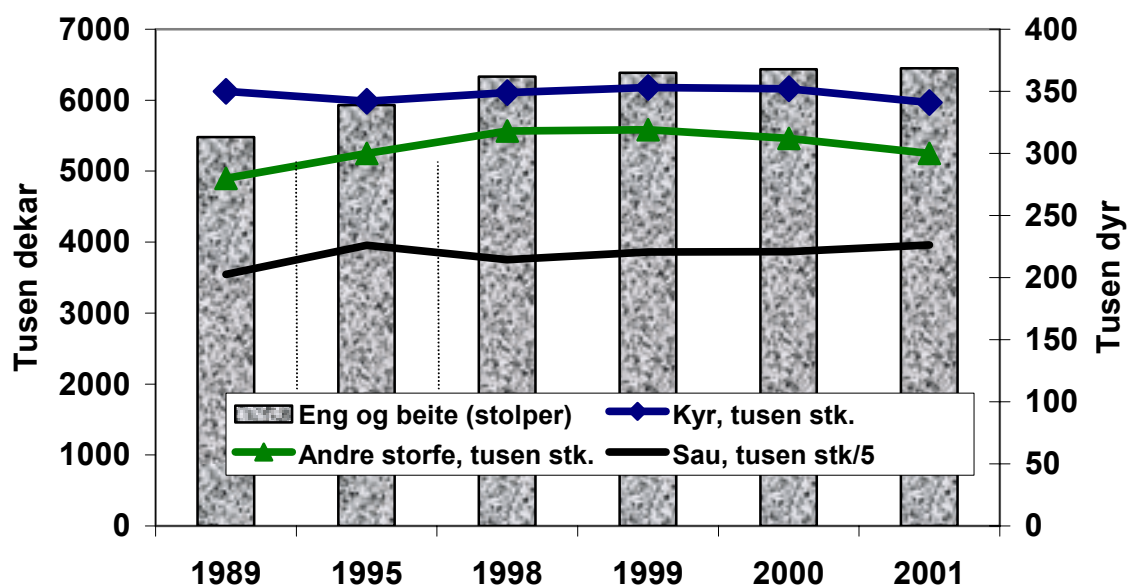
Siden mesteparten av kornarealene er lokalisert i de sårbare områdene for avrenning av N og P, er også fordelingen av areal etter jordarbeidingsmetode i disse områdene omtrent tilsvarende som på landsnivå. Tall for sårbare områder er gitt i tidligere utgaver.

Tabell 5.2 Korn- og oljevekstareal i alt. Høstsådd areal og kornareal etter jordarbeidingsmetode for landet totalt. 1000 dekar og prosent

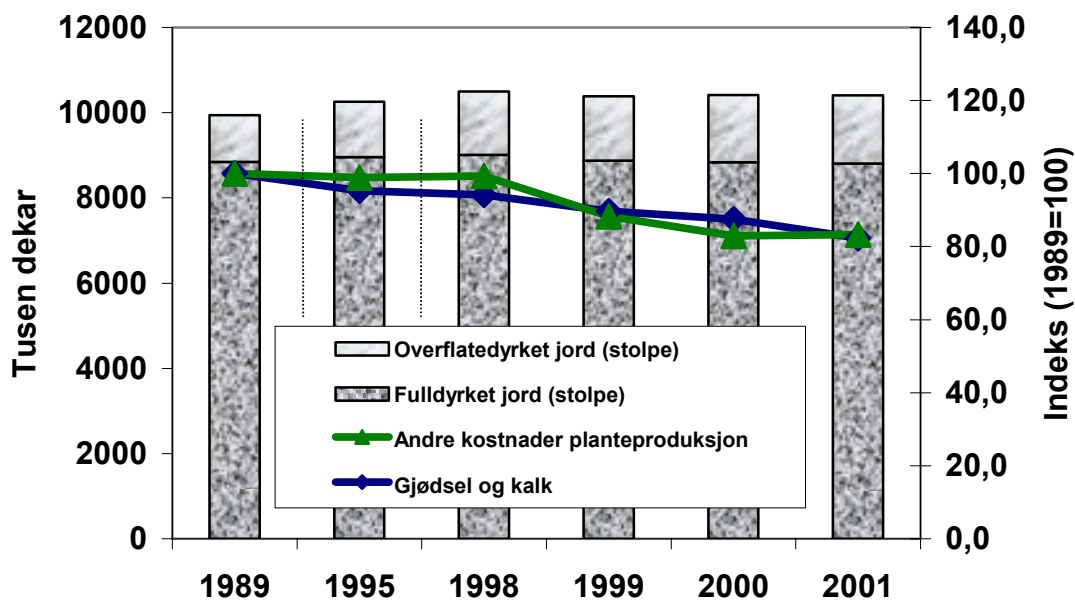
	1989/90	1990/91	1995/96	1996/97	1997/98
Korn og oljevekster i alt	3 650	3 880	3 438	3 364	3 404
herav høstsådd, prosent	3	4	8	7	11
Areal etter jordarbeidingsmetode i prosent:					
Høstpløyd	82	78	58	57	57
All jordarb. om våren			38	39	36
Annen jordarbeiding vår/høst	18	22	4	4	7

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Resultatkontroll jordbruk 2001

Figur 5.2 viser utviklingen i antall grovfôrdyr sammen med utviklingen i grovfôrareal og figur 5.3. viser volumendring av innsatsfaktorer sammen med arealutviklingen. Figurene indikerer at det de siste årene er en tendens til ekstensivering av arealbruken.

Figur 5.2 Utviklingen i eng-/beiteareal og grovfôrdyr

Figur 5.3 Utvikling i areal og volumendringer av innsatsfaktorer

5.2 Gjødselbruk og jordas pH-verdi

Riktig gjødsling, det vil si samsvar mellom næringstilførsel og næringsopptak, er viktig for å unngå avrenning av næringsalter. Riktigere gjødsling skjer ved forbedrede gjødseltyper, gjødselplanlegging og rett valg av spredetidspunkt. Det er innført krav om gjødselplan i forbindelse med areal- og kulturlandskapstilskudd.

Tabell 5.3 Kunstgjødsel og kalk i millioner kg og kg pr. dekar jordbruksareal

	1985	1990	1998	1999	2000*
Kunstgjødsel:					
Totalt, mill. kg	590	538	543	513	521
Kg/daa jordbruksareal	60,2	53,9	51,7	49,4	50,1
Kalk:					
Totalt, mill. kg	340	488	284	275	237
Kg/daa jordbruksareal	40,8	48,9	27,1	26,5	22,7

*Foreløpige tall

Kilde: Totalkalkylen for jordbruket 2001

Forbruket av kunstgjødsel pr. dekar var nær 17 prosent lavere i 2000 enn i 1985. Dette skyldes redusert fosförgjødsling og at det gjennomgående brukes gjødseltyper med større nitrogeninnhold. N-forbindelsen i de fleste gjødselslag har en forsurende virkning på jordsmonnet. Grovt regnet trengs 1 kg kalk, tilsvarende 2 kg kalksteinsmel, for å nøytralisere virkningen av 1 kg N i fullgjødsel. Tilførselen av kalk, gjennomsnittet av alle kalkslag, var nær 23 kg/dekar i 2000, jfr. tabell 5.3. Det tilsvarer omtrent mengden som trengs for å nøytralisere N tilført via fullgjødsel. For å opprettholde pH-nivået i vanlig jord trengs imidlertid 50–100 kg kalksteinsmel pr. dekar. Dette skyldes effekten av den generelle forsuringen. Kalkingsbehovet varierer ellers mye landet over og er foruten selve gjødslingen avhengig av jordart, klima og vekster.

På grunnlag av analyseresultater fra jordprøver i 1999 har Jordforsk beregnet pH-verdier i jordsmonnet (sand- og siltjord og leire). Resultatene er basert på 27 725 jordprøver, de fleste fra Østlandet, Vestlandet og Trøndelag. pH er et uttrykk for surhetsgraden i jorda. Sur jord har lav pH. For lav pH reduserer plantenes evne til næringsopptak samt at det har negativ innvirkning på jordstrukturen og hemmer omsetningsprosessene i jorda. For høy pH vil også kunne hemme næringsopptaket. pH-verdiene sier dermed noe om jordsmonnet som vekstmedium. Tabell 5.4 under viser gjennomsnittlig pH samt hvordan pH-verdiene fordeler seg på materialet. I tabellen leses dette slik at 25 prosent av alle prøver av for eksempel sand- og siltjord hadde en pH på 5,6 og lavere. Anbefalte verdier gjengitt i tabellen, vil si verdier som anbefales i gjødslingsprogrammer.

Tabell 5.4 pH-verdier i prosentandeler av jordprøvene. Gjennomsnittlig og anbefalt verdi. 1999

Jordart	Prosentandeler				Gjennomsnittlig pH	Anbefalt pH
	≤ 25%	25-50%	50-75%	≥ 75%		
Sand og silt	≤ 5,6	5,6-5,9	5,9-6,3	≥ 6,3	5,97	6,0
Leire	≤ 5,9	5,9-6,2	6,2-6,5	≥ 6,5	6,24	6,2

Kilde: Jordforsk

Hvor lav pH en kan ha før det er skadelig, avhenger av jordart, klima og vekster. Generelt regnes pH på 5,5 og under å være for lavt, og det bør kalkes for å heve pH-nivået. Det anbefales å kalke dersom pH er i området 5,6–5,8.

Tabell 5.5 viser samlet gjødselmengde nitrogen og fosfor fra handels- og husdyrgjødsel. For husdyrgjødsel er det effektivt N, det vil si lettløselige N-forbindelser, det er gitt oppgaver over. Gjødselvirkingen av effektivt N i husdyrgjødsel kan i prinsippet direkte sammenlignes med tilsvarende mengde av nitrogen i handelsgjødsel.

Tabell 5.5 Tilførsel av samlet gjødselmengde effektivt N og P fra handels- og husdyrgjødsel for landet totalt. Millioner kg

	1989/90	1990/91	1996/97	1997/98	1998/99
Effektiv nitrogen:					
handelsgjødse	96 502	99 826	100 497	99 749	99 021
Husdyrgjødsel	33 978	34 679	36 132	36 191	36 674
<i>I alt</i>	<i>130 481</i>	<i>134 507</i>	<i>136 630</i>	<i>135 940</i>	<i>135 694</i>
Fosfor:					
handelsgjødse	17 759	17 569	14 191	14 045	13 823
Husdyrgjødsel	11 723	11 971	12 500	12 490	12 592
<i>I alt</i>	<i>29 483</i>	<i>29 541</i>	<i>26 691</i>	<i>26 535</i>	<i>26 416</i>

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Resultatkontroll jordbruk 2001

Tilførselen av effektiv nitrogen i alt viser en økning fram til midten av 90-tallet for deretter å avta noe. Fordelingen av nitrogen mellom handels- og husdyrgjødsel viser mindre endringer. Tilførselen av fosfor er svakt nedadgående etter en klar reduksjon tidlig på 90-tallet. Det er lavere tilførsel i fosfor fra handelsgjødsel som har bidratt til nedgangen. Tilførselstall i sårbare områder, gjengitt i tidligere utgaver av Resultatkontrollen, viser at i underkant av 30 prosent av all nitrogen i 1996 og 1997 ble tilført i områder som er definert som sårbart for avrenning av N. Tilsvarende var ca. 45 prosent av tilførselen av fosfor i sårbare områder for avrenning. Relativt mer av tilførselen av N og P i de sårbare områdene skjer via handelsgjødsel enn husdyrgjødsel. Dette skyldes at mindre av husdyrproduksjonen er lokalisert i områdene som er sårbare for avrenning av N og P til Nordsjø-områdene.

Tabell 5.6 viser mengder av nitrogen og fosfor pr. dekar, tilført som handelsgjødsel på korn- og oljevekstareal og engareal iflg. SSBs resultatkontroll.

Tabell 5.6 Tilførsel av N og P i handelsgjødsel på areal med korn og oljevekster og fulldyrket eng for landet totalt. Kg pr. daa

	1989/90	1990/91	1996/97	1997/98	1998/99
Kg nitrogen:					
Korn og oljevekster	10,6	10,7	11,2	11,2	11,0
Fulldyrket eng	13,7	13,7	13,7	13,7	13,5
Kg fosfor:					
Korn og oljevekster	2,2	2,1	2,0	2,0	2,0
Fulldyrket eng	2,3	2,2	1,7	1,7	1,6

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Resultatkontroll 2001

Tilførselen av nitrogen til korn ligger litt høyere enn tidlig på 90-tallet. For eng er tilførselen omtrent uendret. Fosförgjødslinga ligger på et lavere nivå enn tidlig på 90-tallet både for korn og eng, men med størst reduksjon for eng. Det er liten forskjell mellom tilførselsestallene for landet totalt og i de «sårbare områdene». Tilførselstall for sårbare områder er gitt i tidligere utgaver av Resultatkontrollen.

Mest mulig spredning av gjødsla i vekstsesongen er viktig for en bedre utnyttelse av næringssaltene. Samtidig reduseres risikoen for avrenning. I kornproduksjonen er våronna det dominerende tidspunkt for gjødsling. Delt gjødsling; gjødsling både i våronn og seinere i vekstperioden, er stort sett aktuelt kun ved dyrking av mathvete. Arealet med delt gjødsling i kornproduksjonen er dermed avhengig av omfanget av hvetedyrkingen, hvor delt gjødsling er betinget av økonomien i dyrkingen.

5.3 Husdyrgjødsel, spredeareal og spredetidspunkt

Bedre utnyttelse av husdyrgjødsla, og dermed redusert risiko for avrenning av næringssalter, er sterkt knyttet til antallet husdyr pr. arealenhet (spredearealet) og tidspunktet for spredning av gjødsla. Større areal pr. gjødseldyrenhet (GDE = gjødsel fra ulike dyreslag omregnet til gjødsel fra en ku) og økt spredning av gjødsla i vekstsesongen reduserer risikoen for avrenning.

Tabell 5.7 Spredeareal pr. fylke. 31.7.99

Fylke	Godkjent spredeareal, daa	Manglende spredeareal, daa	Ant. bruk med manglende spredeareal
Østfold	341 934	5	1
Akershus og Oslo	331 106	215	5
Hedmark	554 220	38	4
Oppland	706 449	100	13
Buskerud	220 346	198	16
Vestfold	174 175	557	3
Telemark	143 988	126	13
Aust-Agder	92 036	14	3
Vest-Agder	146 797	162	10
Rogaland	651 860	1 030	68
Hordaland	280 524	423	25
Sogn og Fjordane	311 107	520	47
Møre og Romsdal	501 046	64	8
Sør-Trøndelag	594 627	114	10
Nord-Trøndelag	695 267	73	6
Nordland	556 216	228	18
Troms	229 856	219	8
Finnmark	84 229	30	1
<i>Landet</i>	<i>6 615 783</i>	<i>4 116</i>	<i>259</i>

Kilde: Statens Landbruksforvaltning

Det er krav om minimum 4 dekar fulldyrket spredeareal pr. gjødseldyrenhet. Dersom brukeren har for lite eget fulldyrket spredeareal må annet jordbruksareal tas i bruk, for eksempel overflatedyrket areal, beite eller det må leies egnet areal. Det har også vært en del nydyrking for å oppnå spredearealkravene. Det er det totale spredearealet, summen av fulldyrket, overflatedyrket og leid areal som er gjenstand for godkjenning. Ikke fulldyrket areal regnes om til fulldyrket ved visse omregningsfaktorer. Ved manglende spredeareal foretas en avkorting av produksjonstillegget.

Statistikken viser at det var 259 driftsenheter med manglende spredeareal i 1999. Det manglende spredearealet utgjorde 4 116 dekar. Tilsvarende tall for 1998 var 345 driftsenheter og 6 263 dekar.

Tabell 5.8 viser tidspunkt for spredning av husdyrgjødsel. Spredning i vekstsesongen er, som tidligere nevnt, det mest gunstige sett fra et avrenningssynspunkt.

Tabell 5.8 Tilført husdyrgjødsel etter spredetidspunkt for landet totalt. Millioner kg og prosent

	1989	1990	1995	1996	1997
Spredd i våronn og i vekstsesongen i %	80,6	82,1	86,9	86,5	86,5
Spredd i resten av året i %	19,4	17,9	13,1	13,5	13,5
<i>Effektiv nitrogen, mill. kg</i>	<i>34,0</i>	<i>34,7</i>	<i>36,3</i>	<i>36,1</i>	<i>35,2</i>
Spredd i våronn og i vekstsesongen i %	80,0	81,5	86,5	86,1	86,1
Spredd i resten av året i %	20,0	18,5	13,5	13,9	13,9
<i>Total fosfor, mill. kg</i>	<i>11,7</i>	<i>12,0</i>	<i>12,5</i>	<i>12,5</i>	<i>12,2</i>

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Resultatkontroll jordbruk 2000

Andelen husdyrgjødsel spredd i vekstsesongen ligger på et noe høyere nivå enn tidlig på 90-tallet. Statistikken fra SSBs resultatkontroll for 1996 og 1997 viser at en noe høyere andel av N og P i sårbare områder for N og P, spres utenom våronn og vekstsesongen enn for landet totalt, henholdsvis 24–25 prosent og 22–23 prosent.

5.4 Avrenning og næringsbalanseberegning for nitrogen og fosfor

I tabell 5.9 er det gjengitt tall for avrenning av N og P til Nordsjøområdet. Tallene er beregnet på grunnlag av modellen TEOTIL som nyttes i miljøvernmyndighetenes arbeid med resultatkontroll av forurensninger fra jordbruket. Tilførslene er fordelt på kilder og omfatter blant annet bakgrunnsavrenning, jordbruk, kommunalt avløp (inkludert industri til kommunalt nett) og industri med direkte utslipp.

Reduksjonen av de årlige tilførslene av nitrogen og fosfor fra jordbruket til Skagerakkysten (kystområdet til Nordsjøen) fra 1985 til 1999 var på 18 prosent for nitrogen og 40 prosent for fosfor. På grunnlag av St. meld. nr. 64 (1991–92) om Norges oppfølging av Nordsjødeklarasjonen, var det angitt som mål å redusere de årlige tilførsler av nitrogen og fosfor til de berørte kystområder fra jordbrukssektoren med henholdsvis 44 og 40 prosent innen 1995. Disse målsettingene er senere nedjustert.

Tabell 5.9 Beregnede tilførsler av nitrogen og fosfor fra ulike kilder til Nordsjøen (Svenskegrensa til Lindesnes). Millioner kg

	1985	1990	1997	1998	1999	%-endring 1985-99
<i>Nitrogen:</i>						
Bakgrunn	16,6	16,6	16,6	16,6	16,6	
Jordbruk	12,6	12,0	10,3 ¹⁾	10,3 ¹⁾	10,3 ¹⁾	-19
Kommunalt avløp	9,9	9,8	8,8	8,6	8,2	-17
Industri	5,7	2,4	1,9	1,7	1,5	-74
<i>Totalt</i>						
<i>-inkl. bakgrunn</i>	<i>44,8</i>	<i>40,8</i>	<i>37,5</i>	<i>37,2</i>	<i>36,6</i>	<i>-18</i>
<i>-ekskl. bakgrunn</i>	<i>28,2</i>	<i>24,2</i>	<i>21,0</i>	<i>20,6</i>	<i>20,0</i>	<i>-29</i>
<i>Fosfor:</i>						
Bakgrunn	0,37	0,37	0,37	0,37	0,37	
Jordbruk	0,29	0,27	0,21 ¹⁾	0,21 ¹⁾	0,21 ¹⁾	-26
Kommunalt avløp	0,73	0,54	0,29	0,28	0,24	-67
Industri	0,13	0,11	0,08	0,11	0,08	-36
<i>Totalt</i>						
<i>-inkl. bakgrunn</i>	<i>1,52</i>	<i>1,28</i>	<i>0,95</i>	<i>0,98</i>	<i>0,91</i>	<i>-40</i>
<i>-ekskl. bakgrunn</i>	<i>1,15</i>	<i>0,92</i>	<i>0,58</i>	<i>0,61</i>	<i>0,54</i>	<i>-53</i>

1) Det er ikke beregnet nye tall for jordbruk etter 1996. 1996-tall er benyttet

Kilde: SSB. Resultatkontroll jordbruk. 2001

5.5 Utslipp og binding av klimagasser fra jordbruket

Nasjonalt og internasjonalt er det betydelig fokus på utslipp av klimagasser på grunn av drivhuseffekten. Klimagassene er karbondioksyd (CO₂), metan (CH₄) og lystgass (N₂O). I forbindelse med internasjonale klimaavtaler er det viktig med en kartlegging av kilder til og mengder av utslipp. Ved hjelp av en nasjonal utslippsmodell får en beregnet utslipp av klimagasser og ammoniakk fra forbrenning, husdyrhold og andre aktiviteter i jordbruket. En får derved beregnet jordbrukets andel av nasjonalt utslipp.

Metan bidrar til dannelse av bakkenært ozon som gir skader på vegetasjon, mens ammoniakk og nitrogenoksider (NO₂) kan bidra til forurening av jord og vann.

Klimagasser er en forutsetning for naturens kretsløp og derved livet på jorda, bla. i fotosyntesen. Det er økningen i utslippsmengdene, spesielt fra forbrenningen av fossilt brennstoff, og derved økt drivhuseffekt, som er grunnlaget for bekymringene. Landbruket har imidlertid også en positiv virkning med hensyn på drivhuseffekten ved å binde klimagasser. Mest kjent er bindingen av CO₂ i skog. I klimadebatten har dette forholdet vært mye framme.

Spørsmålene ble behandlet nærmere i fjorårets utgave av Resultatkontrollen. Det vises derfor til denne utgaven.

5.6 Punktutslipp, tekniske miljøtiltak

Det ytes tilskudd til ulike tekniske miljøtiltak for å redusere punktutslipp av gjødsel- og silopressaft og avrenning fra jordbruksarealer. Tilskudd til gjødsellager, silo- og pressaftanlegg og melkeromsavløp under ordningen med tilskudd til tekniske miljøtiltak falt bort fra 1998. Tilskuddene under denne ordningen var særlig sett i sammenheng med tiltak etter Nordsjø-avtalene om redusert avrenning av nærings-salter til Nordsjø-området. Det er fortsatt mulig å søke om tilskudd til slike formål, men nå under ordningen med BU-midler til tradisjonelt jordbruk. Tilskudd til andre tekniske miljøtiltak som hydrotekniske anlegg, oppsamlingsanlegg for veksthus, leplanting, vegetasjonssoner og fangdam/våtmark ligger fortsatt under ordningen med tilskudd til tekniske miljøtiltak (tabell 5.10).

Investeringer for å redusere utslipp fra gjødsellager, silo- og pressaftanlegg og melkeromsavløp har nå avtatt etter at mange planer ble gjennomført under den tidligere tilskuddsordningen.

Fylkesfordelte tall er gjengitt i tidligere utgaver av Resultatkontrollen. Økningen i 1997 for gjødsellager, melkeromsavløp og silo- og pressaftanlegg skyldes at dette var siste år hvor en kunne søke om tilskudd til disse tiltakene under ordningen med tekniske miljøtiltak. Flesteparten av tiltakene under ordningen fram til 1998 gjaldt husdyrproduksjonen. De fleste tiltakene er derfor lokalisert til de husdyrtette områdene.

Tabell 5.10 Tekniske miljøtiltak. Godkjente planer fordelt på type tiltak

	1989	1990	1995	1996	1997
- Gjødsellager	1 817	2 101	1 149	946	1 385
- Melkeromsavløp	385	262	65	46	34
- Silo og pressaftanlegg	1 005	1 119	670	560	770
- Låvetørkeanlegg	155	96	146	174	131
- Hydrotekniske anlegg	267	527	303	232	162
- Vegetasjonsbelter o.l.	8	6	82	70	
- Renseanlegg, hush. Kloakk	752	342			
<i>Antall godkjente planer i alt</i>	<i>2 300</i>	<i>2 724</i>	<i>1 852</i>	<i>1 601</i>	<i>2 132</i>

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Resultatkontroll jordbruk 1999

5.7 Plantevernmidler

Nedenfor er forbruket av plantevernmidler i landbruket angitt i mill. kr sammen med omsatt mengde virksomt stoff i plantevernmidler. Tallene for omsatt mengde virksomt stoff gjelder solgt fra grossist. Noe av dette vil gå til sektorer utenom jordbruket. Mengden av virksomt stoff er ikke direkte sammenlignbar fra ett år til et annet. Det skyldes at det er stadig utskifting av preparater med ulik konsentrasjon og virkningsgrad. Det var en sterk økning i omsatt mengde virksomt stoff i 1998. Dette skyldes økt salg til detaljist på grunn av avgiftsøkning på plantevernmidler i 1999. Sterk nedgang i 2000 skyldes ytterligere avgiftsøkning

kombinert med tidligere «hamstring». For bruken av plantevernmidler i jordbruket, målt ved kostnaden, er det regnet med utjevning mellom disse årene.

Tabell 5.11 Forbruk av plantevernmidler i millioner 2000 kr og omsatt mengde virksomt stoff

	1985	1990	1998	1999	2000*
Millioner kr ¹⁾	283,0	264,0	266,8	188,4	177,8
Omsatt mengde virksomt stoff, 1000 kg ²⁾					
Ugrasmidler	1 236,2	965,1	544,3	448,7	283,4
Soppmidler	138,4	1 53,0	263,3	219,0	53,1
Skadedyrmidler	38,7	19,0	22,8	24,7	10,7
Andre midler	116,1	46,4	124,3	103,9	33,0
<i>Totalt, 1000 kg²⁾</i>	<i>1 529,3</i>	<i>1 183,5</i>	<i>954,6</i>	<i>796,3</i>	<i>380,2</i>

1) Verdi av plantevernmidler brukt i jordbruket omregnet til 2000-kroner

2) Total grossistomsetning

Kilde: Totalkalkylen for jordbruket 2001 og Statens landbrukstilsyn

I SSBs resultatkontroll jordbruk 2000 er det gitt oppgaver over bruken av plantevernmidler fordelt på vekstslag i 1996. Det går fram av tabell 5.12. Fordelingen på plantevernmiddel viser at ugrasmidler dominerer mens fordelingen på vekstslag viser at det alt overveiende av plantevernmidlene brukes i korn- og potetdyrkingen. Fordelingen for 1996 vil i hovedtrekk gjenspeile fordelingen i også andre år.

Tabell 5.12 Bruken av plantevernmidler fordelt på vekster. Andel i prosent av sprøytet areal av vedkommende vekst. 1996

Type vekst	Ugrasmiddel	Soppmiddel	Skadedyrmiddel
Potet	81,0	66,0	22,3
Eng	4,2		
Korn og oljevekster	82,9	28,1	14,7
Hvete	92,6	62,6	25,6
Bygg	86,3	30,8	14,6

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Resultatkontroll jordbruk 1999

5.8 Miljøavgifter

Tabell 5.13 viser avgiftssatser og innbetalte totalbeløp av miljøavgifter på plantevernmidler og kunstgjødsel. Fra 1999 ble avgiftene på plantevernmidler endret fra en verdibasert avgift til en avgift basert på skadevirkning av midlet. Samtidig ble det samlede avgiftsnivået økt. Fra 2000 ble miljøavgiften på kunstgjødsel fjernet. Det ble gjort for å redusere kostnadene i jordbruket og bringe avgiftsnivået mer på linje

med andre land. Reduksjonen ble kombinert med videreutvikling av andre virkemidler, blant annet krav om miljøplaner på hvert bruk vedtatt i forbindelse med Stortingets behandling av jordbruksoppgjøret 1999. St. meld. nr 19 (1999–2000) gir en skisse for hvordan et slikt program er tenkt oppbygd.

Tabell 5.13 Miljøavgift på plantevernmidler og kunstgjødsel

	1988	1990	1998	1999	2000
Plantevernmidler					
Avgift i % av innkjøpspris	2,0	11,0	15,5	1)	1)
Total avgift mill. kr	1,5	18,4	24,0	35,4	60,0
Kunstgjødsel					
Avgift, øre/kg N	5	37	121	121	2)
Avgift, øre/kg P	25	223	230	230	2)
Total avgift mill. kr	2,8	54,8	165,5	165,2	

1) Endret avgiftsopplegg fra 1999

2) Miljøavgiften ble fjernet fra 2000

Kilde: Totalkalkylen for jordbruket 2001. St.prp. nr. 1 (2000–01)

5.9 Innsamling av landbruksplast

Landbruket er en stor forbruker av ulike plastprodukter, først og fremst i form av emballasje. Plastretur A/S har ifølge SSBs resultatkontroll jordbruk 1999 fått i oppgave å utvikle og organisere innsamling og gjenvinning av plastemballasje i Norge. Forbruket av landbruksplast er, usikkert beregnet, på omtrent 6 500 tonn årlig. Innsamlet mengde landbruksplast har økt fra i underkant av 2500 tonn i 1995 til ca. 5000 tonn i 2000.

5. 10 Kulturlandskapet og bruken av arealene

Jordbrukets kulturlandskap preger en stor del av landskapet utenfor befolkningsskonsentrasjonene og industriområdene og utgjør en vesentlig del av våre felles omgivelser. Jordbruket er forskjellige i ulike områder og endrer seg over tid. Det gir sammen med variasjon i naturgitte forhold et kulturlandskap med regionale særpreg og som er i forandring. St. meld. nr. 24 (2000–2001) Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand, sier om kulturlandskapet:

«Kulturlandskap er landskap som er formet av menneskers bruk og ressursutnyttning. Landbrukets kulturlandskap kan inneholde store biologiske og kulturhistoriske verdier og er derfor viktig for å forstå bruken av naturen gjennom tidene. Utviklingen etter siste verdenskrig har imidlertid ført til store landskapsendringer som følge av endrede produksjonsmåter i primærnæringene og nedbygging av areal. Et helhetlig og levende kulturlandskap sikres best gjennom aktiv landbruksdrift der en vedlikeholder kulturminner, biologisk mangfold og rekreasjons-

muligheter. Mange av de truede artene i dag er avhengig av tradisjonell landbruksdrift. For eksempel er det lysåpne landskapet med en rekke kulturskapte og kulturpåvirkete naturtyper i sterk tilbakegang.»

Det legges videre vekt på samspill mellom aktiv drift og målrettet skjøtsel.

6 INNTEKTER, ØKONOMISKE FORHOLD OG LEVEKÅR

6.1 Utvikling i vederlag til arbeid og egenkapital for Totalkalkylens normaliserte regnskaper

I tabell 6.1 er utviklingen i vederlag til arbeid og egenkapital ifølge totalkalkylens normaliserte regnskaper angitt. I disse er det forutsatt normalårsavlinger. Samtidig er også de registrerte regnskapstallene tatt med. Det er normaliserte regnskaper som legges til grunn i jordbruksforhandlingene.

Tabell 6.1 Vederlag til arbeid og egenkapital i følge normaliserte og registrerte regnskaper. Kr/årsverk

	1988	1990	1999	2000	2001*
Normaliserte regnskaper:					
Nivå	99 656	110 874	139 658	152 883	140 728
Endring fra foregående år		4 182	-2 513	13 225	-12 155
Registrerte regnskaper:					
Nivå	89 799	117 954	138 278	153 042	139 530
Endring fra foregående år	- 1 811	15 347	-4 097	14 764	-13 512

*Foreløpige tall

Kilde: Totalkalkylen for jordbruket 2002

Hovedårsaker til forskjeller mellom normaliserte og registrerte regnskaper er:

- Forskjellige inntekter for planteproduksjoner, da registrerte regnskaper bygger på registrerte avlingstall, mens normalårsavlingstall legges til grunn for normaliserte regnskaper.
- For grøntsektoren normaliseres dessuten arealer og priser (3 års glidende gjennomsnitt) i normaliserte regnskaper, mens det er de registrerte tallene for de enkelte år som nyttes i registrerte regnskaper.

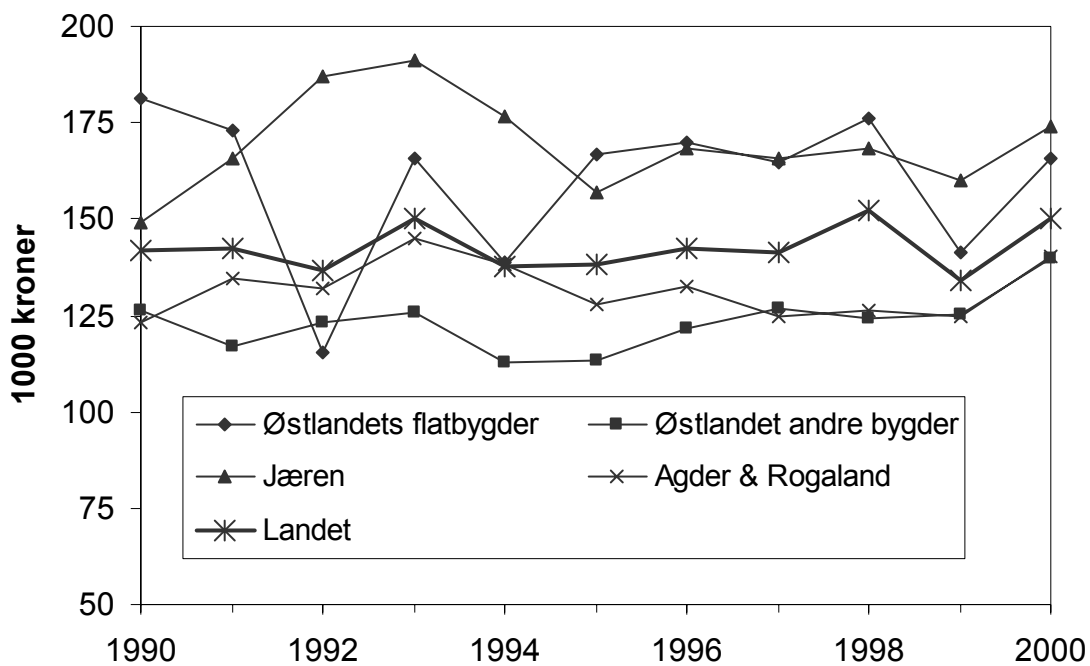
6.2 Utvikling i vederlag til arbeid og egenkapital for de enkelte områdene, driftsformene og størrelsesgruppene

Dette kapitlet bygger på Driftsgranskingene som er en regnskapsundersøkelse for nær 1000 driftsenheter «der en vesentlig del av inntektene kommer fra bruket». Driftsgranskingene dekker hele landet og grupperer driftsenhetene etter område, produksjon og størrelsesgrupper.

6.2.1 Inntekt etter område

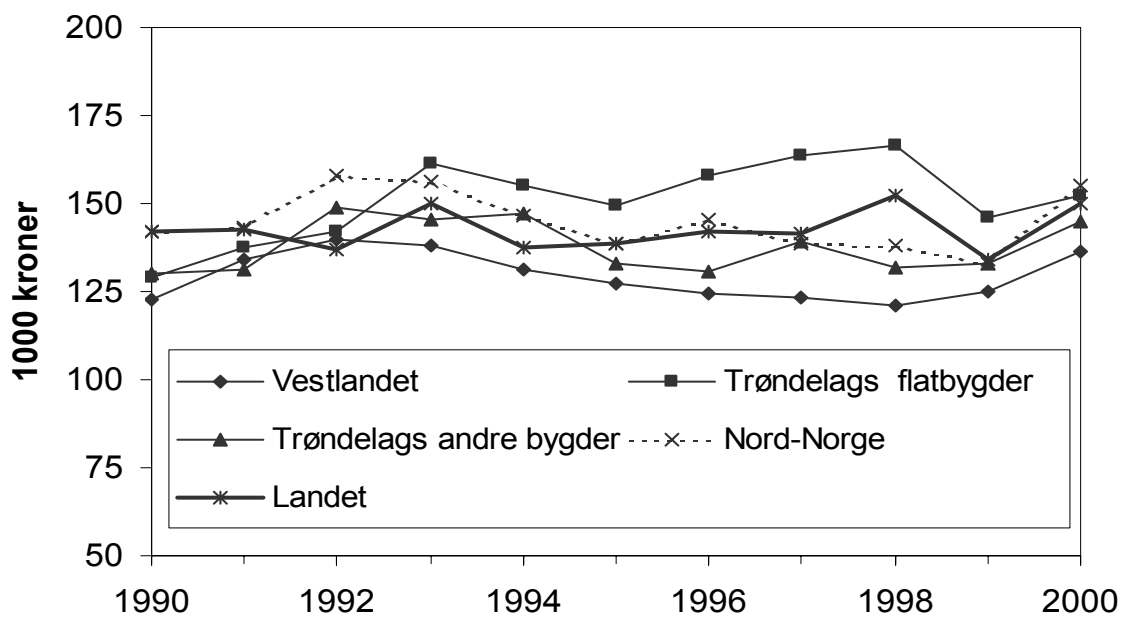
Figur 6.1a viser utviklingen i vederlag til arbeid og egenkapital pr. årsverk for driftsenheter i de sørlige og østlige delene av landet slik det går fram av Driftsgranskingene. I figuren ligger det også inne en linje for hele landet. Driftsenheter på Jæren har i mange år hatt resultat som ligger over de andre landsdelene. Driftsenheter på Østlandets flatbygder har i gode kornår bedre resultat enn driftsenhetene på Jæren. Resultatet for driftsenheter i Østlandets «andre bygder» ligger ofte lavest i undersøkelsen.

Figur 6.1b viser utviklingen i vederlag til arbeid og egenkapital pr. årsverk for driftsenheter i det vestlig, midtre og nordlige Norge. I likhet med figur 6.1a har også denne med linje for hele landet. I disse landsdelene dominerer grovfôrbaserte produksjoner, og variasjonene mellom år er ikke så store. Driftsenheter i Trøndelags flatbygder har mange år et resultat som ligger godt over landsgjennomsnittet, mens driftsenheter på Vestlandet enkelte år har det svakeste resultatet i undersøkelsen.

Figur 6.1a Vederlag til arbeid og egenkapital pr. årsverk for områder i det østlige og sørlige Norge. Nominelle kroner

Kilde: NILF. Driftsgranskingene

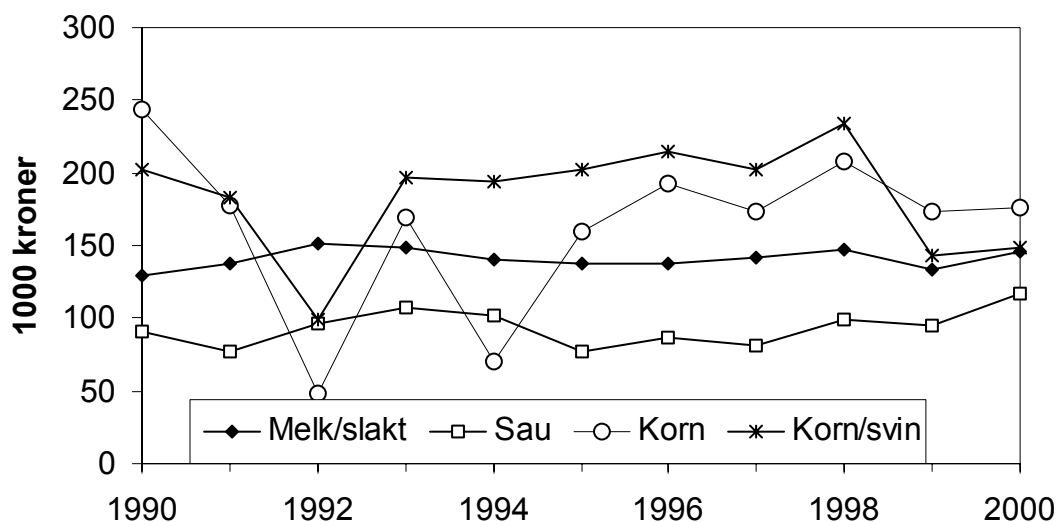

Figur 6.1b Vederlag til arbeid og egenkapital pr. årsverk for områder i Vest-Norge, Midt-Norge og Nord-Norge. Nominelle kroner

Kilde: NILF. Driftsgranskingene

6.2.2 Inntekt etter produksjon

Figur 6.2 viser utvikling i vederlag til arbeid og egenkapital siste 11 år for en del utvalgte driftsformer i Driftsgranskingene. Driftsformer med korn varierer mye med de meteorologiske forholdene, mens grovfôrbaserte produksjoner har mye mindre variasjoner.

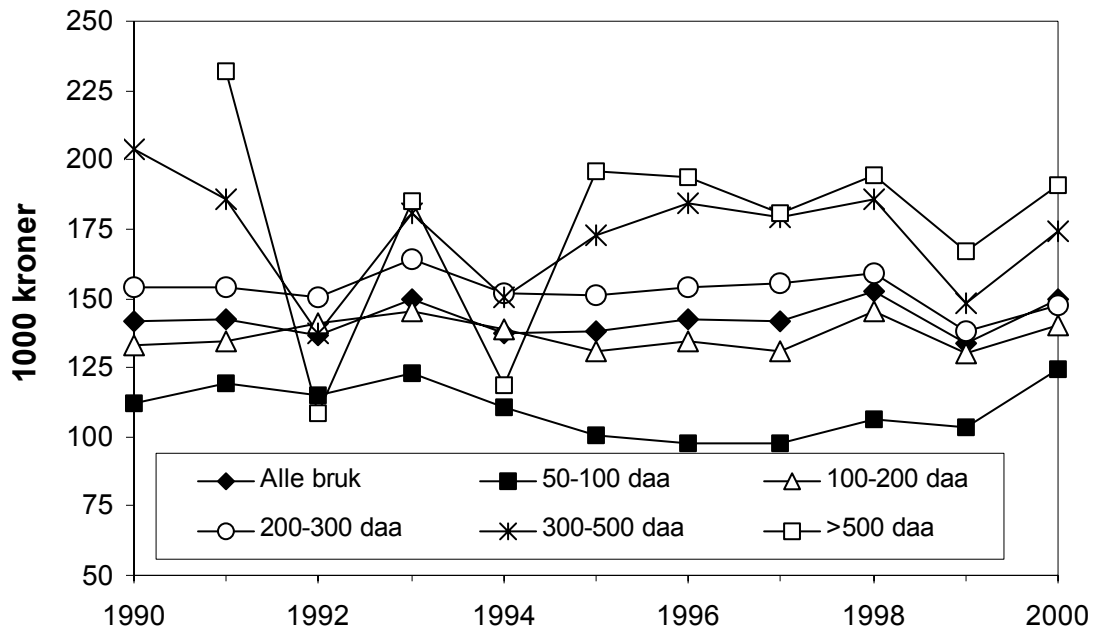
Figur 6.2 Vederlag til arbeid og egenkapital pr. årsverk for utvalgte produksjoner. Nominelle kroner

Kilde : NILF. Driftsgranskingene

6.2.3 Inntekt etter bruksstørrelse

Figur 6.3 viser endringen fra år til år i vederlag til arbeid og egenkapital pr. årsverk for forskjellige arealgrupper i Driftsgranskingene.

Gruppene over 300 dekar har større årlig variasjon enn de mindre brukene. Gruppen med de største brukene har få bruk og er mer utsatt for tilfeldig variasjon enn de andre gruppene, samtidig som store bruk i gjennomsnitt har forholdsvis stort kornareal. Årsvariasjonen på inntektskurven for gruppene over 300 dekar har ganske godt samsvar med årsvariasjonen i kornavlingene. De minste brukene har nesten uten unntak lavest vederlag til arbeid og egenkapital pr. årsverk.

Figur 6.3 Vederlag til arbeid og egenkapital pr. årsverk for arealgrupper. Nominelle 1000 kr
Kilde: NILF. Driftsgranskingene

6.3 Pensjonsgivende inntekt fra jordbruk, skogbruk og fiske

Dette kapitlet tar opp bøndenes inntekter fra primærnæringene, jordbruk, skogbruk og fiske. Pensjonsgivende næringsinntekt, eller personinntekt, er den del av næringsinntekta som er igjen etter at den innsatte kapitalen har fått dekning. Det er personinntekt som er grunnlag for beregning av pensjon og sykepenger. Skatten som beregnes av personinntekt, vil være høyere enn av en like stor kapitalinntekt. Kapitalavkastningsraten var 16 prosent de to første årene med delingsmodellen. Siden har raten blitt gradvis redusert, og de siste årene har det vært valgfri kapitalavkastningsrate mellom 0 prosent og henholdsvis 12, 11 og 11 prosent for 1997, 1998 og 1999.

Tabellene 6.2 til 6.7 viser utvikling i pensjonsgivende inntekt fra jordbruk, skogbruk og fiske fordelt etter jordbruksareal i drift, kornareal, antall melkekyr, antall sauer og brukers alder. Tallene gjelder for brukeren alene. I kystområdene kan noe av pensjonsgivende inntekt stamme fra fiske, men selv her har inntekter fra fisk liten betydning. Fylkesvis fordeling av pensjonsgivende inntekt er vist i Del II tabell 11.

Tabell 6.2 viser pensjonsgivende inntekt fra primærnæringene for ulike størrelsesgrupper. Pensjonsgivende inntekt fra jordbruk, skogbruk og fiske øker med økende areal i alle år. Tabell 6.3 viser pensjonsgivende inntekt fra annen næring og lønnsarbeid for de ulike arealgruppene. Det er de med minst areal som har størst inntekt fra annen næring og lønnsarbeid. Disse inntektene avtar i hovedregelen med økende areal.

Tabell 6.2 Pensjonsgivende inntekt fra jordbruk, skogbruk eller fiske fordelt etter jordbruksareal. 1000 kr

Areal, daa	1992	1995	1998	1999	2000*
5- 50	11,2	11,7	11,7	12,8	13,8
50-100	36,8	33,6	31,7	30,0	30,3
100-150 ¹⁾	67,7	70,3	72,6	77,2	78,1
150-200	84,2	104,5	104,4		
200-300	94,4	109,1	119,5	113,4	116,8
300-500	92,3	109,1	133,3	126,4	134,0
> 500	96,2	137,6	161,1	161,6	171,1
Alle	47,1	53,8	62,5	64,2	68,0

*Foreløpige tall

1) For 1999 og 2000 gjelder denne linjen hele arealgruppen 100-200 daa

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Bøndernes inntekt og formue

Tabell 6.3 Pensjonsgivende inntekt fra annen næring og lønnsarbeid fordelt etter jordbruksareal. 1000 kr

Areal, daa	1992	1995	1998	1999	2000*
5- 50	122,1	133,7	159,5	175,2	185,4
50-100	102,8	116,9	142,3	157,4	170,8
100-150 ¹⁾	72,6	82,5	106,5	111,4	124,1
150-200	57,6	63,9	77,0		
200-300	56,6	61,2	81,4	84,2	93,9
300-500	56,4	72,0	86,1	84,2	90,5
> 500	47,4	58,4	77,0	78,9	97,5
Alle	92,3	100,1	119,8	128,1	138,2

*Foreløpige tall

1) For 1999 og 2000 gjelder denne linjen hele arealgruppen 100-200 daa

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Bøndernes inntekt og formue

Tabell 6.4 Pensjonsgivende inntekt fra jordbruk, skogbruk eller fiske fordelt etter kornareal. 1000 kr

Kornareal, daa	1992	1995	1998	1999	2000*
< 50	27,1	35,1	41,8	44,5	47,7
50-100	30,4	38,5	45,6	44,7	44,5
100-200	41,6	53,4	65,4	55,6	56,7
200-300 ¹⁾	66,8	85,8	90,2	88,0	85,8
300-500			116,6	117,1	120,9
> 500	90,8	136,9	165,4	153,7	173,1

*Foreløpige tall

1) De første årene gjelder tallene arealgruppe 200-500 dekar

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Bøndernes inntekt og formue

Tabell 6.4 viser pensjonsgivende inntekt fra primærnæringene etter størrelsen på kornarealet. Det er sammenheng mellom økende kornareal og økende inntekt fra jordbruk, skogbruk og fiske. Både i denne tabellen og i tabell 6.5 og 6.6 med husdyrproduksjon kan det være flere produksjoner på driftsenheten.

Tabell 6.5 Pensjonsgivende inntekt fra jordbruk, skogbruk eller fiske fordelt etter antall melkekyr. 1000 kr

Antall kyr	1992	1995	1998	1999	2000*
1 - 4	38,0	37,3	50,6	45,0	40,0
5 - 9	84,4	85,3	94,6	93,0	52,3
10 - 14	106,8	112,9	131,0	123,9	97,5
15 - 19	119,3	129,4	148,6	143,3	154,9
> 20	128,4	134,7	160,1	157,1	167,6

*Foreløpige tall

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Bøndernes inntekt og formue

For melkeprodusenter er det positiv sammenheng mellom antall melkekyr og pensjonsgivende inntekt i næring. For brukere med sau er det en nedgang i pensjonsgivende inntekt fra primærnæring for økende besetningsstørrelse opp til 20–50 sauer de fleste år. Denne størrelsesgruppa har lavest inntekt fra næringa de fleste år. Produsentgruppa med besetninger fra 50 til 100 dyr har høyere gjennomsnittlig inntekt fra næringa enn gruppene under, og de med 100 sau eller mer har betydelig høyere pensjonsgivende inntekt fra næring.

Tabell 6.6 Pensjonsgivende inntekt fra jordbruk, skogbruk eller fiske fordelt etter antall sauer 1.6. 1000 kr

Antall sauer	1992	1995	1998	1999	2000*
1 - 9	34,3	38,6	44,6	47,1	49,1
10 - 19	35,9	35,7	42,8	39,8	49,9
20 - 49	36,0	35,5	39,8	40,6	44,2
50 - 99	47,3	47,1	52,3	53,8	60,7
> 100	67,0	73,0	78,7	82,2	92,0

*Foreløpige tall

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Bøndernes inntekt og formue

Tabell 6.7 viser brukers alder og gjennomsnittsinntekt. Det er i alderen 50 til 60 år at brukeren har den høyeste pensjonsgivende inntekt fra drifta.

Tabell 6.7 Pensjonsgivende inntekt fra jordbruk, skogbruk eller fiske fordelt etter brukers alder. 1000 kr

Brukers alder	1992	1995	1998	1999	2000*
< 29	35,8	49,4	57,7	52,6	55,8
30 -39	46,1	55,1	64,6	61,3	66,4
40-49	53,0	58,6	68,3	68,8	72,8
50-59	56,0	61,6	72,2	72,0	75,2
60-69	43,1	46,8	52,4	60,0	62,4
> 70	12,8	12,1	12,4	14,5	14,0

*Foreløpige tall

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Bøndernes inntekt og formue

6.4 Alminnelig inntekt

Alminnelig inntekt er et videre begrep enn pensjonsgivende inntekt i kapittel 6.3. Alminnelig inntekt omfatter alle skattepliktige inntekter, der de viktigste er lønn, pensjoner, overskudd fra næringsvirksomhet, renteinntekter og andre kapitalinntekter. Målet alminnelig inntekt ble innført i forbindelse med skattereformen og finnes fra og med inntektsåret 1992. Fra summen av inntekter trekkes alle fradrag, blant annet minstefradrag (kun i lønnsinntekt), fagforeningskontingent, premie til egen pensjonsforsikring og renteutgifter.

Tabellene 6.8 til 6.12 viser utviklingen i alminnelig inntekt for bruker (1992-2000) og bruker med eventuell ektefelle (1992-1999) fordelt etter areal, kornareal, antall melkekyr, antall sauer og brukers alder. Bruker er bestemt i utvalgstillinga som den det er angitt fødselsnummer på. Der det er angitt to fødselsnummer, blir den eldste valgt. Det var 73 prosent av brukerne som hadde ektefelle i 1995, og 71 prosent i 1997. Det blir derfor inntektene for ektefellene til denne andelen som regnes med i statistikken sammen med inntektene til det totale antall brukere. Det er ikke tatt hensyn til hvorfra ektefellene henter sin inntekt. Fylkesvis fordeling av alminnelig inntekt vises i del II tabell 12a og b.

Tabell 6.8a Alminnelig inntekt for bruker fordelt etter areal. 1000 kr

Areal, daa	1992	1995	1998	1999	2000*
5- 50	131,0	151,5	184,8	194,4	209,6
50-100	143,4	159,1	190,2	196,0	205,3
100-150	160,7	172,5	201,1	208,8	210,0
150-200	173,8	183,0	206,9		
200-300	189,5	205,4	240,5	222,0	228,2
300-500	208,5	249,3	289,5	259,4	263,2
= 500	274,9	348,1	379,3	473,2	485,7
Alle	162,0	174,3	208,3	214,5	222,9

Tabell 6.8b Alminnelig inntekt for bruker og eventuell ektefelle fordelt etter areal. 1000 kr

Areal, daa	1992	1995	1998	1999	2000
5- 50	183,9	216,6	265,6	290,8	
50-100	210,4	228,8	275,9	293,2	
100-150 ¹⁾	234,4	251,5	296,8	314,2	
150-200	250,7	269,2	309,5		
200-300	281,1	302,4	355,2	337,9	
300-500	302,4	356,9	419,2	396,9	
> 500	385,8	488,3	543,4	629,0	
Alle	233,6	252,1	304,3	321,3	

*Foreløpige tall

1) For 1999 gjelder denne linjen hele arealgruppen 100-200 daa

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Bøndernes inntekt og formue

For alle år og alle grupperingene i tabellene 6.8 og 6.9 øker alminnelig inntekt med arealet og med kornarealet. Det kan være flere produksjoner på samme driftsenhet i grupperingene i tabellene.

Tabell 6.9a Alminnelig inntekt for bruker fordelt etter kornareal. 1000kr

Kornareal, daa	1992	1995	1998	1999	2000*
< 50	163,7	173,3	208,7	228,5	218,5
50-100	150,3	183,0	227,6	231,3	240,0
100-200	164,7	205,1	241,0	261,6	259,4
200-300	204,1	255,8	303,4	324,9	298,1
300-500			344,9	337,4	380,9
> 500	302,1	417,2	419,2	394,0	551,8

Tabell 6.9b Alminnelig inntekt for bruker og eventuell ektefelle fordelt etter kornareal. 1000 kr

Kornareal, daa	1992	1995	1998	1999	2000
5- 50	211,6	248,1	299,8	333,5	
50-100	229,1	263,0	329,5	342,9	
100-200	239,4	296,5	353,2	379,9	
200-300	294,2	364,1	439,4	454,1	
300-500 ¹⁾			484,4	486,5	
> 500	407,4	574,9	586,8	562,0	

*Foreløpige tall

1) For de første årene gjelder tallene gruppa 200–500 daa

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Bøndernes inntekt og formue

Både for bruker og for bruker med ektefelle øker alminnelig inntekt med antall melkekyr i alle årene slik det framgår av tabell 6.10.

Tabell 6.10a Alminnelig inntekt for bruker fordelt etter antall melkekyr. 1000 kr

Antall kyr	1992	1995	1998	1999	2000*
1 - 4	129,3	143,4	148,7	154,6	158,3
5 - 9	160,7	158,4	185,6	191,4	177,0
10 - 14	178,6	177,6	200,4	195,8	188,7
15 - 19	197,7	205,2	230,1	208,1	205,5
> 20	224,8	239,4	268,4	235,4	242,5

Tabell 6.10b Alminnelig inntekt for bruker og eventuell ektefelle fordelt etter antall melkekyr. 1000 kr

Antall kyr	1992	1995	1998	1999	2000
1 - 4	182,1	211,9	205,7	222,6	
5 - 9	230,7	233,5	275,3	285,1	
10 - 14	259,7	262,8	302,9	299,1	
15 - 19	293,4	300,8	338,3	321,0	
> 20	332,2	351,6	405,2	368,8	

*Foreløpige tall

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Bøndernes inntekt og formue

Tabell 6.11 viser alminnelig inntekt på bruk med sau for bruker og også bruker med eventuell ektefelle gruppert etter besetningsstørrelse. Alminnelig inntekt for bruker øker opp til besetningsstørrelse på 100 dyr i årene 1992 og 1995. For 1998 til 1999 var alminnelig inntekt høyest ved besetningsstørrelsen opptil 20 til 50 sauer, for deretter å avta for gruppene med større besetninger. År 2000 ser ut til å bli det første året hvor brukerne med de største besetningene har høyest gjennomsnittlig alminnelig inntekt. Alminnelig inntekt til både bruker og eventuell ektefelle følger de samme hovedtrekkene unntatt i 1999.

Tabell 6.11a Alminnelig inntekt for bruker fordelt etter antall sauer pr. 1.6. 1000 kr

Antall sauer	1992	1995	1998	1999	2000*
1 - 9	135,8	141,9	165,3	184,1	189,5
10 - 19	139,9	146,7	182,7	179,0	186,5
20 - 49	143,4	150,5	184,9	189,3	191,7
50 - 99	151,5	156,4	174,9	185,2	191,9
> 100	146,5	156,2	173,9	183,3	193,9

Tabell 6.11b Alminnelig inntekt for bruker og eventuell ektefelle fordelt etter antall sauer pr. 1.6. 1000 kr

Antall sauer	1992	1995	1998	1999	2000
1 - 9	190,0	203,8	245,8	281,7	
10 - 19	197,9	214,7	264,7	274,4	
20 - 49	206,6	222,0	274,0	288,7	
50 - 99	223,6	231,5	264,3	291,2	
> 100	214,0	231,3	261,6	292,5	

*Foreløpige tall

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Bøndernes inntekt og formue

Tabell 6.12 viser alminnelig inntekt etter brukerens alder. Både bruker og bruker med ektefelle har lavest inntekt i den yngste og den eldste aldersgruppa og den høyeste inntekten i aldersgruppa 40 til 50 år. Tabell 6.7 i kapittel 6.3 viser at brukeren har høyest gjennomsnittlig pensjonsgivende inntekt fra drifta noe senere.

Tabell 6.12a Alminnelig inntekt for bruker fordelt etter brukers alder. 1000 kr

Brukers alder	1992	1995	1998	1999	2000*
< 29	119,4	134,6	157,9	150,3	151,9
30 -39	150,6	172,9	200,7	200,4	207,8
40-49	171,1	195,1	231,8	235,6	245,5
50-59	164,5	187,8	225,0	234,0	241,5
60-69	146,5	150,8	179,8	192,3	202,1
= 70	101,1	112,7	151,0	147,4	146,1

Tabell 6.12b Alminnelig inntekt for bruker og eventuell ektefelle fordelt etter brukers alder. 1000 kr

Brukers alder	1992	1995	1998	1999	2000
< 29	141,5	159,0	184,5	188,8	
30 -39	211,1	235,2	277,4	293,0	
40-49	263,4	294,0	349,0	359,8	
50-59	243,1	284,3	339,9	357,9	
60-69	240,3	215,0	266,4	289,2	
> 70	127,2	145,3	193,4	190,1	

*Foreløpige tall

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Bøndernes inntekt og formue

6.5 Levekår

St. meld. nr. 19 (1999–2000) ser inntektsmuligheter og levekår i sammenheng, og formulerer det slik: Regjeringen vil *«tilby næringen inntektsmuligheter og sosiale vilkår som sikrer rekruttering til næringen og som gjør det mulig for utøverne i jordbruket å ta del i inntekts- og velferdsutviklingen i samfunnet på lik linje med andre grupper.»* Dette kapitlet tar opp elementer av levekår i bred forstand.

6.5.1 Levekår og økonomi

I kjølvannet av Statistisk sentralbyrås store levekårsundersøkelse som ble gjennomført høsten 1995, er det kommet mange rapporter om bønders levekår. En oppsummerende artikkel, «Økonomiens betydning i landbruksbefolkningens hverdag»³³, tar opp forholdet mellom levekår og økonomi. Det synes i utgangspunktet å være liten sammenheng mellom bøndenes forbrukskapasitet og egenopplevde livskvalitet forutsatt at inntektsnivået ikke er så lavt at gardsbrukets framtid er truet. Sparsommelighet ser fortsatt ut til å være en sterk norm innen landbruksbefolkningen. Imidlertid viser artikkelen at sammenhengene er langt mer sammensatte og ikke først og fremst knyttet til forbruksevnen.

Selv om husholdningens økonomi sikres ved høy arbeidsinnsats og inntekter utenom gardsbruket, vil mange føle bekymring for gardens økonomi og mulighetene til å foreta vedlikehold og investeringer. Den vedvarende økonomiske marginaliseringen av landbruksbefolkningen reduserer også bøndenes subjektive livskvalitet. Den lave inntekten pr. årsverk oppleves som en lav verdsettelse av arbeid innen landbruket og vanskeliggjør en målsetting om å være heltidsbonde.

Høy arbeidsbelastning reduserer bøndenes livskvalitet. Undersøkelsesmaterialet er alle gardbrukere og deres livspartnere i levekårsundersøkelsen, i alt 2 438 personer supplert med 75 dybdeintervjuer. I dette materialet var gjennomsnittlig arbeidsinnsats 2 444 timer pr. år for heltidsbønder og mer for deltidsbønder. En så stor arbeidsbelastning vil virke ekskluderende fra en rekke sosiale arenaer, og det er spesielt viktig for yngre bønder.

St. meld. nr 19 (1999–2000) har som uttalt mål å *«over tid styrke driftsenheter med ressursgrunnlag til å være et hovedyrke.»* Tabell 6.13 nedenfor viser den relative betydningen av inntekt fra jordbruket. Grunnlaget er selvangivelsesdata og post 2.7.1 i selvangivelsen: Næringsinntekter i følge næringsoppgave i jordbruk, gartneri mv. Tabell 6.13 til tabell 6.17 inkluderer også driftsenheter under 5 dekar.

Av brukere med selvangivelsesdata var over en firedel uten positiv næringsinntekt fra jordbruket i selvangivelsen i 1999. I Telemark og Aust-Agder var over en tredel uten positiv næringsinntekt. Totalt for landet henter 35 prosent av alle brukere over halvparten av bruttoinntekta fra næringsinntekt i jordbruket. Andelen brukere med minst halvparten av inntekta fra landbruket var størst i Nord-Trøndelag og Nordland med 40 prosent

³³ Rye, J. F. 2000. *Økonomiens betydning i landbruksbefolkningens hverdag*. Landbruksøkonomisk forum 3/2000 s37-45. Et prosjekt finansiert gjennom Norges forskningsråds program: «Levekår, utvikling og omstilling i landbruket»

Tabell 6.13 Brukere med selvangivelsesdata og fordelingen av næringsinntekt i forhold til bruttoinntekt. Prosentandel. 1999

Fvlker	Antall brukere	Andel næringsinntekt av bruttoinntekt					
		Uten	0-10%	10-40%	50-90%	> 90%	> 50%
Østfold	3 573	30,9	19,9	25,4	15,7	8,1	23,8
Akershus/Oslo	3 442	28,9	18,6	28,3	16,6	7,6	24,2
Hedmark	5 913	29,9	14,3	26,2	18,8	10,8	29,6
Oppland	6 941	26,1	12,1	22,7	25,3	13,9	39,2
Buskerud	3 795	32,7	18,2	27,0	17,0	5,1	22,1
Vestfold	2 436	29,1	20,2	26,8	15,6	8,3	23,9
Telemark	2 591	39,9	19,6	23,2	12,3	5,1	17,4
Aust-Agder	1 245	33,6	16,5	27,3	16,2	6,4	22,7
Vest-Agder	1 976	31,5	19,0	24,2	18,3	7,0	25,3
Rogaland	6 105	19,0	11,4	22,5	23,3	23,8	47,1
Hordaland	5 533	32,3	16,8	24,3	14,7	11,9	26,7
Sogn og Fjordane	5 242	23,0	13,9	27,1	22,0	13,9	35,9
Møre og Romsdal	4 958	24,2	11,8	24,0	21,2	18,8	40,0
Sør-Trøndelag	4 741	21,7	11,3	21,9	28,6	16,4	45,0
Nord-Trøndelag	4 940	20,1	10,6	21,4	29,0	18,9	47,9
Nordland	3 794	20,0	9,4	22,6	23,7	24,4	48,1
Troms	2 035	24,2	11,1	22,0	21,4	21,2	42,7
Finnmark	650	26,9	9,2	23,5	20,3	20,0	40,3
<i>Hele landet</i>	<i>69 910</i>	<i>26,5</i>	<i>14,2</i>	<i>24,3</i>	<i>20,9</i>	<i>14,1</i>	<i>35,0</i>

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Jordbrukstillingen 1999 og selvangivelsesdata

Tabell 6.14 nedenfor viser tilsvarende fordeling utfra jordbruksareal i drift. I den minste størrelsesgruppa opp til 50 dekar er det over halvparten som er uten næringsinntekt, mens 7 prosent av brukerne henter mer enn 50 prosent av bruttoinntekten fra jordbruket. Andelen brukere som henter mer enn 50 prosent av bruttoinntekten fra jordbruket, øker med økende bruksstørrelse og er 63 prosent for brukene med over 500 dekar. Det er relativt flest brukere som henter mer enn 90 prosent av bruttoinntekta fra jordbruket i arealgruppa fra 200 til 300 dekar.

Tabell 6.14 Brukere med selvangivelsesdata og fordelingen av næringsinntekt i forhold til bruttoinntekt etter jordbruksareal i drift. Prosentandeler. 1999

Størrelsesgrupper	Antall brukere	Andel næringsinntekt av bruttoinntekt					
		Uten	0-10%	10-40%	50-90%	> 90%	> 50%
< 5 dekar	271	42,8	5,9	18,5	15,9	17,0	32,8
5 - 49 dekar	13 687	54,2	22,7	16,4	4,3	2,4	6,7
50 - 99 dekar	16 659	32,5	21,0	28,3	11,9	6,2	18,1
100 - 199 dekar	22 213	17,1	10,9	27,2	26,8	18,0	44,8
200 - 299 dekar	10 324	10,6	5,7	22,8	34,1	26,8	60,9
300 - 499 dekar	5 225	9,6	4,9	23,4	36,6	25,5	62,1
> 500 dekar	1 531	9,6	3,4	23,8	40,1	23,1	63,2
<i>Alle</i>	<i>69 910</i>	<i>26,5</i>	<i>14,2</i>	<i>24,3</i>	<i>20,9</i>	<i>14,1</i>	<i>35,0</i>

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Jordbrukstillingen 1999 og selvangivelsesdata

Tabell 6.15 viser en tilsvarende fordeling etter aldersgrupper. Det er relativt sett noen flere brukere under 30 år som ikke har positiv næringsinntekt. Med unntak av de over 70 år hvor bare 4 prosent henter mer enn 50 prosent av inntekten fra jordbruket, er det ikke store forskjeller mellom aldersgruppene. Vedlikehold og avskrivninger vil påvirke næringsinntekten. Det er derfor ikke urimelig at de yngste i etableringsfasen og de eldste der en del trappet ned drifta, vil ha flere brukere uten positiv næringsinntekt.

Tabell 6.15 Brukere med selvangivelsesdata og fordelingen av næringsinntekt i forhold til bruttoinntekt alder på bruker. Prosentandeler. 1999

Aldersgrupper	Antall brukere	Andel næringsinntekt av bruttoinntekt					
		Uten	0-10%	10-40%	50-90%	> 90%	> 50%
< 30 år	3 336	33,7	10,0	21,5	19,2	15,6	34,8
30 - 39 år	13 883	27,4	12,7	22,7	21,0	16,1	37,1
40 - 49 år	20 321	25,0	15,0	23,8	21,2	15,1	36,2
50 - 59 år	19 513	23,5	15,1	23,9	22,4	15,0	37,4
60 - 69 år	10 317	27,2	13,1	26,9	21,9	11,0	32,9
> 70 år	2 540	43,2	19,3	33,5	4,1		4,1
<i>Alle</i>	<i>69 910</i>	<i>26,5</i>	<i>14,2</i>	<i>24,3</i>	<i>20,9</i>	<i>14,1</i>	<i>35,0</i>

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Jordbrukstillingen 1999 og selvangivelsesdata

St. meld. nr. 19 (1999–2000) gikk inn for å «*bruke skatt i inntektspolitikken i jordbruket, innføre fradrag i positiv næringsinntekt i jordbruket som kompensasjon for reduserte målpriser.*» Dette fradraget i positiv næringsinntekt er fastlagt til kroner 36 000 pr. driftsenhet med halv virkning, kroner 18 000, i 2000. Det vil ha en maksimal inntektsvirkning på kroner 10 000 pr. driftsenhet. Fradraget gjelder for beregning av alminnelig

inntekt og har ingen virkning på personinntekten. Tabell 6.16 viser omfanget av brukere som vil kunne benytte fradraget. Grunnlaget for fradraget vil i tillegg til det som føres i næringsoppgaven, også inkludere sykepenger fra jordbruket. Det blir et tillegg til næringsinntekten i tabellen, men forskjellen blir liten.

Tabell 6.16 Brukere med selvangivelsesdata og andelen med næringsinntekt etter inntektsnivå. 1999

Fylker	Antall brukere	Næringsinntekt pr. driftsenhet, andel i gruppa. %			
		Uten	Kr 0-17 999	18 000-35 999	> 36 000
Østfold	3 573	30,8	15,0	8,8	45,4
Akershus/Oslo	3 442	28,9	11,8	9,1	50,2
Hedmark	5 913	29,8	11,0	8,5	50,6
Oppland	6 941	26,0	10,1	7,2	56,7
Buskerud	3 795	32,7	12,8	9,7	44,8
Vestfold	2 436	29,1	13,6	10,0	47,3
Telemark	2 591	39,9	15,6	9,9	34,6
Aust-Agder	1 245	33,4	13,2	10,9	42,5
Vest-Agder	1 976	31,5	14,7	10,9	42,9
Rogaland	6 105	19,0	8,2	6,9	65,9
Hordaland	5 533	32,3	13,0	10,1	44,6
Sogn og Fjordane	5 242	23,0	11,5	9,8	55,7
Møre og Romsdal	4 958	24,1	8,9	8,3	58,7
Sør-Trøndelag	4 741	21,7	9,3	6,8	62,2
Nord-Trøndelag	4 940	20,1	8,3	6,6	65,1
Nordland	3 794	20,0	8,4	8,4	63,3
Troms	2 035	24,2	10,8	8,4	56,7
Finnmark	650	26,9	9,4	9,1	54,6
<i>Hele landet</i>	<i>69 910</i>	<i>26,4</i>	<i>11,0</i>	<i>8,5</i>	<i>54,1</i>
<i>Antall</i>		<i>18 479</i>	<i>7 682</i>	<i>5 951</i>	<i>37 798</i>

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Jordbrukstellingene 1999 og selvangivelsesdata 1999

Av tabell 6.16 går det fram at 54 prosent av antall brukere hadde inntekt på mer enn kroner 36 000 fra jordbruket i næringsoppgaven i 1999. Det antallet er om lag det samme som ville fått full uttelling for inntektsfradraget dersom det hadde vært innført. Det hadde vært 63 prosent som fullt ut ville kunne utnyttet et inntektsfradrag på kroner 18 000 i 1999. Det er lavest andel som ville kunne benyttet fradraget i Telemark og høyest i Rogaland, Trøndelag og Nordland.

Tabell 6.17 nedenfor viser tilsvarende etter størrelsesgrupper. Vi ser at andelen som ville kunne utnyttet fradraget helt, øker med økende bruksstørrelse. En inndeling etter alder viser at brukerne under 40 år ville kunne utnyttet et fradrag i litt mindre grad enn gjennomsnittet. Andelen av brukere over 70 år som vil ha full uttelling for fradraget er 25 prosent og derved godt under halvparten av gjennomsnittsandelen.

Tabell 6.17 Brukere med selvangivelsesdata og andelen med næringsinntekt etter inntektsnivå og arealgrupper. 1999

Størrelsesgrupper	Antall brukere	Næringsinntekt pr. driftsenhet, andel i gruppa. %			
		Uten	Kr 0-17 999	18 000-35 999	> 36 000
< 5 dekar	271	42,8	7,7	3,0	46,5
5- 49 dekar	13 687	54,1	20,2	11,0	14,6
50- 99 dekar	16 659	32,5	16,0	13,3	38,2
100- 199 dekar	22 213	17,1	7,6	7,2	68,1
200- 299 dekar	10 324	10,6	3,7	4,2	81,6
300- 499 dekar	5 225	9,6	2,6	3,1	84,7
> 500 dekar	1 531	9,5	1,8	2,0	86,7
<i>Alle</i>	<i>69 910</i>	<i>26,4</i>	<i>11,0</i>	<i>8,5</i>	<i>54,1</i>

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Jordbrukstillingene 1999 og selvangivelsesdata 1999

6.5.2 Helse

Landbrukshelsen er en stiftelse som eies av Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag. Den har 5 600 medlemmer fordelt over hele landet. De har foretatt en helseregistrering som omfatter 1 406 medlemmer for 2000. I materialet er de fleste husdyrprodusenter. 79 prosent er heltidsbønder. På den positive siden ligger at bonden trives i sitt yrke og med dyra. Det gjøres også i stor grad tiltak for å bedre arbeidsmiljøet.

På den andre siden ligger flere negative faktorer. 51 prosent har daglige økonomiske bekymringer, 79 prosent savner ferie og fritid og 53 prosent melder om ensomhet i yrket. 35 prosent var sykmeldt i 2000 og langtidsfraværet øker. 39 prosent, herav mange unge, har støyskadede hørsel og 17 prosent har nedsatt lungekapasitet. Det var 17 dødsulykker i jordbruket i 2000.

I følge Arbeidstilsynet var det 12 dødsulykker i jord- og skogbruket i 1999 og 13 i 1998. Landbruket toppet derved statistikken over antall dødsulykker pr. årsverk i 1998 og lå høyt også i 1999. Det er i hovedsak menn som er utsatt. I 1999 var 10 av de 12 ulykkene i jordbruket, og 9 av de forulykkede var over 60 år. Halvparten av ulykkene skjedde i forbindelse med traktor og redskap.

Tallet på rapporterte skader var i følge Arbeidstilsynet imidlertid svært lavt med 5,4 pr. 1000 årsverk i 1999 og 5,3 i 1998 i forhold til middeltall på henholdsvis 19,3 og 19,1 for alle næringsgrupper.

6.5.3 Velferd og avløsning

Undersøkelsen fra Landbrukshelsen viste at svært mange savnet ferie og fritid. Avløsertilskudd skal sikre husdyr-, plante- og honningprodusenter avløsning ved sykdom, svangerskap, fødsel med videre³⁴. Husdyrprodusenter kan gis tilskudd hele året, mens plante- og honningprodusenter kan få tilskudd for perioden 15. april til 1. oktober etter nærmere regler. Det kan også gis tilskudd til avløsning ved ferie og

³⁴ Forskrift om tilskott til avløsning av 23.11.1998, endret ved forskrift av 15.11.1999

fritid. Formålet er å hjelpe husdyrbrukere til ferie, ordnet fritid og avlastning i onnetider ved å bidra til finansiering av leid arbeid.

Landbruksvikarordningen er en kommunal avløserordning med statlig tilskudd som skal gi særlig husdyrprodusenter mulighet for avløsning ved sykdom med videre og ferie og fritid. Tabell 6.18 viser utbredelse og omfang av virksomheten.

Tabell 6.18 Landbruksvikarordningen, omfang og finansiering

	1994	1995	1996	1997	1998
Antall med i ordningen:					
Kommuner	323	313	313	305	301
Driftsenheter	7 150	6 460	6 226	5 963	5 483
Finansiering mill. kroner:					
Stat	42	41	43	41	38
Kommuner	34	35	34	34	38
Brukere	18	17	17	16	17
Finansiering i alt	94	92	93	91	94

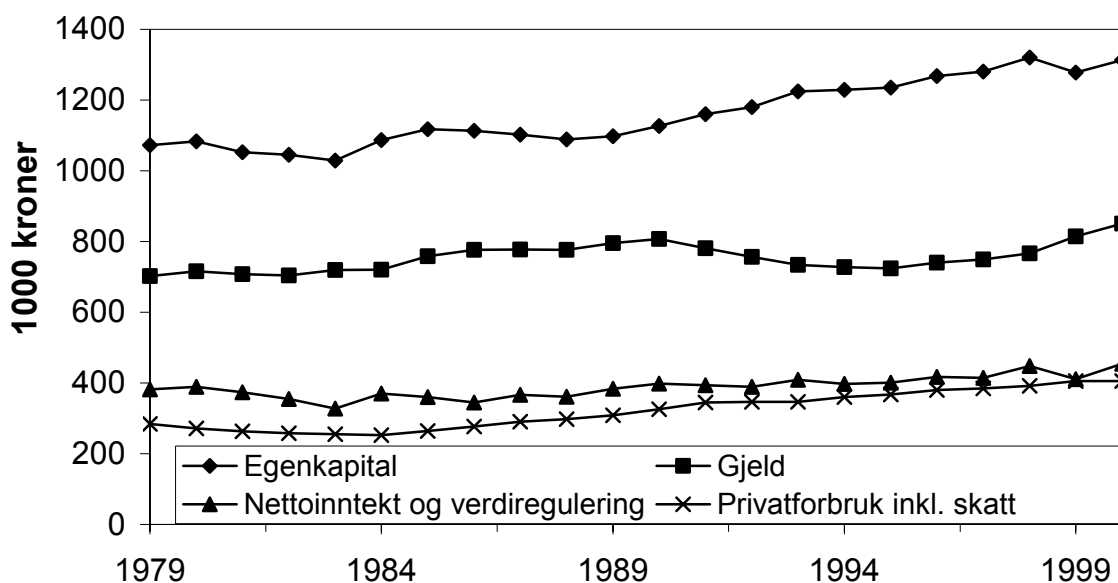
Kilde: Statistisk sentralbyrå

Tabellen viser at omfanget er redusert fra 1994 til 1998 både når det gjelder antall kommuner som er med, og antall driftsenheter som har brukt landbruksvikaren. Statens bidrag er redusert de tre siste årene, men kommunenes har vært stabilt med en økning i 1998. Det gis også tilskudd til avløserlag.

Av jordbruksavtalemidlene i 2000 gikk ca. 14 prosent til velferdsordninger.

6.6 Utvikling i egenkapital, gjeld, inntekt og forbruk

Figur 6.4 nedenfor viser endring i jordbruksfamiliens samlede inntekt, privatforbruk, gjeld og egenkapital. Tallene er hentet fra Driftsgranskingene og er representative bare for hushold «der en vesentlig del av inntektene kommer fra bruket». Driftsgranskingene har ikke tall for husholdet, men for «familien», det vil si bruker og eventuell ektefelle eller samboer og deres barn under 17 år.

Figur 6.4 Utvikling i egenkapital, gjeld, nettoinntekt og privatforbruk i gjennomsnitt for brukerfamilien. 1999-kroner. 1000 kr

Kilde: NILF. Driftsgranskingene

- «Nettoinntekt og verdiregulering» er nettoinntekt og skattefrie inntekter, dvs driftsoverskudd fra jordbruk, skogbruk og eventuelle andre næringer, lønnsinntekter, aksjeutbytte, sykepenger, pensjoner, renter og en innsatt verdi for familiens arbeid på nyanlegg. Fra dette trekkes gjeldsrenter og kårytelser. Skattefrie inntekter kan være barnetrygd og andre skattefrie trygdeytelser, mottatt arv eller gave, pengegevinster, visse former for forsikringsutbetalinger og noen erstatninger.
- «Privatforbruket inklusiv skatt» er vanlig forbruk, avskrivninger på private eiendeler (inkludert bolig) og skatt betalt i året (forskuddsskatt, forskuddstrekk og restskatt minus tilbakebetalt skatt).
- «Gjeld» er all gjeld til bruker og ektefelle og eventuelle mindreårige barn. Tallene inkluderer gjeld til landbruk eller annen næring, boliglån, studielån og forbruksgjeld. Langt over halvparten av gjelda er langsiktig.
- «Egenkapital» viser differansen mellom bokført verdi av familiens samlede eiendeler og familiens totale gjeld.

Utviklingen over 21 år, viser at egenkapitalen på driftsgranskingsbrukene har økt, også i verdifaste kroner. Gjelda har økt noe mindre. Privatforbruket har økt mer enn inntektene, men er fortsatt lavere. Høye inntekter i gode avlingsår vil ofte bli brukt til å styrke egenkapitalen. Utskifting av bruk i driftsgranskingene vil bidra til variasjon i slike serier. (Utskiftingene er på ca 5 % pr år.) Lånt kapital og rentekostnader er også behandlet i kapittel 7.3 og utviklingen i en del

innsatsfaktorer inklusive rentekostnader på lånt kapital og i produksjonsinntektene er vist i figur 7.2 i kapittel 7.6.

6.7 Lønnsutvikling etter næring

Tabell 6.19 nedenfor viser prosentvis lønnsvekst fra året før og lønnsnivå for 2001 for enkelte inntektsgrupper. Det er også vist lønnsøkningen i de to siste femårsperiodene (for industrien for en tiårsperiode). Tabellen er hentet fra Det tekniske beregningsutvalg.

Tabell 6.19 Beregnet lønnsvekst for noen store forhandlingsområder og årslønn i 2001

	1991 -92	1998 -99	1999 -2000	2000 -2001	1991 Gj.snitt -1996 91-96	1996 Gj.snitt -2001 96-01	Årslønn 2001
Industriarbeidere ²⁾	3,0	4,7	4,5	4,9	16,9	3,2	266 000
Industrifunksjonærer ³⁾	3,8	4,7	4,7	5,3	20,4	3,8	371 300
Sum industrien ¹⁾	3,3	4,7	4,6	5,1	50,4 ⁸⁾	4,2 ⁸⁾	309 000
Statsansatte ⁴⁾	4,3	4,7	4,6	4,2	17,7	3,3	296 500
Kommuneansatte ⁴⁾	2,9	5,0	4,0	3,5	15,9	3,0	259 100
Varehandel ⁵⁾	3,6	4,9	4,5	4,7	21,4	4,0	270 200
Forretn.- og sparebanker ⁶⁾	3,0	5,2	5,4	4,2	20,3	3,8	342 200
<i>Alle grupper⁷⁾</i>	<i>3,6</i>	<i>5,1</i>	<i>4,5</i>	<i>4,8</i>	<i>50,1⁸⁾</i>	<i>4,1⁸⁾</i>	<i>299 000</i>

1) Omfatter arbeidere og funksjonærer i NHO-bedrifter per årsverk

2) Heltids og deltidsansatte industriarbeidere i NHO-bedrifter, per årsverk

3) Industrifunksjonærer i NHO bedrifter, kun heltidsansatte

4) Heltids- og deltidsansatte per årsverk

5) Omfatter varehandelsbedrifter som er medlemmer i Handels- og Servicenæringens Hovedorganisasjon kun heltidsansatte

6) Kun heltidsansatte

7) Beregning basert på statistikk for grupper som samlet mottar knapt 90 prosent av samlet utbetalt lønn i Norge. Pr. årsverk

8) Gjelder for perioden 1991-2001

Kilde: Det tekniske beregningsutvalg for inntektsoppgjørene

7 BRUKEN AV INNSATSFAKTORER I JORDBRUKET – KOSTNADSUTVIKLINGEN

I St. meld. nr. 19 (1999–2000) blir det pekt på at «*Rasjonelle løsninger og kostnadsreduksjoner vil derfor fortsatt være en viktig forutsetning for en bedre inntektsutvikling i landbruket.*» Gjennom landbrukspolitikken skal det legges til rette for at det potensielle landbruket har for en økt produktivitet og effektiv ressursbruk blir utnyttet.

Nedenfor er det gitt en oversikt over utviklingen i bruken av innsatsfaktorer i jordbruket. I tillegg er renter på lånt kapital tatt med. Innsatsfaktorene er inndelt i kategoriene varige og ikke-varige.

7.1 Ikke - varige innsatsfaktorer

I tabellene 7.1 og 7.2 er kostnader til de to tunge postene kraftfôr og handelsgjødsel/kalk spesifisert. I tillegg vises de totale kostnadene for ikke-varige produksjonsmidler.

Tabell 7.1 Bruken av ikke-varige innsatsfaktorer i jordbruket, løpende priser, landet.
Millioner kroner

	1985	1989	1999	2000	2001*
Kraftfôr	4 464	5 614	4 539	4 181	4 330
Handelsgjødning og kalk	1 154	1 215	1 120	936	913
Sum ikke-varige produksjonsmidler ¹⁾	10 586	12 860	11 895	12 788	13 597

*Foreløpige tall

1) Summen av kostnadspostene handelsgjødning og kalk, innkjøpt kraftfôr, innkjøpte melkeprodukter til fôr, annet innkjøpt fôr, såfrø og planter, andre kostnader og vedlikehold

Kilde: Totalkalkylen for jordbruket 2002

Kraftfôrkostnadene økte betydelig mellom 1985 og 1989, for deretter å avta. For kraftfôr er det registrert bare mindre kostnadssvingninger fra år til år i perioden 1995–1999, og kostnaden i 2000 var lavere enn i 1985. Det er samme utviklingen for kostnadene til handelsgjødning og kalk. Summen av kostnader til ikke-varige produksjonsmidler var 8 prosent høyere i 2000 enn i 1985, men tilnærmet lik 1989. I tabell 7.2 er utviklingen uttrykt i form av volum- og prisindekser.

Tabell 7.2 Bruken av ikke-varige innsatsfaktorer i jordbruket, landet.
Volum- og prisutvikling. 1985 = 100

	1985	1989	1999	2000	2001*
Kraftfôr					
Volumindeks	100	107,9	119,8	112,8	117,0
Prisindeks	100	116,5	82,7	83,1	82,9
Handelsgjødning og kalk					
Volumindeks	100	95,4	85,6	83,4	78,6
Prisindeks	100	110,3	113,4	97,2	100,6
Sum ikke-varige produksjonsmidler					
Volumindeks	100	102,7	98,2	95,9	96,5
Prisindeks	100	118,8	112,4	115,1	118,2

*Foreløpige tall

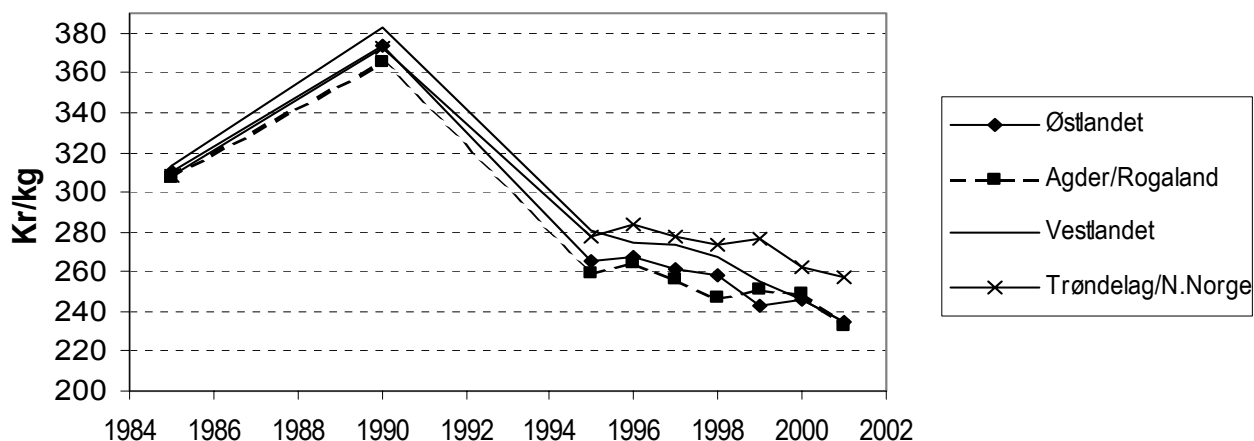
1) Summen av kostnadspostene handelsgjødning og kalk, innkjøpt kraftfôr, innkjøpte melkeprodukter til fôr, annet innkjøpt fôr, såfrø og planter, andre kostnader og vedlikehold

Kilde: Totalkalkylen for jordbruket 2002

Tabell 7.2 forteller at kraftfôr, handelsgjødning og kalk har vært gjenstand for både pris- og volumreduksjon fra 1999 til 2000. Prisindeksen for summen av ikke-varige produksjonsmidler har økt i samme periode.

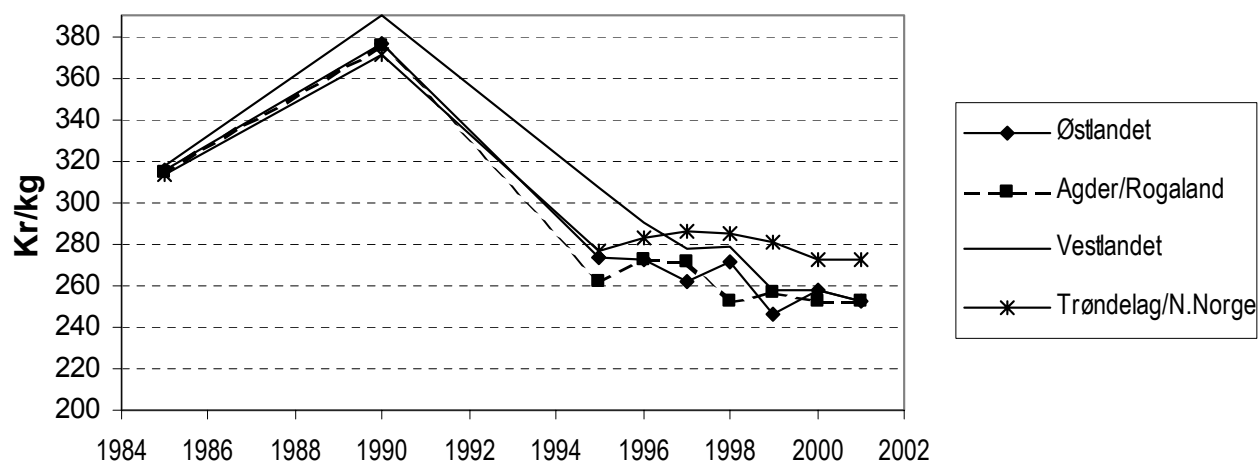
7.1.1 Kraftfôrpriser

Figurene 7.1-3 viser en regional fordeling av kraftfôrprisene. De fire regionene følger en temmelig parallell prisutvikling fram til 1993. Kraftfôrprisene steg fra 1985 og fram til 1990. Fra 1990 til 1993 sank prisene i alle de fire regionene. Etter 1993 er prisutviklingen noe forskjellig i regionene. Prisnivået for alle tre kraftfôrtyper er lavere i 2001 enn i 1985 i alle fire regioner.

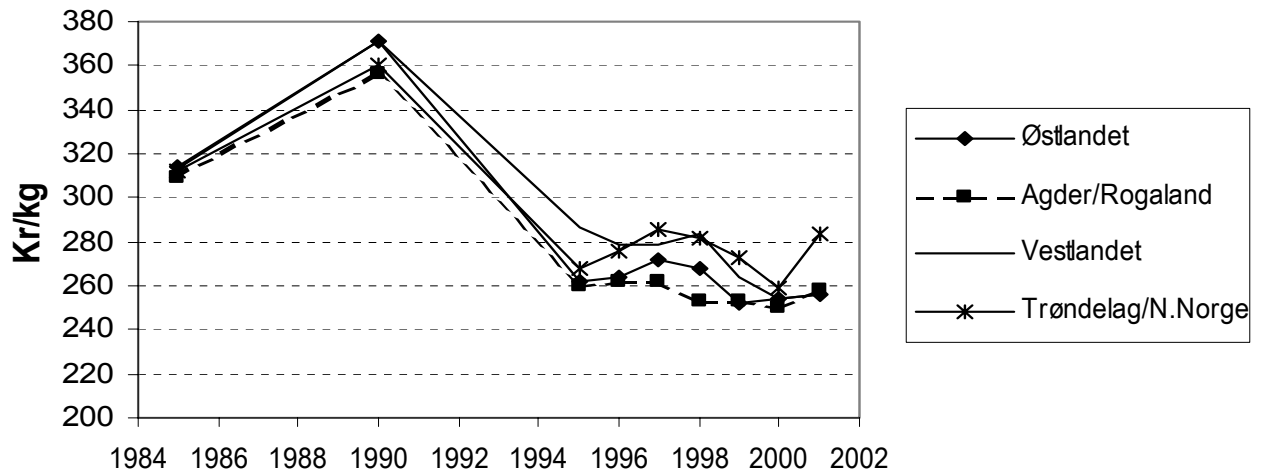
Figur 7.1 Utvikling i priser på Kufôr A/Formel 97/Favør10 for ulike distrikter. Kr pr. kg

Kilde: Totalkalkylen for jordbruket

Figur 7.2 Utviklingen i priser på svinefôr for ulike distrikter. Kr år. kg

Kilde: Totalkalkylen for jordbruket

Figur 7.3 Utviklingen i priser for hønefôr for de ulike distrikter. Kr pr. kg

Kilde: Totalkalkylen for jordbruket

I 1985 var det små forskjeller i kraftfôrpriser mellom de fire regionene. I 2001 er det markerte forskjeller mellom prisnivået i Trøndelag/Nord-Norge og resten av landet. For kraftfôr til storfe er prisforskjellen mellom Trøndelag/Nord-Norge og Agder/Rogaland 0,24 kr/kg. Svinefôret er 0,20 kr/kg og hønefôret 0,28 kr/kg dyrere i Trøndelag/Nord-Norge enn på Øst- og Vestlandet..

Tallgrunnlaget fremgår av del II tabell 13.

7.2 Varige innsatsfaktorer

Kapitalslitet viser de årlige beregnede kostnadene (avskrivninger) til varige driftsmidler. Investeringer er de årlige utleggene som gjøres for å anskaffe eller utbedre varige driftsmidler.

I faste priser var bygningsinvesteringene klart høyere i 1985 og 1989 enn i de øvrige årene som omfattes av tabell 7.3. Også de årlige investeringene i maskiner og redskaper var betydelig lavere på 1990-tallet enn i 1985.

Investeringsavgiften var på 7 prosent fra og med 1990. Fra og med 01.01.1999 er investeringsavgiften tatt bort for driftsmidler som i hovedsak blir brukt i egen jord- og skogbruksvirksomhet. Det innebærer avgift på maskiner og redskap som brukes mer enn 20 prosent utenfor egen landbruksvirksomhet. Investeringsavgiften på kapitalvarer ble beregnet til 334 mill. kroner i 1998 og 18 mill. kroner i 1999 i Totalkalkylen for jordbruket for 2001. Totalkalkylen for jordbruket regner med at 6 prosent av nyinvesteringene i maskiner og redskaper brukes så mye utenfor landbruket at det svares investeringsavgift. Investeringsavgiften skal falle bort fra 01.04.2002 for alle virksomheter.

Tabell 7.3 Investeringer totalt, løpende og faste priser og antall traktorer. Millioner kroner

	1985	1989	1999	2000	2001*
Bygninger:					
Løpende priser	1 356	2 136	1 919	1 844	2 012
Faste 2000-priser	2 629	2 992	1 993	1 844	1 921
Maskiner/redskaper:					
Løpende priser	2 653	2 067	3 114	2 872	2 851
Faste 2000-priser	4 846	2 799	3 101	2 872	2 822
Herav traktorer:					
Antall traktorer	7 910	2 672	2 987	2 419	2597
Løpende priser	1 052	495	904	799	919
Faste 2000-priser	1 921	670	900	799	910

*Foreløpige tall

Kilde: Totalkalkylen for jordbruket 2002

For å vise utviklingen av kostnadene ved det faste produksjonsutstyret i jordbruket er det i tabell 7.4 satt opp tall for kapitalslit på bygninger og maskiner/redskaper. Totalt kapitalslit er også beregnet.

Tabell 7.4 Kapitalslit, løpende priser. Millioner kroner

	1985	1989	1999	2000	2001*
Bygninger	1 270	1 682	1 854	1 889	1 923
Maskiner og redskaper	2 286	2 811	3 039	3 082	3 110
Sum kapitalslit	3 886	4 899	5 301	5 379	5 438

*Foreløpige tall

Kilde: Totalkalkylen for jordbruket 2002

Volum- og prisindeksene for kapitalslit i tabell 7.5 presenterer utviklingen sett fra en annen synsvinkel:

Volumindeksen for kapitalslit på bygninger var høyere i 1989 enn i 1985, mens volumindeksene for maskiner og redskaper og sum kapitalslit ble redusert i samme periode. Volumindeksene har endret seg lite de siste årene, men tabellen viser en svak reduksjon fra år til år både for bygninger, maskiner og redskaper og sum kapitalslit.

Tabell 7.5 Kapitalslit. Volum- og prisutvikling. 1985 = 100

	1985	1989	1999	2000	2001*
Prisindeks	100	130,0	165,5	170,6	175,7
Volumindeks:					
Bygninger	100	101,9	88,3	87,2	86,2
Maskiner og redskaper	100	94,6	80,4	79,0	77,4
Sum kapitalslit	100	96,9	82,4	81,1	79,6

*Foreløpige tall

Kilde: Totalkalkylen for jordbruket 2002

Prisindeksen er felles for alt kapitalslit. Den har en jevnt stigende kurve.

Endringer i kapitalslitet vil følge endringer i investeringene og prisutviklingen. Et etterslep vil imidlertid være til stede, og det vil skje en utjevning av svingninger i utviklingen i kapitalslit i forhold til utviklingen i investeringer.

7.3 Renter

For å vise utviklingen av samla rentekostnader for lånt kapital i jordbruket, er gjennomsnittlig rentesats og rentekostnadene i beløp tatt med.

Tabell 7.6 Rentekostnader for lånt kapital. Løpende kroner

	1985	1989	1999	2000	2001*
Gjennomsnittlig rentesats, %	10,56	11,57	6,38	6,12	6,87
Lånt kapital i jordbruket. Mill. kr	15 992	22 481	24 150	24 596	24 794
Rentekostnad for næringsgjeld. Mill. kr	1 689	2 600	1 540	1 505	1 703

*Foreløpige tall

Kilde: Totalkalkylen for jordbruket 2002

Av tabellen over går det fram at rentekostnader for lånt kapital i jordbruket gikk opp fra 1985 til 1989 og ned fra 1989 til 1998. Nedgangen var særlig kraftig i perioden 1990–1995 noe som i stor grad skyldes nedgang i rentefoten. Lånekapitalen i næringa gikk også ned fra 1990 til 1994, mens den økte igjen i fra 1995 til 1999.

I faste 2000-kroner, deflatert med konsumprisindeksen, var nedgangen i næringsgjeld fra 1991 til 2001 på 3,6 mrd. kroner. I perioden fra 2000 til 2001 var nedgangen på 0,5 mrd. kroner, eller 2,2 prosent.

Tabell 7.7 Lånt kapital i jordbruket, deflatert med konsumprisindeksen til faste 2000-krone. Millioner kroner

	1991	1995	1999	2000	2001*
Lånt kapital i jordbruket	27 711	23 611	24 905	24 596	24 064

*Foreløpige tall

Kilde: Totalkalkylen for jordbruket 2002

7.4 Bruk av driftskreditt i landbruket

Oppgjørs- og driftskredittordningen i landbruket ble etablert i 1967 og er en ordning for kassakreditt til landbruket der samvirkeorganisasjonene og Statens Kornforretning garanterte for 50 prosent av tapet på misligholdte driftskreditter. Kredittgrunlaget er normalt lik foregående års oppgjør gjennom garantiorganisasjonene. Det er egne retningslinjer for oppstart og utvidelse av virksomheten. Ordningen dekker en betydelig andel av den kortsiktige kreditten i landbruket. I tabell 7.8 nedenfor er det satt opp en del sentrale data fra driftskredittordningen.

Tabell 7.8 Bruk av driftskredittordningen i landbruket

	1985	1990	1997	1998	1999
Antall konti	47 407	48 618	46 400	45 463	39 069
Innvilget kreditt pr. 31/12, mill. kr	4 033	5 868	6 489	6 479	6 308
Disponert kreditt pr. 31/12, mill. kr	2 283	3 337	3 339	3 180	3 320
Andel disponert, %	57	57	51	49	53
Samlet tap, 1000 kr	3 210	12 916	1 826	1 135	1 020
Tapsandel av disponert, %	0,14	0,39	0,05	0,04	0,03
Disponert pr. konto pr. 31/12, kr	48 157	68 637	71 961	69 947	84 978
Tap pr. konto, kr	68	266	39	25	26

Kilde: Årsmelding for Garantiutvalget for oppgjørs- og driftskredittordningen

Det samlede tapet i tabell 7.8 slik det registreres av garantiutvalget for ordningen, er dekket med en halvpart av samvirkeorganisasjonene og Statens Kornforretning og med en halvpart av den banken som har betjent driftskreditten. I årene 1989, 1990 og 1991 lå tapene på omlag 0,4 prosent av disponert kreditt og har siden falt betydelig. Tapet var i 1999 på under en halv promille av disponert beløp og knyttet til 11 enkeltsaker. Tapet i 2000 var på samme nivå.

7.5 Tap på utlån i landbruket

I tabell 7.9 er det sett på tap på utlån fra Landkreditt og Landbruksbanken som er overtatt av Statens nærings- og distriktsutbyggingsfond (SND). Det er konstaterte tap og ikke avsetninger til påregnelig tap som er med i tabellen.

Tabell 7.9 Konstatere tap på utlån fra Landkreditt og Landbruksbanken / SND

	1985	1990	1998	1999	2000
<i>Landbruksbanken / SND</i>					
Utlån, mill. kr	7 445	8 151	4 376	4 371	4 265
Tap på utlån, mill. kr	1,4	15,4	2,3	6,9	27,2
Tap på utlån, % av utestående	0,02	0,19	0,05	0,16	0,64
<i>Landkreditt</i>					
Utlån, mill. kr	2 760	4 538	5 025	5 677	5 751
Tap på utlån, mill. kr	0	0	3,9	0,2	0,2
Tap på utlån, % av utestående			0,08	0,00	0,00
<i>Tap på utlån, % av utestående</i>	0,01	0,12	0,07	0,07	0,27

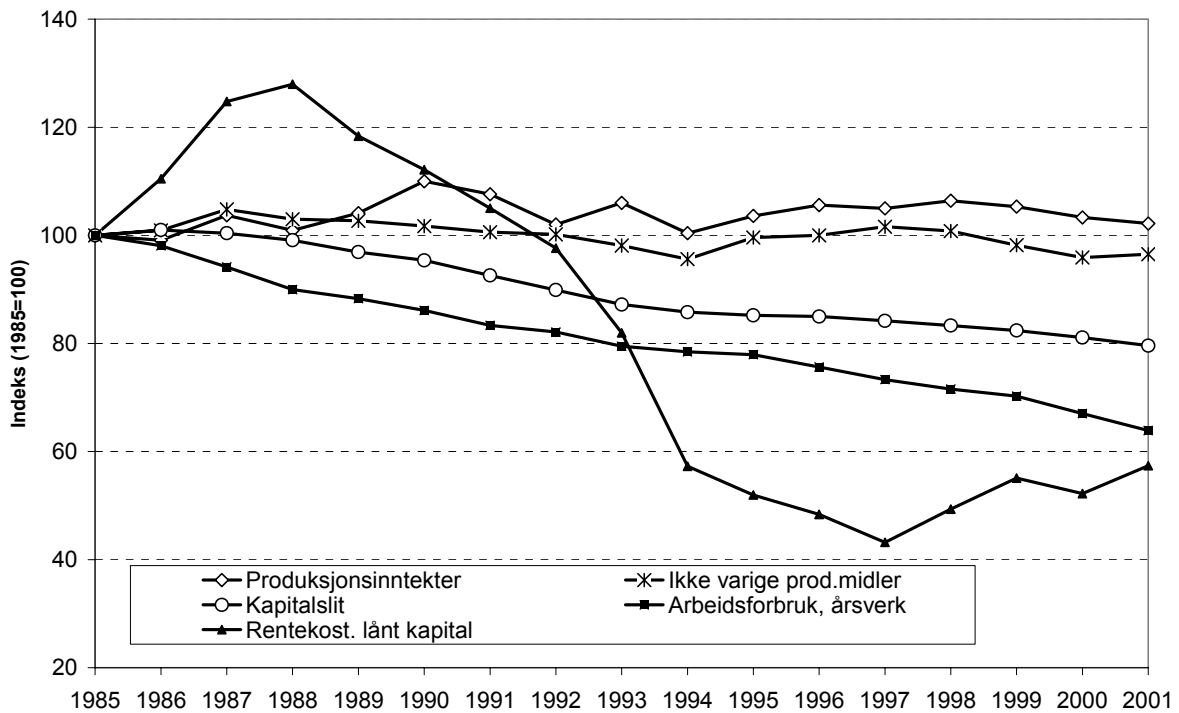
Kilde: Landkreditt og Landbruksbanken/SND

Landbruksbanken/SNDs tall gjelder rentebærende lån. I tillegg kommer investeringslån som i 1998 utgjorde totalt 1512 mill. kroner. Tap på investeringslån er ikke med i tabellen. Landbruksbanken ga lån til 1., 2. og 3. prioritet både for ordinære lån og for BU-midler. I 2000 hadde SND et tap på ca. 20 mill. kroner på utlån til enkelte utradisjonelle produksjoner. Ser en bort fra disse tapene, var tap på utlån til det øvrige landbruket på nivå med 1999.

I utlånstallene fra Landkreditt ligger også utlån til samvirkebedriftene. I 1998 var utlån til jord, skog og veksthus på i alt 3 575 mill. kroner, og 1 446 mill. kroner var derved lånt ut til andre formål, vesentlig boliger og samvirke. Av lån til jord skog og veksthus var konstateret tap i 1998 på kr 88 000 og følgelig lavt også i 1999. Landkreditt gir fortrinnsvis 1. prioritetslån og en mindre del 2. prioritets lån. Risiko for tap blir derved liten.

7.6 Innsatsfaktorer sett i relasjon til produksjon

I figuren på neste side er volumindeksene for fem ulike kostnads- og inntektsposter i totalalkylen presentert samlet. Indeksen for rentekostnader på lånt kapital har en kommet fram til ved først å deflatere rentekostnadene til 1985-kroner, og deretter regne om disse verdiene til indekstall.

Figur 7.4 Produksjon og innsatsfaktorer i jordbruket. Volumutvikling

Kilde: Totalkalkylen for jordbruket 2002

Arbeidsforbruket synker fortsatt, som det har gjort gjennom hele perioden fra 1985. Kurvene viser at samlet produksjon er ganske stabilt, men tendens til noe reduksjon de siste årene. Kapitalslitet og ikke-varige produksjonsmidler har gått noe ned. Figur 7.4 antyder en økende produktivitet i jordbruket, med et nokså stabilt produksjonsvolum og et avtagende kostnadsvolum over flere år.

8 PRISER

I dette kapitlet tar en for seg prisutviklingen for viktige jordbruksprodukter og matvarer. En har også sammenlignet med andre forbruksvarer og tjenester, i tillegg har en foretatt en prissammenligning med Danmark og Sverige.

Utvikling i konsumprisindeksen for matvarer er vist i tabell 8.1. Figurene 8.2 til 8.12 viser utviklingen i produsent-, engros- og forbrukerpriser i perioden 1979–2001 for noen av de viktigste jordbruksproduktene. For egg har en også lagt inn avtale-/målpriser. Figurene viser utviklingen i enhetspriser for de forskjellige produktene.

Forbrukerprisene er hentet fra SSBs registreringer til konsumprisindeksen, mens engrosprisene er hentet fra flere kilder. For grønnsaker er de beregnet på grunnlag av LPCs registreringer gjennom året. For disse produktene finnes bare engrospriser for salg fra førstehåndsgrossist til distribusjonsgrossist, ikke for salg til detaljist. For melk og melkeprodukter, kjøtt og egg har en hentet engrosprisene fra 1980 og senere fra NILFs løpende prisundersøkelser. (NILF-rapport 2000:3).

Produsentprisene er hentet fra totalkalkylen for jordbruket. For planteproduktene er dette avlingsårspriser. Dette forklarer en del av avviket i forhold til de registrerte forbrukerprisene. For hagebruksprodukter og poteter kan både produsent- og forbrukerprisene variere mye fra år til år etter størrelsen på produksjon og etterspørsel. Engros- og produsentprisene er eksklusive merverdiavgift, mens forbrukerprisene er inklusive merverdiavgift. I den forbindelse bør det nevnes at merverdiavgiftssatsen på matvarer ble satt ned fra 24 til 12 prosent fra 01.07.2001

Det tidligere pris- og markedsreguleringssystemet for jordbruksvarer var tilpasset et kvantitativt importvern. Gjennomføringen av WTO-avtalen med overgang til tollvern, medførte endringer i pris- og markedsreguleringssystemene. Jordbruksavtalens priser fikk funksjon av å være målpriser. Samtidig skulle de gi tilstrekkelig fleksibilitet til riktig prisfastsetting avhengig av markedssituasjonen. Fra 01.07.1995

ble det etablert et system med målpriser for melk- og melkeprodukter, kjøtt, egg, frukt, grønnsaker og poteter. For korn ble det videreført et system med garanterte grunnpriser til produsent, inntil man fra 01.07.2001 fikk et system med målpriser.

Målprisene er de priser jordbruket reelt skal kunne oppnå som gjennomsnitt for året, ut fra balanserte markedsforhold og fastsatt importvern. Prisfastsettelsen gjennom målprissystemet er et hovedvirkemiddel for å regulere jordbruksvaremarkedene. Målprisene er knyttet til representantvarer, i hovedsak er de samme som tidligere fikk fastsatt avtalepriser. Dersom prisene på representantvarene overstiger målprisen med mer enn 10 prosent to uker på rad (12 prosent for grøntsektoren), iverksettes tiltak for å bringe prisene ned til målprisnivå. Det kan også iverksettes tiltak dersom det ser ut til at gjennomsnittsprisen for avtaleåret overstiger målprisen. For korn er det et slingringsmonn for målpriser og intensjonspriser (gjelder bygg og havre) på pluss/minus 5 prosent.

Målprisene er lagt på engrosnivå og er eksklusive merverdiavgift. Mål-/avtaleprisen gjelder for avtaleåret. Siden 1994 har avtaleåret vært fra 1/7 til 30/6 året etter. Engrosprisene i figurene er gjennomsnittspriser for kalenderåret. For at målprisene skal kunne sammenlignes med engrosprisene har en beregnet gjennomsnittlig målpris/avtalepris for kalenderåret.

Tallene som ligger til grunn for figurene finnes i del II kapittel 14 tabell 14a–c.

8.1 Prissammenligninger og matvarenes andel av forbruket

Tabell 8.1 viser prisutviklingen for matvarer ved konsumprisutviklingen fra Statistisk sentralbyrå. Tabellen viser at mens matvareprisene nesten ikke endret seg fra 1999 til 2001, økte konsumprisindeksen med 6,3 prosent i perioden. Fra 1979 til 1989 steg indeksen for matvarer 6 prosent mer enn konsumprisindeksen, mens den fra 1989 til 1999 steg 10 prosent mindre.

Tabell 8.1 Konsumprisindeksen for matvarer og totalt. 1998 = 100

	1999	2000	2001
Kjøtt	107,7	103,5	101,8
Fisk	106,8	112,0	113,5
Melk, ost og egg	101,3	102,3	98,3
Oljer og fett	103,2	105,1	103,2
Brød og kornprodukter	102,5	103,8	100,4
Frukt	103,7	105,0	108,7
Grønnsaker, inkl. poteter	104,4	108,9	104,3
Sukker, sjokolade, andre sukkervarer	104,4	107,4	107,1
Andre matvarer	103,7	105,6	102,4
Kaffe, te og kakao	92,8	92,2	87,2
Mineralvann, leskedrikker og juice	104,2	108,4	107,9
Matvarer i alt	103,2	105,0	103,0
Årlig prosentvis endring		+1,7	-1,9
Konsumpris, Indeks total	102,3	105,5	108,7
Årlig prosentvis endring		+3,1	+3,0

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Fra 1979 til 1999 er det sukker som har steget mest av matvarene, deretter følger melkeprodukter og egg. Gruppen kaffe, te, kakao og kokesjokolade har steget minst, mens kjøtt og kjøttvarer har hatt nest lavest prisstigning i perioden.

Fra 1999 til 2001 er det fisk og frukt som har steget mest med hhv. 6,2 og 4,8 prosent. Gruppen kaffe, te og kakao har hatt en prisnedgang på 6 prosent.

Tabell 8.2 viser sammensetningen av forbruket i husholdningene i prosent basert på løpende priser. De største postene utgjøres av bolig, lys og brensel foran transport. Matvarenes andel i 2000 utgjorde 12,3 prosent. Denne har vært relativt stabil i de seinere åra.

Tabell 8.2 Utgift pr. husholdning og år etter vare- og tjenestegruppe. Prosent.

	1997	1998	1999	2000
Matvarer og alkoholfrie drikkevarer	12,2	11,9	11,7	12,3
Alkoholdrikker og tobakk	2,5	2,7	3,1	2,7
Klær og skotøy	5,7	5,9	5,9	6,6
Bolig, lys og brensel	268	26,4	24,8	23,7
Møbler og husholdningsartikler	6,7	6,1	6,2	6,5
Helsepleie	2,0	2,4	3,1	2,7
Transport	19,6	20,8	19,0	20,2
Post- og teletjenester	1,8	1,8	2,5	2,1
Kultur og fritid	11,4	11,7	12,3	12,3
Utdanning	1,1	0,8	1,1	0,3
Restaurant- og hotelltjenester	4,0	4,0	4,1	4,0
Andre varer og tjenester	6,0	5,7	6,2	6,7
<i>I alt</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100,1</i>
Tallet på husholdninger i 1000	1 263	1 183	1 193	1 124
Personer pr. husholdning	2,26	2,17	2,13	2,38

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Forbruksundersøkelsen 2000

Prisdannelsen på matvarer foregår gjennom flere ledd fra produsent til forbruker. Undersøkelsen Matpriser 1980 til 2000³⁵ gir utviklingen på ulike nivå og en sammenligning med andre land. Framstillingen nedenfor bygger på denne rapporten. Tabell 8.3 viser de nasjonale konsumprisindeksene (KPI) for mat- og drikkevarer fra 1980 til 1999 i Norge, Sverige og Danmark, med basisår 1998³⁶.

Indeksene beregnes i prinsippet på samme måte for de tre landene, på grunnlag av representantvarer som vektet etter privat forbruk. Sammensetningen av representantvarer og vektene varierer følgelig mellom landene. Danmarks undergrupper i KPI skiller seg ut fra Norge og Sverige, og indeksene er derfor ikke fullstendig sammenliknbare.

³⁵ Løyland J. og R. Gudem 2000. *Matpriser 1980-2000. Utvikling i forbruker-, engros- og produsentpriser*. NILF-rapport 2000:3

³⁶ Indeksene for Danmark og Sverige regnet om til 1998=100 (fra 1980=100)

Tabell 8.3 Nasjonal KPI for matvarer og alkoholfrie drikkevarer i Danmark, Sverige og Norge 1980-1999. 1998=100

	1980	1990	1995	1997	1998	1999
<i>Danmark¹⁾</i>						
Matvarer	52,2	86,0	93,1	98,0	100	100,7
Drikkevarer inkl, alkohol	59,0	98,5	92,8	97,1	100	101,8
<i>Sverige^{1,3)}</i>						
Matvarer ²⁾	44,9	102,7	105,8	98,9	100	101,5
Matvarer og alkoholfrie drikkevarer	44,9	102,8	105,9	98,9	100	101,5
<i>Norge</i>						
Matvarer	39,0	87,1	91,0	95,7	100	103,2
Matvarer og alkoholfrie drikkevarer	39,7	86,1	90,9	95,4	100	102,9

1) Årsindeksene er et beregnet gjennomsnitt av månedsindeksene. I følge SSB blir det ikke store avvik fra de opprinnelige årsindeksene

2) Etter gammel gruppering (ikke COICOP)

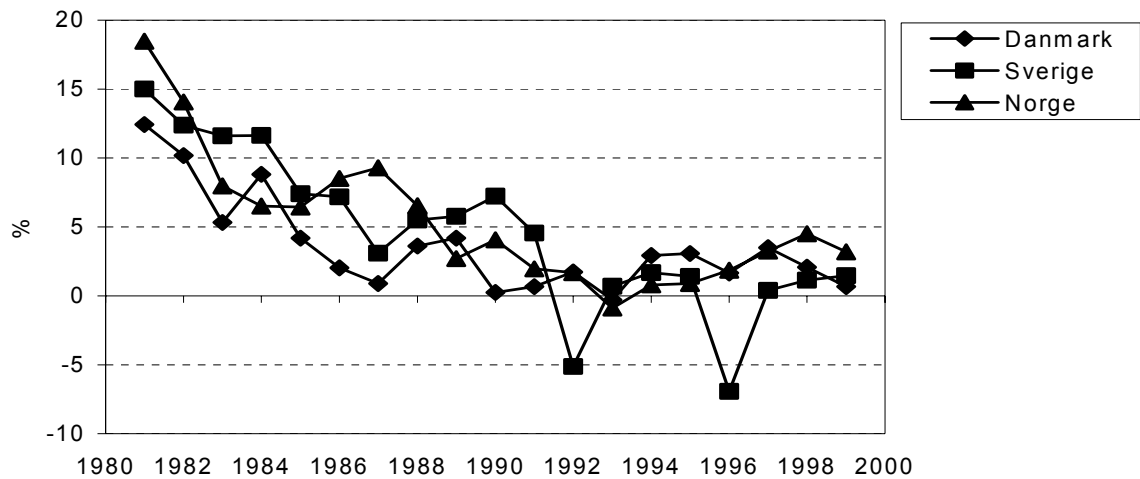
3) Moms-endring fra 21 til 12% i Sverige fra 1.1.1996

Kilde: Danmarks statistik og Statistiska centralbyrå, via SSB

Indeksene i tabell 8.3 er regnet på grunnlag av prisen i vedkommende lands valuta. Prisutviklingen regnet i samme valuta for alle landene ville ha blitt forskjellig fra tabell 8.3 i den grad de relative valutakursene mellom landene har forandret seg.

Over perioden 1980 til 1999 har Norge hatt den høyeste prisstigningen på matvarer, mens Danmark har hatt den laveste (tabell 8.3). Dersom MOMS-satsen for matvarer i Sverige hadde vært 21 prosent som på andre varer i slutten av perioden, er det rimelig å tro at prisøkningen i Norge og Sverige ville ha vært nokså lik sett over perioden 1980 til 1999. Deler vi 20-års perioden i to, har Norge og Sverige hatt omtrent samme prisstigning fra 1980 til 1990 (hhv. 123 prosent og 129 prosent mens matvarene har steget med 65 prosent i Danmark. Fra 1990 til 1999 har de norske prisene økt mest (18 prosent), tett fulgt av Danmark (17 prosent), mens i Sverige har prisene avtatt med i overkant av 1 prosent.

Figur 8.1 viser prisendringen fra et år til et annet i perioden 1980 til 1999 for matvarer i Danmark, Sverige og Norge. Alle tre landene hadde størst årlig prisstigning på 80-tallet. Norge hadde en forholdsvis høy prisstigning rundt 1986-87. Danmark har i løpet av 80-tallet hatt en lavere prisstigning enn de andre landene. I Sverige har prisene hatt en markant nedgang fra 1991 til 1992 og fra 1995 til 1996 (momsen ble redusert fra 21 til 12 prosent fra 01.01.1996).

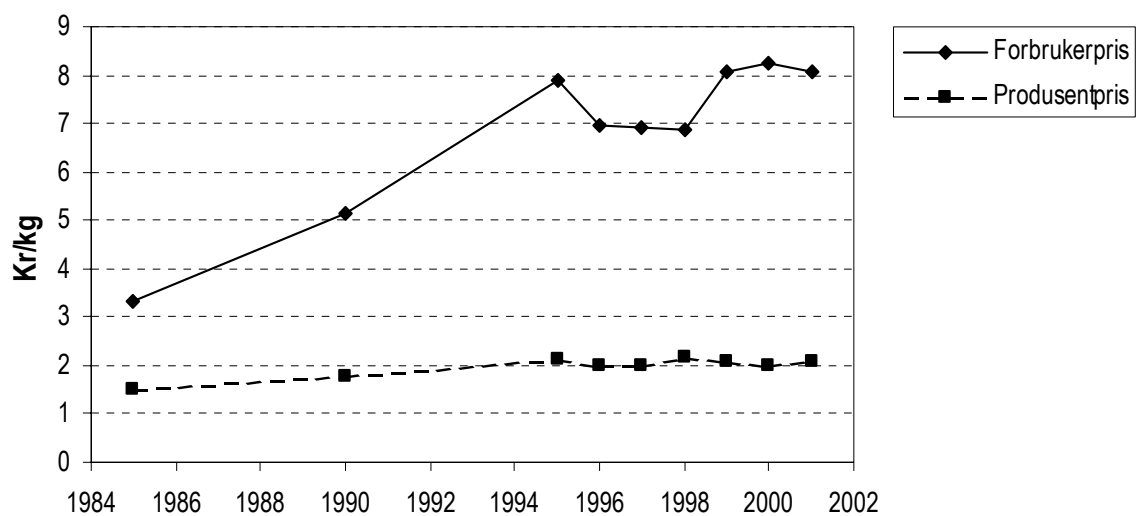

Figur 8.1 Prosentvis endring i pris fra forrige år for matvarer i Danmark, Sverige og Norge, 1980-1999

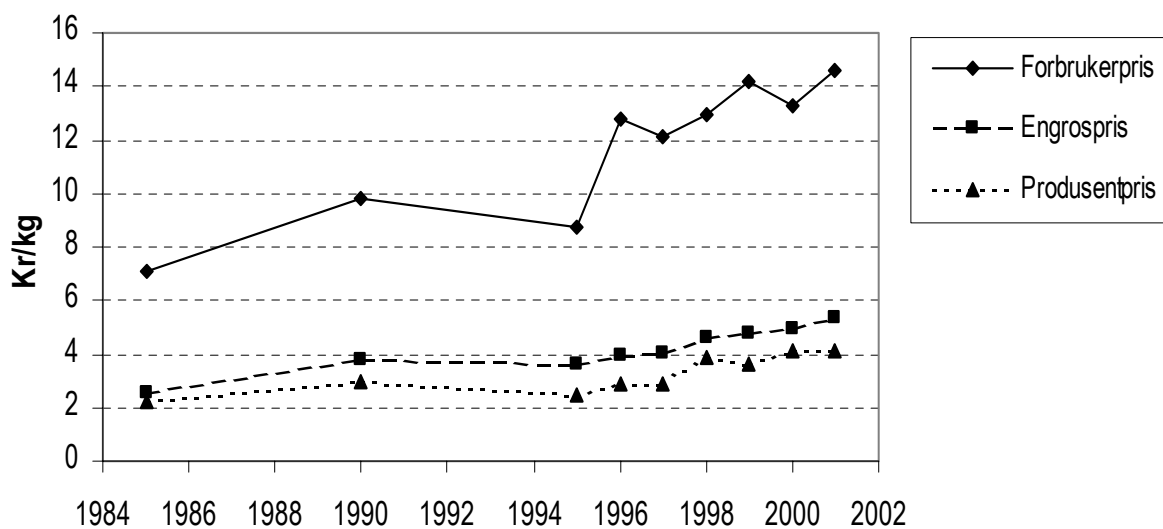
Kilde: NILF-rapport 2000:3

8.2 Poteter og grønnsaker

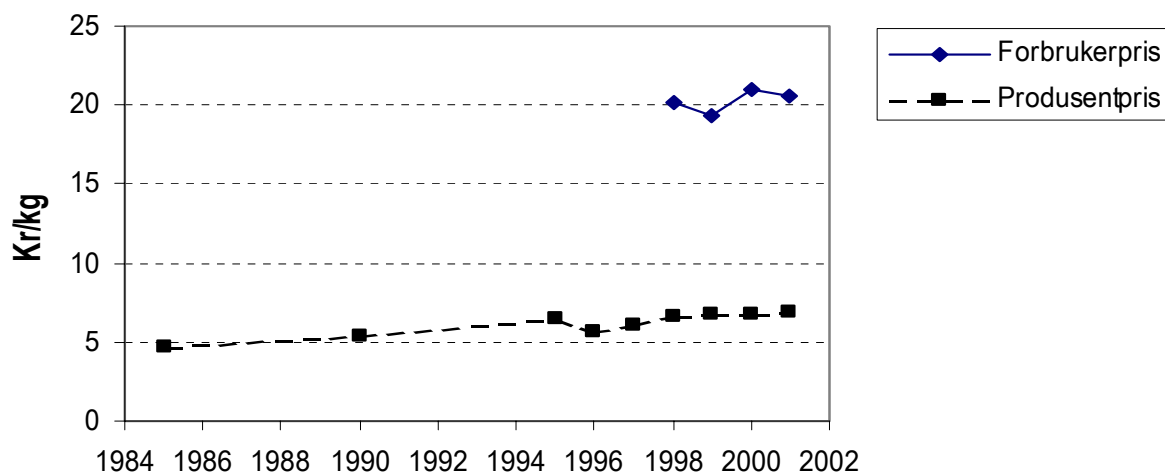
Prisutviklingen for poteter og grønnsaker viser om lag samme forløp, men pris-svingningene har vært større i forbrukerprisene enn i engros- og produsentprisene. At forbrukerprisene på kalenderårsnivå blir faseforskjøvet i forhold til produsent- og engrosprisene på avlingsårsnivå, resulterer i at priskurvene vil avvike noe fra hverandre. Engrosprisene, som gjelder prisene fra førstehåndsgrossist til distribusjonsgrossist, samsvarer imidlertid ganske godt med produsentprisene. Når det gjelder utviklingen fra 2000 til 2001, har forbrukerprisen på gulrot økt, mens produsentprisen er uendret. For potet er det nedgang i forbrukerpris, mens produsentprisen har økt.

Figur 8.2 Utvikling i forbruker- og produsentpriser for poteter. Kr/kg

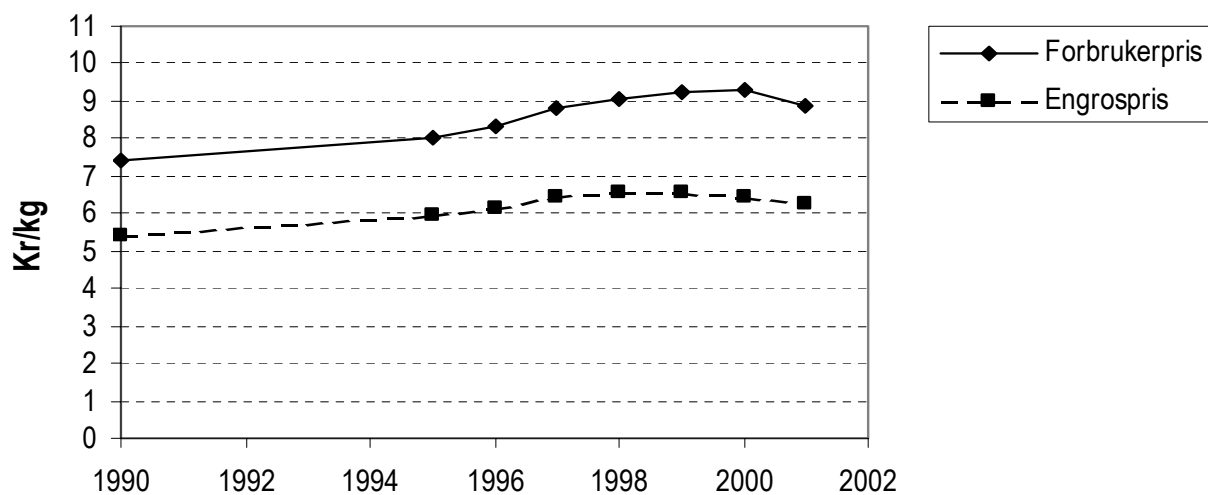

Figur 8.3 Utvikling i forbruker-, engros- og produsentpriser for gulrot. Kr/kg

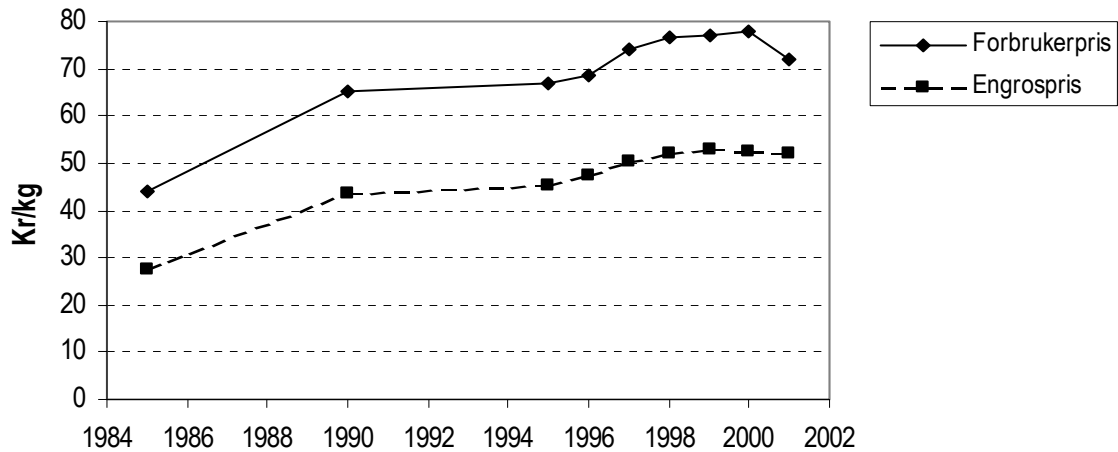
Figur 8.4 Utvikling i forbruker- og produsentpriser for blomkål. Kr/kg

8.3 Melk og melkeprodukter

Figur 8.5 Utvikling i forbruker- og engrospriser for lettmelk. Kr/l

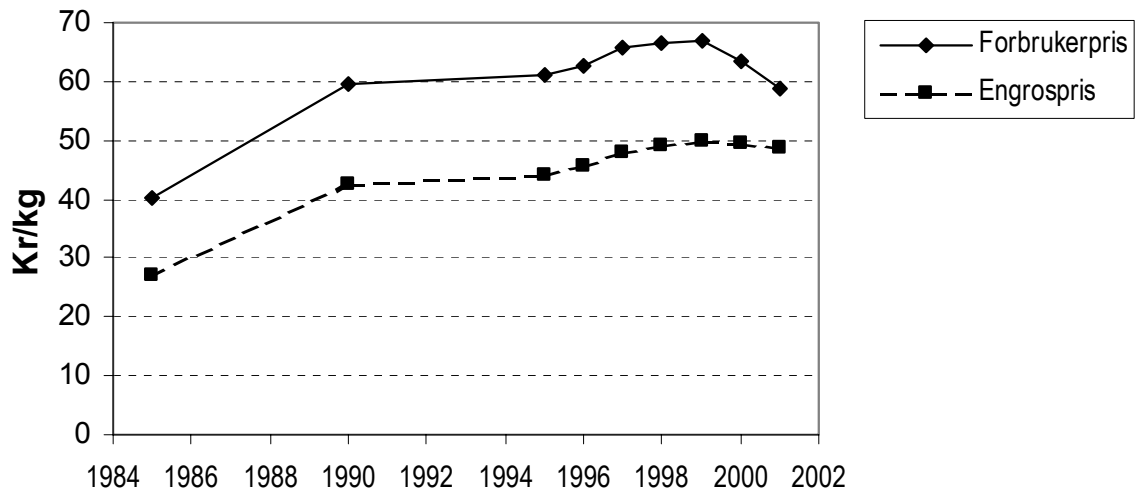
Prisutviklingen må sees på bakgrunn av forbrukersubsidier, momskompensasjon og halvert merverdiavgift fra 01.07.2001. Forbrukersubsidier ble gjeninnført fra 01.01.1993 i forbindelse med økningen av satsene for merverdiavgiften fra 20 til 22 prosent. Fra 01.07.1993 ble forbrukersubsidiene fjernet og erstattet med momskompensasjon, som ble fjernet igjen fra 01.07.1996

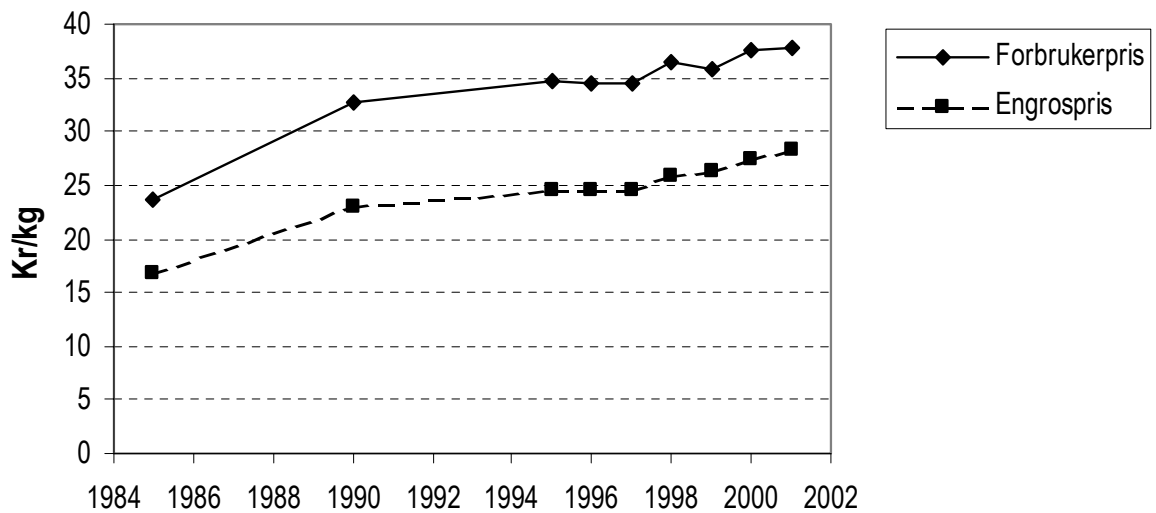
Figur 8.6 Utvikling i forbruker- og engrospris for ost (Norvegia). Kr/kg

Tidligere undersøkelser ved NILF har vist at det er godt samsvar mellom endringer i subsidiene og virkningen på prisene når det gjelder både engros- og forbrukerprisene for konsummelk. For de andre produktene som var med i undersøkelsen (ost, smør og kjøtt), var det en mer variable sammenheng mellom endringer i subsidier og priser, selv om det også for disse produktene i hovedtrekk kan påvises en klart samsvarende utvikling.

Figurene viser at engros- og forbrukerprisen for den enkelte vare har hatt svært lik utvikling i hele perioden både for ost og smør. For ost har forbrukerprisen falt 7-8 prosent etter at merverdiavgiften ble halvert

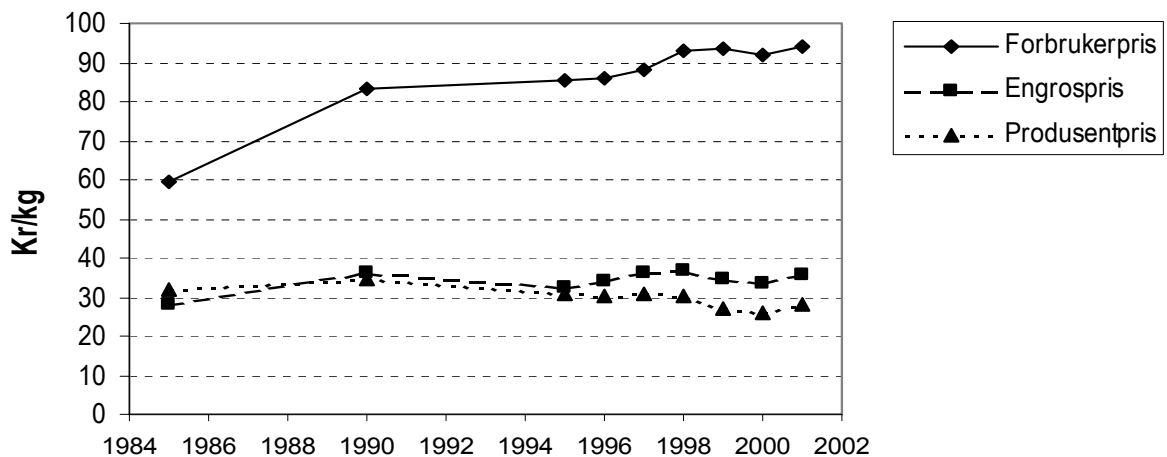
Figur 8.7 Utvikling i forbruker- og engrospris for gudbrandsdalsost. Kr/kg

Figur 8.8 Utvikling i forbruker- og engrospris for smør. Kr/kg

8.4 Storfekjøtt

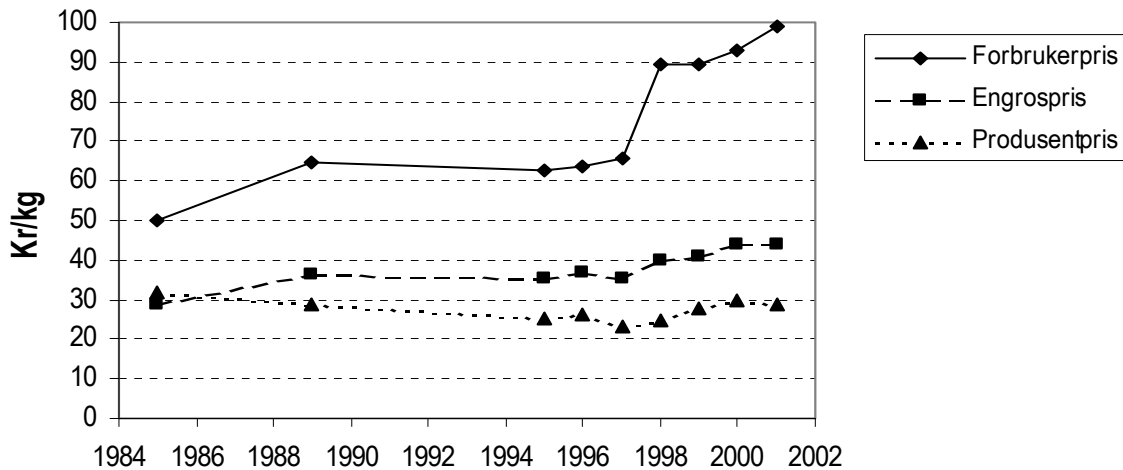
Forbrukerprisene steg 2,5 prosent fra 2000 til 2001. I samme tidsrom økte engrosprisene med 6,9 prosent, mens produsentprisene ble 8,2 prosent høyere. Fra 1993 ble det innført en momskompensasjon for kjøtt på 2,90 kr/kg som resulterte i lavere forbruker- og engrospriser. Ordningen ble fjernet igjen fra 01.07.1996.

Figur 8.9 Utvikling i forbruker-, engros- og produsentpriser for storfekjøtt. Kr/kg

8.5 Sauekjøtt

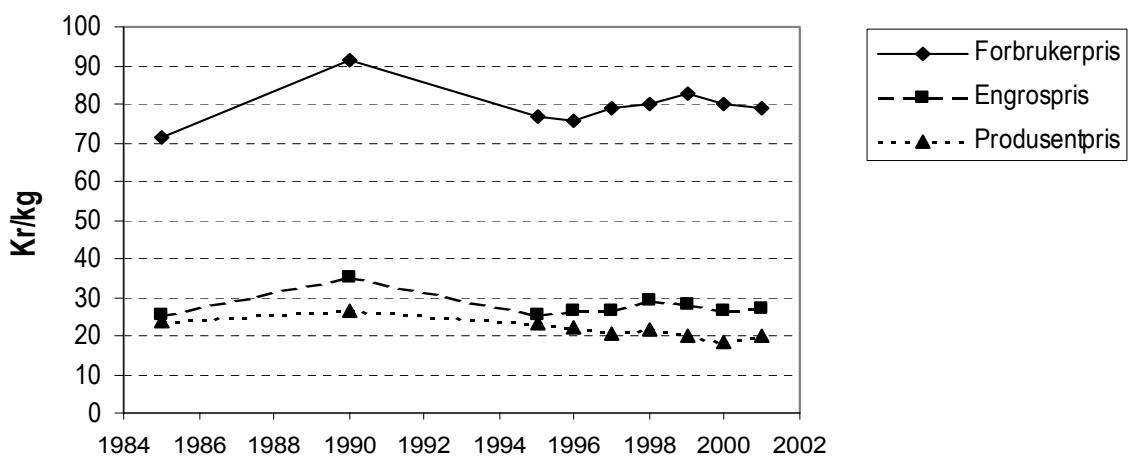
Fra 2000 til 2001 steg forbrukerprisene med 6,5 prosent. Engrosprisene falt 0,7 prosent, mens produsentprisene falt 3,1 prosent. SSB endret i 1999 basisår fra 1979 til 1998. For noen produkter, blant annet sauekjøtt, får man et brudd i serien mellom 1997 og 1998 når man går over til å benytte serien med basisår 1998.

Figur 8.10 Utvikling i forbruker-, engros- og produsentpriser for sauekjøtt. Kr/kg

8.6 Svinekjøtt

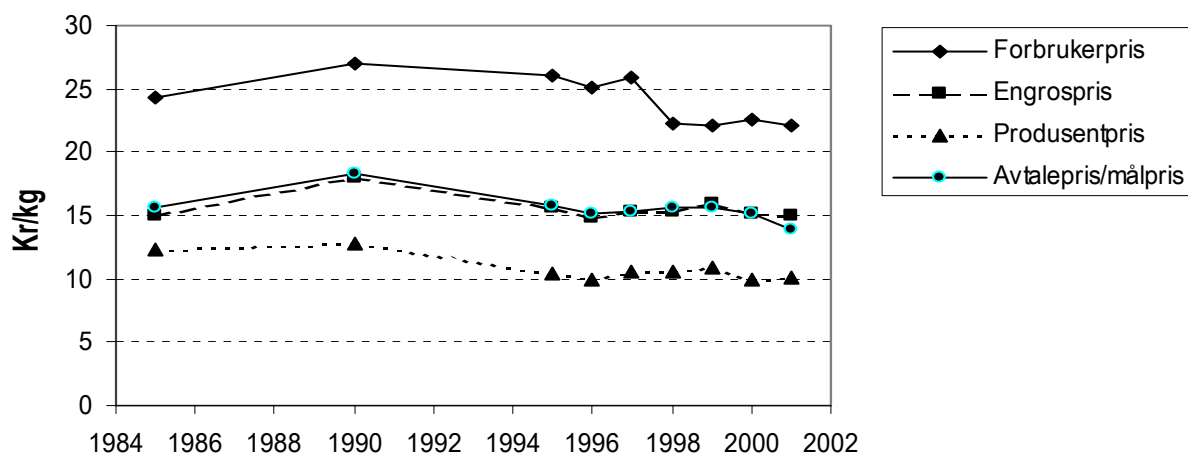
Fra 2000 til 2001 falt forbrukerprisene med 1,6 prosent. Engrosprisene økte med 1,9 prosent, mens produsentprisene ble 8,1 prosent høyere. Fra 1993 til 1997 har produsentprisen gått jevnt nedover, men vendte opp i 1998. Forbruker- og engrosprisene har steget sterkt fra 1979 til 1990/1991. Etter 1991 har både engrosprisen og forbrukerprisen hatt en relativt sterk nedgang fram til 1995. Fra 1995 til 2000 steg forbrukerprisene 4,7 prosent. I samme tidsrom steg engrosprisene 3,0 prosent, mens produsentprisen falt 20,8 prosent.

Figur 8.11 Utvikling i forbruker-, engros- og produsentpriser for svinekjøtt. Kr/kg

8.7 Egg

Forbrukerprisen på egg var uendret i perioden 1999 til 2001. I samme tidsrom falt produsentprisen 7 prosent.

Figur 8.12 Utvikling i forbruker-, engros- og produsentpriser, samt avtalepriser/målpriser for egg. Kr/kg

9 LIKESTILLING

Likestilling vil naturlig gå inn i flere emner. Vi viser til kapitlene 4.4 Utviklingen i arbeidsforbruket i jordbruket, 4.5 Eiendomsoverdragelse og rekruttering, 4.7 Utdanning og 4.8 Bygdeutvikling. I kapittel 6.3 om alminnelig inntekt tas inntekt til henholdsvis bruker og ektefelle og bruker opp, uten et direkte kjønnsperspektiv. I dette kapitlet går en nærmere inn på arbeidsinnsats og inntekt i forhold til kjønn. I år er også nye eiere og endring i drift etter eierskifte behandlet mer inngående. Det samme er utdanning både innenfor landbruk og generelt og for nye eiere spesielt.

9.1 Brukere og sysselsetting i jordbruket etter kjønn

Tabell 9.1 viser utviklingen i antall brukere, både for menn og kvinner.

Tabell 9.1 Personlige brukere fordelt på kjønn

	1979	1989	1997	1998	1999
Menn	115 375	89 267	69 362	68 290	60 914
%	92,7	90,5	87,9	88,4	87,1
Kvinner	9 033	9 343	9 544	8 977	9 045
%	7,3	9,5	12,1	11,6	12,9
I alt	124 408	98 610	78 906	77 267	69 959

*Foreløpige tall

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Utvalgstillingene og 1979, 1989 og 1999 de fullstendige jordbrukstillingene

For fylkesvis fordeling se del II tabell 15

I perioden fra 1979 til 1999 gikk antall personlige brukere ned med vel 53 000 eller 46 prosent. Antall brukere som er kvinner, har variert litt, men antallet er nær de samme i 1999 som i 1997. Den relative andelen av kvinner som er brukere, har derved økt fra 7 prosent til 13 prosent. Andelen kvinner som overtar gard, er økende (tabell 9.6). Det er grunn til å anta at noe av den økte andelen også kan skyldes at kvinner som er eiere av bruk, i økende grad registrerer seg selv som bruker, mens det tidligere var ektefellen som ble registrert. Tabell 9.2 nedenfor viser utviklingen i andelen kvinner som brukere etter størrelsen på driftsenheten.

Tabell 9.2 Andelen kvinner som brukere etter søknad om produksjonstillegg. Prosent

Størrelsesgrupper	1990	1998	1999	2000*
5-50	12,9	17,3	18,4	19,7
50-100	9,3	14,3	15,2	16,0
100-200	6,2	10,9	11,8	12,7
200-300	5,0	8,7	9,3	10,1
300-500	4,9	7,7	8,1	8,7
> 500	4,8	5,9	6,1	6,5
<i>Alle brukere</i>	<i>8,5</i>	<i>12,2</i>	<i>12,9</i>	<i>13,6</i>

*Foreløpige tall

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Søknad om produksjonstillegg

For fylkesvis fordeling se del II tabell 16

Tabell 9.2 bygger på søknad om produksjonstillegg og derved at søkeren og drifta er kvalifisert for dette tilskuddet. Det blir derfor ikke helt sammenlignbare tall med tabell 9.1 som har utvalgs- og jordbrukstellingene som kildegrunnlag. Tendensen på landsbasis er den samme, og kvinner er i større grad brukere på mindre driftsenheter. I tillegg ser vi at kvinneandelen blant brukere øker for hvert år i alle størrelsesgrupper unntatt for driftsenheter over 500 dekar der tendensen er usikker.

Tabell 9.3 nedenfor viser at antall sysselsatte totalt for landet har økt i tidsrommet fra 1985. Det var unntak i begynnelsen på 1990-tallet. Kvinneandelen øker svakt.

Tabell 9.3 Sysselsatte i alt etter kjønn, landstall. 1000 stk. og prosent

	1985	1990	1999	2000	2001
Menn	1 141	1 115	1 208	1 211	1213
%	57	55	53	53	53
Kvinner	871	915	1 050	1 061	1065
%	43	45	47	47	47
<i>I alt</i>	<i>2 012</i>	<i>2 030</i>	<i>2 258</i>	<i>2 272</i>	<i>2278</i>

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Arbeidskraftundersøkelsen

For fylkesvis fordeling og fordeling mellom landsdelene se del II tabell 8a og 8b

Tabell 9.4 viser antall årsverk i jord- og hagebruk fordelt på menn og kvinner. Antall årsverk i jordbruket har gått ned med vel 30 000 i perioden 1986 til 1999. Det har vært en nedgang både blant menn og kvinner. En legger merke til at det er en økning for den kvinnelige andelen av personlige brukere (tabell 9.1 og 9.2) og av sysselsatte totalt (tabell 9.3), mens andelen av utførte årsverk av kvinner i jordbruket er nokså stabil.

Tabell 9.3 viser antall sysselsatte hvor antall deltidsansatte utgjør en betydelig del, spesielt for kvinner, mens tabell 9.4 viser antall utførte årsverk. Tabellene er derfor ikke sammenlignbare når det gjelder nivå.

Tabell 9.4 Antall årsverk i jordbruket etter kjønn. 1000 årsverk¹⁾

	1986	1990	1995	1997	1999	2001
Menn	80,4	73,2	67,9	64,3	59,8	55,1
%	73	74	75	75	75	76
Kvinner	30,1	25,4	22,7	21,5	19,7	17,5
%	27	26	25	25	25	24
Sum	110,5	98,5	90,6	85,7	79,5	72,6

1) 1975 timer pr. årsverk til 01.07.1989 og 1875 timer pr. årsverk frem til 2001: 1860 timer pr. årsverk.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Utvalgstillingene og den fullstendige tellinga for 1999

For fylkesvis fordeling se del II tabell 9

Tabell 9.5 viser kvinners andelen av arbeidsinnsatsen gruppert i tre kategorier: brukernes arbeidsinnsats, hjelp fra familien, og annen leid hjelp. Det er arbeidsinnsatsen som vises, og ikke antall personer som deltar i arbeidet. Innleide selvstendige næringsdrivende er ikke tatt med.

Av det arbeidet som settes inn, sto kvinner for 24 prosent i 2000/01. Høyest relativ arbeidsinnsats har kvinner i Hordaland. Lavest kvinneandel finner vi i fylkene Akershus/Oslo og Vestfold. Innenfor gruppa brukere og medbrukere har kvinner samme andel av arbeidsinnsatsen som totalt. Også i denne gruppa ligger Hordaland høyt og Akershus/Oslo og Vestfold lavt. I tillegg er det i Troms svært lav andel av brukernes arbeidsinnsats som er utført av kvinner i 2000/01. Totalt sett utgjorde brukernes arbeidsinnsats 77 prosent ved jordbrukstillingene i 1999.

Det var kvinner som sto for 27 prosent av det arbeidet familien ytte som hjelp i 2000/01. Det er stor spredning mellom fylkene fra 20 prosent i Akershus/Oslo og Vestfold til 30 prosent i Sogn og Fjordane. Familiehjelp utgjorde 11 prosent etter tellingene 1999.

Den relative arbeidsinnsatsen til kvinner som leid hjelp, ligger på samme nivå som den totale andelen. Kvinneandelen av fast hjelp varierer mye, fra å utgjøre 35 prosent av arbeidsinnsatsen i Aust-Agder til 16 prosent i Nord-Trøndelag. Kvinner utfører over tredelen av arbeidsinnsatsen til tilfeldig hjelp, i gjennomsnitt 34 prosent. Tilfeldig hjelp sto for 3 prosent av den samlede arbeidsinnsatsen. Tallene referer til tellingene i 1999. (Resultatkontrollen for 2001 gir fylkestall for fast og tilfeldig leid hjelp.)

Tabell 9.5 Andelen arbeidsinnsats for kvinner med ulik tilknytning til jord- og hagebruk¹⁾. Prosent

År	Totalt Mill timeverk	I alt	Prosentandel utført av kvinner		
			Brukere og ektefelle ²⁾	Familiehjelp	Annen hjelp
1968/69	403	31	32		24
1979/80	262	26	27	23	20
1989/90	195	25	25	27	22
1996/97	169	24	24	25	24
1998/99	166	24	24	26	26
2000/01*	135	24	24	27	23
2000/01*					
Østfold	5	25	22	23	35
Akershus/Oslo	5	20	19	20	27
Hedmark	10	24	23	30	23
Oppland	15	25	26	29	19
Buskerud	6	26	26	29	24
Vestfold	3	21	20	20	25
Telemark	3	26	26	26	27
Aust-Agder	2	23	20	27	32
Vest-Agder	3	24	23	28	24
Rogaland	16	24	24	27	18
Hordaland	11	28	27	29	37
Sogn og Fjordane	11	25	24	30	26
Møre og Romsdal	11	23	22	27	24
Sør-Trøndelag	10	24	24	29	19
Nord-Trøndelag	11	21	22	21	13
Nordland	9	24	24	28	19
Troms	4	24	13	27	20
Finnmark	1	25	25	28	20

1) Enheter med mint 5 daa jordbruksareal i drift tom. 1996/97 og deretter også samdrifter fellesfjøs osv. med mindre enn 5 daa. Tilleggsnæringer, skog og utmarksnæringer er medregnet.

2) Inkluderer eventuell ektefelle eller samboer

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Jordbruksstatistikk

9.2 Eiendomsoverdragelser og endring i driftsform

Jordbruket har vært svært mannsdominert og de fleste som overtar gardsbruk, er menn. Det er sett på eiendomsoverdragelser uavhengig av familietilknytning i tabellene 9.6 til 9.8. Tabellene viser eiendommer registrert med ny referanseier i løpet av to år fra mai 1999 til mai 2001. Referanseier er den som blir registrert som hovedeier i landbruksregisteret. Det er totalt 15 984 eiendommer med endret referanseier i perioden. Av nye eiere er 9 912 menn og 5 554 kvinner. Det totale antall eiendommer i landbruksregisteret med kobling til eier er 194 330.

De fleste eiendomsoverdragelser er innen familien, og de aller fleste eiendommene overtas av odelsberettigede. Odelsretten likestiller kjønnene for personer født etter 1965, mens menn født før 1965 har fortrinnsrett. Det var odelsrett på 77 prosent av brukene, og det var en odelsberettiget som overtok 78 prosent av brukene med overdragelse i perioden 1995-1999. Tallene er hentet fra landbrukstelingen i 1999 og gjelder bruk som var i drift og var oppgavepliktige i 1999. Overdragelser til odelsberettigede ble behandlet nærmere i Resultatkontrollen for 2001. Det er ikke eksplisitt tallmateriale for overdragelser på bruk uten odelsrett.

Tabell 9.6 Eiendomsoverdragelser fra mai 1999 til mai 2001. Andelen eiere som er menn, kvinner og upersonlige før og etter overdragelsen. Prosent

Fylke	Forrige eier			Ny eier		
	Mann	Kvinne	Upersonlig	Mann	Kvinne	Upersonlig
Østfold	66,9	30,3	2,8	65,5	31,4	3,1
Akershus og Oslo	63,7	32,5	3,8	59,6	34,7	5,7
Hedmark	67,1	30,4	2,5	62,6	35,1	2,3
Oppland	71,0	27,3	1,7	66,5	31,2	2,3
Buskerud	66,5	30,2	3,3	61,5	35,6	3,0
Vestfold	63,2	35,8	1,0	66,2	32,0	1,8
Telemark	68,3	27,7	3,9	60,8	35,2	3,9
Aust-Agder	71,9	25,8	2,2	58,7	38,9	2,5
Vest-Agder	67,7	26,9	5,4	61,9	33,6	4,5
Rogaland	74,7	19,8	5,5	62,0	33,2	4,8
Hordaland	77,4	19,6	3,0	62,5	35,0	2,5
Sogn og Fjordane	77,8	20,3	1,8	67,6	30,7	1,7
Møre og Romsdal	70,5	26,5	3,0	59,8	36,8	3,4
Sør-Trøndelag	65,3	24,9	9,8	61,0	30,5	8,5
Nord-Trøndelag	72,7	24,6	2,8	69,6	27,8	2,7
Nordland	68,5	28,2	3,3	55,0	42,5	2,4
Troms	69,4	29,9	0,7	57,1	42,0	0,8
Finnmark	61,0	35,6	3,5	60,6	37,5	1,9
<i>Landet</i>	<i>69,4</i>	<i>27,2</i>	<i>3,4</i>	<i>62,0</i>	<i>34,7</i>	<i>3,2</i>

Kilde: SSB. Landbruksregistret mai 1999 og mai 2001

Av de som overdro gard mellom mai 1999 og mai 2001 var 69 prosent av referanseeierne menn og 27 prosent kvinner. Av de som overtok gardene var 62 prosent menn og 35 prosent kvinner. Av de gamle eierne var kvinneandelen lavest i Sogn og Fjordane og høyest i Vestfold. Blant nye eiere var andelen kvinner høyest i Nordland med 43 prosent og lavest i lavest i Nord-Trøndelag med 28 prosent.

Tabell 9.7 og 9.8 viser fordelingen på aldersgrupper for ny referanseieier for henholdsvis menn og kvinner. Tabellene har også gjennomsnittsalder og aldersfordeling for alle eiere i 2001.

Tabell 9.7 Eiendomsoverdragelser fra mai 1999 til mai 2001 der ny referanseier er mann. Aldersfordeling i prosent og gjennomsnittsalder for nye eiere. 2001

Menn Fylke	Aldersgruppe						Gj.snitts- alder
	< 29	30-39	40-49	50-59	60-69	> 70	
Østfold	9,8	32,0	26,2	20,3	7,7	4,0	44,2
Akershus og Oslo	6,3	29,7	29,3	24,5	6,8	3,5	45,3
Hedmark	11,6	33,3	21,7	20,8	8,1	4,4	44,0
Oppland	12,8	35,9	26,4	16,5	5,8	2,7	41,9
Buskerud	12,0	31,7	26,1	19,0	8,3	2,9	43,5
Vestfold	11,7	31,5	28,2	20,1	6,0	2,4	43,2
Telemark	15,1	31,3	25,5	19,4	6,3	2,4	42,5
Aust-Agder	15,3	31,8	24,5	17,2	8,4	2,7	42,5
Vest-Agder	14,7	27,3	23,9	21,3	9,2	3,7	44,1
Rogaland	18,4	36,1	22,1	14,4	6,5	2,5	40,8
Hordaland	12,4	33,2	27,8	18,4	5,2	2,8	42,4
Sogn og Fjordane	13,4	33,8	26,5	16,6	6,1	3,6	42,4
Møre og Romsdal	13,6	31,7	29,6	15,3	6,3	3,5	42,8
Sør-Trøndelag	11,1	35,7	26,7	16,6	6,8	3,1	42,7
Nord-Trøndelag	15,1	37,4	24,5	14,6	6,5	1,9	41,0
Nordland	10,4	23,7	27,2	22,2	10,8	5,8	46,5
Troms	9,5	23,6	23,4	24,9	9,9	8,6	47,8
Finnmark	9,9	25,7	23,0	25,1	9,9	6,3	46,4
<i>Landet, nye eiere</i>	<i>12,4</i>	<i>31,9</i>	<i>25,7</i>	<i>19,0</i>	<i>7,4</i>	<i>3,7</i>	<i>43,4</i>
<i>alle eiere</i>	<i>2,1</i>	<i>11,6</i>	<i>21,3</i>	<i>26,9</i>	<i>18,3</i>	<i>19,8</i>	<i>56,1</i>

Kilde: SSB. Landbruksregistret mai 1999 og mai 2001

Aldersgruppa med størst hyppighet er gruppa fra 30-39 år med 32 prosent av de nye mannlige eierne. Gjennomsnittsalderen for nye eiere er 43 år. Gjennomsnittsalderen for mannlige eiere totalt er 56 år.

Tabell 9.8 Eiendomsoverdragelser fra mai 1999 til mai 2001 der ny referanseieier er kvinne. Aldersfordeling i prosent og gjennomsnittsalder for nye eiere. 2001

Kvinner Fylke	Aldersgruppe						Gj.snitts- alder
	< 29	30-39	40-49	50-59	60-69	> 70	
Østfold	7,8	25,4	22,0	16,6	12,7	15,6	49,9
Akershus og Oslo	7,1	22,5	18,0	17,2	13,5	21,7	52,9
Hedmark	9,4	19,2	20,2	15,7	13,7	21,8	52,1
Oppland	8,0	24,1	16,4	18,9	13,9	18,7	51,2
Buskerud	7,4	25,1	19,4	15,7	13,0	19,4	51,1
Vestfold	5,6	29,2	19,3	17,4	11,8	16,8	50,6
Telemark	10,4	24,6	16,4	17,5	12,3	18,7	50,7
Aust-Agder	11,0	17,3	17,9	13,9	16,2	23,7	53,7
Vest-Agder	6,8	19,3	16,4	15,5	15,9	26,1	55,2
Rogaland	13,1	24,8	9,9	13,8	17,7	20,6	51,5
Hordaland	9,6	17,6	12,6	18,2	13,9	28,1	54,8
Sogn og Fjordane	7,9	27,3	16,7	15,3	15,7	17,1	50,5
Møre og Romsdal	8,6	16,2	15,1	17,0	17,8	25,1	55,0
Sør-Trøndelag	7,7	19,7	16,0	19,4	11,7	25,5	54,0
Nord-Trøndelag	13,1	21,1	14,7	16,3	15,1	19,5	51,1
Nordland	4,9	12,2	15,2	22,0	14,4	31,2	58,1
Troms	4,9	14,3	14,9	24,1	16,6	25,2	56,0
Finnmark		16,1	22,9	19,5	14,4	27,1	56,5
<i>Landet, nye eiere</i>	<i>8,1</i>	<i>20,0</i>	<i>16,5</i>	<i>17,8</i>	<i>14,5</i>	<i>23,0</i>	<i>53,4</i>
<i>alle eiere</i>	<i>2,3</i>	<i>10,2</i>	<i>15,9</i>	<i>21,4</i>	<i>17,3</i>	<i>33,0</i>	<i>60,5</i>

Kilde: SSB. Landbruksregistret mai 1999 og mai 2001

Også for kvinner er det en topp i hyppighet i aldersgruppa fra 30-39 år med 20 prosent av de nye kvinnelige eierne. Det er likevel flere kvinner som er i aldergruppa over 70 år når de overtar eiendommen. Det gir gjennomsnittsalder på nye eiere på 53 år. Gjennomsnittsalderen for kvinnelige eiere totalt er 61 år. Forskjellen i gjennomsnittsalder for eiere og nye eiere er for kvinner 7 år, mens den for menn er 13 år. Kvinner beholder derfor eiendommen kortere enn menn og det er rimelig å tro at det i størst grad gjelder de kvinner som var gamle da de overtok. Det er i samsvar med gjennomsnittsalderen for referansebrukere som for kvinner er 47 år og for menn er 48 år.

En ny eier vil kunne ha andre prioriteringer enn sin forgjenger, og eiendoms-overdragelser vil ofte kunne gi endringer i drifta. Endring av driftsform kan ta tid. Det er derfor rimelig å se på et tidsrom på noen år etter overdragelsen. I tabellene 9.9 til 9.12 er det tatt utgangspunkt i overdragelser fra 1995 til 1996 og endringer i årene fram til år 2000. Det er sett på endringer i totalareal og kornareal og i husdyrproduksjon for de som har sluttet eller startet opp med melkeproduksjon og sau. Upersonlige brukere er ikke med i tabellene nedenfor, heller ikke som totaltall.

Tabell 9.9 Endringer i areal fram til 2000 av nye brukere fra 1995 til 1996

Areal	Totalt		Menn		Kvinner	
	Antall	%	Antall	%	Antall	%
Økning i areal	920	52,3	703	55,5	217	43,9
Ingen endring	459	26,1	305	24,1	154	31,2
Reduksjon i areal	381	21,6	258	20,4	123	24,9
Antall nye brukere	1 760	100	1 266	100	494	100

Kilde: SSB. Søknad om produksjonstillegg

Tabellen viser at nye brukere har tendens til å øke totalarealet. Det er relativt flere menn, 56 prosent, enn kvinner, 44 prosent, som øker arealet. Det er også en forskjell i andelen som reduserer totalarealet. 25 prosent av kvinnene reduserer sitt areal, mens 20 prosent av mennene reduserer arealet.

Tabell 9.10 Endringer i kornareal fram til 2000 av nye brukere fra 1995 til 1996

Korn	Totalt		Menn		Kvinner	
	Antall	%	Antall	%	Antall	%
Begynt med korn	42	7,4	38	9,2	4	2,6
Økning i kornareal	228	40,1	178	42,9	50	32,5
Ingen endring	106	18,6	67	16,1	39	25,3
Reduksjon i kornareal	176	30,9	124	29,9	52	33,8
Sluttet med korn	59	10,4	46	11,1	13	8,4
Antall nye brukere	569	100	415	100	154	100

Kilde: SSB. Søknad om produksjonstillegg

For nye brukere med kornproduksjon viser tabellen at kvinner i mindre utstrekning enn menn øker arealet. Det er litt flere kvinner som reduserer arealet, men denne forskjellen er mindre, og det er litt færre kvinner som slutter helt med korn.

Tabell 9.11 Endringer i melkeproduksjon fram til 2000 av nye brukere fra 1995 til 1996

Melk	Totalt		Menn		Kvinner	
	Antall	%	Antall	%	Antall	%
Sluttet med ku	136	18,3	92	16,1	44	25,4
Fortsatt med ku	593	79,8	471	82,6	122	70,5
Begynt med ku	14	1,9	7	1,2	7	4,0
Antall nye brukere	743	100	570	100	173	100

Kilde: SSB. Søknad om produksjonstillegg

For nye brukere med melkeproduksjon avvikler kvinner i større grad produksjonen enn menn. Det er totalt like mange kvinner og menn som starter opp, men antallet er lite. Det er begrensede muligheter for oppstart av melkeproduksjon. Det vil være

avhengig av at driftsenheten ennå har kvote eller får ny kvote til økologisk melkeproduksjon.

Tabell 9.12 Endringer i sauehold fram til 2000 av nye brukere fra 1995 til 1996

Sau	Totalt		Menn		Kvinner	
	Antall	%	Antall	%	Antall	%
Sluttet med sau	81	12,3	57	12,5	24	11,7
Fortsatt med sau	448	67,8	303	66,6	145	70,4
Begynt med sau	132	20,0	95	20,9	37	18,0
Antall nye brukere	661	100	455	100	206	100

Kilde: SSB. Søknad om produksjonstillegg

Når det gjelder nye bønder som har begynt eller sluttet med sau, er det små forskjeller mellom menn og kvinner.

9.3 Utdanning

Det er vist tall både for landbruksutdanning og for utdanning generelt. Tabellene 9.13 til 9.15 viser landbruksutdanning, tabellene 9.16 til 9.18 generelt utdanningsnivå og tabellene 9.19 til 9.21 utdanning hos de som overtar landbrukseiendom. Referansebruker er hovedsøker i søknad om produksjonstilskudd.

Tabell 9.13 Menn og kvinners landbruksutdanning i fylkene. Referansebrukere. Prosentandel

Fylke	Andel menn med landbruksutdanning			Andel kvinner med landbruksutdanning		
	Ingen	Grunnkurs mv.	Agronom og h. utdanning	Ingen	Grunnkurs mv.	Agronom og h. utdanning
Østfold	49,5	5,1	45,4	72,7	4,0	23,2
Akershus og Oslo	53,0	5,8	41,2	73,3	6,0	20,7
Hedmark	58,1	6,5	35,5	75,8	4,7	19,5
Oppland	60,5	6,8	32,7	78,4	4,6	17,0
Buskerud	55,1	8,3	36,6	75,1	3,7	21,2
Vestfold	51,7	7,4	40,9	68,5	5,8	25,7
Telemark	67,9	7,2	24,9	85,6	4,1	10,3
Aust-Agder	56,9	7,4	35,7	76,2	5,2	18,6
Vest-Agder	72,9	4,7	22,4	86,9	3,3	9,8
Rogaland	57,2	8,6	34,1	80,9	5,2	14,0
Hordaland	68,3	5,7	26,1	86,2	3,4	10,4
Sogn og Fjordane	69,8	5,1	25,0	84,1	2,5	13,4
Møre og Romsdal	65,0	5,8	29,2	86,1	2,6	11,3
Sør-Trøndelag	53,5	12,2	34,3	75,8	4,8	19,3
Nord-Trøndelag	47,6	9,2	43,2	71,0	6,1	22,9
Nordland	65,2	6,2	28,6	81,2	3,2	15,6
Troms	72,5	6,6	20,9	83,1	5,0	11,9
Finnmark	71,6	4,7	23,7	84,2	4,3	11,5
<i>Sum</i>	<i>59,9</i>	<i>7,1</i>	<i>33,1</i>	<i>79,5</i>	<i>4,2</i>	<i>16,3</i>

Kilde: SSB, Jordbrukstelling 1999

Tabell 9.13 viser at menn som driver gard, i større utstrekning enn kvinner har landbruksutdanning. Det gjelder i alle fylker. Tallene for landbruksutdanning er fra Jordbrukstellingene i 1999, og viser brukere som var oppgavepliktige i 1999.

Tabell 9.14 Menn og kvinners landbruksutdanning etter bruksstørrelse. Referansebrukere

Areal i drift	Andel menn med landbruksutdanning, %			Andel kvinner med landbruksutdanning, %		
	Ingen	Grunnkurs mv	Agronom og h. utdanning	Ingen	Grunnkurs mv.	Agronom og h. utdanning
0-4 daa	48,0	10,0	42,1	58,8	13,7	27,5
5-49 daa	81,2	5,5	13,3	89,6	2,8	7,5
50-99 daa	73,5	6,7	19,9	85,1	3,8	11,2
100-199 daa	56,5	7,9	35,7	75,7	4,9	19,3
200-299 daa	41,4	8,5	50,1	64,5	5,5	30,0
300-499 daa	31,7	6,9	61,4	58,3	5,4	36,3
> 500 daa	20,4	3,9	75,7	41,9	6,5	51,6
Totalt	59,9	7,1	33,1	79,5	4,2	16,3

Kilde: SSB, Jordbrukstelling 1999

Tabell 9.14 viser at andelen både av menn og kvinner med landbruksutdanning øker med økende bruksstørrelse for bruk på 5 dekar eller mer.

Tabell 9.15 Menn og kvinners landbruksutdanning etter aldersgrupper. Referansebrukere

Areal i drift	Andel menn med landbruksutdanning, %			Andel kvinner med landbruksutdanning, %		
	Ingen	Grunnkurs mv.	Agronom og h. utdanning	Ingen	Grunnkurs mv.	Agronom og h. utdanning
< 30 år	53,7	13,1	33,2	66,3	7,0	26,7
30-39 år	49,4	9,8	40,8	64,4	6,2	29,5
40-49 år	58,6	5,8	35,6	77,0	4,0	19,0
50-59 år	63,5	6,1	30,5	89,9	3,3	6,8
60-69 år	68,0	6,3	25,6	96,1	1,9	1,9
> 70 år	77,3	5,5	17,2	97,3	1,6	1,1
Totalt	59,9	7,1	33,1	79,5	4,2	16,3

Kilde: SSB, Jordbrukstelling 1999

Tabell 9.15 viser at andelen med landbruksutdanning er lavere hos eldre brukere enten de er menn eller kvinner. Det er et unntak. Brukere under 30 år har i mindre grad agronomutdanning eller høyere landbruksutdanning enn aldersgruppa over.

Tabell 9.16 til 9.18 viser totalt utdanningsnivå, det vil si både landbruksutdanning og annen utdanning til referansebrukere. Samlet utdanning er hentet fra SSBs utdanningsregistre. Obligatorisk utdanning tilsvarer dagens barne- og ungdomstrinn i tillegg til de brukere der en ikke har oppgaver over utdanning. Mellomutdanning omfatter videregående opplæring (stort sett 11.-13. år), og universitets og høyskoleutdanning omfatter både lavere og høyere nivå i tillegg til forskerutdanning.

Tabell 9.16 Menn og kvinners utdanning i fylkene. Referansebrukere

Fylke	%andel menn med minst:			%andel kvinner med minst:		
	Obligatorisk utdanning	Mellom utdanning	Universitet og høgscole	Obligatorisk utdanning	Mellom utdanning	Universitet og høgscole
Østfold	16,5	71,0	12,5	11,6	61,6	26,8
Akershus og Oslo	18,3	66,6	15,1	12,2	64,6	23,2
Hedmark	22,8	64,8	12,4	22,4	59,0	18,6
Oppland	23,3	66,4	10,4	17,5	64,5	18,0
Buskerud	17,8	67,0	15,2	14,3	64,5	21,2
Vestfold	14,9	69,8	15,3	10,5	66,1	23,3
Telemark	20,7	64,2	15,2	16,7	61,0	22,2
Aust-Agder	16,9	71,8	11,4	13,4	69,8	16,9
Vest-Agder	25,1	64,5	10,4	26,5	56,7	16,7
Rogaland	25,0	69,0	8,0	19,4	69,1	11,5
Hordaland	22,8	66,2	10,9	23,1	61,6	15,3
Sogn og Fjordane	24,0	65,3	10,7	21,1	64,2	14,7
Møre og Romsdal	23,5	67,4	9,2	19,9	62,8	17,3
Sør-Trøndelag	22,2	69,4	8,4	18,5	64,3	17,2
Nord-Trøndelag	17,7	72,1	10,2	13,7	65,5	20,8
Nordland	30,9	61,3	7,9	29,2	58,3	12,5
Troms	31,6	59,8	8,6	30,6	58,3	11,1
Finnmark	35,4	57,3	7,2	38,8	48,2	12,9
<i>Sum</i>	<i>22,3</i>	<i>66,9</i>	<i>10,7</i>	<i>19,8</i>	<i>62,7</i>	<i>17,5</i>

Kilde: SSB, Jordbrukstelling 1999

Tabell 9.16 viser at kvinner som driver gard, i større utstrekning enn menn har lang utdanning. Det gjelder i alle fylker. Dersom en ser på lang og mellomlang utdanning samlet, er det bare i Vest-Agder, Hordaland og Finnmark der utdanning er hyppigst blant menn. Andelen kvinner med landbruksutdanning er lavere enn for menn (tabell 9.13). Kvinner tar derfor i stor grad annen type utdanning.

Tabell 9.17 Menn og kvinners utdanning etter bruksstørrelse. Referansebrukere

Areal i drift	%andel menn med minst:			%andel kvinner med minst:		
	Obligatorisk utdanning	Mellom utdanning	Universitet og høyskole	Obligatorisk utdanning	Mellom utdanning	Universitet og høyskole
0-4 daa	17,6	73,8	8,6	7,8	72,5	19,6
5-49 daa	28,5	57,2	14,3	26,6	56,6	16,8
50-99 daa	26,7	61,5	11,8	22,9	62,4	14,7
100-199 daa	22,0	68,8	9,2	16,9	65,1	18,0
200-299 daa	16,7	75,3	8,0	9,7	70,0	20,4
300-499 daa	12,0	77,9	10,1	8,3	66,7	25,0
> 500 daa	6,7	79,9	13,3	3,2	62,4	34,4
Totalt	22,3	66,9	10,7	19,8	62,7	17,5

Kilde: SSB, Jordbrukstelling 1999

Tabell 9.17 viser at andelen både av menn og kvinner med mellomlang og lang utdanning sett under ett øker med økende bruksstørrelse for bruk på 5 dekar eller mer. Kvinnelige brukere har i gjennomsnitt lengre utdanning enn mannlige brukere for alle størrelsesgrupper. De har imidlertid kortere landbruksutdanning (tabell 9.14).

Tabell 9.18 Menn og kvinners utdanning etter aldersgrupper. Referansebrukere

Alder på bruker	%andel menn med minst:			%andel kvinner med minst:		
	Obligatorisk utdanning	Mellom utdanning	Universitet og høyskole	Obligatorisk utdanning	Mellom utdanning	Universitet og høyskole
< 30 år	7,9	85,4	6,7	7,2	75,2	17,7
30-39 år	9,7	80,1	10,1	6,5	71,0	22,6
40-49 år	14,9	71,6	13,4	13,1	63,9	23,0
50-59 år	26,9	61,3	11,8	24,4	60,5	15,1
60-69 år	42,9	50,2	6,8	42,4	50,9	6,7
> 70 år	58,4	38,0	3,6	57,6	37,9	4,5
Totalt	22,3	66,9	10,7	19,8	62,7	17,5

Kilde: SSB, Jordbrukstelling 1999

Tabell 9.18 viser at andelen med både med lang og mellomlang utdanning er lavere hos eldre brukere enten de er menn eller kvinner. Det er unntak for andelen brukere med universitets og høyskoleutdanning der andelen er høyest mellom 40 og 50 år for begge kjønn. Kvinner har stort sett høyest utdanning i alle aldersgrupper, men kortere landbruksutdanning (tabell 9.15).

Tabellene nedenfor viser nye eiere fra mai 1999 til mai 2001, deres utdanning og alder. Tabell 9.19 viser total utdanning etter omfang, mens tabell 9.20 og 9.21 viser landbruksutdanning og omfangent av denne.

Tabell 9.19 Nye eieres utdanning etter aldersgrupper. Referanseiere

Aldersgruppe	%andel menn med minst:			%andel kvinner med minst:		
	Obligatorisk utdanning	Mellom utdanning	Universitet og høyskole	Obligatorisk utdanning	Mellom utdanning	Universitet og høyskole
< 39 år	7,0	76,5	16,4	6,1	60,0	33,9
40-59 år	16,8	62,0	21,2	16,4	57,7	25,9
> 60 år	40,3	43,8	15,9	58,6	34,8	6,6
Totalt	15,1	66,4	18,5	29,3	49,8	20,9

Kilde: SSB, Landbruksregisteret, mai 1999 og mai 2001

Tabell 9.19 viser at andelen med lang og mellomlang utdanning er lavere hos nye eiere i høyere aldersgrupper. Yngre kvinner har oftere utdanning på universitets og høyskolenivå enn menn i gruppa nye eiere.

Tabell 9.20 Nye eieres hovedutdanning etter aldersgrupper. Referanseiere

Høyeste utdanning er landbruksutdanning	Menn	Kvinner
< 39 år	20,5	8,8
40-59 år	12,3	3,4
> 60 år	10,1	0,1
Totalt	15,7	3,7

Kilde: SSB, Landbruksregisteret, mai 1999 og mai 2001

Tabell 9.20 viser andelen av nye eiere med landbruksutdanning som hovedutdanning. Det er høyere andel av menn enn kvinner som velger landbruksutdanning som lengste utdanning.

Tabell.9.21 Nye eieres landbruksutdanning etter aldersgrupper for referanseiere med landbruksutdanning som høyeste utdanning

Aldersgruppe	%andel menn med minst:		%andel kvinner med minst:	
	Mellom utdanning	Universitet og høyskole	Mellom utdanning	Universitet og høyskole
< 39 år	90,5	9,5	82,6	17,4
40-59 år	86,8	13,2	80,0	20,0
> 60 år	91,0	8,1	100,0	0,0
Totalt	89,3	10,7	82,0	18,0

Kilde: SSB, Landbruksregisteret, mai 1999 og mai 2001

Tabell 9.21 viser lengden på utdanningen blant nye eiere med landbruksutdanningen som hovedutdanning. Kvinner i aldersgruppene under 60 år har også for landbruksutdanning høyere andel på universitets og høyskolenivå enn menn.

Tabellene over nye eiere viser at kvinner som overtar gard gjennomgående har bedre utdanning enn menn med unntak av de eldste gruppene. Det gjelder også for

landbruksutdanning når det er hovedutdanning, selv om kvinner som overtar gardsbruk, i større grad enn menn satser på annen utdanning. Hovedtendensen er den samme for nye eiere som for nye brukere. Materialet viser ellers at yngre bønder har lengre utdanning enn eldre, at utdanningens lengde øker med bruksstørrelsen og at kvinner legger større vekt på en utdanning utenfor landbruket.

9.4 Pensjonsgivende inntekt i jordbruket og andre næringer

Kapittel 6.4 behandler pensjonsgivende inntekt. Tabell 9.13 nedenfor viser gjennomsnittlig pensjonsgivende inntekt for næringsdrivende med tilknytning til jordbruk, skogbruk og fiske. Det er satt opp andelene på primærnæringene og på lønnsinntekt og annen næring. Det siste kan også være næring med tilknytning til garden.

Etter skattereformen i 1992 blir kapitalinntekter trukket ut av pensjonsgivende inntekt med varierende kapitalavkastningsrate (se kapittel 6.3). Tabell 9.13 og 9.14 viser forskjell mellom kjønnene, mens nivået før og etter 1992 ikke er det samme.

Tabell 9.13 Gjennomsnittlig pensjonsgivende inntekt¹⁾ for næringsdrivende med tilknytning til primærnæringene, landet. 1000 kroner

	1985	1989	1997	1998	1999
Bruker og ektefelle:					
Primærnæringer (landbruk/fiske)	49,2	79,9	72,6	82,0	81,5
Annen næring	9,0	13,7	20,3	21,6	23,9
Lønnsinntekt	70,9	115,9	164,4	176,1	196,7
Pensjonsgivende inntekt i alt	129,0	209,5	257,3	279,7	302,1
Mann:					
Primærnæringer (landbruk/fiske)	40,5	53,1	57,3	64,3	64,0
Annen næring	8,1	10,8	17,5	18,7	20,2
Lønnsinntekt	50,5	71,8	102,3	108,9	116,4
Pensjonsgivende inntekt i alt	99,1	135,6	177,1	191,9	200,6
Kvinne:					
Primærnæringer (landbruk/fiske)	15,4	21,4	23,4	27,1	25,1
Annen næring	1,8	2,4	4,6	4,9	5,6
Lønnsinntekt	33,5	49,2	88,1	95,7	107,8
Pensjonsgivende inntekt i alt	50,7	73,0	116,1	127,6	138,5

1) Inntekt før og etter skattereformen av 1992 er ikke uten videre sammenlignbar

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Bøndernes inntekt og formue

For fylkesvis fordeling av pensjonsgivende inntekt for bruker, se del II tabell 11

Tabell 9.13 viser at menn har høyere inntekt enn kvinner. Forskjellen gjelder for alle tre gruppene primærnæring, lønnsinntekt og annen næring. Menns pensjonsgivende inntekt var i 1985 nesten dobbelt så stor som kvinners. Fra 1995 til 1998 var det relative forholdet nokså stabilt med kvinners pensjonsgivende inntekt på omtrent to tredeler av mennenes.

Tabell 9.14 gir tilsvarende prosentvise fordeling. Det går fram at kvinnene henter en større andel av inntekta fra lønnsinntekter. Kvinner får en meget liten andel fra annen næring. Både menn og kvinner hadde omtrent samme andel av pensjonsgivende inntekt fra primærnæringer, annen næring og lønnsinntekt i 1989 som i 1985. I 1992 hadde imidlertid andelen av pensjonsgivende inntekt fra primærnæringer gått en del ned. Nedgangen skyldes innføringen av delingsmodellen for beskatning av næringsinntekt fra og med inntektsåret 1992, og også det dårlige kornåret i 1992. De siste årene er andelen pensjonsgivende inntekt fra primærnæringene økt eller vært stabil bortsett fra siste året da andelen gikk ned for både menn og kvinner.

Tabell 9.14 Gjennomsnittlig pensjonsgivende inntekt¹⁾ for næringsdrivende med tilknytning til primærnæringene, prosentvis fordeling, landet

	1985	1989	1997	1998	1999
Bruker og ektefelle:					
Primærnæringer (landbruk/fiske)	38,2	38,1	28,2	29,3	27,0
Annen næring	6,9	6,6	7,9	7,7	7,9
Lønnsinntekt	54,9	55,3	63,9	63,0	65,1
Mann:					
Primærnæringer (landbruk/fiske)	40,9	39,1	32,4	33,5	31,9
Annen næring	8,2	7,9	9,9	9,7	10,1
Lønnsinntekt	51,0	52,9	57,8	56,8	58,0
Kvinne:					
Primærnæringer (landbruk/fiske)	30,5	29,3	20,1	21,2	18,1
Annen næring	3,5	3,2	4,0	3,9	4,0
Lønnsinntekt	66,0	67,4	75,9	74,9	77,8

1) Inntekt før og etter skattereformen av 1992 er ikke uten videre sammenlignbar

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Bøndernes inntekt og formue

Tabell 9.15 nedenfor er tilsvarende tabell 6.13, og viser mann og kvinne etter hvilken andel næringsinntekta utgjør av bruttoinntekta. Det er langt høyere andel av kvinner enn menn som er uten positiv næringsinntekt, 40 prosent kvinner mot 24 prosent menn. Det er også relativt langt færre kvinner enn menn som henter halvparten eller mer fra næringsinntekta.

Tabell 9.15 Personlige brukere med selvangivelsesdata og andeler av næringsinntekt i forhold til bruttoinntekt. Prosentandeler. 1999

Referanseperson	Antall brukere	Andel næringsinntekt av bruttoinntekt					
		Uten	0-10%	10-40%	50-90%	> 90%	> 50%
Mann	60 871	24,4	14,7	24,4	21,7	14,8	36,5
Kvinne	9 039	40,0	10,8	23,9	15,5	9,8	25,3
<i>Alle</i>	<i>69 910</i>	<i>26,5</i>	<i>14,2</i>	<i>24,3</i>	<i>20,9</i>	<i>14,1</i>	<i>35,0</i>

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Jordbrukstillingen 1999 og selvangivelsesdata

Tabell 9.16 nedenfor er tilsvarende tabell 6.16 og viser andelen menn og kvinner i inntektsgruppa kroner 0 til 18 000 og kr 18 000 til 36 000 og mer enn kroner 36 000. Tabellen viser at andelen menn og kvinner med positiv næringsinntekt, men lavere enn kr 18 000 ligger på omtrent samme nivå. Det samme er tilfelle for andelen med inntekt mellom kroner 18 000 og kr 36 000. Derimot er andelen menn med positiv næringsinntekt over kroner 36 000 langt høyere enn andelen kvinner. Det er den andelen som ville kunne utnyttet et inntektsfradrag på kroner 36 000 fullt ut.

Tabell 9.16 Brukere med selvangivelsesdata og andelen med næringsinntekt etter inntektsnivå. 1999

Fylker	Antall brukere	Næringsinntekt pr. driftsenhet, andel i gruppa. %			
		Uten	Kr 0-17 999	18 000-35 999	> 36 000
Mann	60 871	24,4	10,8	8,4	56,3
Kvinne	9 039	40,0	12,0	9,0	39,1
Alle	69 910	26,4	11,0	8,5	54,1

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Jordbrukstillingene 1999 og selvangivelsesdata 1999

II DETALJERT DEL

Den detaljerte delen i resultatkontrollen har Budsjettnemnda utarbeidet som tabeller. Det er lagt opp til å gi fylkestall og/eller tall for landsdeler for de samme indikatorer som i oversiktsdelen, der slike tall kan skaffes. I de fullstendige jordbrukstillingene inneholder kategoriene minst tre enheter i hver gruppe og i utvalgstillingene mist seks i hver gruppe. Dersom det er færre enheter i en kategori, er den slått sammen med kategorien under. Kategoriene kan variere litt fra år til år.

Tabelloversikt for del II:

KAP. 10	PRODUKSJONGRUNNLAG OG STRUKTURUTVIKLING
Tabell 1	Jordbruksarealet fordelt på fylker
Tabell 2	Leid areal
Tabell 3a-c	Strukturutvikling i korn, poteter og grønnsaker på friland
Tabell 3d-e	Strukturutvikling for ku og sau
Tabell 3f-g	Strukturutvikling for smågris- og eggproduksjon
Kap. 11	PRODUKSJON
Tabell 4a	Produksjon av korn
Tabell 4b-c	Produksjon av poteter, kumelk, meierileveranser inkl. gårdssmør og gårdsost
Tabell 4d-e	Produksjon av storfe- og kalvekjøtt, svinekjøtt
Tabell 4f-g	Produksjon av sauekjøtt, fjørfekjøtt
Tabell 4h	Produksjon av egg
KAP. 12	DISTRIKTSPOLITIKK OG SYSSELSETTING
Tabell 5	Antall driftsenheter etter størrelse og produksjonsformer
Tabell 6	Kommuneklassene fordelt på fylker
Tabell 7a-b	Folkemengde fylker, landsdeler
Tabell 8a-b	Sysselsatte i alt, etter kjønn, landsdeler og regioner
Tabell 9	Arbeidsforbruk i jordbruket fordelt på kjønn, fylker
Tabell 10a	Personlig brukere etter alder pr. 1/6 fordelt på fylker
Tabell 10b	Gjennomsnittlig alder på bruker etter arealgrupper
KAP. 13	INNTEKTER
Tabell 11	Pensjonsgivende inntekt for bruker fra jordbruk, skogbruk og fiske, fylkesvis
Tabell 12a-b	Alminnelig inntekt for bruker og bruker og ektefelle fordelt på fylker
KAP. 14	BRUKEN AV INNSATSFAKTORER, KOSTNADSUTVIKLINGEN
Tabell 13	Kraftfôrpriser for ulike områder
KAP. 15	PRISER
Tabell 14a-c	Priser på jordbruksvarer, produsentpriser, engrospriser, forbrukerpriser
KAP. 16	LIKESTILLING
Tabell 15	Personlige brukere fordelt på kjønn
Tabell 16	Andelen kvinner som brukere etter arealgrupper. Prosent

10 PRODUKSJONGRUNNLAG OG STRUKTURUTVIKLING

Tabell 1 Jordbruksarealet fordelt på fylker. 1000 dekar

		1979	1989	1999	2000	2001*
Østfold	Åker og hage	641	696	671	672	664
	Fulldyrka eng og beite	88	59	79	78	76
	Fulldyrka i alt	729	755	750	750	740
	Annen eng og beite	26	12	21	22	22
	Jordbruksareal i drift i alt	755	767	771	772	761
	Jordbruksareal ute av drift	5	6	4	4	4
Akershus og Oslo	Åker og hage	651	717	681	682	672
	Fulldyrka eng og beite	113	78	103	100	100
	Fulldyrka i alt	764	795	783	782	768
	Annen eng og beite	37	21	31	31	30
	Jordbruksareal i drift i alt	801	816	814	813	798
	Jordbruksareal ute av drift	8	10	6	6	6
Hedmark	Åker og hage	700	739	699	697	684
	Fulldyrka eng og beite	260	290	335	337	334
	Fulldyrka i alt	960	1 029	1 035	1 034	1 017
	Annen eng og beite	42	38	51	54	53
	Jordbruksareal i drift i alt	1 002	1 067	1 086	1 088	1 070
	Jordbruksareal ute av drift	8	7	5	6	6
Oppland	Åker og hage	379	379	331	329	317
	Fulldyrka eng og beite	425	495	554	560	558
	Fulldyrka i alt	804	874	885	888	876
	Annen eng og beite	108	90	143	154	157
	Jordbruksareal i drift i alt	912	964	1 028	1 042	1 033
	Jordbruksareal ute av drift	10	9	7	8	7
Buskerud	Åker og hage	326	342	305	302	295
	Fulldyrka eng og beite	127	131	167	169	169
	Fulldyrka i alt	453	473	472	471	464
	Annen eng og beite	47	43	51	55	55
	Jordbruksareal i drift i alt	500	516	522	526	519
	Jordbruksareal ute av drift	6	5	3	4	3
Vestfold	Åker og hage	384	402	372	372	365
	Fulldyrka eng og beite	36	28	54	53	53
	Fulldyrka i alt	420	430	426	425	418
	Annen eng og beite	10	8	10	10	9
	Jordbruksareal i drift i alt	430	438	436	435	427
	Jordbruksareal ute av drift	3	3	2	2	2
Telemark	Åker og hage	131	136	117	116	111
	Fulldyrka eng og beite	95	97	115	117	116
	Fulldyrka i alt	226	233	232	233	227
	Annen eng og beite	35	24	30	32	31
	Jordbruksareal i drift i alt	261	257	262	265	259
	Jordbruksareal ute av drift	6	8	3	3	2

Tabell 1 forts. Jordbruksarealet fordelt på fylker. 1000 dekar

		1979	1989	1999	2000	2001*
Aust- Agder	Åker og hage	37	33	24	23	23
	Fulldyrka eng og beite	69	72	85	84	82
	Fulldyrka i alt	106	105	109	107	105
	Annen eng og beite	10	9	11	12	11
	Jordbruksareal i drift i alt	116	114	120	119	116
	Jordbruksareal ute av drift	4	3	1	1	1
Vest- Agder	Åker og hage	25	26	16	16	17
	Fulldyrka eng og beite	120	130	144	142	139
	Fulldyrka i alt	145	156	159	158	155
	Annen eng og beite	31	31	43	45	45
	Jordbruksareal i drift i alt	176	187	203	203	200
	Jordbruksareal ute av drift	3	2	2	2	2
Rogaland	Åker og hage	123	145	106	109	103
	Fulldyrka eng og beite	364	399	462	459	462
	Fulldyrka i alt	487	544	568	568	564
	Annen eng og beite	265	304	400	406	408
	Jordbruksareal i drift i alt	752	848	968	974	973
	Jordbruksareal ute av drift	2	3	3	3	3
Hordaland	Åker og hage	36	28	18	17	16
	Fulldyrka eng og beite	279	281	267	267	255
	Fulldyrka i alt	315	309	285	284	271
	Annen eng og beite	162	155	186	193	188
	Jordbruksareal i drift i alt	477	464	471	476	459
	Jordbruksareal ute av drift	7	6	2	3	2
Sogn og Fjordane	Åker og hage	30	27	15	14	14
	Fulldyrka eng og beite	262	290	301	299	295
	Fulldyrka i alt	292	317	316	313	309
	Annen eng og beite	156	140	161	166	168
	Jordbruksareal i drift i alt	448	457	477	480	477
	Jordbruksareal ute av drift	5	4	3	4	4
Møre og Romsdal	Åker og hage	48	54	29	32	34
	Fulldyrka eng og beite	419	463	483	476	467
	Fulldyrka i alt	467	517	512	508	501
	Annen eng og beite	99	75	104	109	108
	Jordbruksareal i drift i alt	566	592	616	616	609
	Jordbruksareal ute av drift	10	7	6	6	5
Sør- Trøndelag	Åker og hage	195	213	187	192	191
	Fulldyrka eng og beite	441	471	501	493	487
	Fulldyrka i alt	636	684	688	686	677
	Annen eng og beite	44	36	77	84	86
	Jordbruksareal i drift i alt	680	720	765	769	763
	Jordbruksareal ute av drift	10	11	7	8	7
Nord- Trøndelag	Åker og hage	385	412	361	365	366
	Fulldyrka eng og beite	374	402	470	467	463
	Fulldyrka i alt	759	814	832	831	829
	Annen eng og beite	32	28	53	58	59
	Jordbruksareal i drift i alt	791	842	885	889	888
	Jordbruksareal ute av drift	7	6	5	5	5

Tabell 1 forts. Jordbruksarealet fordelt på fylker. 1000 dekar

		1979	1989	1999	2000	2001*
Nordland	Åker og hage	40	52	31	26	26
	Fulldyrka eng og beite	396	416	453	458	455
	Fulldyrka i alt	436	468	484	485	481
	Annen eng og beite	78	54	96	104	108
	Jordbruksareal i drift i alt	514	522	580	589	589
	Jordbruksareal ute av drift	23	12	7	8	6
Troms	Åker og hage	14	20	22	19	17
	Fulldyrka eng og beite	213	204	221	220	218
	Fulldyrka i alt	227	224	244	239	235
	Annen eng og beite	36	18	30	34	33
	Jordbruksareal i drift i alt	263	242	273	272	268
	Jordbruksareal ute av drift	16	7	2	3	3
Finnmark	Åker og hage	5	9	8	8	7
	Fulldyrka eng og beite	75	78	83	83	81
	Fulldyrka i alt	80	87	91	91	88
	Annen eng og beite	15	9	14	16	16
	Jordbruksareal i drift i alt	95	96	106	107	104
	Jordbruksareal ute av drift	7	4	2	2	1
<i>Hele landet</i>	<i>Åker og hage</i>	<i>4 146</i>	<i>4 432</i>	<i>3 995</i>	<i>3 991</i>	<i>3 919</i>
	<i>Fulldyrka eng og beite</i>	<i>4 157</i>	<i>4 385</i>	<i>4 877</i>	<i>4 861</i>	<i>4 811</i>
	<i>Fulldyrka i alt</i>	<i>8 304</i>	<i>8 818</i>	<i>8 872</i>	<i>8 853</i>	<i>8 726</i>
	<i>Annen eng og beite</i>	<i>1 232</i>	<i>1 093</i>	<i>1 511</i>	<i>1 583</i>	<i>1 587</i>
	<i>Jordbruksareal i drift i alt</i>	<i>9 535</i>	<i>9 911</i>	<i>10 382</i>	<i>10 436</i>	<i>10 313</i>
	<i>Jordbruksareal ute av drift</i>	<i>138</i>	<i>111</i>	<i>70</i>	<i>77</i>	<i>70</i>

*Foreløpige tall

Kilde: Statistisk sentralbyrå. 1979, 1989 og 1999 de fullstendige jordbrukstellingene. 2000 tall fra produksjonstilskuddstatistikken justert for ikke-søkere og 2001 søknad om produksjonstilskudd.

Tabell 2 Leid jordbruksareal etter størrelse på driftsenheten, fylkesvis. 1000 dekar

Arealgruppe	1979		1989		1999		2000		2001*		
	Areal	%	Areal	%	Areal	%	Areal	%	Areal	%	
Østfold	5-50	7,8	4	4,9	3	1,7	1	1,0	0	0,9	0
	50-100	19,5	11	16,2	8	8,2	3	7,0	3	6,4	2
	100-200	50,2	27	47,8	25	32,8	14	32,8	13	32,2	12
	200-300	42,7	23	47,2	24	43,9	18	41,8	17	42,0	16
	300-500	64,2	35	77,4	40	70,0	29	69,9	9	69,3	26
	> 500					82,8	35	97,1	39	113,9	43
	Sum leid areal	184,4		193,6		239,6		249,6		264,7	
	Totalt areal	755		767		771		762		761	
% leid areal	24		25		31		33		35		
Akershus og Oslo	5-50	8,3	5	4,8	2	2,2	1	1,3	0	1,1	0
	50-100	15,4	9	12,4	6	8,2	3	8,4	3	8,6	3
	100-200	39,0	22	36,2	19	29,7	12	27,8	11	26,6	10
	200-300	35,2	20	39,1	20	32,8	13	34,5	13	32,0	12
	300-500	78,0	44	102,3	53	71,9	29	71,4	27	69,5	26
	> 500					106,4	42	120,4	46	129,7	48
	Sum leid areal	175,9		194,8		251,2		263,7		267,5	
	Totalt areal	801		816		814		800		798	
% leid areal	22		24		31		33		34		
Hedmark	5-50	16,9	8	10,1	4	5,6	2	3,7	1	3,2	1
	50-100	33,7	16	26,6	10	21,6	6	20,2	6	18,4	5
	100-200	64,4	30	72,1	27	70,7	20	68,4	19	65,3	18
	200-300	36,3	17	61,1	23	79,1	22	80,7	22	77,7	21
	300-500	65,2	30	97,5	36	83,7	23	88,0	24	89,6	24
	> 500					97,5	27	104,2	29	115,8	31
	Sum leid areal	216,4		267,4		358,2		365,2		370,0	
	Totalt areal	1 002		1 067		1 086		1 072		1 070	
% leid areal	22		25		33		34		35		
Oppland	5-50	16,1	10	8,6	4	5,4	2	5,2	2	4,6	1
	50-100	34,8	22	29,1	14	26,1	9	25,3	8	24,6	8
	100-200	54,4	34	87,4	43	99,3	33	102,5	33	96,7	30
	200-300	27,2	17	46,0	22	83,6	28	85,3	27	95,0	29
	300-500	25,7	16	34,6	17	51,5	17	59,4	19	63,4	20
	> 500					31,5	11	35,2	11	39,1	12
	Sum leid areal	158,2		205,7		297,5		312,7		323,3	
	Totalt areal	912		964		1 028		1 033		1 033	
% leid areal	17		21		29		30		31		
Buskerud	5-50	9,9	10	6,0	6	3,3	2	2,5	2	1,9	1
	50-100	19,7	21	18,0	17	14,6	9	14,5	9	12,9	8
	100-200	33,3	35	41,1	39	45,4	29	43,6	27	39,3	23
	200-300	15,8	17	21,3	20	37,3	24	39,2	24	42,2	25
	300-500	16,0	17	18,0	17	35,6	23	36,3	22	38,6	23
	> 500					19,4	12	26,2	16	33,2	20
	Sum leid areal	94,7		104,4		155,5		162,3		168,2	
	Totalt areal	500		516		522		518		519	
% leid areal	19		20		30		31		32		

Tabell 2 forts. Leid jordbruksareal etter størrelse på driftsenheten, fylkesvis. 1000 dekar

Arealgruppe	1979		1989		1999		2000		2001*		
	Areal	%	Areal	%	Areal	%	Areal	%	Areal	%	
Vestfold	5-50	5,4	5	3,1	3	0,9	1	0,7	0	0,4	0
	50-100	14,9	15	11,6	11	5,4	4	5,3	4	5,0	3
	100-200	36,4	36	33,6	32	25,2	18	25,6	17	22,7	15
	200-300	21,5	22	28,0	26	31,8	23	28,1	19	26,7	17
	300-500	21,6	22	29,7	28	41,2	29	43,8	30	43,5	28
	> 500					35,9	26	43,5	30	55,9	36
	Sum leid areal	99,8		106,1		140,4		147,0		154,4	
	Totalt areal	430		438		436		428		427	
% leid areal	23		24		32		34		36		
Telemark	5-50	11,8	19	6,4	10	4,1	4	3,5	3	2,9	3
	50-100	20,6	32	18,8	28	16,1	15	14,9	13	13,7	12
	100-200	19,5	31	25,9	38	34,6	32	34,6	31	33,5	29
	200-300	6,9	11	11,7	17	25,9	24	25,2	23	24,5	22
	300-500	4,9	8	5,0	7	20,3	19	23,2	21	27,8	25
	> 500					7,6	7	9,4	8	11,2	10
	Sum leid areal	63,7		67,7		108,6		110,7		113,6	
	Totalt areal	261		257		262		258		259	
% leid areal	24		26		41		43		44		
Aust-Agder	5-50	8,3	22	4,7	12	2,6	4	1,9	3	1,4	2
	50-100	11,8	32	10,6	27	9,9	17	9,2	16	8,0	14
	100-200	11,1	30	16,9	42	24,0	42	23,4	40	21,8	38
	200-300	3,1	8	6,0	15	11,3	20	12,9	22	15,3	26
	300-500	2,7	7	1,7	4	7,0	12	9,3	16	8,1	14
	> 500					3,0	5	1,7	3	3,3	6
	Sum leid areal	37,0		40,0		57,7		58,3		57,8	
	Totalt areal	116		114		120		117		116	
% leid areal	32		35		48		50		50		
Vest-Agder	5-50	11,4	20	6,5	9	3,8	4	3,1	3	2,8	3
	50-100	18,6	32	15,9	23	13,5	15	12,3	13	11,1	12
	100-200	19,2	33	31,4	45	34,9	38	34,0	37	32,1	34
	200-300	5,0	9	11,5	17	23,6	26	25,7	28	26,3	28
	300-500	3,3	6	3,7	5	14,9	16	15,8	17	18,8	20
	> 500					1,5	2	1,3	1	2,4	3
	Sum leid areal	57,6		69,1		92,3		92,2		93,6	
	Totalt areal	176		187		203		199		200	
% leid areal	33		37		46		46		47		
Rogaland	5-50	12,6	10	6,6	4	4,5	2	3,7	2	3,1	1
	50-100	30,1	25	23,4	16	15,3	7	14,2	6	14,2	6
	100-200	47,9	39	67,1	45	70,0	31	72,2	30	68,7	28
	200-300	17,4	14	29,2	20	72,3	33	75,4	32	79,2	33
	300-500	13,8	11	21,5	15	48,6	22	56,4	24	60,7	25
	> 500					11,6	5	14,9	6	15,1	6
	Sum leid areal	121,8		147,8		222,4		236,8		241,1	
	Totalt areal	752		848		968		969		973	
% leid areal	16		17		23		24		25		

Tabell 2 forts. Leid jordbruksareal etter størrelse på driftsenheten, fylkesvis. 1000 dekar

Arealgruppe	1979		1989		1999		2000		2001*		
	Areal	%	Areal	%	Areal	%	Areal	%	Areal	%	
Hordaland	5-50	15,7	19	10,9	10	10,2	7	9,5	6	8,6	6
	50-100	31,2	37	29,8	28	30,1	20	31,6	20	28,5	18
	100-200	29,6	35	53,0	49	71,1	48	70,4	45	68,0	44
	200-300	4,5	5	11,3	10	26,6	18	32,2	21	34,9	23
	300-500	3,1	4	2,8	3	9,9	7	11,0	7	13,0	8
	> 500					0,7	0	0,8	0	1,6	1
	Sum leid areal	84,0		107,7		148,6		155,5		154,6	
Totalt areal	477		464		471		467		459		
% leid areal	18		23		32		33		34		
Sogn og Fjordane	5-50	17,0	24	7,7	10	6,2	5	6,6	5	5,2	4
	50-100	30,8	43	27,0	35	23,3	20	22,6	18	20,0	16
	100-200	20,3	28	35,9	47	64,8	56	69,0	56	67,2	53
	200-300	1,7	2	4,8	6	16,8	15	20,9	17	27,4	22
	300-500	1,9	3	1,2	2	3,7	3	4,5	4	5,9	5
	> 500					0,0	0	0,2	0	0,2	0
	Sum leid areal	71,8		76,7		114,9		123,8		125,9	
Totalt areal	448		457		477		475		477		
% leid areal	16		17		24		26		26		
Møre og Romsdal	5-50	16,8	15	9,1	6	5,3	2	5,2	2	4,5	2
	50-100	36,3	33	30,8	20	21,8	10	20,9	9	19,9	8
	100-200	43,7	39	83,7	54	89,7	40	86,6	37	81,9	35
	200-300	11,1	10	25,3	16	72,7	32	76,4	33	79,9	34
	300-500	3,1	3	7,1	5	30,2	13	36,3	16	41,7	18
	> 500					6,3	3	8,0	3	9,5	4
	Sum leid areal	111,0		156,0		226,0		233,4		237,5	
Totalt areal	636		684		688		680		677		
% leid areal	17		23		33		34		35		
Sør-Trøndelag	5-50	6,8	5	4,5	3	2,7	1	1,8	1	2,0	1
	50-100	24,6	20	19,2	11	12,5	5	11,5	5	9,9	4
	100-200	53,7	43	74,8	44	72,6	30	69,5	28	64,9	25
	200-300	22,7	18	43,1	26	88,2	36	86,8	35	85,8	34
	300-500	18,2	14	26,8	16	51,9	21	63,2	25	72,8	29
	> 500					15,3	6	17,9	7	19,6	8
	Sum leid areal	126,0		168,4		243,3		250,8		254,9	
Totalt areal	680		720		765		763		763		
% leid areal	19		23		32		33		33		
Nord-Trøndelag	5-50	5,8	6	3,0	2	2,0	1	2,0	1	1,9	1
	50-100	17,1	16	12,4	10	9,6	5	8,8	4	7,0	3
	100-200	40,7	39	54,8	42	54,5	28	51,2	25	46,2	21
	200-300	24,8	24	35,8	28	61,7	32	67,1	33	73,6	34
	300-500	16,4	16	23,6	18	52,9	27	58,2	28	64,7	30
	> 500					12,8	7	18,2	9	23,2	11
	Sum leid areal	104,7		129,6		193,5		205,5		216,6	
Totalt areal	791		842		885		886		888		
% leid areal	13		15		22		23		24		

Tabell 2 forts. Leid jordbruksareal etter størrelse på driftsenheten, fylkesvis. 1000 dekar

Arealgruppe	1979		1989		1999		2000		2001*		
	Areal	%	Areal	%	Areal	%	Areal	%	Areal	%	
Nordland	5-50	15,3	12	8,5	5	5,3	2	4,7	2	4,0	2
	50-100	30,2	23	25,1	15	20,5	9	17,2	7	16,0	7
	100-200	56,5	43	75,4	44	65,8	29	63,4	27	60,6	25
	200-300	22,4	17	47,7	28	75,0	33	77,7	33	78,0	33
	300-500	5,5	4	15,3	9	51,6	23	63,2	27	70,7	30
	> 500					7,6	3	6,9	3	9,8	4
	Sum leid areal	130,0		172,1		225,8		233,1		239,2	
Totalt areal	514		522		580		585		589		
% leid areal	25		33		39		40		41		
Troms	5-50	9,5	15	5,8	7	3,0	2	2,7	2	2,1	2
	50-100	17,6	28	15,7	19	14,5	12	13,1	11	12,7	10
	100-200	24,1	39	36,5	43	40,3	33	39,0	31	37,3	30
	200-300	8,6	14	19,7	23	37,2	31	38,4	31	37,9	30
	300-500	2,0	3	6,7	8	23,2	19	27,4	22	31,1	25
	> 500					3,6	3	3,2	3	4,7	4
	Sum leid areal	61,8		84,4		121,8		123,8		125,9	
Totalt areal	263		242		273		271		268		
% leid areal	24		35		45		46		47		
Finnmark	5-50	2,1	10	1,4	5	1,1	3	1,1	2	0,5	1
	50-100	4,4	21	3,2	11	2,9	7	2,7	6	2,3	6
	100-200	8,9	43	9,2	32	8,3	20	8,4	19	6,0	15
	200-300	4,1	20	9,9	35	12,3	30	11,1	25	11,1	27
	300-500	1,3	6	4,7	17	10,2	25	13,1	30	14,4	35
	> 500					6,5	16	7,7	17	7,1	17
	Sum leid areal	20,7		28,5		41,3		44,0		41,5	
Totalt areal	95		96		106		107		104		
% leid areal	22		30		39		41		40		
<i>Hele landet</i>	<i>5-50</i>	<i>197,6</i>	<i>10</i>	<i>112,9</i>	<i>5</i>	<i>70,0</i>	<i>2</i>	<i>60,0</i>	<i>2</i>	<i>51,3</i>	<i>1</i>
	<i>50-100</i>	<i>411,3</i>	<i>21</i>	<i>345,7</i>	<i>15</i>	<i>274,2</i>	<i>8</i>	<i>259,9</i>	<i>8</i>	<i>239,3</i>	<i>7</i>
	<i>100-200</i>	<i>652,8</i>	<i>34</i>	<i>882,9</i>	<i>38</i>	<i>933,7</i>	<i>29</i>	<i>922,4</i>	<i>27</i>	<i>871,2</i>	<i>25</i>
	<i>200-300</i>	<i>311,0</i>	<i>16</i>	<i>498,8</i>	<i>22</i>	<i>832,1</i>	<i>26</i>	<i>859,4</i>	<i>26</i>	<i>889,4</i>	<i>26</i>
	<i>300-500</i>	<i>346,9</i>	<i>18</i>	<i>477,9</i>	<i>21</i>	<i>678,3</i>	<i>21</i>	<i>750,2</i>	<i>22</i>	<i>803,5</i>	<i>23</i>
	<i>> 500</i>					<i>450,2</i>	<i>14</i>	<i>516,5</i>	<i>15</i>	<i>595,4</i>	<i>17</i>
	<i>Sum leid areal, 1000 daa</i>	<i>1 920</i>		<i>2 318</i>		<i>3 239</i>		<i>3 368</i>		<i>3 450</i>	
	<i>Totalt areal, 1000 daa</i>	<i>9 535</i>		<i>9 911</i>		<i>10 382</i>		<i>10 322</i>		<i>10 313</i>	
	<i>% leid areal</i>	<i>20</i>		<i>23</i>		<i>31</i>		<i>33</i>		<i>33</i>	

* Foreløpige tall

Kilde: Statistisk sentralbyrå. 1979, 1989 og 1999 de fullstendige jordbrukstellingene. 2000 tall fra produksjonstilskuddstatistikken justert for ikke-søkere og 2001 søknad om produksjonstilskudd.

Tabell 3a Strukturutvikling i korn. Antall driftsenheter

Arealgruppe	1979		1989		1999		2000 ¹⁾		2001*		
	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	
Østfold	< 20	542	11	288	6	103	3	-	-	39	1
	20-50	914	19	685	15	306	9	369	12	157	5
	50-100	1 211	25	1 026	23	661	20	609	19	519	18
	100-200	1 343	27	1 407	31	1 048	32	1 016	32	956	33
	200-300	522	11	630	14	582	18	567	18	559	19
	300-400	216	4	264	6	284	9	283	9	267	9
	> 400	137	3	205	5	333	10	357	11	377	13
	Antall bruk	4 885		4 505		3 317		3 201		2 874	
1000 daa	584,6		648,3		637,0		640,1		632,7		
Akershus og Oslo	< 20	727	15	326	8	86	3	-	-	35	1
	20-50	942	20	686	16	269	9	342	12	149	6
	50-100	1 087	23	932	22	544	18	523	18	466	18
	100-200	1 121	23	1 105	26	825	28	787	27	740	28
	200-300	523	11	620	14	503	17	494	17	486	18
	300-400	190	4	311	7	314	11	308	11	299	11
	> 400	231	5	300	7	431	15	444	15	459	17
	Antall bruk	4 821		4 280		2 972		2 898		2 634	
1000 daa	592,2		673,6		653,2		654,3		647,8		
Hedmark	< 20	1 762	26	865	16	204	6	-	-	63	2
	20-50	1 932	28	1 413	26	589	17	735	22	363	12
	50-100	1 396	20	1 234	22	755	22	706	21	617	21
	100-200	1 001	15	1 089	20	899	26	864	26	810	28
	200-300	384	6	456	8	447	13	444	13	435	15
	300-400	182	3	232	4	255	7	258	8	236	8
	> 400	205	3	234	4	347	10	362	11	388	13
	Antall bruk	6 862		5 523		3 496		3 369		2 912	
1000 daa	591,2		614,3		599,6		598,6		586,3		
Oppland	< 20	1 468	33	708	21	177	9	-	-	88	5
	20-50	1 243	28	898	27	418	20	571	28	341	19
	50-100	896	20	749	22	520	25	494	25	466	26
	100-200	618	14	665	20	548	27	540	27	523	29
	200-300	177	4	230	7	246	12	255	13	236	13
	300-400	66	1	89	3	85	4	83	4	96	5
	> 400	25	1	29	1	65	3	66	3	66	4
	Antall bruk	4 493		3 368		2 059		2 009		1 816	
1000 daa	279,7		281,8		252,7		250,4		243,8		
Buskerud	< 20	823	23	439	14	109	5	-	-	45	3
	20-50	917	26	723	24	347	17	409	21	229	13
	50-100	837	24	813	26	541	27	538	28	471	27
	100-200	694	20	759	25	631	31	581	30	563	33
	200-300	172	5	207	7	220	11	221	11	209	12
	300-400	61	2	85	3	97	5	97	5	95	6
	> 400	37	1	45	1	82	4	92	5	103	6
	Antall bruk	3 541		3 071		2 027		1 938		1 715	
1000 daa	272,8		293,4		271,0		269,1		262,2		

Tabell 3a forts. Strukturutvikling i korn. Antall driftsenheter

Arealgruppe	1979		1989		1999		2000 ¹⁾		2001*		
	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	
Vestfold	< 20	387	11	221	7	61	3	-	-	41	2
	20-50	750	21	546	18	252	12	286	14	134	7
	50-100	1 097	31	973	31	589	27	565	27	456	25
	100-200	953	27	991	32	786	36	756	36	709	39
	200-300	232	7	260	8	288	13	279	13	270	15
	300-400	55	2	68	2	91	4	97	5	102	6
	> 400	36	1	30	1	88	4	102	5	118	6
	Antall bruk	3 510		3 089		2 155		2 085		1 830	
1000 daa	334,2		330,5		311,7		312,8		307,9		
Telemark	< 20	631	30	256	15	70	6	-	-	39	4
	20-50	726	34	541	32	285	26	319	31	185	20
	50-100	539	26	574	34	409	38	393	38	354	39
	100-200	173	8	249	15	236	22	243	23	226	25
	200-300	26	1	37	2	58	5	57	5	65	7
	300-400	9	0	13	1	14	1	17	2	20	2
	> 400	3	0	2	0	14	1	14	1	17	2
	Antall bruk	2 107		1 672		1 086		1 043		906	
1000 daa	100,2		108,7		97,2		97,1		94,3		
Aust-Agder	< 20	532	66	199	41	49	22	-	-	32	17
	20-50	211	26	204	42	88	40	115	57	67	36
	50-100	56	7	63	13	52	24	52	26	54	29
	100-200	8	1	14	3	26	12	27	13	24	13
	200-300	3	0	5	1	6	3	7	3	7	4
	300-400										
	> 400										
	Antall bruk	810		485		221		201		187	
1000 daa	16,1		15,3		12,6		12,1		12,6		
Vest-Agder	< 20	285	65	137	43	33	23	-	-	23	16
	20-50	105	24	123	39	50	35	92	59	52	37
	50-100	40	9	46	15	42	30	39	25	41	29
	100-200	8	2	10	3	12	8	26	17	26	18
	200-300					5	4				
	300-400										
	> 400										
	Antall bruk	438		316		142		157		142	
1000 daa	9,2		10,0		7,8		9,0		9,1		
Rogaland	< 20	690	53	348	31	121	18	-	-	110	16
	20-50	442	34	485	43	276	42	411	56	275	39
	50-100	121	9	215	19	186	28	214	29	212	30
	100-200	33	3	59	5	62	9	80	11	83	12
	200-300	4	0	11	1	10	2	17	2	17	2
	300-400					6	1	9	1	9	1
	> 400										
	Antall bruk	1 290		1 118		661		731		707	
1000 daa	33,3		44,0		36,4		44,3		44,1		

Tabell 3a forts. Strukturutvikling i korn. Antall driftsenheter

Arealgruppe	1979		1989		1999		2000 ¹⁾		2001*		
	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	
Hordaland	< 20	53	62	7	21	9	43	-	-	3	21
	20-50	23	27	19	56	8	38	14	82	9	64
	50-100	10	12	8	24	3	14	2	12	1	7
	100-200					1	5	1	6	1	7
	200-300										
	300-400										
	> 400										
	Antall bruk	86		34		21		17		14	
1000 daa	1,8		1,3		0,6		0,5		0,5		
Sogn og Fjordane	< 20	25	42	10	31	7	28	-	-	6	29
	20-50	25	42	11	34	9	36	18	75	7	33
	50-100	10	17	11	34	6	24	6	25	6	29
	100-200					3	12				
	200-300										
	300-400										
	> 400										
	Antall bruk	60		32		25		24		21	
1000 daa	1,8		1,2		1,2		1,0		1,0		
Møre og Romsdal	< 20	156	41	80	16	23	10	-	-	14	6
	20-50	141	38	219	43	75	33	90	37	66	27
	50-100	56	15	144	28	78	34	90	37	90	37
	100-200	20	5	55	11	42	19	53	22	56	23
	200-300	3	1	8	2	5	2	11	5	11	5
	300-400					4					
	> 400										
	Antall bruk	376		506		227		244		241	
1000 daa	13,0		26,9		16,8		18,8		19,9		
Sør-Trøndelag	< 20	768	31	295	15	92	7	-	-	88	7
	20-50	836	33	538	28	250	19	362	27	235	18
	50-100	498	20	541	28	367	28	359	27	353	28
	100-200	292	12	393	20	369	29	392	29	369	29
	200-300	78	3	110	6	142	11	152	11	156	12
	300-400	19	1	31	2	47	4	48	4	49	4
	> 400	8	0	18	1	27	2	31	2	33	3
	Antall bruk	2 499		1 926		1 294		1 344		1 283	
1000 daa	135,9		157,6		153,0		159,7		159,2		
Nord-Trøndelag	< 20	742	21	364	12	120	6	-	-	74	4
	20-50	951	26	707	23	367	17	469	22	318	15
	50-100	900	25	787	26	523	24	494	23	496	24
	100-200	692	19	799	26	675	31	676	31	667	32
	200-300	222	6	275	9	280	13	305	14	300	15
	300-400	66	2	94	3	124	6	128	6	131	6
	> 400	27	1	56	2	72	3	78	4	82	4
	Antall bruk	3 600		3 082		2 161		2 150		2 068	
1000 daa	286,0		317,7		292,1		299,0		300,0		

Tabell 3a forts. Strukturutvikling i korn. Antall driftsenheter

Arealgruppe	1979		1989		1999		2000 ¹⁾		2001*		
	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	
Nordland	< 20	89	67	13	14	13	29	-	-	12	39
	20-50	25	19	41	44	13	29	23	52	3	10
	50-100	14	11	22	24	10	22	11	25	7	23
	100-200	4	3	17	18	9	20	10	23	10	32
	Antall bruk	132		93		45		44		31	
	1000 daa	2,9		5,3		2,6		2,6		2,3	
Troms	< 20	18	82	3	100	0		-		0	
	20-50	4	18		0	0		0		0	
	Antall bruk	22		3		0		0		3	
	1000 daa	0,2		0,0		0,0		0,0		0,3	
Hele landet	< 20	9 698	25	4 559	14	1 277	6	-	-	712	4
	20-50	10 187	26	7 839	24	3 602	16	4 625	22	2 590	13
	50-100	8 766	22	8 135	25	5 286	24	5 092	24	4 610	24
	100-200	6 960	18	7 611	23	6 170	28	6 049	28	5 759	30
	200-300	2 346	6	2 848	9	2 793	13	2 811	13	2 759	14
	300-400	865	2	1 190	4	1 319	6	1 326	6	1 306	7
	> 400	710	2	921	3	1 462	7	1 552	7	1 648	9
	Antall bruk	39 532		33 103		21 909		21 455		19 384	
1000 daa	3 252		3 530		3 345		3 370		3 324		

* Foreløpige tall

1) For 2000 er det ikke gruppert for enheter < 20 dekar. Disse inngår i gruppen 20-50 daa.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. 1979, 1989 og 1999 de fullstendige jordbrukstellingene. 2000 tall fra produksjonstilskuddstatistikken justert for ikke-søkere og 2001 søknad om produksjonstilskudd.

Tabell 3b Strukturutvikling i poteter. Antall driftsenheter

Arealgruppe	1979		1989		1999		2000		2001*		
	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	
Østfold	< 5	2 719	85	890	70	218	52	186	49	138	45
	5-9	184	6	87	7	35	8	37	10	26	8
	10-19	107	3	79	6	31	7	32	9	28	9
	20-49	139	4	116	9	58	14	49	13	51	17
	50-99	48	2	91	7	78	19	72	19	63	21
	Antall bruk	3 197		1 263		420		376		306	
Antall daa	13 609		13 565		9 939		9 583		8 667		
Akershus og Oslo	< 5	2 985	90	882	80	166	60	164	61	124	55
	5-9	145	4	52	5	15	5	19	7	17	7
	10-19	77	2	53	5	15	5	12	4	15	7
	20-49	85	3	61	6	33	12	34	13	25	11
	50-99	34	1	50	5	47	17	40	15	46	20
	Antall bruk	3 326		1 098		276		269		227	
Antall daa	10 318		7 256		5 686		5 581		5 821		
Hedmark	< 5	5 551	85	2 328	73	453	43	393	41	267	33
	5-9	286	4	110	3	33	3	39	4	37	5
	10-19	204	3	122	4	55	5	51	5	40	5
	20-49	294	5	295	9	179	17	153	16	127	16
	50-99	184	3	324	10	345	32	330	34	327	41
	Antall bruk	6 519		3 179		1 065		966		798	
Antall daa	34 825		46 081		48 987		47 641		49 071		
Oppland	< 5	6 977	90	3 221	86	855	75	783	74	652	71
	5-9	311	4	111	3	30	3	32	3	31	3
	10-19	151	2	96	3	43	4	30	3	28	3
	20-49	235	3	166	4	76	7	83	8	77	8
	50-99	113	1	163	4	135	12	130	12	131	14
	Antall bruk	7 787		3 757		1 139		1 058		919	
Antall daa	26 707		22 715		16 735		17 475		17 522		
Buskerud	< 5	3 987	95	1 489	90	309	76	280	77	232	75
	5-9	103	2	50	3	22	5	20	6	20	6
	10-19	51	1	46	3	19	5	15	4	11	4
	20-49	45	1	42	3	29	7	21	6	20	6
	50-99	8	0	20	1	28	7	26	7	25	8
	Antall bruk	4 194		1 647		407		362		308	
Antall daa	7 556		5 228		4 653		4 436		4 192		

Tabell 3b forts. Strukturutvikling i poteter. Antall driftsenheter

Arealgruppe	1979		1989		1999		2000		2001*		
	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	
Vestfold	< 5	1 798	75	569	55	98	24	79	22	52	17
	5-9	201	8	56	5	26	6	31	8	21	7
	10-19	189	8	100	10	56	14	36	10	30	10
	20-49	178	7	195	19	108	27	98	27	98	32
	50-99	22	1	114	11	115	29	121	33	105	34
	Antall bruk	2 388		1 034		403		365		306	
Antall daa	12 339		16 979		15 181		16 163		16 030		
Telemark	< 5	3 535	94	1 340	88	181	72	159	69	128	67
	5-9	102	3	46	3	18	7	16	7	11	6
	10-19	62	2	54	4	13	5	18	8	18	9
	20-49	35	1	54	4	17	7	15	7	13	7
	50-99	9	0	22	1	22	9	22	10	22	11
	Antall bruk	3 743		1 516		251		230		192	
Antall daa	6 937		5 686		3 045		3 159		3 075		
Aust-Agder	< 5	2 132	91	860	82	153	71	129	68	97	63
	5-9	130	6	79	8	16	7	13	7	16	10
	10-19	61	3	59	6	11	5	13	7	11	7
	20-49	18	1	38	4	19	9	20	11	12	8
	50-99	3	0	11	1	18	8	15	8	19	12
	Antall bruk	2 344		1 047		217		190		155	
Antall daa	4 950		4 081		2 393		2 405		2 169		
Vest-Agder	< 5	2 920	96	1 183	95	173	83	160	82	123	78
	5-9	76	2	27	2	11	5	15	8	12	8
	10-19	22	1	22	2	15	7	10	5	10	6
	20-49	27	1	12	1	7	3	11	6	11	7
	50-99	4	0	3	0	3	1				
	Antall bruk	3 049		1 247		209		196		157	
Antall daa	4 701		2 120		959		965		918		
Rogaland	< 5	5 018	85	2 290	79	479	60	445	59	390	57
	5-9	427	7	191	7	78	10	68	9	65	9
	10-19	274	5	189	6	90	11	81	11	67	10
	20-49	168	3	199	7	108	14	100	13	103	15
	50-99	21	0	48	2	43	5	56	7	60	9
	Antall bruk	5 908		2 917		798		750		685	
Antall daa	18 225		15 403		8 630		9 577		10 022		

Tabell 3b forts. Strukturutvikling i poteter. Antall driftsenheter

Arealgruppe		1979		1989		1999		2000		2001*	
		Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%
Hordaland	< 5	7 288	99	2 519	99	346	96	308	96	275	96
	5-9	38	1	17	1	12	3	12	4	12	4
	10-19	16	0	9	0						
	Antall bruk	7 342		2 545		359		322		285	
	Antall daa	6 108		2 118		515		489		431	
Sogn og Fjordane	< 5	6 220	98	3 038	97	560	91	531	91	469	90
	5-9	71	1	30	1	20	3	12	2	11	2
	10-19	39	1	29	1	15	2	21	4	20	4
	20-49	19	0	37	1	19	3	20	3	21	4
	50-99									1	0
	Antall bruk	6 349		3 134		614		584		522	
Antall daa	7 093		4 138		1 548		1 605		1 561		
Møre og Romsdal	< 5	8 002	98	2 166	92	415	88	379	88	305	85
	5-9	83	1	79	3	17	4	12	3	13	4
	10-19	28	0	50	2	16	3	16	4	18	5
	20-49	9	0	43	2	10	2	9	2	8	2
	50-99	3	0	16	1	14	3	16	4	15	4
	Antall bruk	8 125		2 354		472		432		359	
Antall daa	9 077		5 307		2 632		2 657		2 728		
Sør-Trøndelag	< 5	5 311	95	2 166	92	565	84	532	83	436	81
	5-9	171	3	79	3	40	6	34	5	30	6
	10-19	55	1	50	2	31	5	30	5	27	5
	20-49	25	0	43	2	22	3	27	4	25	5
	50-99			16	1	16	2	16	3	19	4
	Antall bruk	5 562		2 354		674		639		537	
Antall daa	9 553		6 030		3 794		3 933		3 890		
Nord-Trøndelag	< 5	4 611	84	1 671	75	448	58	391	55	308	50
	5-9	306	6	119	5	38	5	42	6	32	5
	10-19	213	4	120	5	40	5	35	5	38	6
	20-49	235	4	183	8	108	14	98	14	91	15
	50-99	112	2	143	6	134	17	147	21	141	23
	Antall bruk	5 477		2 236		768		713		610	
Antall daa	26 177		21 234		16 028		17 528		17 226		

Tabell 3b forts. Strukturutvikling i poteter. Antall driftsenheter

Arealgruppe	1979		1989		1999		2000		2001*		
	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	
Nordland	< 5	6 739	96	3 035	93	1 033	85	974	84	891	83
	5-9	155	2	111	3	68	6	67	6	56	5
	10-19	66	1	89	3	60	5	59	5	64	6
	20-49	26	0	37	1	46	4	50	4	50	5
	50-99	5	0	6	0	7	1	11	1	13	1
	Antall bruk	6 991		3 278		1 214		1 161		1 074	
Antall daa	10 170		6 861		4 587		4 811		4 858		
Troms	< 5	4 486	98	2 116	95	756	87	726	87	658	87
	5-9	55	1	58	3	43	5	43	5	34	5
	10-19	22	0	35	2	34	4	30	4	25	3
	20-49	10	0	17	1	29	3	30	4	30	4
	50-99			3	0	4	0				
	Antall bruk	4 573		2 229		866		832		753	
Antall daa	5 139		3 720		2 904		2 876		2 839		
Finnmark	< 5	513	98	251	94	92	88	97	87	82	79
	5-9	9	2	4	2	6	6	6	5	9	9
	10-19			11	4	7	7	7	6	7	7
	Antall bruk	522		266		105		112		104	
	Antall daa	529		407		306		358		510	
<i>Hele landet</i>	< 5	<i>80 792</i>	<i>92</i>	<i>33 149</i>	<i>87</i>	<i>7 300</i>	<i>71</i>	<i>6 716</i>	<i>70</i>	<i>5 627</i>	<i>70</i>
	5-9	<i>2 851</i>	<i>3</i>	<i>1 269</i>	<i>3</i>	<i>527</i>	<i>5</i>	<i>517</i>	<i>5</i>	<i>448</i>	<i>5</i>
	10-19	<i>1 637</i>	<i>2</i>	<i>1 189</i>	<i>3</i>	<i>550</i>	<i>5</i>	<i>497</i>	<i>5</i>	<i>456</i>	<i>5</i>
	20-49	<i>1 547</i>	<i>2</i>	<i>1 522</i>	<i>4</i>	<i>871</i>	<i>8</i>	<i>816</i>	<i>9</i>	<i>771</i>	<i>9</i>
	50-99	<i>569</i>	<i>1</i>	<i>1 029</i>	<i>3</i>	<i>1 009</i>	<i>5</i>	<i>1 011</i>	<i>11</i>	<i>995</i>	<i>11</i>
	Antall bruk	<i>87 396</i>		<i>38 158</i>		<i>10 257</i>		<i>9 557</i>		<i>8 297</i>	
	Antall daa	<i>214 013</i>		<i>188 929</i>		<i>148 522</i>		<i>151 242</i>		<i>151 530</i>	

* Foreløpige tall

Kilde: Statistisk sentralbyrå. 1979, 1989 og 1999 de fullstendige jordbrukstellingene. 2000 tall fra produksjonstilskuddstatistikken justert for ikke-søkere og 2001 søknad om produksjonstilskudd.

Tabell 3c Strukturutvikling i grønnsaker på friland. Antall driftsenheter

Arealgruppe	1979		1989		1999		2000		2001		
	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	
Østfold	< 2	1 192	82	167	41	13	8	14	9	8	5
	2-5	63	4	65	16	15	9	15	9	15	10
	5-10	62	4	51	13	31	18	23	14	19	12
	10-20	62	4	48	12	37	21	34	21	39	25
	20-50	62	4	61	15	50	29	44	28	43	27
	> 50	12	1	14	3	27	16	29	18	33	21
	Antall bruk	1 453		406		173		159		157	
Antall daa	4 688		4 257		4 718		4 645		5 170		
Akershus og Oslo	< 2	1 104	90	124	59	15	21	15	21	10	14
	2-5	31	3	14	7	8	11	13	18	9	13
	5-10	26	2	14	7	6	8	9	13	5	7
	10-20	29	2	14	7	12	17	5	7	7	10
	20-50	23	2	29	14	17	24	17	24	20	29
	> 50	11	1	16	8	13	18	13	18	18	26
	Antall bruk	1 224		211		71		72		69	
Antall daa	2 474		2 379		2 098		2 063		2 608		
Hedmark	< 2	1 368	87	162	50	30	18	22	14	19	13
	2-5	35	2	19	6	17	10	21	13	14	10
	5-10	32	2	15	5	9	5	5	3	6	4
	10-20	40	3	29	9	19	11	15	10	17	12
	20-50	55	4	49	15	41	24	44	28	40	28
	> 50	36	2	50	15	55	32	50	32	49	34
	Antall bruk	1 566		324		171		157		145	
Antall daa	5 803		7 017		6 947		6 857		6 575		
Oppland	< 2	1 016	87	121	50	16	13	23	19	19	16
	2-5	29	2	19	8	18	15	5	4	11	9
	5-10	27	2	21	9	9	7	7	6	5	4
	10-20	45	4	33	14	14	11	12	10	11	9
	20-50	39	3	31	13	35	28	40	34	42	35
	> 50	13	1	17	7	31	25	32	27	33	27
	Antall bruk	1 169		242		123		119		121	
Antall daa	3 382		3 477		5 490		5 702		6 150		
Buskerud	< 2	1 218	84	178	46	19	12	13	9	13	10
	2-5	49	3	43	11	18	12	15	10	14	10
	5-10	53	4	27	7	18	12	17	12	18	13
	10-20	46	3	42	11	21	13	23	16	14	10
	20-50	55	4	55	14	36	23	28	20	24	18
	> 50	35	2	45	12	44	28	47	33	52	39
	Antall bruk	1 456		390		156		143		135	
Antall daa	6 200		6 795		7 186		7 108		7 569		

Tabell 3c forts. Strukturutvikling i grønnsaker på friland. Antall driftsenheter

Arealgruppe	1979		1989		1999		2000		2001		
	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	
Vestfold	< 2	850	64	117	21	21	7	20	6	9	3
	2-5	109	8	46	8	25	8	22	7	17	6
	5-10	82	6	65	12	13	4	18	6	17	6
	10-20	96	7	97	17	29	9	21	7	18	7
	20-50	142	11	156	28	107	33	96	31	82	30
	> 50	42	3	76	14	126	39	135	43	126	47
	Antall bruk	1 321		557		321		312		269	
Antall daa	10 067		13 431		16 715		16 590		17 153		
Telemark	< 2	1 140	90	153	65	23	33	27	39	16	30
	2-5	45	4	32	14	8	12	6	9	13	25
	5-10	37	3	22	9	9	13	10	14	6	11
	10-20	25	2	15	6	10	14	11	16	6	11
	20-50	15	1	15	6	12	17	8	11	5	9
	> 50					7	10	8	11	7	13
	Antall bruk	1 262		237		69		70		53	
Antall daa	1 548		1 014		1 287		1 268		948		
Aust-Agder	< 2	779	78	183	54	10	11	8	10	8	12
	2-5	36	4	42	12	14	16	14	18	7	10
	5-10	44	4	30	9	8	9	6	8	9	13
	10-20	52	5	36	11	19	21	11	14	4	6
	20-50	68	7	39	11	25	28	25	32	26	38
	> 50	14	1	11	3	14	16	15	19	15	22
	Antall bruk	993		341		90		79		69	
Antall daa	4 729		3 164		2 228		2 169		2 372		
Vest-Agder	< 2	968	93	189	72	13	25	12	26	8	20
	2-5	23	2	13	5	10	20	11	23	8	20
	5-10	22	2	9	3	4	8	4	9	2	5
	10-20	11	1	20	8	13	25	10	21	8	20
	20-50	20	2	24	9	8	16	7	15	9	23
	> 50			6	2	3	6	3	6	5	13
	Antall bruk	1 044		261		51		47		40	
Antall daa	1 322		1 619		704		696		840		
Rogaland	< 2	1 468	73	366	49	42	15	33	13	23	10
	2-5	193	10	117	16	48	17	40	16	36	16
	5-10	174	9	112	15	53	19	46	18	36	16
	10-20	111	6	88	12	46	17	48	19	45	19
	20-50	50	2	49	7	61	22	64	25	59	26
	> 50	8	0	10	1	28	10	27	10	32	14
	Antall bruk	2 004		742		278		258		231	
Antall daa	5 837		4 684		5 900		6 606		6 736		

Tabell 3c forts. Strukturutvikling i grønnsaker på friland. Antall driftsenheter

Arealgruppe	1979		1989		1999		2000		2001		
	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	
Hordaland	< 2	2 077	95	328	81	36	55	38	57	30	60
	2-5	75	3	44	11	20	31	21	31	14	28
	5-10	14	1	26	6	8	12	7	10	7	14
	10-20	9	0	9	2						
	Antall bruk	2 175		407		65		67		50	
	Antall daa	1 034		648		152		157		121	
Sogn og Fjordane	< 2	1 511	92	392	71	12	17	16	22	15	21
	2-5	53	3	66	12	26	37	21	28	25	35
	5-10	35	2	38	7	12	17	18	24	13	18
	10-20	32	2	25	5	14	20	8	11	8	11
	20-50	14	1	34	6	7	10	10	14	10	14
	Antall bruk	1 645		555		71		74		71	
Antall daa	1 737		2 002		628		679		678		
Møre og Romsdal	< 2	1 605	95	289	73	20	31	19	31	19	30
	2-5	45	3	49	12	15	23	13	21	18	28
	5-10	24	1	35	9	15	23	13	21	12	19
	10-20	13	1	17	4	9	14	11	18	9	14
	20-50	3	0	6	2	5	8	5	8	6	9
	Antall bruk	1 690		396		64		61		64	
Antall daa	956		927		414		412		445		
Sør-Trøndelag	< 2	760	95	179	75	18	25	22	30	20	33
	2-5	21	3	22	9	24	33	26	35	19	32
	5-10	13	2	28	12	19	26	16	22	10	17
	10-20	7	1	7	3	7	10	5	7	5	8
	20-50			3	1	3	5	5	7	5	8
	> 50					1	2				
Antall bruk	801		239		72		74		60		
Antall daa	515		526		419		417		379		
Nord-Trøndelag	< 2	1 214	80	142	37	20	10	16	8	8	5
	2-5	97	6	62	16	22	11	31	16	17	10
	5-10	100	7	61	16	29	15	31	16	16	10
	10-20	65	4	73	19	37	19	28	14	24	14
	20-50	41	3	43	11	66	34	68	35	76	46
	> 50			6	2	23	12	21	11	26	16
Antall bruk	1 517		387		197		195		167		
Antall daa	3 320		3 315		4 460		4 490		5 004		

Tabell 3c forts. Strukturutvikling i grønnsaker på friland. Antall driftsenheter

Arealgruppe	1979		1989		1999		2000		2001		
	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	
Nordland	< 2	1 067	92	354	74	33	33	42	43	31	38
	2-5	48	4	53	11	35	35	29	30	24	29
	5-10	27	2	46	10	11	11	9	9	12	15
	10-20	11	1	19	4	9	9	7	7	6	7
	20-50	3	0	8	2	10	10	10	10	10	12
	Antall bruk	1 156		480		99		97		82	
Antall daa	932		1 173		647		588		546		
Troms	< 2	705	93	246	79	24	48	20	44	19	46
	2-5	36	5	35	11	12	24	14	31	14	34
	5-10	12	2	21	7	9	18	10	22	10	24
	10-20	5	1	8	3	5	10				
	20-50	3	0	3	1						
	Antall bruk	761		313		50		45		41	
Antall daa	621		535		190		166		144		
Finnmark	< 2	58	94	22	79						
	2-5	1	2	3	11						
	5-10	3	5	3	11						
	Antall bruk	62		28		2		2		3	
	Antall daa	53		68		4		24		15	
<i>Hele landet</i>	< 2	<i>20 100</i>	<i>86</i>	<i>3 712</i>	<i>57</i>	<i>366</i>	<i>17</i>	<i>360</i>	<i>18</i>	<i>276</i>	<i>15</i>
	2-5	<i>989</i>	<i>4</i>	<i>744</i>	<i>11</i>	<i>336</i>	<i>16</i>	<i>318</i>	<i>16</i>	<i>276</i>	<i>15</i>
	5-10	<i>787</i>	<i>3</i>	<i>623</i>	<i>10</i>	<i>262</i>	<i>12</i>	<i>246</i>	<i>12</i>	<i>195</i>	<i>11</i>
	10-20	<i>656</i>	<i>3</i>	<i>579</i>	<i>9</i>	<i>302</i>	<i>14</i>	<i>252</i>	<i>12</i>	<i>225</i>	<i>12</i>
	20-50	<i>589</i>	<i>3</i>	<i>602</i>	<i>9</i>	<i>482</i>	<i>23</i>	<i>471</i>	<i>23</i>	<i>454</i>	<i>25</i>
	> 50	<i>178</i>	<i>1</i>	<i>256</i>	<i>4</i>	<i>375</i>	<i>18</i>	<i>384</i>	<i>19</i>	<i>401</i>	<i>22</i>
	Antall bruk	<i>23 299</i>		<i>6 516</i>		<i>2 123</i>		<i>2 031</i>		<i>1 827</i>	
	Antall daa	<i>55 218</i>		<i>57 030</i>		<i>60 187</i>		<i>60 637</i>		<i>63 453</i>	

* Foreløpige tall

Kilde: Statistisk sentralbyrå. 1979, 1989 og 1999 de fullstendige jordbrukstellingene. 2000 tall fra produksjonstilskuddstatistikken justert for ikke-søkere og 2001 søknad om produksjonstilskudd.

Tabell 3d Strukturutvikling for bruk med ku, inklusive ammeku¹⁾. Antall driftsenheter

Besetningsstørrelse		1979		1989		1999		2000		2001*	
		Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%
Østfold	1-4	217	23	52	10	7	2	1	0	0	0
	5-9	232	24	109	21	33	9	23	7	26	9
	10-14	223	23	132	25	97	26	75	24	56	19
	15-19	140	15	122	24	103	28	90	28	89	30
	20-29	98	10	80	15	104	28	102	32	91	31
	30-50	31	3	17	3	25	7	24	8	30	10
	> 50	10	1	7	1	4	1	4	1	5	2
	Antall bruk	951		519		373		319		297	
Antall bruk med ammekyr					247		233		198		
Antall kyr	11 249		7 526		6 921		6 258		5 937		
Akershus og Oslo	1-4	258	25	58	11	6	2	1	0	0	0
	5-9	223	22	103	19	40	11	24	8	25	9
	10-14	209	20	141	26	85	23	70	23	63	22
	15-19	158	15	133	25	100	27	85	28	79	27
	20-29	122	12	81	15	116	31	105	34	95	33
	30-50	50	5	17	3	17	5	20	6	21	7
	> 50	7	1	4	1	5	1	4	1	6	2
	Antall bruk	1 027		537		369		309		289	
Antall bruk med ammekyr					255		259		227		
Antall kyr	12 350		7 600		6 762		6 020		5 740		
Hedmark	1-4	571	25	129	8	19	2	14	1	9	1
	5-9	728	32	397	25	198	17	158	14	156	15
	10-14	461	20	562	36	413	35	354	32	324	31
	15-19	257	11	306	20	335	28	353	32	340	33
	20-29	159	7	118	8	177	15	160	15	152	15
	30-50	59	3	48	3	45	4	50	5	53	5
	> 50	15	1	3	0	10	1	8	1	8	1
	Antall bruk	2 250		1 563		1 197		1 097		1 042	
Antall bruk med ammekyr					516		523		482		
Antall kyr	22 907		19 563		18 416		17 430		16 769		
Oppland	1-4	988	23	271	8	45	2	33	1	32	1
	5-9	1 605	38	1 169	35	749	28	659	27	544	23
	10-14	984	23	1 223	37	1 059	40	978	39	918	39
	15-19	446	10	456	14	491	19	476	19	512	22
	20-29	199	5	158	5	238	9	258	10	278	12
	30-50	49	1	33	1	57	2	63	3	72	3
	> 50	9	0	9	0	9	0	10	0	12	1
	Antall bruk	4 280		3 319		2 648		2 477		2 368	
Antall bruk med ammekyr					486		548		505		
Antall kyr	39 578		36 610		34 714		33 733		33 500		
Buskerud	1-4	462	36	118	15	21	4	13	2	13	3
	5-9	459	36	327	40	201	34	182	34	173	34
	10-14	239	19	251	31	237	40	196	36	179	35
	15-19	88	7	89	11	88	15	102	19	97	19
	20-29	29	2	21	3	42	7	34	6	41	8
	30-50	11	1	7	1	10	2	12	2	12	2
	Antall bruk	1 288		813		599		539		516	
	Antall bruk med ammekyr					250		269		258	
Antall kyr	9 604		7 733		7 164		6 609		6 534		

Tabell 3d forts. Strukturutvikling for bruk med ku, inklusive ammeku¹⁾. Antall driftsenheter

Besetningsstørrelse	1979		1989		1999		2000		2001*		
	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	
Vestfold	1-4	86	22	30	11	1	1	1	1	0	0
	5-9	108	28	59	23	19	10	12	7	15	10
	10-14	87	22	73	28	28	15	26	15	27	17
	15-19	49	13	48	18	62	34	49	29	41	26
	20-29	42	11	37	14	59	32	63	38	57	37
	30-50	15	4	14	5	16	9	17	10	17	11
	> 50	3	1								
	Antall bruk	390		261		185		168		156	
Antall bruk med ammekyr					176		178		172		
Antall kyr	4 683		3 512		3 546		3 302		3 061		
Telemark	1-4	511	57	141	28	30	9	19	7	24	9
	5-9	258	29	206	42	139	44	120	43	109	41
	10-14	79	9	106	21	87	27	77	28	74	28
	15-19	34	4	32	6	40	13	38	14	34	13
	20-29	10	1	10	2	21	7	23	8	24	9
	30-50	3	0					3	2	1	1
	Antall bruk	895		495		317		280		266	
	Antall bruk med ammekyr					184		179		173	
Antall kyr	4 864		3 772		3 245		3 038		2 854		
Aust-Agder	1-4	290	54	78	22	5	2	6	3	3	1
	5-9	138	26	133	37	104	40	78	34	68	33
	10-14	55	10	105	29	103	39	87	38	87	42
	15-19	31	6	30	8	37	14	40	18	37	18
	20-29	17	3	12	3	12	5	15	7	15	7
	30-50	3	1								
	Antall bruk	534		358		261		227		208	
	Antall bruk med ammekyr					87		96		96	
Antall kyr	3 185		3 142		2 893		2 689		2 477		
Vest-Agder	1-4	547	46	181	21	35	5	17	3	17	3
	5-9	351	30	323	38	243	37	197	34	191	34
	10-14	156	13	210	25	213	33	195	34	180	32
	15-19	76	6	91	11	102	16	106	18	115	21
	20-29	44	4	36	4	51	8	53	9	43	8
	30-50	9	1	10	1	8	1	8	1	9	2
	Antall bruk	1 183		851		652		576		555	
	Antall bruk med ammekyr					185		202		194	
Antall kyr	8 005		7 814		7 491		7 015		6 724		
Rogaland	1-4	423	10	191	5	14	0	14	0	11	0
	5-9	773	18	639	17	458	15	372	13	330	12
	10-14	937	22	1 032	28	874	28	752	26	727	26
	15-19	782	19	876	23	816	26	781	27	766	28
	20-29	891	21	768	21	721	23	721	25	715	26
	30-50	350	8	214	6	199	6	201	7	200	7
	> 50	30	1	12	0	12	0	13	0	20	1
	Antall bruk	4 186		3 732		3 094		2 854		2 769	
Antall bruk med ammekyr					666		788		699		
Antall kyr	66 242		58 336		52 221		49 957		49 202		

Tabell 3d forts. Strukturutvikling for bruk med ku, inklusive ammeku¹⁾. Antall driftsenheter

Besetningsstørrelse		1979		1989		1999		2000		2001*	
		Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%
Hordaland	1-4	1 149	39	384	17	98	6	72	5	62	4
	5-9	1 052	35	917	41	693	42	563	37	521	37
	10-14	496	17	665	30	553	33	556	37	505	36
	15-19	173	6	204	9	235	14	247	16	232	16
	20-29	80	3	59	3	64	4	68	4	88	6
	30-50	17	1	9	0	8	0	7	0	8	1
	Antall bruk	2 967		2 238		1 651		1 513		1 418	
	Antall bruk med ammekyr					477		540		502	
Antall kyr		20 954		20 395		17 541		16 806		16 144	
Sogn og Fjordane	1-4	1 700	43	519	18	141	7	111	6	92	5
	5-9	1 467	37	1 193	42	907	43	788	40	741	40
	10-14	505	13	842	29	737	35	711	36	680	36
	15-19	192	5	241	8	240	11	252	13	255	14
	20-29	47	1	56	2	88	4	90	5	88	5
	30-50	6	0	6	0	7	0	8	0	8	0
	Antall bruk	3 917		2 857		2 120		1 960		1 868	
	Antall bruk med ammekyr					245		291		294	
Antall kyr		24 528		25 102		21 881		20 943		20 210	
Møre og Romsdal	1-4	1 025	26	264	9	49	2	37	2	33	2
	5-9	1 351	34	901	30	512	23	462	22	400	20
	10-14	848	21	1 081	35	850	38	724	35	735	37
	15-19	432	11	603	20	566	25	560	27	522	26
	20-29	256	6	183	6	243	11	254	12	262	13
	30-50	41	1	21	1	38	2	40	2	44	2
	> 50					4	1	4	1	4	1
	Antall bruk	3 953		3 053		2 262		2 081		2 000	
Antall bruk med ammekyr					389		466		429		
Antall kyr		36 491		35 142		30 771		29 098		28 352	
Sør-Trøndelag	1-4	680	19	145	5	18	1	19	1	15	1
	5-9	1 236	35	698	25	375	17	311	15	302	15
	10-14	909	26	1 098	40	896	40	799	39	740	38
	15-19	467	13	582	21	647	29	600	29	578	30
	20-29	216	6	207	8	264	12	286	14	286	15
	30-50	45	1	23	1	29	1	30	1	30	2
	> 50	5	0	4							
	Antall bruk	3 558		2 757		2 229		2 045		1 955	
Antall bruk med ammekyr					404		503		457		
Antall kyr		35 670		33 884		31 614		29 927		28 929	
Nord-Trøndelag	1-4	424	14	106	4	14	1	11	1	10	1
	5-9	884	29	534	20	272	12	219	11	183	9
	10-14	858	28	1 017	39	815	36	659	32	651	33
	15-19	476	16	683	26	709	32	690	34	646	33
	20-29	313	10	227	9	370	16	398	19	389	20
	30-50	61	2	35	1	55	2	66	3	80	4
	> 50	9	0	6	0	8	0	10	0	13	1
	Antall bruk	3 025		2 608		2 243		2 053		1 972	
Antall bruk med ammekyr					502		558		523		
Antall kyr		35 266		34 390		34 671		33 310		32 681	

Tabell 3d forts. Strukturutvikling for bruk med ku, inklusive ammeku¹⁾. Antall driftsenheter

Besetningsstørrelse	1979		1989		1999		2000		2001*		
	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	
Nordland	1-4	945	32	203	9	30	2	20	1	22	2
	5-9	968	33	670	31	412	25	305	20	274	19
	10-14	607	21	794	37	632	38	592	39	542	37
	15-19	285	10	390	18	407	24	411	27	401	28
	20-29	109	4	102	5	180	11	184	12	192	13
	30-50	15	1	13	1	18	1	21	1	24	2
	> 50							3	0	2	0
	Antall bruk	2 929		2 172		1 679		1 536		1 457	
Antall bruk med ammekyr					321		377		349		
Antall kyr	24 034		24 144		22 253		21 454		20 674		
Troms	1-4	424	37	82	11	16	3	12	2	10	2
	5-9	394	34	205	29	111	20	90	18	82	18
	10-14	224	19	278	39	228	42	193	39	169	37
	15-19	81	7	116	16	139	26	146	30	144	32
	20-29	26	2	30	4	45	8	39	8	42	9
	30-50	4	0	5	1	5	1	11	2	10	2
	Antall bruk	1 153		716		544		491		457	
	Antall bruk med ammekyr					61		88		90	
Antall kyr	8 454		7 812		7 171		6 720		6 356		
Finnmark	1-4	109	26	20	7	2	1	2	1	1	0
	5-9	111	26	55	19	30	13	19	9	22	11
	10-14	103	25	101	34	72	31	61	28	68	34
	15-19	56	13	83	28	84	36	82	38	62	31
	20-29	34	8	27	9	41	17	46	21	44	22
	30-50	7	2	8	3	7	3	5	2	5	2
	Antall bruk	420		294		236		215		202	
	Antall bruk med ammekyr					13		15		15	
Antall kyr	4 224		3 992		3 673		3 494		3 210		
Hele landet	1-4	10 809	28	2 972	10	551	2	403	2	354	2
	5-9	12 338	32	8 638	30	5 496	24	4 582	22	4 162	21
	10-14	7 980	21	9 711	33	7 979	35	7 105	34	6 725	34
	15-19	4 223	11	5 085	17	5 201	23	5 108	25	4 950	25
	20-29	2 692	7	2 208	8	2 834	13	2 899	14	2 899	15
	30-50	762	2	476	2	537	2	580	3	627	3
	> 50	102	0	53	0	61	0	63	0	78	0
	Antall bruk	38 906		29 143		22 659		20 740		19 795	
	Antall bruk med ammekyr					5 464		6 113		5 663	
	Antall kyr	372 288		340 469		312 948		297 803		289 354	

* Foreløpige tall

1) Antall bruk med ammeku er inkludert i antall bruk til og med 1998, og ført på egen linje for 1999 og 2000
 Kilde: Statistisk sentralbyrå. 1979, 1989 og 1999 de fullstendige jordbrukstellingene. 2000 tall fra produksjonstilskuddstatistikken justert for ikke-søkere og 2001 søknad om produksjonstilskudd.

Tabell 3e Strukturutvikling for bruk med sau. Antall driftsenheter

Besetningsstørrelse	1979		1989			1999		2000		2001		
	Antall	%	Antall	%	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	
Østfold	1-19	119	84	116	74	78	160	68	153	67	116	61
	20-49	17	12	26	17	14	54	23	54	24	47	25
	50-99	1	1	8	5	6	16	7	16	7	21	11
	> 100	5	4	6	4	3	7	3	6	3	7	4
	Antall bruk	142		156			237		229		191	
	Antall sauer	1 718		2 849		4 711		4 640		4 559		
Akershus og Oslo	1-19	291	84	134	57	39	161	55	161	54	128	48
	20-49	34	10	60	25	29	74	25	76	26	76	29
	50-99	14	4	36	15	23	46	16	46	16	43	16
	> 100	8	2	7	3	9	13	4	13	4	18	7
	Antall bruk	347		237			294		296		265	
	Antall sauer	5 965		6 385		8 385		8 461		8 599		
Hedmark	1-19	1 240	62	491	37	22	271	24	259	24	236	23
	20-49	504	25	496	38	43	419	38	395	37	362	35
	50-99	180	9	243	18	27	308	28	301	28	302	29
	> 100	72	4	89	7	8	113	10	125	12	138	13
	Antall bruk	1 996		1 319			1 111		1 080		1 038	
	Antall sauer	48 399		49 118		54 471		54 139		55 064		
Oppland	1-19	1 696	64	760	36	20	399	20	382	19	343	18
	20-49	690	26	855	40	39	819	41	788	40	746	38
	50-99	218	8	416	19	32	581	29	601	30	637	33
	> 100	49	2	108	5	9	198	10	202	10	212	11
	Antall bruk	2 653		2 139			1 997		1 973		1 938	
	Antall sauer	57 647		78 531		98 938		98 890		101 743		
Buskerud	1-19	682	55	297	31	21	181	20	167	19	137	17
	20-49	415	33	411	42	50	357	40	349	41	315	39
	50-99	118	9	224	23	22	267	30	263	31	284	35
	> 100	30	2	41	4	7	83	9	81	9	77	9
	Antall bruk	1 245		973			888		860		813	
	Antall sauer	31 187		37 254		42 782		42 452		42 644		
Vestfold	1-19	99	79	58	64	52	102	67	98	68	91	63
	20-49	20	16	23	25	34	34	22	32	22	33	23
	50-99	4	3	10	11	9	13	9	11	8	17	12
	> 100	3	2			5	3	2	3	2	3	2
	Antall bruk	126		91			152		144		144	
	Antall sauer	1 972		1 991		3 102		2 952		3 264		
Telemark	1-19	649	63	285	39	28	175	27	174	27	138	23
	20-49	298	29	307	42	43	270	41	260	40	263	44
	50-99	65	6	125	17	28	182	28	175	27	163	27
	> 100	11	1	17	2		29	4	34	5	40	7
	Antall bruk	1 023		734			656		643		604	
	Antall sauer	20 602		23 091		26 683		26 459		26 239		

Tabell 3e forts. Strukturutvikling for bruk med sau. Antall driftsenheter

Besetningsstørrelse	1979		1989			1999		2000		2001*		
	Antall	%	Antall	%	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	
Aust-Agder	1-19	383	63	212	44	30	126	28	124	29	98	24
	20-49	166	27	169	35	34	182	41	173	40	180	44
	50-99	47	8	77	16	31	112	25	107	25	105	26
	> 100	11	2	21	4	6	26	6	25	6	25	6
	Antall bruk	607		479			446		429		408	
Antall sauer	12 863		15 419			18 214		17 387		17 468		
Vest-Agder	1-19	1 017	76	626	62	46	355	42	334	40	247	33
	20-49	257	19	297	29	36	342	40	347	42	333	44
	50-99	59	4	75	7	17	134	16	130	16	146	19
	> 100	8	1	11	1	1	20	2	25	3	29	4
	Antall bruk	1 341		1 009			851		836		755	
Antall sauer	19 828		20 664			26 382		26 563		26 902		
Rogaland	1-19	1 624	37	1 155	31	21	679	21	641	20	561	18
	20-49	1 534	35	1 475	39	42	1 290	40	1 269	40	1 206	38
	50-99	915	21	878	23	28	901	28	928	29	942	30
	> 100	303	7	271	7	9	324	10	363	11	428	14
	Antall bruk	4 376		3 779			3 194		3 201		3 137	
Antall sauer	171 491		157 205			157 659		164 441		172 671		
Hordaland	1-19	4 308	70	2 134	51	40	1 162	36	1 128	35	885	30
	20-49	1 538	25	1 575	38	46	1 474	46	1 482	46	1 425	49
	50-99	284	5	394	9	12	498	15	510	16	508	17
	> 100	43	1	55	1	2	86	3	92	3	99	3
	Antall bruk	6 173		4 158			3 220		3 212		2 917	
Antall sauer	110 211		103 909			103 897		106 166		103 481		
Sogn og Fjordane	1-19	4 130	67	1 931	49	35	967	33	866	31	722	27
	20-49	1 685	27	1 446	37	43	1 280	44	1 279	45	1 275	47
	50-99	314	5	456	12	19	572	19	557	20	552	20
	> 100	46	1	71	2	4	119	4	132	5	150	6
	Antall bruk	6 175		3 904			2 938		2 834		2 699	
Antall sauer	117 709		104 696			105 632		105 244		105 959		
Møre og Romsdal	1-19	3 777	83	1 587	58	35	745	40	708	39	578	34
	20-49	657	14	870	32	42	739	40	698	38	699	41
	50-99	109	2	223	8	22	319	17	340	19	339	20
	> 100	25	1	44	2	1	63	3	67	4	80	5
	Antall bruk	4 568		2 724			1 866		1 813		1 696	
Antall sauer	61 394		62 500			60 453		61 237		61 367		

Tabell 3e forts. Strukturutvikling for bruk med sau. Antall driftsenheter

Besetningsstørrelse	1979		1989			1999		2000		2001*		
	Antall	%	Antall	%	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	
Sør-Trøndelag	1-19	1 559	70	524	41	19	240	23	234	23	219	22
	20-49	435	20	401	31	33	355	34	346	34	330	33
	50-99	164	7	232	18	26	278	27	255	25	277	27
	> 100	63	3	128	10	22	157	15	174	17	182	18
	Antall bruk	2 221		1 285			1 030		1 009		1 008	
Antall sauer	46 842		51 943			56 937		57 704		59 296		
Nord-Trøndelag	1-19	846	70	310	39	29	255	32	254	31	196	25
	20-49	231	19	259	32	26	244	30	245	30	265	34
	50-99	93	8	151	19	35	204	25	204	25	196	25
	> 100	37	3	79	10	11	103	13	111	14	128	16
	Antall bruk	1 207		799			806		814		785	
Antall sauer	24 759		32 619			39 812		40 577		42 467		
Nordland	1-19	4 498	85	1 356	50	29	442	27	383	24	310	20
	20-49	616	12	846	31	36	578	35	565	35	534	35
	50-99	121	2	352	13	25	419	25	420	26	435	29
	> 100	28	1	134	5	10	208	13	229	14	239	16
	Antall bruk	5 263		2 688			1 647		1 597		1 518	
Antall sauer	64 585		81 132			81 467		83 332		84 813		
Troms	1-19	3 396	84	972	51	26	294	26	264	24	211	21
	20-49	558	14	603	32	37	394	35	376	35	332	33
	50-99	92	2	266	14	27	308	28	311	29	315	31
	> 100	9	0	70	4	11	118	11	130	12	152	15
	Antall bruk	4 055		1 911			1 114		1 081		1 010	
Antall sauer	51 564		55 870			53 491		55 191		55 904		
Finnmark	1-19	817	82	287	57	17	76	29	65	27	63	28
	20-49	146	15	142	28	42	92	35	91	37	73	33
	50-99	29	3	51	10	29	65	25	57	23	53	24
	> 100	4	0	22	4	12	29	11	30	12	35	16
	Antall bruk	996		502			262		243		224	
Antall sauer	13 768		13 904			12 351		11 577		11 274		
Hele landet	1-19	31 131	70	13 235	46	30	6 790	30	6 395	29	5 279	25
	20-49	9 801	22	10 261	36	41	8 997	40	8 825	40	8 494	40
	50-99	2 827	6	4 216	15	23	5 223	23	5 232	23	5 335	25
	> 100	755	2	1 175	4	6	1 699	7	1 842	8	2 042	10
	Antall bruk	44 514		28 887			22 709		22 294		21 150	
Antall sauer	862,5		899,1			955,4		967,4		983,7		

* Foreløpige tall

Kilde: Statistisk sentralbyrå. 1979, 1989 og 1999 de fullstendige jordbrukstellingene. 2000 tall fra produksjonstilskuddstatistikken justert for ikke-søkere og 2001 søknad om produksjonstilskudd.

Tabell 3f Strukturutvikling for bruk med purker. Antall driftsenheter

Besetningsstørrelse	1979		1989		1999		2000		2001		
	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	
Østfold	1-4	343	40	72	18	37	14	25	12	15	8
	5-9	178	21	59	15	35	13	18	9	18	10
	10-14	106	12	66	16	23	8	19	9	19	10
	15-19	74	9	46	11	19	7	17	8	13	7
	20-29	92	11	92	23	57	21	31	15	28	15
	> 30	58	7	66	16	102	37	100	48	95	51
	Antall bruk	851		401		273		210		188	
Antall purker	8 994		7 188		7 691		7 256		6 950		
Akershus og Oslo	1-4	370	45	84	24	39	19	31	20	32	22
	5-9	179	22	62	18	34	17	23	15	16	11
	10-14	106	13	50	15	17	8	15	9	9	6
	15-19	65	8	33	10	20	10	10	6	16	11
	20-29	72	9	70	20	28	14	28	18	18	13
	> 30	39	5	44	13	67	33	51	32	52	36
	Antall bruk	831		343		205		158		143	
Antall purker	7 602		5 287		5 109		4 221		3 838		
Hedmark	1-4	438	54	110	24	64	19	61	22	44	18
	5-9	154	19	75	17	30	9	24	9	18	7
	10-14	67	8	66	15	42	13	19	7	20	8
	15-19	60	7	35	8	24	7	20	7	15	6
	20-29	49	6	71	16	38	11	26	9	25	10
	> 30	38	5	92	20	136	41	131	47	126	51
	Antall bruk	806		449		334		281		248	
Antall purker	6 445		8 646		10 968		9 933		9 770		
Oppland	1-4	765	54	227	32	92	23	61	19	52	18
	5-9	326	23	177	25	64	16	57	18	36	13
	10-14	135	10	102	14	62	15	35	11	38	13
	15-19	79	6	68	10	29	7	21	7	23	8
	20-29	69	5	71	10	58	14	46	15	47	17
	> 30	37	3	70	10	103	25	94	30	86	30
	Antall bruk	1 411		715		408		314		282	
Antall purker	9 712		9 277		9 797		8 551		8 717		
Buskerud	1-4	98	44	21	21	17	23	14	24	7	14
	5-9	48	22	14	14	5	7	7	12	4	8
	10-14	31	14	22	22	7	10	2	3	5	10
	15-19	25	11	14	14	11	15	7	12	3	6
	20-29	12	5	19	19	15	21	10	17	14	28
	> 30	9	4	11	11	18	25	19	32	17	34
	Antall bruk	223		101		73		59		50	
Antall purker	1 990		2 061		2 376		2 370		2 136		
Vestfold	1-4	156	41	27	13	27	14	21	13	9	6
	5-9	67	18	26	13	11	6	5	3	6	4
	10-14	37	10	18	9	13	7	9	5	8	5
	15-19	39	10	17	8	13	7	9	5	5	3
	20-29	52	14	65	32	32	16	20	12	22	15
	> 30	29	8	52	25	100	51	104	62	100	67
	Antall bruk	380		205		196		168		150	
Antall purker	4 168		4 916		7 189		6 730		6 559		

Tabell 3f forts. Strukturutvikling for bruk med purker. Antall driftsenheter

Besetningsstørrelse	1979		1989		1999		2000		2001		
	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	
Telemark	1-4	136	57	38	31	29	35	14	25	11	24
	5-9	43	18	16	13	7	9	7	13	2	4
	10-14	24	10	20	16	4	5	5	9	2	4
	15-19	18	8	11	9	10	12	2	4	4	9
	20-29	14	6	20	16	12	15	8	15	6	13
	> 30	5	2	19	15	20	24	19	35	21	46
	Antall bruk	240		124		82		55		46	
Antall purker	1 639		2 003		1 942		1 612		1 541		
Aust-Agder	1-4	59	52	23	31	12	34	8	32	2	11
	5-9	25	22	11	15	3	9	3	12	4	21
	10-14	11	10	11	15	4	11	4	16	5	26
	15-19	10	9	10	13	4	11	1	4	2	11
	20-29	8	7	11	15	3	9	3	12	1	5
	> 30			9	12	9	26	6	24	5	26
	Antall bruk	113		75		35		25		19	
Antall purker	844		1 072		605		536		448		
Vest-Agder	1-4	34	42	9	22	14	30	10	24	12	34
	5-9	21	26	10	24	8	17	6	14	3	9
	10-14	11	14	3	7	6	13	9	21	7	20
	15-19	7	9	4	10	4	9	5	12	5	14
	20-29	4	5	7	17						
	> 30	4	5	8	20	14	30	12	29	9	26
	Antall bruk	81		41		46		42		35	
Antall purker	729		789		1 357		1 199		1 059		
Rogaland	1-4	274	22	101	11	64	9	52	9	42	8
	5-9	341	27	180	19	100	14	68	12	59	11
	10-14	242	19	208	22	103	15	68	12	54	10
	15-19	149	12	133	14	73	10	63	11	65	12
	20-29	163	13	157	17	138	20	93	16	81	15
	> 30	89	7	160	17	227	32	222	39	226	43
	Antall bruk	1 258		939		705		566		527	
Antall purker	16 164		17 916		20 201		18 736		18 442		

Tabell 3f forts. Strukturutvikling for bruk med purker. Antall driftsenheter

Besetningsstørrelse	1979		1989		1999		2000		2001		
	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	
Hordaland	1-4	196	52	78	29	52	33	47	37	39	34
	5-9	82	22	84	31	41	26	25	20	21	18
	10-14	53	14	44	16	22	14	15	12	18	16
	15-19	23	6	19	7	14	9	11	9	8	7
	20-29	16	4	30	11	14	9	14	11	12	10
	> 30	7	2	14	5	15	9	16	13	18	16
	Antall bruk	377		269		158		128		116	
Antall purker	2 688		2 776		1 999		1 862		1 929		
Sogn og Fjordane	1-4	151	52	68	36	25	22	19	20	10	12
	5-9	66	23	51	27	25	22	24	25	19	23
	10-14	46	16	32	17	27	23	12	13	15	18
	15-19	12	4	17	9	11	10	13	14	14	17
	20-29	10	3	11	6	14	12	15	16	11	13
	> 30	3	1	9	5	13	11	12	13	15	18
	Antall bruk	288		188		115		95		84	
Antall purker	1 841		1 696		1 719		1 442		1 492		
Møre og Romsdal	1-4	107	43	40	24	24	21	22	22	19	22
	5-9	67	27	44	27	25	21	17	17	13	15
	10-14	23	9	31	19	15	13	16	16	10	12
	15-19	23	9	17	10	18	15	8	8	9	10
	20-29	18	7	18	11	15	13	16	16	16	19
	> 30	9	4	15	9	20	17	20	20	19	22
	Antall bruk	247		165		117		99		86	
Antall purker	2 095		2 133		2 128		1 829		1 777		
Sør-Trøndelag	1-4	328	51	106	32	34	20	33	26	25	22
	5-9	140	22	64	20	29	17	17	13	18	16
	10-14	77	12	49	15	21	12	14	11	9	8
	15-19	53	8	37	11	14	8	11	9	8	7
	20-29	25	4	44	13	29	17	13	10	15	13
	> 30	21	3	28	9	44	26	41	32	38	34
	Antall bruk	644		328		171		129		113	
Antall purker	4 828		4 045		3 958		3 079		3 030		
Nord-Trøndelag	1-4	369	36	123	18	58	11	40	9	29	7
	5-9	226	22	120	17	44	8	29	7	23	6
	10-14	146	14	97	14	53	10	29	7	34	8
	15-19	90	9	75	11	42	8	30	7	28	7
	20-29	135	13	168	24	100	19	69	16	53	13
	> 30	51	5	110	16	224	43	230	54	235	58
	Antall bruk	1 017		693		521		427		402	
Antall purker	11 019		11 928		15 466		14 613		14 633		

Tabell 3f forts. Strukturutvikling for bruk med purker. Antall driftsenheter

Besetningsstørrelse	1979		1989		1999		2000		2001		
	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	
Nordland	1-4	48	38	36	26	25	16	22	16	23	20
	5-9	42	33	26	18	25	16	23	17	7	6
	10-14	19	15	41	29	19	12	12	9	13	11
	15-19	7	6	14	10	18	11	12	9	9	8
	20-29	11	9	13	9	26	17	13	10	13	11
	> 30			11	8	44	28	54	40	52	44
	Antall bruk	127		141		157		136		117	
Antall purker	996		1 764		3 339		3 308		3 157		
Troms	1-4	2	17	8	22	9	15	10	19	4	10
	5-9	3	25	7	19	9	15	7	13	4	10
	10-14	3	25	3	8	4	7	5	9	4	10
	15-19	2	17	7	19	6	10	4	7	5	12
	20-29	2	17	11	31	15	25	13	24	10	24
	> 30					16	27	15	28	15	36
	Antall bruk	12		36		59		54		42	
Antall purker	141		507		1 337		1 174		1 016		
Finnmark	1-4	8	100	7	44	6	29	4	27	2	13
	5-9									1	7
	10-14			11	69	5	24	3	20	3	20
	15-19					4	19	3	20	3	20
	20-29					3	14				
	> 30					3	14	5	33	3	20
	Antall bruk	8		16		21		15		15	
Antall purker	56		229		314		302		305		
<i>Hele landet</i>	1-4	3 880	44	1 174	22	627	17	494	17	377	14
	5-9	2 009	23	1 030	20	496	13	360	12	272	10
	10-14	1 138	13	867	17	447	12	291	10	273	10
	15-19	736	8	559	11	332	9	243	8	231	9
	20-29	749	8	878	17	599	16	422	14	378	14
	> 30	402	5	721	14	1 175	32	1 151	39	1 132	43
	Antall bruk	8 914		5 229		3 676		2 961		2 663	
	Antall purker	81 951		84 233		97 495		88 753		86 799	

* Foreløpige tall

Kilde: Statistisk sentralbyrå. 1979, 1989 og 1999 de fullstendige jordbrukstellingene. 2000 tall fra produksjonstilskuddstatistikken justert for ikke-søkere og 2001 søknad om produksjonstilskudd.

Tabell 3g Strukturutvikling for bruk med verpehøner. Antall driftsenheter

Besetningsstørrelse	1979		1989		1999		2000		2001*		
	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	
Østfold	1-99	586	62	141	46	113	48	100	49	72	45
	100-499	252	26	50	16	17	7	11	5	10	6
	500-999	46	5	24	8	10	4	9	4	8	5
	1000-1999	21	2	33	11	21	9	17	8	12	7
	2000-4999	30	3	47	15	46	20	39	19	33	20
	> 5000	17	2	11	4	28	12	30	15	26	16
	Antall bruk	952		306		235		206		161	
1000 høner	394		321		378		374		388		
Akershus og Oslo	1-99	636	73	153	60	151	74	139	73	95	68
	100-499	162	19	41	16	8	4	6	3	6	4
	500-999	13	1	5	2	4	2	2	1	1	1
	1000-1999	11	1	21	8	12	6	13	7	10	7
	2000-4999	31	4	22	9	13	6	15	8	14	10
	> 5000	14	2	11	4	17	8	15	8	13	9
	Antall bruk	867		253		205		190		139	
1000 høner	321		239		241		219		230		
Hedmark	1-99	744	76	223	59	173	62	168	62	132	58
	100-499	150	15	36	9	5	2	6	2	5	2
	500-999	32	3	12	3	5	2	4	1	4	2
	1000-1999	17	2	31	8	19	7	16	6	13	6
	2000-4999	27	3	77	20	48	17	41	15	41	18
	> 5000	5	1			28	10	35	13	32	14
	Antall bruk	975		379		278		270		227	
1000 høner	246		245		336		352		359		
Oppland	1-99	1 298	89	438	80	220	76	230	79	177	76
	100-499	108	7	35	6	9	3	7	2	6	3
	500-999	20	1	11	2	3	1	3	1	3	1
	1000-1999	15	1	28	5	13	4	11	4	9	4
	2000-4999	22	2	38	7	38	13	34	12	29	13
	> 5000	3	0			6	2	6	2	8	3
	Antall bruk	1 466		550		289		291		232	
1000 høner	162		171		161		148		148		
Buskerud	1-99	513	80	133	69	144	81	126	80	116	79
	100-499	78	12	16	8	7	4	8	5	8	5
	500-999	20	3	11	6	4	2	4	3	3	2
	1000-1999	17	3	14	7	9	5	7	4	7	5
	2000-4999	13	2	18	9	9	5	7	4	8	5
	> 5000	3	0			4		6		5	
	Antall bruk	644		192		177		158		147	
1000 høner	126		92		75		73		74		

Tabell 3g forts. Strukturutvikling for bruk med verpehøner. Antall driftsenheter

Besetningsstørrelse	1979		1989		1999		2000		2001*		
	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	
Vestfold	1-99	305	66	67	43	62	57	63	57	38	48
	100-499	89	19	23	15	4	4	6	5	4	5
	500-999	17	4	14	9	1	1	1	1	0	0
	1000-1999	16	3	15	10	7	6	4	4	3	4
	2000-4999	24	5	33	21	25	23	24	22	21	27
	> 5000	10	2	5	3	10	9	13	12	13	16
	Antall bruk	461		157		109		111		79	
1000 høner	202		166		161		165		169		
Telemark	1-99	361	68	127	58	121	70	106	68	82	68
	100-499	90	17	13	6	7	4	5	3	2	2
	500-999	41	8	18	8	6	3	6	4	4	3
	1000-1999	18	3	31	14	12	7	10	6	10	8
	2000-4999	19	4	29	13	20	12	21	14	15	12
	> 5000					6	3	7	5	8	7
	Antall bruk	529		218		172		155		121	
1000 høner	136		142		115		118		120		
Aust-Agder	1-99	353	75	100	57	55	56	58	57	42	51
	100-499	64	14	18	10	5	5	5	5	5	6
	500-999	16	3	16	9	7	7	4	4	1	1
	1000-1999	19	4	22	13	17	17	18	18	20	24
	2000-4999	17	4	19	11	11	11	11	11	11	13
	> 5000					4		5		4	
	Antall bruk	469		175		99		101		83	
1000 høner	105		91		80		87		87		
Vest-Agder	1-99	423	76	157	62	108	68	95	67	71	61
	100-499	62	11	18	7	3	2	3	2	3	3
	500-999	25	4	18	7	9	6	6	4	8	7
	1000-1999	21	4	23	9	17	11	18	13	13	11
	2000-4999	28	5	39	15	22	14	20	14	20	17
	> 5000										
	Antall bruk	559		255		159		142		116	
1000 høner	142		139		95		91		92		
Rogaland	1-99	1 086	57	395	38	255	40	259	40	218	38
	100-499	333	17	143	14	25	4	20	3	18	3
	500-999	209	11	146	14	55	9	43	7	38	7
	1000-1999	134	7	216	21	164	25	160	25	145	25
	2000-4999	123	6	129	12	125	19	125	20	114	20
	> 5000	28	1	17	2	21	3	33	5	37	6
	Antall bruk	1 913		1 046		645		640		570	
1000 høner	1 021		927		802		838		851		

Tabell 3g forts. Strukturutvikling for bruk med verpehøner. Antall driftsenheter

	Besetnings- størrelse	1979		1989		1999		2000		2001*	
		Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%
Hordaland	1-99	725	72	287	60	246	72	243	72	186	70
	100-499	136	14	41	9	16	5	15	4	10	4
	500-999	59	6	48	10	19	6	21	6	18	7
	1000-1999	38	4	49	10	25	7	22	7	19	7
	2000-4999	40	4	46	10	28	8	29	9	26	10
	> 5000	6	1	6	1	7	2	8	2	7	3
	Antall bruk	1 004		477		341		338		266	
1000 høner	290		263		171		170		181		
Sogn og Fjordane	1-99	697	87	202	68	194	82	191	83	166	83
	100-499	50	6	26	9	6	3	5	2	3	2
	500-999	12	2	23	8	10	4	6	3	5	3
	1000-1999	18	2	20	7	13	6	11	5	10	5
	2000-4999	21	3	27	9	13	6	14	6	14	7
	> 5000										
	Antall bruk	798		298		236		229		200	
1000 høner	127		127		75		71		81		
Møre og Romsdal	1-99	886	87	269	73	200	80	220	82	179	82
	100-499	70	7	31	8	11	4	10	4	9	4
	500-999	19	2	20	5	6	2	4	1	2	1
	1000-1999	22	2	22	6	19	8	17	6	13	6
	2000-4999	26	3	29	8	15	6	18	7	18	8
	> 5000										
	Antall bruk	1 023		371		251		269		218	
1000 høner	140		123		85		96		96		
Sør- Trøndelag	1-99	763	87	263	74	163	72	145	73	127	72
	100-499	74	8	34	10	9	4	7	4	4	2
	500-999	11	1	13	4	10	4	8	4	7	4
	1000-1999	9	1	23	6	16	7	16	8	14	8
	2000-4999	14	2	24	7	22	10	17	9	16	9
	> 5000	3	0			6	3	7	4	9	5
	Antall bruk	874		357		226		200		177	
1000 høner	113		117		123		115		115		
Nord- Trøndelag	1-99	915	85	319	78	151	70	120	67	115	68
	100-499	102	10	39	10	17	8	11	6	8	5
	500-999	16	1	8	2	3	1	4	2	2	1
	1000-1999	15	1	18	4	13	6	10	6	9	5
	2000-4999	18	2	23	6	22	10	22	12	19	11
	> 5000	5	0	3	1	10	5	13	7	15	9
	Antall bruk	1 071		410		216		180		168	
1000 høner	148		117		155		178		178		

Tabell 3g forts. Strukturutvikling for bruk med verpehøner. Antall driftsenheter

	Besetnings- størrelse	1979		1989		1999		2000		2001*	
		Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%
Nordland	1-99	746	89	274	82	216	84	205	83	175	84
	100-499	55	7	18	5	10	4	12	5	8	4
	500-999	10	1	11	3	3	1	3	1	2	1
	1000-1999	10	1	9	3	13	5	8	3	8	4
	2000-4999	19	2	22	7	13	5	19	8	15	7
	> 5000					2		1		1	
	Antall bruk	840		334		257		248		209	
1000 høner	101		85		69		74		74		
Troms	1-99	145	80	79	66	98	79	98	82	65	78
	100-499	18	10	9	8	6	5	3	3	2	2
	500-999	7	4	5	4	0		0		0	
	1000-1999	8	4	14	12	7	6	6	5	8	10
	2000-4999	4	2	12	10	13	10	12	10	12	14
	> 5000										
	Antall bruk	182		119		124		119		83	
1000 høner	42		63		52		47		47		
Finnmark	1-99	16	136	26	79	42	93	37	97	37	100
	100-499	5	42	2	6	3	7				
	500-999	3	25	5	15						
	1000-1999	4	34								
	2000-4999										
	> 5000										
	Antall bruk	12		33		45		38		37	
1000 høner	12		12		6		6		6		
<i>Hele landet</i>	<i>1-99</i>	<i>11 198</i>	<i>76</i>	<i>3 653</i>	<i>62</i>	<i>2 712</i>	<i>67</i>	<i>2 602</i>	<i>67</i>	<i>2 091</i>	<i>65</i>
	<i>100-499</i>	<i>1 898</i>	<i>13</i>	<i>593</i>	<i>10</i>	<i>166</i>	<i>4</i>	<i>140</i>	<i>4</i>	<i>111</i>	<i>3</i>
	<i>500-999</i>	<i>576</i>	<i>4</i>	<i>406</i>	<i>7</i>	<i>155</i>	<i>4</i>	<i>128</i>	<i>3</i>	<i>106</i>	<i>3</i>
	<i>1000-1999</i>	<i>411</i>	<i>3</i>	<i>591</i>	<i>10</i>	<i>398</i>	<i>10</i>	<i>364</i>	<i>9</i>	<i>324</i>	<i>10</i>
	<i>2000-4999</i>	<i>470</i>	<i>3</i>	<i>622</i>	<i>10</i>	<i>477</i>	<i>12</i>	<i>459</i>	<i>12</i>	<i>410</i>	<i>13</i>
	<i>> 5000</i>	<i>102</i>	<i>1</i>	<i>65</i>	<i>1</i>	<i>156</i>	<i>4</i>	<i>192</i>	<i>5</i>	<i>191</i>	<i>6</i>
	<i>Antall bruk</i>	<i>14 655</i>		<i>5 930</i>		<i>4 064</i>		<i>3 885</i>		<i>3 233</i>	
	<i>1000 høner</i>	<i>3 828</i>		<i>3 442</i>		<i>3 181</i>		<i>3 295</i>		<i>3 113</i>	

*Foreløpige tall

Kilde: Statistisk sentralbyrå. 1979, 1989 og 1999 de fullstendige jordbrukstellingene. 2000 tall fra produksjonstilskuddstatistikken justert for ikke-søkere og 2001 søknad om produksjonstilskudd.

11 PRODUKSJON

Tabell 4a Produksjon korn, fylker. 1000 tonn

	1979	1989	1999	2000	2001*
Østfold	210,8	223,5	226,2	271,5	236,3
Akershus/Oslo	213,8	222,9	247,0	276,0	230,3
Hedmark	196,5	244,2	230,3	249,3	227,4
Oppland	88,3	107,7	90,0	98,2	96,1
Buskerud	92,4	89,4	97,9	112,6	102,9
Vestfold	127,1	97,3	115,3	137,1	121,5
Telemark	29,3	26,8	32,3	36,7	36,5
Aust-Agder	3,5	2,9	7,3	3,9	4,1
Vest-Agder	3,0	2,5	6,1	3,4	3,6
Rogaland	9,8	12,5	14,8	15,4	16,2
Hordaland	0,3	-	0,2	0,1	0,1
Sogn og Fjordane	0,5	-	0,7	0,2	0,3
Møre og Romsdal	3,8	6,8	7,6	5,0	5,2
Sør-Trøndelag	30,3	51,3	57,4	53,7	48,3
Nord-Trøndelag	60,2	89,9	83,5	87,6	74,1
Nordland	0,3	-	1,5	0,4	0,3
Troms	-	-	-	-	-
Finnmark	-	-	-	-	-
<i>Hele landet</i>	<i>1 069,9</i>	<i>1 179,6</i>	<i>1 218,1</i>	<i>1 351,1</i>	<i>1 203,2</i>

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Tabell 4b Produksjon poteter, fylker. 1000 tonn

	1979	1989	1998	1999	2000*
Østfold	30,2	32,7	32,5	24,7	23,7
Akershus/Oslo	18,7	18,9	20,5	16,7	15,1
Hedmark	76,3	129,8	147,4	137,9	134,2
Oppland	62,9	55,2	50,4	44,7	37,5
Buskerud	12,0	14,3	14,4	12,2	11,2
Vestfold	26,6	50,4	50,7	37,7	34,1
Telemark	14,7	11,2	10,1	8,4	9,1
Aust-Agder	10,5	8,8	3,5	2,8	2,7
Vest-Agder	8,1	4,5	1,8	1,8	1,9
Rogaland	32,7	38,8	24,0	23,7	21,4
Hordaland	8,4	2,3	0,6	0,9	0,8
Sogn og Fjordane	11,5	4,7	3,2	3,8	3,7
Møre og Romsdal	13,3	9,4	6,9	6,9	6,4
Sør-Trøndelag	19,4	10,7	8,5	8,0	7,1
Nord-Trøndelag	39,1	50,5	47,9	39,9	37,4
Nordland	14,8	7,9	9,6	5,7	4,8
Troms	6,7	4,7	4,8	4,2	3,7
Finnmark	0,5	0,5	0,4	0,4	0,3
<i>Hele landet</i>	<i>406,4</i>	<i>455,1</i>	<i>437,2</i>	<i>380,2</i>	<i>355,1</i>

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Tabell 4c Produksjon kumelk, meierileveranser inkl. gårdssmør og gårdsost beregnet som melk, fylker. Millioner liter

	1979	1989	1999	2000	2001*
Østfold	53,8	43,3	35,6	33,0	32,1
Akershus/Oslo	64,2	30,5	33,6	31,5	30,4
Hedmark	108,3	114,1	98,7	88,9	86,5
Oppland	193,1	198,0	183,5	171,1	169,4
Buskerud	46,1	44,9	37,7	35,5	34,8
Vestfold	23,2	18,0	17,9	17,0	16,0
Telemark	20,1	18,9	16,5	15,2	14,3
Aust-Agder	12,3	12,2	13,7	13,7	13,2
Vest-Agder	34,8	42,1	35,5	35,3	34,0
Rogaland	303,4	316,1	269,2	270,7	269,9
Hordaland	90,7	112,6	98,2	89,4	85,7
Sogn og Fjordane	99,3	119,9	123,9	112,6	107,8
Møre og Romsdal	173,1	190,3	163,0	155,7	150,6
Sør-Trøndelag	193,1	185,7	167,3	155,0	148,4
Nord-Trøndelag	158,5	201,0	180,6	171,1	166,1
Nordland	109,5	123,6	113,6	107,9	104,3
Troms	38,3	41,8	39,0	36,9	34,8
Finnmark	20,1	22,4	19,8	19,0	18,0
<i>Hele landet</i>	<i>1 741,9</i>	<i>1 835,4</i>	<i>1 647,3</i>	<i>1 559,4</i>	<i>1 516,3</i>

Kilde: Norsk Meierier og Omsetningsrådet

Tabell 4d Produksjon storfe- og kalvekjøtt, fylker. Tonn

	1986	1989	1999	2000	2001*
Østfold	1 897	1 835	2 409	2 159	1 945
Akershus/Oslo	2 241	3 796	2 590	2 454	2 208
Hedmark	4 335	4 916	5 799	5 460	5 105
Oppland	8 095	5 888	11 335	10 656	10 308
Buskerud	1 775	860	2 287	2 224	2 042
Vestfold	955	1 646	1 391	1 274	1 222
Telemark	907	850	1 338	1 264	1 163
Aust-Agder	843	872	990	905	831
Vest-Agder	1 701	1 527	2 373	2 237	2 248
Rogaland	11 997	11 416	15 717	14 621	13 840
Hordaland	4 894	6 152	5 250	4 949	4 795
Sogn og Fjordane	4 854	5 369	5 854	5 726	5 400
Møre og Romsdal	7 499	7 996	9 255	8 975	8 437
Sør-Trøndelag	7 610	9 618	9 445	9 127	8 543
Nord-Trøndelag	7 300	5 362	10 375	9 750	9 039
Nordland	4 798	5 390	6 613	6 202	6 152
Troms	1 305	1 251	1 723	1 612	1 550
Finnmark	492	614	671	659	546
<i>Hele landet</i>	<i>73 498</i>	<i>75 356</i>	<i>95 414</i>	<i>90 252</i>	<i>85 373</i>

Kilde: Fraktkontoret for slakt og Statistisk sentralbyrå. Statens landbruksforvaltning

Tabell 4e Produksjon svinekjøtt, fylker. Tonn

	1986	1989	1999	2000	2001*
Østfold	7 106	5 146	9 400	8 480	9 318
Akershus/Oslo	5 938	12 882	6 797	6 163	6 169
Hedmark	8 576	6 618	13 000	12 888	13 698
Oppland	7 729	5 626	9 366	8 895	9 487
Buskerud	1 249	390	1 730	1 402	1 463
Vestfold	5 158	6 029	8 491	8 295	8 462
Telemark	1 728	1 967	2 013	1 820	1 954
Aust-Agder	902	1 425	901	679	796
Vest-Agder	923	181	1 070	980	964
Rogaland	19 940	15 735	24 486	23 240	24 353
Hordaland	3 150	6 323	2 467	2 157	2 500
Sogn og Fjordane	1 573	1 665	1 319	1 415	1 478
Møre og Romsdal	2 237	1 480	2 318	1 990	2 075
Sør-Trøndelag	4 154	3 755	3 575	3 116	3 357
Nord-Trøndelag	11 779	12 252	16 556	15 640	16 814
Nordland	1 638	1 965	3 281	3 379	3 641
Troms	392	225	1 314	1 232	1 188
Finnmark	221	155	295	237	257
<i>Hele landet</i>	<i>84 817</i>	<i>83 821</i>	<i>108 379</i>	<i>102 008</i>	<i>107 974</i>

Kilde: Fraktkontoret for slakt og Statistisk sentralbyrå. Statens landbruksforvaltning

Tabell 4f Produksjon sauekjøtt, fylker. Tonn

	1986	1989	1999	2000	2001*
Østfold	82	5	104	101	104
Akershus/Oslo	202	870	177	166	188
Hedmark	1 559	1 959	1 280	1 314	1 324
Oppland	2 475	1 019	2 630	2 667	2 753
Buskerud	1 249	1 028	1 285	1 271	1 321
Vestfold	77	281	86	70	82
Telemark	729	531	682	688	693
Aust-Agder	415	309	424	426	447
Vest-Agder	545	478	614	594	643
Rogaland	4 195	3 931	4 023	4 037	4 511
Hordaland	2 392	3 150	2 307	2 333	2 307
Sogn og Fjordane	2 376	2 278	2 370	2 407	2 368
Møre og Romsdal	1 591	1 481	1 348	1 458	1 398
Sør-Trøndelag	1 380	1 349	1 201	1 270	1 318
Nord-Trøndelag	863	665	881	907	939
Nordland	1 858	2 182	1 781	1 893	2 020
Troms	999	932	1 155	1 220	1 316
Finnmark	213	299	238	229	241
<i>Hele landet</i>	<i>23 198</i>	<i>22 749</i>	<i>22 585</i>	<i>23 051</i>	<i>23 974</i>

Kilde: Fraktkontoret for kjøtt og Statistisk sentralbyrå. Statens landbruksforvaltning

Tabell 4g Produksjon fjørfekjøtt, fylker. Tonn

	1985	1989	1999	2000	2001*
Østfold	4 507	5 901	10 529	10 943	10 766
Akershus/Oslo	1 322	1 264	1 907	2 026	1 922
Hedmark	1 665	3 355	7 002	8 534	8 171
Oppland	158	400	677	694	708
Buskerud	324	546	914	924	880
Vestfold	866	1 392	3 007	3 429	3 149
Telemark	199	253	386	478	437
Aust-Agder	79	95	191	259	245
Vest-Agder	209	382	318	355	307
Rogaland	1 879	2 462	4 825	6 203	6 137
Hordaland	275	800	881	1 010	837
Sogn og Fjordane	101	152	114	123	100
Møre og Romsdal	133	325	280	334	283
Sør-Trøndelag	270	1 485	2 432	3 429	4 067
Nord-Trøndelag	361	966	3 034	4 319	4 305
Nordland	90	-	7	2	-
Troms	36	-	-	-	-
Finnmark	13	-	-	-	-
<i>Hele landet</i>	<i>12 485</i>	<i>19 779</i>	<i>36 504</i>	<i>43 061</i>	<i>42 314</i>

Kilde: BFJs totaltall for landet fordelt fylkesvis etter Statistisk sentralbyrås statistikk fra kjøttkontrollen/Statens landbruksforvaltning

Tabell 4h Produksjon egg, fylker. Tonn

	1979	1989	1999	2000	2001*
Østfold	4 636	4 888	5 669	5 443	5 224
Akershus/Oslo	3 651	3 642	3 621	3 193	3 124
Hedmark	2 933	3 728	5 042	5 127	5 454
Oppland	1 837	2 601	2 415	2 156	2 191
Buskerud	1 536	1 402	1 132	1 068	1 102
Vestfold	2 234	2 527	2 421	2 399	2 443
Telemark	1 523	2 167	1 724	1 719	1 686
Aust-Agder	1 189	1 389	1 206	1 265	1 308
Vest-Agder	1 732	2 119	1 422	1 331	1 440
Rogaland	11 983	14 098	12 023	12 187	12 608
Hordaland	3 558	3 996	2 571	2 479	2 359
Sogn og Fjordane	1 390	1 937	1 120	1 031	1 130
Møre og Romsdal	1 818	1 864	1 274	1 393	1 258
Sør-Trøndelag	1 308	1 786	1 838	1 672	1 858
Nord-Trøndelag	1 773	1 772	2 323	2 586	2 780
Nordland	1 191	1 298	1 037	1 069	971
Troms	472	965	776	682	628
Finnmark	176	178	91	82	87
<i>Hele landet</i>	<i>44 939</i>	<i>52 358</i>	<i>47 705</i>	<i>46 885</i>	<i>47 650</i>

Kilde: BFJs totaltall for landet fordelt fylkesvis etter Statistisk sentralbyrås dyretall

12 DISTRIKTSPOLITIKK OG SYSSELSETTING

Tabell 5 Antall driftsenheter i drift etter størrelse, fylker

	Bruks- Størrelse	1979	1989	1999	2000	2001*	Årlig %-vis endring	
							1979-89	1989-99
Østfold	5-50	1 469	1 115	408	377	385	-2,7	-9,6
	50-100	1 128	962	605	542	497	-1,6	-4,5
	100-200	1 491	1 430	1 056	1 007	1 001	-0,4	-3,0
	200-300	781	812	669	659	611	0,4	-1,9
	300-500	455	496	577	565	540	0,9	1,5
	> 500	103	130	266	282	305	2,4	7,4
	Alle bruk	5 421	4 945	3 581	3 464	3 339	-0,9	-3,2
Gj.snitt størrelse	139	155	215	236	229			
Akerhus og Oslo	5-50	2 006	1 414	475	452	370	-3,4	-10,3
	50-100	1 070	952	595	594	532	-1,2	-4,6
	100-200	1 355	1 185	854	828	793	-1,3	-3,2
	200-300	698	715	540	519	501	0,2	-2,8
	300-500	494	589	639	620	615	1,8	0,8
	> 500	198	221	356	376	385	1,1	4,9
	Alle bruk	5 814	5 076	3 459	3 389	3 196	-1,3	-3,8
Gj.snitt størrelse	138	161	235	260	250			
Hedmark	5-50	5 156	3 532	1 141	1 059	840	-3,7	-10,7
	50-100	2 513	1 937	1 214	1 132	1 037	-2,6	-4,6
	100-200	1 909	2 004	1 629	1 542	1 461	0,5	-2,1
	200-300	582	852	952	963	921	3,9	1,1
	300-500	431	521	642	671	682	1,9	2,1
	> 500	205	234	357	374	404	1,3	4,3
	Alle bruk	10 787	9 080	5 935	5 741	5 345	-1,7	-4,2
Gj.snitt størrelse	93	118	183	205	203			
Oppland	5-50	4 977	3 178	1 152	1 071	1 058	-4,4	-9,6
	50-100	3 180	2 345	1 637	1 538	1 380	-3,0	-3,5
	100-200	2 168	2 673	2 482	2 431	2 328	2,1	-0,7
	200-300	595	797	1 106	1 135	1 152	3,0	3,3
	300-500	258	308	453	495	511	1,8	3,9
	> 500	45	67	128	137	148	4,1	6,7
	Alle bruk	11 235	9 368	6 958	6 807	6 577	-1,8	-2,9
Gj.snitt størrelse	81	103	148	159	157			
Buskerud	5-50	3 303	2 360	792	735	569	-3,3	-10,3
	50-100	1 719	1 481	1 037	989	967	-1,5	-3,5
	100-200	1 235	1 380	1 181	1 137	1 078	1,1	-1,5
	200-300	295	348	472	481	504	1,7	3,1
	300-500	121	155	254	263	261	2,5	5,1
	> 500	27	39	67	82	88	3,8	5,6
	Alle bruk	6 713	5 763	3 803	3 687	3 467	-1,5	-4,1
Gj.snitt størrelse	74	90	137	151	150			

Tabell 5 forts. Antall driftsenheter i drift etter størrelse, fylker

	Bruks- Størrelse	1979	1989	1999	2000	2001*	Årlig %-vis endring	
							1979-89	1989-99
Vestfold	5-50	1 169	843	289	291	266	-3,2	-10,2
	50-100	1 058	897	531	505	493	-1,6	-5,1
	100-200	1 257	1 184	849	813	743	-0,6	-3,3
	200-300	351	441	420	395	390	2,3	-0,5
	300-500	124	165	260	268	258	2,9	4,7
	> 500	32	35	93	108	119	0,9	10,3
	Alle bruk	3 991	3 565	2 442	2 380	2 269	-1,1	-3,7
Gj.snitt størrelse	108	123	179	195	190			
Telemark	5-50	3 320	2 368	798	733	689	-3,3	-10,3
	50-100	1 405	1 214	885	848	812	-1,5	-3,1
	100-200	447	569	614	626	549	2,4	0,8
	200-300	63	101	190	183	169	4,8	6,5
	300-500	26	32	90	103		2,0	10,9
	> 500		3	18	21			19,6
	Alle bruk	5 262	4 287	2 595	2 514	2 356	-2,0	-4,9
Gj.snitt størrelse	50	60	101	112	107			
Aust-Agder	5-50	2 259	1 336	416	368	322	-5,1	-11,0
	50-100	541	476	392	350	302	-1,3	-1,9
	100-200	180	266	319	308	283	4,0	1,8
	200-300	18	45	83	94	114	9,6	6,3
	300-500	6	11	30	39		6,2	10,6
	> 500			6	4			
	Alle bruk	3 008	2 134	1 246	1 163	1 067	-3,4	-5,2
Gj.snitt størrelse	39	53	96	108	109			
Vest-Agder	5-50	2 830	1 853	653	608	621	-4,1	-9,9
	50-100	869	735	557	521	429	-1,7	-2,7
	100-200	295	468	509	500	499	4,7	0,8
	200-300	36	87	181	196	177	9,1	7,6
	300-500	12	20	71	75		5,1	13,5
	> 500			4	4			
	Alle bruk	4 043	3 163	1 975	1 904	1 828	-2,4	-4,6
Gj.snitt størrelse	44	59	103	113	111			
Rogaland	5-50	3 209	2 040	972	894	870	-4,4	-7,1
	50-100	2 778	1 984	1 140	1 09	1 011	-3,3	-5,4
	100-200	2 180	2 612	2 168	2 070	1 950	1,8	-1,8
	200-300	466	758	1 226	1 238	1 247	5,0	4,9
	300-500	141	231	542	592	632	5,1	8,9
	> 500	9	31	68	74	81	13,4	8,2
	Alle bruk	8 791	7 656	6 116	5 947	5 789	-1,4	-2,2
Gj.snitt størrelse	86	111	158	168	168			

Tabell 5 forts. Antall driftsenheter i drift etter størrelse, fylker

Bruks- størrelse		1979	1989	1999	2000	2001*	Årlig %-vis endring	
							1979-89	1989-99
Hordaland	5-50	6 593	4 003	1 977	1 862	1 792	-4,9	-6,8
	50-100	2 823	2 308	1 788	1 759	1 473	-2,0	-2,5
	100-200	824	1 273	1 433	1 392	1 414	4,4	1,2
	200-300	41	110	271	320	364	10,3	9,4
	300-500	10	14	54	60		3,1	14,5
	> 500		3	4	4			2,9
	Alle bruk	10 302	7 711	5 527	5 397	5 119	-2,9	-3,3
Gj.snitt størrelse	46	60	85	92	92			
Sogn og Fjordane	5-50	4 976	3 085	1 421	1 307	1 252	-4,7	-7,5
	50-100	3 105	2 653	1 824	1 704	1 630	-1,6	-3,7
	100-200	754	1 290	1 760	1 757	1 746	5,5	3,2
	200-300	27	76	208	254	319	11,1	10,6
	> 300	9	8	31	37		-1,0	14,5
	Alle bruk	8 870	7 112	5 244	5 059	4 987	-2,2	-3,0
Gj.snitt størrelse	51	64	91	97	96			
Møre og Romsdal	5-50	5 647	3 031	1 062	953	964	-6,0	-10,0
	50-100	2 809	2 003	1 243	1 195	1 125	-3,3	-4,7
	100-200	1 339	1 966	1 774	1 670	1 484	3,9	-1,0
	200-300	170	350	686	714	763	7,5	7,0
	300-500	30	47	170	203	264	4,6	13,7
	> 500		5	17	21	31		13,0
	Alle bruk	9 995	7 402	4 952	4 756	4 631	-3,0	-3,9
Gj.snitt størrelse	57	80	124	134	133			
Sør- Trøndelag	5-50	2 777	1 489	570	515	512	-6,0	-9,2
	50-100	2 465	1 604	939	875	747	-4,2	-5,2
	100-200	2 005	2 313	1 816	1 719	1 569	1,4	-2,4
	200-300	413	673	1 005	1 012	1 040	5,0	4,1
	300-500	133	160	379	428	446	1,9	9,0
	> 500	16	23	44	55	71	4,0	6,7
	Alle bruk	7 801	6 262	4 753	4 604	4 384	-2,2	-2,7
Gj.snitt størrelse	87	115	161	171	173			

Tabell 5 forts. Antall driftsenheter i drift etter størrelse, fylker

	Bruks- størrelse	1979	1989	1999	2000	2001*	Årlig %-vis endring	
							1979-89	1989-99
Nord- Trøndelag	5-50	2 373	1 376	515	483	496	-5,3	-9,4
	50-100	1 813	1 191	834	752	681	-4,1	-3,5
	100-200	2 123	2 286	1 806	1 697	1 608	0,7	-2,3
	200-300	737	928	1 131	1 163	1 180	2,3	2,0
	300-500	280	374	560	587	613	2,9	4,1
	> 500	52	50	98	112	132	-0,3	7,0
	Alle bruk	7 370	6 205	4 944	4 794	4 710	-1,7	-2,2
Gj.snitt størrelse	107	135	179	189	190			
Nordland	5-50	5 312	2 126	615	559	513	-8,8	-11,7
	50-100	1 930	1 256	828	730	591	-4,2	-4,1
	100-200	1 337	1 557	1 229	1 167	1 133	1,5	-2,3
	200-300	239	522	770	783	799	8,1	4,0
	300-500	35	80	327	386	417	8,5	15,1
	> 500	9	9	26	27	26	0,2	11,2
	Alle bruk	8 854	5 550	3 795	3 652	3 478	-4,6	-3,7
Gj.snitt størrelse	58	94	153	165	170			
Troms	5-50	3 570	1 429	398	359	316	-8,7	-12,0
	50-100	1 188	774	532	471	454	-4,2	-3,7
	100-200	527	670	642	611	584	2,4	-0,4
	200-300	81	198	330	337	291	9,4	5,2
	300-500	11	29	122	142		10,4	15,5
	> 500			10	10			
	Alle bruk	5 376	3 100	2 034	1 930	1 840	-5,4	-4,1
Gj.snitt størrelse	49	78	134	144	148			
Finnmark	5-50	1 063	453	134	132	134	-8,2	-11,5
	50-100	324	197	139	119	106	-4,8	-3,4
	100-200	229	204	165	161	126	-1,1	-2,1
	200-300	45	115	127	118	121	9,8	1,0
	300-500	8	34	73	83		15,1	7,9
	> 500			14	17			
	Alle bruk	1 669	1 003	652	630	598	-5,0	-4,2
Gj.snitt størrelse	57	96	163	175	176			
Landet	5-50	62 011	37 031	13 788	12 758	11 966	-5,0	-9,4
	50-100	32 716	24 969	16 720	15 735	14 267	-2,7	-3,9
	100-200	21 656	25 330	22 286	21 436	20 349	1,6	-1,3
	200-300	5 639	7 928	10 367	10 564	10 663	3,5	2,7
	300-500	2 579	3 266	5 273	5 615	5 867	2,4	4,9
	> 500	701	858	1 577	1 710	1 868	2,0	6,3
	Alle bruk	125 302	99 382	70 011	67 818	64 980	-2,3	-3,4
Gj.snitt størrelse	76	100	148	154	159			

*Foreløpige tall

Kilde: Statistisk sentralbyrå. 1979, 1989 og 1999 de fullstendige jordbrukstellingene. 2000 tall fra produksjonstilskuddstatistikken justert for ikke-søkere og 2001 søknad om produksjonstilskudd.

Tabell 6 Kommuneklassene fordelt på fylker

Fylke	Kommuneklasser
Østfold	2,3,5
Akershus	5,7
Hedmark	1,2,3,4,5
Oppland	1,2,3,4,5,7
Buskerud	1,2,3,4,5,7
Vestfold	3,5,7
Telemark	1,3,4,5
Aust-Agder	1,3,4,5,6,7
Vest-Agder	1,2,3,4,5,7
Rogaland	1,2,3,4,5,7
Hordaland	1,2,3,4,5,7
Sogn og Fjordane	1,2,3,4,6
Møre og Romsdal	1,2,3,4,6
Sør-Trøndelag	1,2,3,4,5,6,7
Nord-Trøndelag	1,2,3,4,5,6
Nordland	1,2,3,4,6
Troms	1,3,4,6,7
Finnmark	1,4,6

Tabell 7a Folkemengde, fylker fordelt på kjønn pr. 1.1.

		1979 ¹⁾	1989	1999	2000	2001
Østfold	Menn	114 901	116 980	120 740	121 908	123 364
	Kvinner	116 876	121 017	125 278	126 309	127 668
	I alt	231 777	237 997	246 018	248 217	251 032
Akershus og Oslo	Menn	394 299	418 551	470 228	476 126	480 052
	Kvinner	427 761	448 454	493 203	498 393	500 662
	I alt	822 060	867 005	963 431	974 519	980 714
Hedmark	Menn	93 525	92 925	92 082	92 483	92 963
	Kvinner	92 564	93 881	94 239	94 620	95 036
	I alt	186 089	186 806	186 321	187 103	187 999
Oppland	Menn	90 168	91 048	90 351	90 686	91 013
	Kvinner	89 763	91 462	91 888	92 015	92 406
	I alt	179 931	182 510	182 239	182 701	183 419
Buskerud	Menn	105 970	110 974	115 922	116 879	117 891
	Kvinner	106 826	113 604	119 096	119 932	120 942
	I alt	212 796	224 578	235 018	236 811	238 833
Vestfold	Menn	91 231	96 020	103 090	104 145	105 271
	Kvinner	93 996	100 079	107 617	108 630	109 759
	I alt	185 227	196 099	210 707	212 775	215 030
Telemark	Menn	80 401	80 717	80 964	81 281	81 598
	Kvinner	81 204	82 488	83 559	83 757	83 997
	I alt	161 605	163 205	164 523	165 038	165 595
Aust-Agder	Menn	44 089	47 981	50 493	50 840	51 188
	Kvinner	44 734	48 586	50 994	51 338	51 526
	I alt	88 823	96 567	101 487	102 178	102 714
Vest-Agder	Menn	66 814	70 938	76 209	77 042	77 731
	Kvinner	68 097	72 412	77 789	78 649	79 147
	I alt	134 911	143 350	153 998	155 691	156 878
Rogaland	Menn	149 149	166 327	184 287	186 410	187 407
	Kvinner	150 097	167 024	184 772	186 800	187 818
	I alt	299 246	333 351	369 059	373 210	375 225
Hordaland	Menn	193 075	202 452	214 350	216 169	217 921
	Kvinner	196 866	205 474	217 532	219 050	220 391
	I alt	389 941	407 926	431 882	435 219	438 312
Sogn og Fjordane	Menn	53 550	54 011	54 425	54 346	54 449
	Kvinner	51 086	52 327	53 223	53 243	53 141
	I alt	104 636	106 338	107 648	107 589	107 590
Møre og Romsdal	Menn	117 844	119 194	121 493	121 827	122 283
	Kvinner	117 132	119 093	121 045	121 331	121 527
	I alt	234 976	238 287	242 538	243 158	243 810

Tabell 7a forts. Folkemengde, fylker fordelt på kjønn pr. 1.1.

		1979 ¹⁾	1989	1999	2000	2001
Sør-Trøndelag	Menn	120 051	123 406	128 949	130 094	131 179
	Kvinner	122 476	126 218	131 906	132 758	133 686
	I alt	242 527	249 624	260 855	262 852	246 865
Nord-Trøndelag	Menn	63 113	63 722	63 494	63 639	63 689
	Kvinner	61 558	63 028	63 303	63 469	63 572
	I alt	124 671	126 750	126 797	127 108	127 261
Nordland	Menn	123 343	120 450	119 204	119 535	119 248
	Kvinner	119 622	119 161	119 343	119 574	119 047
	I alt	242 965	239 611	238 547	239 109	238 295
Troms	Menn	73 985	74 260	75 507	76 060	76 388
	Kvinner	71 277	72 388	74 693	75 100	75 389
	I alt	145 262	146 648	150 200	151 160	151 777
Finnmark	Menn	40 854	38 126	37 771	37 670	37 666
	Kvinner	37 837	35 908	36 290	36 389	36 421
	I alt	78 691	74 034	74 061	74 059	74 087
<i>Hele landet</i>	<i>Menn</i>	<i>2 016 362</i>	<i>2 088 082</i>	<i>2 199 559</i>	<i>2 217 140</i>	<i>2 231 301</i>
	<i>Kvinner</i>	<i>2 049 772</i>	<i>2 132 604</i>	<i>2 245 770</i>	<i>2 261 357</i>	<i>2 272 135</i>
	<i>I alt</i>	<i>4 066 134</i>	<i>4 220 686</i>	<i>4 445 329</i>	<i>4 478 497</i>	<i>4 503 436</i>

1) pr. 31.12.1978

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Tabell 7b Folkemengde, landsdeler fordelt på kjønn pr. 1.1.

		1979	1989	1999	2000	2001
Østlandet	Menn	970 495	1 007 215	1 073 377	1 083 508	1 092 152
	Kvinner	1 008 990	1 050 985	1 114 880	1 123 656	1 130 470
	I alt	1 979 485	2 058 200	2 188 257	2 207 164	2 222 622
Agder/Rogaland	Menn	260 052	285 246	310 989	314 292	316 326
	Kvinner	262 928	288 022	313 555	316 787	318 491
	I alt	522 980	573 268	624 544	631 079	634 817
Vestlandet	Menn	364 469	375 657	390 268	392 342	394 653
	Kvinner	365 084	376 894	391 800	393 624	395 059
	I alt	729 553	752 551	782 068	785 966	789 712
Trøndelag	Menn	183 164	187 128	192 443	193 733	194 868
	Kvinner	184 034	189 246	195 209	196 227	197 258
	I alt	367 198	376 374	387 652	389 960	392 126
Nord-Norge	Menn	238 182	232 836	232 482	233 265	233 302
	Kvinner	228 736	227 457	230 326	231 063	230 857
	I alt	466 918	460 293	462 808	464 328	464 159
<i>Hele landet</i>	<i>Menn</i>	<i>2 016 362</i>	<i>2 088 082</i>	<i>2 199 559</i>	<i>2 217 140</i>	<i>2 231 301</i>
	<i>Kvinner</i>	<i>2 049 772</i>	<i>2 132 604</i>	<i>2 245 770</i>	<i>2 261 357</i>	<i>2 272 135</i>
	<i>I alt</i>	<i>4 066 134</i>	<i>4 220 686</i>	<i>4 445 329</i>	<i>4 478 497</i>	<i>4 503 436</i>

1) pr. 31.12.1978

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Tabell 8a Sysselsatte i alt etter kjønn, regioner. 1000 stk.

		1999	2000	2001
Østfold	Menn	65	67	66
	Kvinner	57	58	59
	I alt	122	125	125
Akershus og Oslo	Menn	277	276	280
	Kvinner	251	255	257
	I alt	528	531	537
Hedmark	Menn	48	48	47
	Kvinner	41	41	41
	I alt	89	89	88
Oppland	Menn	49	49	49
	Kvinner	41	43	44
	I alt	90	92	93
Buskerud	Menn	66	65	64
	Kvinner	57	58	59
	I alt	123	123	123
Vestfold	Menn	55	56	57
	Kvinner	48	49	49
	I alt	103	105	106
Telemark	Menn	43	42	43
	Kvinner	36	37	37
	I alt	79	79	80
Aust-Agder	Menn	26	26	27
	Kvinner	23	22	23
	I alt	49	48	50
Vest-Agder	Menn	40	40	40
	Kvinner	34	35	34
	I alt	74	75	74
Rogaland	Menn	103	102	102
	Kvinner	88	88	86
	I alt	191	190	188
Hordaland	Menn	118	118	118
	Kvinner	103	101	100
	I alt	221	219	218
Sogn og Fjordane	Menn	29	30	30
	Kvinner	25	25	24
	I alt	54	55	54
Møre og Romsdal	Menn	68	67	65
	Kvinner	55	56	55
	I alt	123	123	120

Tabell 8a forts. Sysselsatte i alt etter kjønn, regioner. 1000 stk.

		1999	2000	2001
Sør-Trøndelag	Menn	69	70	72
	Kvinner	61	60	61
	I alt	130	130	133
Nord-Trøndelag	Menn	33	33	33
	Kvinner	26	27	28
	I alt	59	60	61
Nordland	Menn	61	62	60
	Kvinner	53	53	55
	I alt	114	115	115
Troms	Menn	41	40	41
	Kvinner	35	36	35
	I alt	76	76	76
Finnmark	Menn	19	19	19
	Kvinner	16	17	18
	I alt	35	36	37
<i>Hele landet</i>	<i>Menn</i>	<i>1210</i>	<i>1210</i>	<i>1214</i>
	<i>Kvinner</i>	<i>1050</i>	<i>1061</i>	<i>1064</i>
	<i>I alt</i>	<i>2260</i>	<i>2271</i>	<i>2278</i>

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Arbeidsmarkedsstatistikk

Tabell 8b Sysselsatte i alt, landsdeler fordelt på kjønn. 1000 stk.

		1999	2000	2001
Østlandet	Menn	603	603	606
	Kvinner	531	541	546
	I alt	1134	1144	1152
Agder og Rogaland	Menn	169	168	169
	Kvinner	145	145	143
	I alt	314	313	312
Vestlandet	Menn	215	215	213
	Kvinner	183	182	179
	I alt	398	397	392
Trøndelag	Menn	102	103	105
	Kvinner	87	87	89
	I alt	189	190	194
Nord-Norge	Menn	121	121	120
	Kvinner	104	106	108
	I alt	225	227	228
<i>Hele landet</i>	<i>Menn</i>	<i>1210</i>	<i>1210</i>	<i>1243</i>
	<i>Kvinner</i>	<i>1050</i>	<i>1061</i>	<i>1064</i>
	<i>I alt</i>	<i>2260</i>	<i>2271</i>	<i>2278</i>

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Arbeidsmarkedsstatistikk

Tabell 9 Arbeidsforbruk i jordbruket fordelt på kjønn, fylker. 1000 årsverk¹⁾

		1986	1990	1995	1997	1999	2001*	Årlig %-vis endring	
								1986-90	1990-99
Østfold	Menn	3,6	3,0	2,9	2,6	2,3	2,2	-4,7	-2,7
	Kvinner	1,1	0,8	0,8	0,7	0,7	0,7	-9,0	-0,9
	Sum	4,6	3,7	3,6	3,3	3,0	2,9	-5,1	-2,3
Akershus/Oslo	Menn	3,1	2,9	2,7	2,4	2,3	2,0	-1,4	-2,7
	Kvinner	0,9	0,7	0,7	0,6	0,7	0,5	-5,5	-0,8
	Sum	4,0	3,6	3,4	3,0	3,0	2,5	-2,3	-2,3
Hedmark	Menn	5,9	5,3	4,8	4,5	4,4	3,9	-2,8	-2,0
	Kvinner	2,1	1,7	1,6	1,4	1,4	1,2	-4,9	-2,3
	Sum	8,0	7,0	6,4	5,9	5,8	5,2	-3,3	-2,1
Oppland	Menn	7,9	7,3	6,9	6,5	6,3	6,1	-1,9	-1,6
	Kvinner	2,9	2,7	2,4	2,2	2,1	2,1	-2,2	-2,8
	Sum	10,8	10,0	9,2	8,7	8,4	8,1	-2,0	-1,9
Buskerud	Menn	3,4	3,1	3,0	2,9	2,5	2,2	-2,2	-2,4
	Kvinner	1,3	1,1	1,0	1,0	0,9	0,8	-4,8	-2,4
	Sum	4,6	4,2	4,0	3,9	3,4	3,0	-2,3	-2,4
Vestfold	Menn	2,2	2,2	2,0	1,7	1,7	1,4	-0,5	-2,7
	Kvinner	0,9	0,7	0,7	0,7	0,6	0,4	-6,9	-1,5
	Sum	3,1	2,8	2,6	2,4	2,3	1,7	-2,2	-2,4
Telemark	Menn	2,1	1,8	1,7	1,5	1,3	1,2	-4,0	-3,4
	Kvinner	0,9	0,7	0,6	0,5	0,5	0,4	-7,8	-3,4
	Sum	3,0	2,4	2,2	2,0	1,8	1,6	-5,1	-3,4
Aust-Agder	Menn	1,0	0,9	0,8	0,8	0,8	0,7	-1,7	-1,7
	Kvinner	0,4	0,3	0,3	0,2	0,3	0,2	-4,7	-1,8
	Sum	1,4	1,3	1,1	1,0	1,1	0,9	-2,5	-1,7
Vest-Agder	Menn	2,0	1,7	1,5	1,5	1,4	1,3	-4,3	-2,4
	Kvinner	0,8	0,6	0,4	0,5	0,4	0,4	-8,4	-2,8
	Sum	2,8	2,2	1,9	1,9	1,8	1,7	-5,4	-2,5
Rogaland	Menn	9,5	8,7	7,8	7,5	7,0	6,4	-2,3	-2,4
	Kvinner	3,1	2,7	2,5	2,4	2,3	2,0	-3,5	-1,9
	Sum	12,6	11,4	10,4	9,9	9,3	8,4	-2,6	-2,2
Hordaland	Menn	6,5	5,5	5,1	5,0	4,5	4,2	-4,2	-2,2
	Kvinner	2,6	2,1	1,8	1,8	1,6	1,6	-5,8	-3,0
	Sum	9,0	7,5	6,9	6,8	6,1	5,8	-4,3	-2,4
Sogn og Fjordane	Menn	6,2	6,3	5,6	5,4	4,7	4,6	0,3	-3,2
	Kvinner	2,7	2,6	2,3	2,1	1,7	1,6	-0,9	-4,6
	Sum	8,9	8,9	8,0	7,5	6,2	6,1	0,0	-4,0
Møre og Romsdal	Menn	6,3	5,9	5,5	5,3	4,7	4,4	-1,5	-2,5
	Kvinner	2,4	2,3	1,9	1,9	1,6	1,3	-1,5	-3,9
	Sum	8,6	8,2	7,4	7,2	6,3	5,7	-1,2	-2,8

Tabell 9 forts. Arbeidsforbruket i jord- og hagebruk fordelt på kjønn, fylker. 1000 årsverk¹⁾

		1986	1990	1995	1997	1999	2001*	Årlig %-vis endring	
								1986-90	1990-99
Sør-Trøndelag	Menn	6,3	5,5	5,2	4,8	4,6	4,1	-3,3	-2,0
	Kvinner	2,4	2,0	1,7	1,6	1,5	1,3	-4,7	-3,0
	Sum	8,7	7,5	6,8	6,4	5,9	5,4	-3,7	-2,7
Nord-Trøndelag	Menn	6,5	5,7	5,6	5,3	5,2	4,7	-3,1	-1,1
	Kvinner	2,2	1,8	1,6	1,6	1,5	1,2	-4,5	-2,3
	Sum	8,6	7,6	7,1	6,8	6,7	5,9	-3,2	-1,4
Nordland	Menn	4,7	4,5	4,2	4,1	3,8	3,6	-1,3	-1,8
	Kvinner	2,0	1,6	1,4	1,3	1,3	1,1	-5,1	-2,5
	Sum	6,7	6,1	5,6	5,4	5,1	4,7	-2,4	-2,0
Troms	Menn	2,5	2,3	2,2	2,0	1,8	1,7	-2,2	-2,7
	Kvinner	1,1	0,9	0,8	0,7	0,7	0,5	-5,0	-3,2
	Sum	3,6	3,2	3,0	2,7	2,5	2,2	-3,1	-2,8
Finnmark	Menn	0,7	0,7	0,6	0,6	0,5	0,5	-1,0	-2,4
	Kvinner	0,3	0,3	0,3	0,2	0,2	0,2	1,9	-5,0
	Sum	0,9	1,0	0,9	0,8	0,7	0,7	0,0	-3,2
<i>Hele landet</i>	<i>Menn</i>	<i>80,4</i>	<i>73,2</i>	<i>67,9</i>	<i>64,3</i>	<i>59,8</i>	<i>55,1</i>	<i>-2,3</i>	<i>-2,2</i>
	<i>Kvinner</i>	<i>30,1</i>	<i>25,4</i>	<i>22,7</i>	<i>21,5</i>	<i>19,7</i>	<i>17,5</i>	<i>-4,2</i>	<i>-2,8</i>
	<i>Sum</i>	<i>110,5</i>	<i>98,5</i>	<i>90,6</i>	<i>85,7</i>	<i>79,5</i>	<i>72,6</i>	<i>-2,8</i>	<i>-2,4</i>

* Foreløpige tall

1) 1975 timer pr. årsverk fram til 01.07.1989 og 1875 timer pr. årsverk til 1999. 1860 timer i 2001

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Utvalgstellingene og 1999 Jordbrukstelingen

Tabell 10a Antall personlige brukere etter alder, fordelt på fylker

	Alder, år	1979	1989	1998	1999	2000
Østfold	-39	1 429	1 447	801	881	794
	40-49	1 107	1 334	1 092	1 105	1 007
	50-59	1 386	991	1 192	1 024	972
	60-65	1 032	863	572	311	281
	66-69				145	109
	over 70	414	267	239	110	40
	Totalt	5 369	4 902	3 896	3 576	3 203
	Gj. alder	50	48	50	48	47
Akerhus og Oslo	-39	1 396	1 326	790	817	726
	40-49	1 053	1 421	1 074	1 035	952
	50-59	1 348	1 012	1 029	994	918
	60-65	1 069	903	511	330	292
	66-69				126	115
	over 70	505	344	278	146	58
	Totalt	5 370	5 006	3 682	3 448	3 061
	Gj. alder	51	49	50	48	48
Hedmark	-39	2 224	2 237	1 313	1 452	1 317
	40-49	2 010	2 339	1 880	1 716	1 475
	50-59	2 833	1 867	1 968	1 674	1 524
	60-65	2 448	1 772	1 030	579	565
	66-69				261	187
	over 70	1 176	776	438	235	87
	Totalt	10 692	8 991	6 629	5 917	5 155
	Gj. alder	53	50	51	49	48
Oppland	-39	2 614	2 540	1 998	1 943	1 703
	40-49	2 301	2 394	2 139	2 034	1 858
	50-59	2 983	2 043	1 844	1 826	1 709
	60-65	2 290	1 705	1 217	659	614
	66-69				286	216
	over 70	983	630	362	195	133
	Totalt	11 172	9 312	7 560	6 943	6 233
	Gj. alder	51	49	49	47	47
Buskerud	-39	1 516	1 518	1 197	979	889
	40-49	1 237	1 474	1 255	1 111	997
	50-59	1 649	1 137	1 120	1 031	997
	60-65	1 509	1 045	791	373	346
	66-69				162	128
	over 70	731	532	361	143	56
	Totalt	6 641	5 706	4 724	3 799	3 413
	Gj. alder	52	50	50	48	48
Vestfold	-39	1 013	1 062	612	618	550
	40-49	807	988	865	780	706
	50-59	1 076	701	759	649	620
	60-65	776	601	338	220	194
	66-69				86	81
	over 70	281	179	103	87	28
	Totalt	3 953	3 531	2 677	2 440	2 179
	Gj. alder	50	48	49	48	47

Tabell 10a forts. Antall personlige brukere etter alder fordelt på fylker

	Alder, år	1979	1989	1998	1999	2000
Telemark	-39	1 060	1 020	667	639	561
	40-49	888	1 095	837	752	698
	50-59	1 305	861	835	700	659
	60-65	1 269	837	653	271	228
	66-69				123	98
	over 70	700	432	289	109	39
	Totalt		5 221	4 245	3 281	2 594
Gj. Alder		54	51	51	49	48
Aust-Agder	-39	621	532	310	310	268
	40-49	526	522	386	358	318
	50-59	675	457	377	327	289
	60-65	681	370	234	139	129
	66-69				69	44
	over 70	467	220	159	42	24
	Totalt		2 969	2 101	1 466	1 245
Gj. Alder		54	50	51	49	48
Vest-Agder	-39	787	799	524	599	506
	40-49	731	741	705	501	475
	50-59	1 008	597	555	481	447
	60-65	984	621	341	201	184
	66-69				104	93
	over 70	506	373	237	93	40
	Totalt		4 016	3 131	2 362	1 979
Gj. Alder		53	51	50	48	47
Rogaland	-39	2 307	2 303	1 687	1 699	1 523
	40-49	1 844	2 018	2 020	1 748	1 637
	50-59	2 097	1 636	1 545	1 638	1 545
	60-65	1 774	1 165	922	586	595
	66-69				229	178
	over 70	717	499	245	208	161
	Totalt		8 739	7 621	6 419	6 108
Gj. Alder		50	48	48	47	48
Hordaland	-39	2 055	1 871	1 381	1 232	1 104
	40-49	2 004	1 965	1 558	1 613	1 482
	50-59	2 586	1 668	1 680	1 566	1 439
	60-65	2 525	1 458	1 057	623	612
	66-69				276	225
	over 70	1 043	701	591	225	116
	Totalt		10 213	7 663	6 267	5 535
Gj. Alder		53	50	51	49	49

Tabell 10a forts. Antall personlige brukere etter alder fordelt på fylker

	Alder, år	1979	1989	1998	1999	2000
Sogn og Fjordane	-39	1 796	1 719	1 352	1 182	1 036
	40-49	1 690	1 759	1 562	1 529	1 430
	50-59	2 247	1 545	1 630	1 421	1 354
	60-65	2 061	1 417	1 027	601	582
	66-69				292	264
	over 70	1 044	646	410	221	148
	Totalt		8 837	7 086	5 981	5 246
	Gj. Alder	53	51	50	49	49
Møre og Romsdal	-39	2 052	1 848	1 281	1 197	1 025
	40-49	1 932	1 967	1 647	1 456	1 329
	50-59	2 580	1 612	1 653	1 392	1 300
	60-65	2 331	1 380	742	558	537
	66-69				196	169
	over 70	1 066	563	224	162	101
	Totalt		9 961	7 370	5 547	4 961
	Gj. Alder	52	49	49	49	49
Sør- Trøndelag	-39	1 865	1 750	1 299	1 319	1 181
	40-49	1 563	1 746	1 262	1 356	1 248
	50-59	1 966	1 369	1 537	1 311	1 239
	60-65	1 695	1 027	631	483	461
	66-69				151	143
	over 70	650	317	179	124	84
	Totalt		7 740	6 209	4 908	4 744
	Gj. Alder	51	48	48	47	48
Nord- Trøndelag	-39	2 098	1 862	1 379	1 462	1 308
	40-49	1 601	1 894	1 557	1 464	1 328
	50-59	1 886	1 328	1 319	1 371	1 283
	60-65	1 301	842	614	428	412
	66-69				135	107
	over 70	424	237	155	82	55
	Totalt		7 309	6 163	5 024	4 942
	Gj. Alder	49	47	47	46	47

Tabell 10a forts. Antall personlige brukere etter alder fordelt på fylker

	Alder, år	1979	1989	1998	1999	2000
Nordland	-39	1 663	1 477	895	941	814
	40-49	1 496	1 512	1 258	1 121	1 071
	50-59	2 306	1 173	1 100	1 122	1 056
	60-65	2 341	980	598	371	390
	66-69				151	106
	over 70	995	351	137	90	56
	Totalt		8 801	5 493	3 988	3 796
	Gj. Alder	53	49	48	48	48
Troms	-39	905	689	513	492	438
	40-49	958	775	600	587	514
	50-59	1 462	755	673	586	563
	60-65	1 446	608	328	255	248
	66-69				77	67
	over 70	578	243	86	39	30
	Totalt		5 349	3 070	2 200	2 036
	Gj. Alder	54	51	49	48	49
Finnmark	-39	256	233	145	161	141
	40-49	291	211	204	181	159
	50-59	420	223	143	163	172
	60-65	443	202	108	86	79
	66-69				38	35
	over 70	241	120	56	21	11
	Totalt		1 650	989	656	650
	Gj. Alder	55	52	50	49	49
<i>Landet</i>	-39	<i>27 753</i>	<i>26 233</i>	<i>18 145</i>	<i>17 923</i>	<i>15 884</i>
	40-49	<i>24 092</i>	<i>26 155</i>	<i>21 901</i>	<i>20 447</i>	<i>18 684</i>
	50-59	<i>31 914</i>	<i>20 975</i>	<i>20 959</i>	<i>19 276</i>	<i>18 086</i>
	60-65	<i>28 053</i>	<i>17 796</i>	<i>11 713</i>	<i>7 074</i>	<i>6 749</i>
	66-69				<i>2 907</i>	<i>2 365</i>
	over 70	<i>12 553</i>	<i>7 430</i>	<i>4 549</i>	<i>2 332</i>	<i>1 267</i>
	Totalt		<i>124 365</i>	<i>98 589</i>	<i>77 267</i>	<i>69 959</i>
	Gj. Alder	<i>52</i>	<i>49</i>	<i>49</i>	<i>48</i>	<i>48</i>

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Utvalgstillingene og 1979, 1989 og 1999 de fullstendige jordbrukstillingene

Tabell 10b Gjennomsnittlig alder på bruker etter arealgrupper

	Bruksstørrelse	1979	1989	1998	1999	2000
Østfold	5-50	54,1	51,0	55,4	51,0	47,8
	50-100	50,8	48,2	52,3	49,3	48,7
	100-200	48,6	47,0	48,7	47,7	47,6
	200-300	47,7	46,6	48,6	47,0	47,4
	300-500	47,5	45,5	47,7	46,8	47,0
	> 500	46,4	46,9	46,5	45,0	45,0
	Alle bruk	50,3	47,9	50,1	47,9	47,4
Akerhus og Oslo	5-50	54,3	52,8	53,3	51,6	47,3
	50-100	51,9	48,9	52,1	49,3	48,8
	100-200	49,3	47,6	50,2	48,9	49,2
	200-300	48,4	47,2	49,5	48,4	48,9
	300-500	47,4	46,6	47,0	46,3	46,7
	> 500	47,6	45,4	46,2	45,2	45,5
	Alle bruk	51,2	49,0	50,0	48,4	48,0
Hedmark	5-50	56,0	53,4	54,0	51,5	49,5
	50-100	53,0	50,3	51,6	49,9	49,3
	100-200	49,4	47,7	49,9	48,1	48,3
	200-300	47,8	46,4	46,3	46,1	46,1
	300-500	46,5	44,7	47,3	46,1	46,7
	> 500	45,9	44,9	46,5	46,1	46,7
	Alle bruk	53,1	50,1	50,5	48,5	47,9
Oppland	5-50	55,0	52,8	52,7	50,1	48,6
	50-100	50,8	49,5	49,3	49,2	49,1
	100-200	47,7	46,3	47,3	46,7	47,0
	200-300	46,0	43,8	44,8	44,6	45,5
	300-500	43,9	44,9	45,0	44,7	44,8
	> 500	46,3	44,9	43,9	43,7	44,2
	Alle bruk	51,6	49,1	48,5	47,4	47,2
Buskerud	5-50	55,0	52,8	53,1	50,9	49,2
	50-100	51,9	48,8	49,3	49,1	48,8
	100-200	49,4	46,9	48,3	46,9	47,1
	200-300	48,1	46,2	46,0	45,4	46,3
	300-500	46,7	47,0	45,2	45,9	46,7
	> 500	47,2	45,9	47,1	45,2	45,1
	Alle bruk	52,7	49,7	49,6	48,0	47,7
Vestfold	5-50	52,5	51,1	51,3	51,5	48,9
	50-100	50,8	47,5	49,8	48,9	48,5
	100-200	49,3	46,4	47,6	47,1	47,2
	200-300	48,2	45,8	48,5	45,6	46,6
	300-500	48,6	47,0	45,7	45,5	45,6
	> 500	47,5	46,9	47,1	45,3	46,1
	Alle bruk	50,5	47,7	48,6	47,6	47,3
Telemark	5-50	55,6	52,8	53,5	50,1	49,0
	50-100	52,4	49,0	50,8	49,3	48,4
	100-200	48,9	46,8	48,2	47,0	47,0
	200-300	45,1	45,3	47,2	44,9	46,1
	300-500	43,6	44,8	48,2	46,8	47,5
	> 500	47,2		50,2	47,8	48,3
	Alle bruk	54,0	50,7	51,2	48,6	47,9

Tabell 10b forts. Gjennomsnittlig alder på bruker etter arealgrupper

	Bruksstørrelse	1979	1989	1998	1999	2000
Aust-Agder	5-50	56,0	51,9	52,4	50,5	49,1
	50-100	50,2	49,5	53,2	49,0	48,8
	100-200	46,6	45,0	46,0	46,9	47,4
	200-300	44,3	46,8	46,3	44,7	45,3
	300-500		46,9	48,5	42,4	43,0
	> 500			54,4	47,0	54,3
	Alle bruk	54,3	50,4	51,0	48,5	48,0
Vest-Agder	5-50	55,6	53,9	52,3	52,1	50,8
	50-100	51,4	48,1	52,0	48,2	48,9
	100-200	46,4	44,9	45,1	44,8	45,4
	200-300	46,9	42,9	43,3	41,7	42,6
	300-500	44,9	38,5	43,4	41,0	41,3
	> 500			46,3	39,3	41,8
	Alle bruk	53,9	50,8	49,9	47,8	47,4
Rogaland	5-50	55,0	52,0	51,4	50,6	49,9
	50-100	50,6	49,1	49,6	50,1	50,3
	100-200	46,2	45,4	46,6	46,8	47,1
	200-300	44,5	44,7	46,1	44,9	45,5
	300-500	45,6	44,4	43,6	45,1	45,4
	> 500	41,6	45,6	42,0	44,5	45,0
	Alle bruk	50,7	48,0	47,7	47,4	47,5
Hordaland	5-50	54,8	53,2	53,4	51,6	50,3
	50-100	51,1	49,0	50,8	49,3	49,6
	100-200	46,9	44,7	46,5	46,4	47,1
	200-300	43,7	44,0	45,2	44,7	44,8
	300-500	46,8	49,5	44,2	43,9	44,3
	> 500			51,0	41,5	42,5
	Alle bruk	53,1	50,4	50,6	49,1	48,8
Sogn og Fjordane	5-50	55,8	54,1	54,6	52,5	51,9
	50-100	51,0	48,9	49,4	50,2	50,1
	100-200	47,3	46,1	46,6	46,5	47,3
	200-300	43,1	46,5	46,3	45,2	45,4
	300-500	57,2	45,0	42,0	44,0	44,7
	> 500				37,0	42,5
	Alle bruk	53,4	50,6	50,1	49,4	49,3
Møre og Romsdal	5-50	55,6	53,6	53,4	52,5	51,5
	50-100	51,1	49,1	49,2	49,5	50,1
	100-200	46,9	45,5	46,3	47,4	48,0
	200-300	45,3	45,0	46,1	44,7	45,6
	300-500	46,5	43,1	41,8	42,5	43,2
	> 500		43,0	44,7	44,3	45,4
	Alle bruk	53,0	49,8	48,7	48,5	48,6

Tabell 10b forts. Gjennomsnittlig alder på bruker etter arealgrupper

	Bruksstørrelse	1979	1989	1998	1999	2000
Sør-Trøndelag	5-50	55,5	52,5	49,7	51,2	51,1
	50-100	50,8	48,1	51,5	49,9	49,7
	100-200	47,9	46,0	46,6	46,8	47,5
	200-300	46,9	45,5	46,7	45,1	45,7
	300-500	46,9	45,6	46,4	45,0	45,2
	> 500	44,7	46,5	49,5	48,3	46,5
	Alle bruk	51,5	48,0	48,0	47,4	47,6
Nord-Trøndelag	5-50	53,3	50,8	49,8	50,2	49,3
	50-100	49,5	47,5	50,3	48,1	48,3
	100-200	46,4	45,1	47,2	46,0	46,6
	200-300	45,7	44,5	44,9	45,2	45,3
	300-500	45,9	46,1	45,6	44,4	45,1
	> 500	45,9	44,6	47,5	46,5	46,1
	Alle bruk	49,3	46,8	47,4	46,4	46,6
Nordland	5-50	57,2	53,8	54,9	52,6	51,6
	50-100	51,0	48,1	48,9	49,5	50,6
	100-200	47,2	44,6	46,4	46,8	47,5
	200-300	44,9	43,1	45,6	45,3	45,5
	300-500	45,4	43,4	43,7	44,4	44,6
	> 500	48,3	43,7	48,8	47,4	47,7
	Alle bruk	54,0	48,8	48,4	47,8	47,9
Troms	5-50	56,8	54,8	53,7	52,3	52,2
	50-100	51,2	49,2	49,6	49,4	50,3
	100-200	46,7	45,6	46,8	47,2	48,0
	200-300	42,8	43,2	44,3	44,6	44,9
	300-500	44,3	44,1	45,2	43,8	44,7
	> 500		49,0	41,0	43,8	45,0
	Alle bruk	54,4	50,6	48,8	48,2	48,5
Finnmark	5-50	58,1	56,6	58,9	52,9	52,0
	50-100	53,6	52,1	49,3	50,4	50,4
	100-200	48,7	45,9	47,9	49,3	48,6
	200-300	44,0	42,8	46,4	46,3	47,5
	300-500	48,3	47,2	45,2	43,7	44,5
	> 500			45,7	43,4	43,8
	Alle bruk	55,5	51,7	50,1	48,9	48,7
Landet	5-50	55,5	53,0	53,1	51,4	50,2
	50-100	51,2	48,9	50,3	49,4	49,4
	100-200	47,8	46,0	47,3	46,9	47,4
	200-300	46,7	45,2	46,3	45,4	45,9
	300-500	46,6	45,6	45,9	45,2	45,6
	> 500	46,6	45,5	46,3	45,4	45,7
		Alle driftsenheter	52,4	49,3	49,3	48,0

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Utvalgstillingene og 1979, 1989 og 1999 de fullstendige jordbrukstillingene

13 INNTEKTER

Tabell 11 Pensjonsgivende inntekt for bruker fra jordbruk, skogbruk og fiske, fordelt på fylker. 1000 kr

	1992	1995	1998	1999	2000*
Østfold	33,7	49,7	55,8	51,3	57,0
Akershus	37,2	49,5	60,2	58,2	55,6
Hedmark	37,7	49,2	56,2	59,2	61,6
Oppland	46,4	57,2	68,3	72,5	73,8
Buskerud	26,1	32,9	42,5	47,1	50,0
Vestfold	30,6	47,8	55,8	57,9	61,8
Telemark	26,2	28,7	33,6	34,7	36,5
Aust-Agder	33,5	37,7	40,6	47,1	543,1
Vest-Agder	34,2	38,0	36,8	46,8	49,2
Rogaland	78,9	81,8	91,3	88,1	90,8
Hordaland	36,5	36,3	40,3	46,4	48,4
Sogn og Fjordane	49,5	49,4	56,0	55,5	62,1
Møre og Romsdal	52,8	53,3	63,1	66,6	74,7
Sør-Trøndelag	60,6	65,5	77,2	74,5	79,0
Nord-Trøndelag	66,9	76,1	93,6	88,2	91,5
Nordland	63,0	66,2	79,2	78,6	87,6
Troms	61,8	65,8	73,5	68,3	76,9
Finnmark	50,4	52,4	69,0	71,1	72,5
Hele landet	47,1	53,8	62,5	64,2	68,0

* Foreløpige tall

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Bøndernes inntekt og formue

Tabell 12a Alminnelig inntekt for bruker fordelt på fylker. 1000 kr

	1992	1995	1998	1999	2000*
Østfold	159,3	204,4	237,2	277,3	291,1
Akershus	175,0	237,5	310,0	332,7	335,1
Hedmark	141,1	174,0	205,3	210,3	215,7
Oppland	144,9	154,4	193,1	198,3	204,1
Buskerud	157,9	181,5	224,8	251,8	266,3
Vestfold	155,7	215,1	265,1	275,9	335,7
Telemark	141,6	162,5	202,1	208,4	221,6
Aust-Agder	145,8	163,5	192,1	230,7	209,6
Vest-Agder	152,7	167,2	185,1	199,7	203,2
Rogaland	194,1	213,3	240,3	238,9	245,5
Hordaland	149,9	170,9	207,8	204,9	206,3
Sogn og Fjordane	155,6	159,3	180,8	188,8	194,2
Møre og Romsdal	156,4	166,2	194,8	194,7	209,2
Sør-Trøndelag	140,7	151,9	189,2	185,9	193,7
Nord-Trøndelag	158,8	165,5	198,9	189,7	192,0
Nordland	137,4	146,0	166,0	158,9	164,1
Troms	132,5	139,8	163,7	158,4	166,6
Finnmark	132,6	139,6	156,4	154,5	156,4
Hele landet	153,8	174,3	208,3	214,5	222,9

Tabell 12b Alminnelig inntekt for bruker og eventuell ektefelle fordelt på fylker. 1000 kr

	1992	1995	1997	1998	1999
Østfold	230,4	300,3	352,0	355,0	395,2
Akershus	265,6	324,8	372,8	424,3	464,1
Hedmark	205,9	247,8	275,9	298,9	314,5
Oppland	211,9	228,1	256,9	278,9	296,9
Buskerud	222,5	266,5	304,4	323,2	365,9
Vestfold	223,9	302,6	347,4	379,1	403,0
Telemark	204,5	232,8	269,7	295,5	313,1
Aust-Agder	203,4	236,3	282,2	285,7	340,5
Vest-Agder	214,6	241,4	271,0	274,5	296,4
Rogaland	277,6	308,5	310,8	351,7	364,6
Hordaland	211,1	240,0	259,6	292,2	309,6
Sogn og Fjordane	225,6	233,7	258,1	275,9	289,2
Møre og Romsdal	228,2	243,1	267,1	294,0	297,8
Sør-Trøndelag	203,1	223,0	247,9	277,8	281,6
Nord-Trøndelag	230,4	239,7	268,2	290,3	290,6
Nordland	198,5	218,1	225,9	250,9	253,5
Troms	192,6	208,5	227,3	253,9	252,5
Finnmark	192,0	213,4	221,3	234,3	246,9
Hele landet	222,3	252,1	279,1	304,3	321,3

* Foreløpige tall

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Bøndernes inntekt og formue

14 BRUKEN AV INNSATSAKTORER, KOSTNADSUTVIKLINGEN

Tabell 13 Kraftfôrpriser¹⁾ for ulike områder, kr pr. 100 kg, ekskl. mva.

		1985	1990	1999	2000	2001
Østlandet	Kufôr A/Formel 97 L/Favør 10	310,8	373,3	243	246	235
	Svinefôr 3 / Format kombi fri	315,1	376,0	246	258	252
	Burhønefôr / Kromat egg 2	313,7	371,1	252	254	256
Trøndelag /Nord-Norge	Kufôr A/Formel 97 L/Favør 10	308,3	372,2	276,35	261,9	257
	Svinefôr 3 / Format kombi fri	313,2	371,0	281,15	272,1	272
	Burhønefôr / Kromat egg 2	312,1	360,5	272,35	259,3	284
Agder/Rogaland	Kufôr A/Formel 97 L/Favør 10	307,4	365,8	251	249	233
	Svinefôr 3 / Format kombi fri	314,5	375,8	256,2	253	253
	Burhønefôr / Kromat egg 2	309,4	356,2	253,5	250	258
Vestlandet	Kufôr A/Formel 97 L/Favør 10	313,9	383,0	255	246	235
	Svinefôr 3 / Format kombi fri	317,6	390,3	258	258	252
	Burhønefôr / Kromat egg 2	312,8	371,2	264	254	256

1) Sekkepriser til og med 1994, fra og med 1995 bulkpriser pr. juli måned

Kilde: BFJ. Totalkalkylen for jordbruket

15 PRISER

Tabell 14a Priser jordbruksvarer, produsentpriser

	1979	1989	1999	2000	2001
KORN					
Hvete, kr/kg	1,83	3,30	2,36	2,16	2,12
Havre, kr/kg	1,50	2,54	1,78	1,62	1,60
POTETER, kr/kg	1,25	1,91	2,08	2,00	2,09
FRUKT OG GRØNNSAKER					
Hodekål, kr/kg	1,56	1,69	2,22	2,49	2,42
Gulrøtter, kr/kg	1,59	2,84	3,65	4,14	4,13
Epler, kr/kg	2,47	4,38	6,02	5,39	5,80
KUMELK, kr/l	1,92	2,94	3,19	3,33	3,41
KJØTT					
Storfekjøtt, kr/kg	22,28	32,82	27,26	26,00	28,13
Svinekjøtt, kr/kg	15,01	25,56	19,81	18,36	19,84
Sau/lam, kr/kg	22,64	27,47	27,91	29,94	29,00
Fjørfekjøtt høne, kr/kg	6,91	6,49	1,10	0,46	0,00
Fjørfekjøtt kylling, kr/kg	16,79	25,07	16,63	16,29	15,53
EGG, kr/kg	10,20	12,97	10,90	10,00	10,14

1) *Foreløpige tall

Kilde: Totalkalkylen for jordbruket

Tabell 14b Priser jordbruksvarer, engrospriser ekskl. mva. Kr

	1979	1989	1999	2000	2001
GRØNNSAKER					
Hodekål	2,31	2,52 ²⁾	3,24	3,26	3,49
Gulrøtter	1,92	4,05 ²⁾	4,80	4,96	5,34
MELKEPRODUKTER					
Melk, H-melk, l			7,24	7,31	7,43
Kremfløte, l		25,45	29,33	29,67	29,92
Smør, kg		21,81	26,23	27,41	28,22
Norvegiaost F45	12,85	36,81	52,80	52,42	52,07
Gudbrandsdalsost G35	12,55	35,62	49,82	49,50	48,88
KJØTTPRODUKTER					
Storfe (okse kl 1)	14,58	36,80	34,72	33,39	35,68
Sau (lam kl 1)	15,95	36,29	40,92	44,18	43,87
Svin kl 1	13,52	35,38	27,93	26,40	26,89
Fjørfe, kylling			29,06	28,98	27,98
EGG	12,00	17,27	15,88	15,16	14,99

1) Endringer i prisregistreringene fra 1998

2) Engrospris Økern (førstehåndsomsetning)

Kilde: Landbrukets Priscentral og landbruksorganisasjonene

Tabell 14 c Priser jordbruksvarer, forbrukerpriser. Kr

	1985	1990	1998	1999	2000	2001
KORNPRODUKTER						
Hvetemel, kg	4,74	5,41	6,28	5,46	5,39	4,89
Havregryn, kg	11,86	16,04	16,96	16,14	16,21	14,28
Kneipbrød, kg	10,25	12,21	12,18	12,11	12,36	11,77
POTETER og GRØNNSAKER						
Poteter, kg	3,31	5,16	7,78	8,07	8,23	8,06
Hodekål, kg ³⁾⁵⁾	4,97	6,69	8,44	19,33	21,03	20,56
Gulrøtter, kg ³⁾	7,12	9,82	13,12	14,15	13,28	14,57
MELKEPRODUKTER						
Hel melk, liter	4,84	7,62	9,88	10,04	10,21	9,96
Kremfløte, liter ⁴⁾	28,22	36,76	41,99	47,38	47,89	46,30
Smør, kg	23,73	32,78	36,43	36,40	37,62	37,80
Norvegiaost F45, kg	43,94	65,01	76,78	77,01	77,77	71,79
Gudbrandsdalsost G35, kg	40,34	59,73	66,75	66,79	63,46	58,60
KJØTTPRODUKTER						
Storfekjøtt, kg ¹⁾	59,24	83,27	92,04	93,29	91,78	94,08
Saukjøtt, lammestek, kg	50,21	64,74	68,18	89,29	92,87	98,94
Svinekjøtt, kg ²⁾	71,61	91,35	81,90	82,51	80,19	78,87
Fjørfekjøtt, høne, kg	21,11	31,61	..	..	..	..
Egg, kg	24,25	27,01	26,94	22,17	22,61	22,15

1) Sesongvarer. Prisen er et uveid gjennomsnitt av de månedene prisen ligger inne

2) Okse, 3 representantvarer (gj.sn. mellommørbrad, høyrygg og bibringe)

3) 3 representantvarer (gj.sn. skinkestek, koteletter og sideflesk)

4) Fra 1998 (ny serie) 3dl. pkn, tidl. 0,5 liter

5) Blomkål erstatter hodekål fra 1998 (ny serie)

6) 1998 er nytt basisår

Kilde: Statistisk sentralbyrå